

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГО:

НЭГДСЭН ДҮН

Улаанбаатар хот
2011 он

DDC
310'517
X-822

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

Монгол улс, Улаанбаатар хот
Сүхбаатар дүүрэг, Бага тойруу,
Засгийн газрын III байр
<http://www.nso.mn>
И-мэйл: nso@magicnet.mn

НҮБ-ын Хүн амын сангийн санхүүжилтээр хэвлэв.

 BEST COLOR INTERNATIONAL
"BCI" Хэвлэлийн компани
Утас: 319032

ISBN 978-99929-64-54-5

АГУУЛГА

Тайлан бичихэд оролцогчид.....	iv
Хүснэгт, зургийн жагсаалт	vi
Хавсралт хүснэгтийн жагсаалт.....	xi
Товчилсон үгийн тайлбар	xv
ТАЛАРХАЛ	xvi
ӨМНӨХ ҮГ.....	1
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн илгээлт	3
Хүн ам, орон сууцны 10 дахь удаагийн тооллогын нээлтэд зориулж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанд Монгол Улсын Их Хурлын дарга Д.Дэмбэрэлийн хэлсэн үг	4
Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Хүн ам, орон сууцны тооллогын Улсын комиссын дарга С.Батболд: Үндсэн үр дүн танилцуулах ёслолын ажиллагааны нээлтэд зориулж хэлсэн үг	5
НҮБ-ын Хүн амын сангийн Монгол дахь суурин төлөөлөгч хатагтай Аржентина Матавел: Үндсэн үр дүн танилцуулах ёслолын ажиллагааны нээлтэд зориулж хэлсэн үг	7
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ.	
Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогыг зохион байгуулж явуулсан тухай.....	9
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ.	
Хүн амын тоо, өсөлт, нас, хүйсийн бүтэц.....	39
ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ.	
Хүн амын иргэний харьяалал, үндэс угсаа, шашин	49
ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ.	
Хүн амын суурьшил, нягтрал.....	65
ТАВДУГААР БҮЛЭГ.	
Дотоод шилжих хөдөлгөөн, хотжилт.....	75
ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ.	
Боловсрол, бичиг үсгийн мэдлэг	89
ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ.	
Өрх, гэр бүлийн байдал.....	101
НАЙМДУГААР БҮЛЭГ.	
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн тоо, бүтэц.....	111
ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ.	
Гар утас, интернэт хэрэглэгчийн тоо, бүтэц	119
АРАВДУГААР БҮЛЭГ.	
Эдийн засгийн идэвх.....	125
АРВАННЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ.	
Гадаад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, бүтэц.....	141
АРВАНХОЁРДУГААР БҮЛЭГ.	
Орон сууцны төрөл, нөхцөл.....	151
Нэгдсэн дүгнэлт	167
Хавсралт	173

ТАЙЛАН БИЧИХЭД ОРОЛЦОГЧИД

НЭГ. УДИРДСАН

Сономцэрэнгийн Мэндсайхан

Математикч, Математикийн ухааны магистр

ҮСХ-ны дарга, Хүн ам, орон сууцны тооллогын улсын комиссын орлогч дарга

Баатарын Эрдэнэсүрэн

Үйлдвэрийн инженер-Эдийн засагч, Эдийн засгийн ухааны доктор, профессор

ҮСХ-ны дэд дарга

ХОЁР. БИЧИЖ БОЛОВСРУУЛСАН

Авирмэдийн Амарбал

Эдийн засагч-Хүн ам зүйч, Хүн ам зүйн ухааны доктор

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны дарга

Цэнджавын Бадрах

Эдийн засагч

ҮСХ-ны MNG4P103 төслийн зөвлөх

Бидэрьяагийн Цэрэнханд

Программ зохиогч, Тооцоолох техникийн инженер

ҮСХ-ны Мэдээлэл боловсруулалт, технологийн газрын дарга

Дандарын Оюунчимэг

Эдийн засагч-Статистикч, Эдийн засгийн ухааны доктор

ҮСХ-ны Хүн ам, нийгмийн статистикийн газрын дарга

Бямбын Саранчимэг

Статистикч, Эдийн засгийн ухааны магистр

ҮСХ-ны Хүн ам, нийгмийн статистикийн газрын орлогч дарга

Зундуйн Нансалмаа

Программ зохиогч

ҮСХ-ны Мэдээлэл боловсруулалт, технологийн газрын статистикч

Жүгдэрийн Мөнхбадар

Эдийн засагч-Хүн ам зүйч

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны ахлах шинжээч

Төрбатын Уянга

Эдийн засагч-Хүн ам зүйч

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны ахлах шинжээч

Төмөрбаатарын Болор-Эрдэнэ

Эдийн засагч-Хүн ам зүйч

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны ахлах шинжээч

Тогтоогийн Алтанцэцэг

Эдийн засагч-Хүн ам зүйч

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны шинжээч

Бямбацогтын Уранбилэг

Эдийн засагч-Хүн ам зүйч

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны шинжээч

Чимэддамбын Лхагвадулам

Эдийн засагч-Эконометрикч, Бизнесийн удирдлагын магистр

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны шинжээч

Жаргалсайханы Цогзолмаа

Эрүүл мэндийн эдийн засагч

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны шинжээч

Баатарын Бадрал

Программ хангамжийн инженер

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны ажилтан

Ганбаатарын Батбуян

Эдийн засагч-Статистикч, Инженер

ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны шинжээч

Дашнамжилын Насандэлгэр

Эдийн засагч-Статистикч

ҮСХ-ны Хүн ам, нийгмийн статистикийн газрын шинжээч

Шагдарын Ариунболд

Эдийн засагч-Статистикч

ҮСХ-ны Шинжилгээ судалгааны газрын ахлах шинжээч

Дулмаагийн Лхагвацэрэн

Компьютерийн программ ба техник хангамжийн инженер

ҮСХ-ны Мэдээлэл боловсруулалт, технологийн газрын шинжээч

Цэрэндэжидийн Цолмон

Системийн инженер, Эдийн засагч-Нягтлан бодогч

ҮСХ-ны Мэдээлэл боловсруулалт, технологийн газрын шинжээч

Цэнхэрборын Эрдэнэмөнх

Программ хангамжийн инженер

ҮСХ-ны Мэдээлэл боловсруулалт, технологийн газрын шинжээч

ГУРАВ. ХЯНАН ТОХИОЛДУУЛСАН**Жигжидсүрэнгийн Ядамсүрэн**

Санхүү-Эдийн засагч

Эдийн засгийн ухааны доктор, профессор

Самдангийн Цэдэндамбаа

Эрх зүйч, Хуульч

Хууль зүйн ухааны доктор, профессор

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 2.1.	Монгол Улсын суурин хүн амын тоо, тооллого явагдсан оноор	41
Хүснэгт 2.2.	Хүн амын ердийн хөдөлгөөний үзүүлэлт, 2000-2010 он	42
Хүснэгт 2.3.	Аймаг, нийслэлийн хүн амын өсөлт, хувиар 1979-1989, 1989-2000, 2000-2010 он.....	43
Хүснэгт 2.4.	Хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйс, хүйсийн харьцаагаар, 2000, 2010 он	44
Хүснэгт 2.5.	Аймаг, нийслэлийн хүн амын тоо, хүйс, хүйсийн харьцаагаар, 2000, 2010 он ..	46
Хүснэгт 2.6.	Хот, хөдөөгийн хүн амын тоо, хүйс, хүйсийн харьцаагаар, 2000, 2010 он	47
Хүснэгт 2.7.	Хүн амын насны бүтцийн зарим голлох үзүүлэлтүүд, 1989, 2000, 2010 он	48
Хүснэгт 3.1.	Монгол Улсад оршин суугаа гадаадын харьяат иргэдийн тоо, аймаг, нийслэл, хувиар, 2000, 2010 он	51
Хүснэгт 3.2.	Монгол Улсын суурин хүн ам, гадаадын харьяат иргэдийн нас, хүйсийн бүтэц, хувиар, 2010 он	52
Хүснэгт 3.3.	Монгол Улсын харьяат иргэдийн тоо, үндэс угсаа, хувиар, 2000, 2010 он	54
Хүснэгт 3.4.	Хүн амын тоо, үндэс угсаа, насны бүлэг, хувиар, 2010 он	55
Хүснэгт 3.5.	Хүн амын тархан суурьшилт, аймаг, нийслэл, үндэс угсаа, хувиар, 2010 он	56
Хүснэгт 3.6.	Хүн амын боловсролын төвшин, үндэс угсаа, хувиар, 2010 он	59
Хүснэгт 3.7.	Хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал, үндэс угсаа, хувиар, 2010 он	60
Хүснэгт 3.8.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын шашин шүтлэгийн байдал, шашны төрөл, хүйс, хувиар, 2010 он	61
Хүснэгт 3.9.	Арван тав, түүнээс дээш насны шашинтан, насны бүлэг, шашны төрөл, хувиар, 2010 он.....	62
Хүснэгт 3.10.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын шашин шүтлэг, үндэс угсаа, шашны төрөл, хувиар, 2010 он	63
Хүснэгт 4.1.	Хүн амын тоо, бүс нутаг, өсөлт, хувиар, 2000, 2010 он.....	66
Хүснэгт 4.2.	Хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, өсөлт, хувиар, 2000, 2010 он	67
Хүснэгт 4.3.	Хүн амын тоо, бүс нутаг, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	68
Хүснэгт 4.4.	Хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	68
Хүснэгт 4.5.	Хүн амын тоо, нягтрал, бүс нутаг, хувиар, 2010 он	70
Хүснэгт 4.6.	Хүн амын тоо, нягтрал, аймаг, нийслэл, хувиар, 2000, 2010 он	71
Хүснэгт 5.1.	Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын тоо, төрсөн газар, бүс нутгаар, 2010 он	78
Хүснэгт 5.2.	Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын тоо, төрсөн болон тоолох үед байнга оршин сууж байсан бүс нутгаар, 2010 он	79
Хүснэгт 5.3.	Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнд оролцогчид, төрсөн болон тоолох үед байнга оршин сууж байсан бүс нутаг, хувиар, 2010 он	80
Хүснэгт 5.4.	Таван жилийн өмнө шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын тоо, 5 жилийн өмнө байнга амьдарч байсан бүс нутгаар, 2010 он	81
Хүснэгт 5.5.	Тав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, 2005 оны 1 дүгээр сар болон тоолох үед байнга сууж байсан бүс нутгаар, 2010 он.....	81

Хүснэгт 5.6.	Тав, түүнээс дээш настай хүн амын тоо, 2005 оны 1 дүгээр сар болон тоолох үед байнга сууж байсан бүс нутаг, хувиар, 2010 он.....	82
Хүснэгт 5.7.	Нэг жилийн өмнө шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын тоо, жилийн өмнө байнга амьдарч байсан бүс нутгаар, 2010 он.....	83
Хүснэгт 5.8.	Хүн амын тоо, жилийн өмнө болон тоолох үед байнга оршин сууж байсан бүс нутгаар, 2010 он	84
Хүснэгт 5.9.	Хүн амын тоо жилийн өмнө болон тоолох үед байнга сууж байсан бүс нутаг, хувиар, 2010 он	84
Хүснэгт 5.10.	Сүүлчийн нэг жилд шилжигсэд, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он	85
Хүснэгт 5.11.	Хотын хүн амын тоо, бүс нутаг, аймаг, нийслэл, өсөлт, хувиар, 2010 он	87
Хүснэгт 6.1.	Арав, түүнээс дээш насны хүн амын боловсролын төвшин, хүйс, хувиар, 2000, 2010 он.....	92
Хүснэгт 6.2.	Арав, түүнээс дээш насны хүн амын боловсролын төвшин, хот, хөдөө, хүйс, хувиар, 2010 он	93
Хүснэгт 6.3.	Арав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, насны бүлэг, боловсролын төвшин, хувиар 2010 он	93
Хүснэгт 6.4.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, бичиг үсгийн мэдлэг, хот, хөдөө, хувиар, 2000, 2010 он	95
Хүснэгт 6.5.	Зургаагаас хорин есөн насны хүн амын сургуульд хамрагдалт, нас, хүйс, хувиар, 2010 он	97
Хүснэгт 6.6.	Зургаагаас хорин есөн насны хүн амын сургуульд хамрагдалт, нас, хот, хөдөө, хүйс, хувиар, 2010 он	98
Хүснэгт 6.7.	Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалт, нас, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	99
Хүснэгт 7.1.	Өрхийн тоо, хот, хөдөө, хувиар, 2000, 2010 он	103
Хүснэгт 7.2.	Өрхийн тоо, хот, хөдөө, өрхийн хэлбэр, хувиар, 2010 он	104
Хүснэгт 7.3.	Өрхийн тоо, хот, хөдөө, ам бүлийн тоо, хувиар, 2010 он	105
Хүснэгт 7.4.	Өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, ам бүлийн тоо, хувиар, 2010 он	105
Хүснэгт 7.5.	Өрхийн тоо, өрхийн тэргүүлэгчийн хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	106
Хүснэгт 7.6.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, гэр бүлийн байдал, хүйс, хувиар, 1989, 2000, 2010 он	107
Хүснэгт 7.7.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын гэр бүлийн байдал, хүйс, хувиар, 2010 он	107
Хүснэгт 7.8.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын гэрлэлтийн байдал, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он	109
Хүснэгт 8.1.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он.....	113
Хүснэгт 8.2.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, хүйс, хувиар, 2010 он	115
Хүснэгт 8.3.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	116
Хүснэгт 8.4.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, хүйс, хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр, төрөл, хувиар, 2010 он	117
Хүснэгт 10.1.	Ажиллах хүчний оролцооны төвшин, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	128

Хүснэгт 10.2. Арвантав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, эдийн засгийн идэвх, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он	128
Хүснэгт 10.3. Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, хүйс, хувиар, 2000, 2010 он	130
Хүснэгт 10.4. Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	131
Хүснэгт 10.5. Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйсээр, 2000, 2010 он	131
Хүснэгт 10.6. Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн ам, ажил мэргэжлийн ангилал, хүйс, хувиар, 2010 он	132
Хүснэгт 10.7. Арван тав, түүнээс насны ажил эрхэлдэг хүн ам, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, хувиар 2010 он	133
Хүснэгт 10.8. Арван тав, түүнээс насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	135
Хүснэгт 10.9. Ажил эрхэлдэг хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал, хүйс, хувиар, 2000, 2010 он	136
Хүснэгт 10.10. Ажилгүйдлийн төвшин, хүйс, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	136
Хүснэгт 10.11. Арван тав, түүнээс дээш насны эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тоо, ажил эрхлэхгүй байгаа шалтгаан, хүйсээр, 2010 он	138
Хүснэгт 10.12. Арван тав, түүнээс дээш насны эдийн идэвхгүй хүн амын тоо, насны бүлэг, ажил эрхлээгүй шалтгаанаар, 2010 он	139
Хүснэгт 11.1. Гадаадад ажиллаж, амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, улсаар, 2010 он	144
Хүснэгт 11.2. Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он	145
Хүснэгт 11.3. Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэд, байнга оршин сууж байсан аймаг, нийслэл, хувиар, 2010 он	147
Хүснэгт 11.4. Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэд, байнга оршин сууж байсан аймаг, нийслэл, оршин суугаа улс, бүс нутаг, хувиар, 2010 он	148
Хүснэгт 11.5. Гадаадад оршин суугаа иргэд, оршин суугаа улс, явсан зорилго, хувиар, 2010 он	148
Хүснэгт 11.6. Гадаадад оршин суугаа иргэд, оршин суугаа улс, оршин суугаа хугацаа, хувиар, 2010 он	149
Хүснэгт 12.1. Өрхийн тоо, сууцны төрөл, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	154
Хүснэгт 12.2. Өрхийн тоо, сууцны төрөл, хувиар, 2000, 2010 он	155
Хүснэгт 12.3. Өрхийн тоо, сууцны төрөл, байршил, хувиар, 2010 он	155
Хүснэгт 12.4. Өрхийн тоо, сууцны өмчийн хэлбэр, сууцны төрөл, хувиар, 2010 он	156
Хүснэгт 12.5. Өрхийн тоо, сууцны өмчийн хэлбэр хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	156
Хүснэгт 12.6. Өрхийн тоо, сууцны эзэмшлийн хэлбэр, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	157
Хүснэгт 12.7. Өрхийн тоо, цахилгааны эх үүсвэр, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	158
Хүснэгт 12.8. Гэрт амьдардаг өрхийн тоо, ам бүлийн тоо, гэрийн ханын тоо, хувиар, 2010 он	159
Хүснэгт 12.9. Гэрт амьдардаг өрхийн тоо, ахуйн нөхцөлийн зарим үзүүлэлт, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	159

Хүснэгт 12.10. Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, ам бүлийн тоо, сууцны талбайн хэмжээ, хувиар, 2010 он.....	161
Хүснэгт 12.11. Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, ам бүлийн тоо, өрөөний тоо, хувиар, 2010 он.....	161
Хүснэгт 12.12. Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, халаалтын төрөл, хот, хөдөө, хувиар, 2000, 2010 он.....	162
Хүснэгт 12.13. Байшинд амьдардаг өрхийн усан хангамжийн төрөл, хот хөдөө, хувиар, 2010 он.....	163
Хүснэгт 12.14. Байшинд амьдардаг өрхийн ахуйн нөхцлийн зарим үзүүлэлт, хот хөдөө, хувиар, 2000, 2010 он.....	163

ЗҮРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1.1. Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын удирдлага, зохион байгуулалтын бүтэц	19
Зураг 2.1. Монгол Улсын суурин хүн амын тоо, 2010 он	40
Зураг 2.2. Хүн амын 1918-2010 оны тооллого хоорондын жилийн дундаж өсөлт, хувиар.....	42
Зураг 2.3. Хүн амын нас, хүйсийн суварга, 2000, 2010 он	45
Зураг 2.4. Хүн амын насны бүтэц, хувиар, 1989, 2000, 2010 он.....	47
Зураг 3.1. Хүн амын тоо, иргэний харьяаллаар, 2010 он.....	50
Зураг 3.2. Монгол Улсад оршин суугаа гадаадын харьяат иргэд, улсаар, хувиар, 2000, 2010 он.....	50
Зураг 3.3. Зургаа, түүнээс дээш насны гадаадын харьяат иргэдийн боловсролын төвшин, хувиар, 2010 он.....	52
Зураг 3.4. Гадаадын харьяат иргэдийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, хувиар, 2010 он.....	53
Зураг 3.5. Хүн амын тоо, үндэс угсаа, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	58
Зураг 3.6. Арван тав, түүнээс дээш насны шашинтангууд, шашны төрөл, хувиар, 2010 он ...	62
Зураг 4.1. Хүн амын суурьшлын ерөнхий байдал.....	69
Зураг 4.2. Хүн амын нягтрал, аймаг, нийслэлээр, 2010 он.....	70
Зураг 5.1. Төрснөөс хойших дотоод шилжих хөдөлгөөн, 2010 он.....	75
Зураг 5.2. Сүүлчийн таван жилийн дотоод шилжих хөдөлгөөн, 2010 он.....	76
Зураг 5.4. Шилжигчдийн тоо, хугацаа, нутаг дэвсгэрээр, 2010 он.....	77
Зураг 5.3. Сүүлчийн нэг жилийн дотоод шилжих хөдөлгөөн, 2010 он	77
Зураг 5.5. Шилжих хөдөлгөөний цэвэр коэффициент, бүс нутгаар, 2010 он	83
Зураг 5.6. Сүүлчийн нэг жилд шилжигсэд, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он.....	86
Зураг 5.7. Улаанбаатар хотод шилжин ирэгчид, бүс нутгаар, 2010 он (шилжин ирсэн болон явсан хүний зөрүүгээр, мян.хүн).....	86
Зураг 6.1. Дээд боловсролтой хүн ам, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он.....	94
Зураг 6.2. Хүн амын тоо, боловсрол, бичиг үсгийн мэдлэгээр, 2010 он	95
Зураг 6.3. Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амд бичиг үсэг мэддэггүй хүн амын эзлэх хувь, насны бүлгээр, 2010 он.....	96

Зураг 6.4.	Сургуульд суралцагчдын хүйсийн харьцаа, насны бүлгээр, 2010 он	99
Зураг 7.1.	Өрх, өрхөд хамааралгүй тоологдсон хүн амын тоо, 2010 он	103
Зураг 7.2.	Өрхийн тоо, хэлбэрээр, 2010 он	104
Зураг 7.3.	Анхны гэрлэлтийн дундаж нас, 1989, 2000, 2010 он	108
Зураг 7.4.	Гэр бүлээ цуцалсан хүн амын хувь, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он	109
Зураг 8.1.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нас, хүйсийн суварга, 2010 он	114
Зураг 8.2.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, бэрхшээлийн төрөл, хүйс, хувиар, 2010 он....	117
Зураг 8.3.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, төрөл, хэлбэрээр, хувиар, 2010 он	118
Зураг 9.1.	Гар утас хэрэглэгчийн нас, хүйсийн суварга, 2010 он.....	120
Зураг 9.2.	Зургаа, түүнээс дээш насны суурин хүн амд гар утас хэрэглэгчийн эзлэх хувь, аймаг, нийслэлээр, 2010 он	121
Зураг 9.3.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амын интернэт хэрэглээ, 2010 он.....	122
Зураг 9.4.	Интернэт хэрэглэгчийн нас, хүйсийн суварга, 2010 он.....	123
Зураг 9.5.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амд интернэт хэрэглэгчийн эзлэх хувь, аймаг, нийслэлээр, 2010 он	124
Зураг 10.1.	Арвантав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвхийн талаарх асуултын хариултын бүдүүвч, 2010 он	126
Зураг 10.2.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвх, хувиар, 2010 он.....	127
Зураг 10.3.	Ажиллах хүчний оролцооны төвшин, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он.....	129
Зураг 10.4.	Хүн амын эдийн засгийн идэвх, хувиар, 2010 он.....	130
Зураг 10.5.	Ажилгүйдлийн төвшин, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он.....	137
Зураг 11.1.	Нас, хүйсийн бүтэц, хувиар, 2010 он	145
Зураг 11.3.	Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн нас, хүйсийн суварга, 2010 он.....	146
Зураг 11.4.	Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, оршин суугаа улсаар, 2010 он.....	147
Зураг 12.1.	Өрхийн тоо, сууцны төрлөөр, 2010 он	153
Зураг 12.2.	Гэрт амьдардаг өрхийн усан хангамж, хувиар, 2010 он.....	160
Зураг 12.3.	Байшинд амьдардаг өрхийн, хатуу хог, хаягдал зайлуулалтын хэлбэр, хувиар, 2010 он.....	164
Зураг 12.4.	Байшинд амьдардаг өрхийн бохир ус зайлуулалтын хэлбэр, хувиар, 2010 он	165

ХАВСРАЛТ ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1.	Монгол Улсын суурин хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он.....	174
Хүснэгт 1А.	Монгол Улсын хотын суурин хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он.....	177
Хүснэгт 1Б.	Монгол Улсын хөдөөгийн суурин хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он.....	180
Хүснэгт 2.	Монгол Улсын суурин хүн ам, аймаг, нийслэл, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он.....	183
Хүснэгт 2А.	Монгол Улсын хотын суурин хүн ам, аймаг, нийслэл, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он.....	186
Хүснэгт 2Б.	Монгол Улсын хөдөөгийн суурин хүн ам, аймаг, нийслэл, насны бүлэг, хүйс, хувиар, 2010 он.....	189
Хүснэгт 3.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, гэр бүлийн байдал, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он.....	192
Хүснэгт 3А.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, гэр бүлийн байдал, насны бүлэг, хот, хөдөөгөөр, 2010 он.....	193
Хүснэгт 4.	Суурин хүн амын тоо, харьяалал, үндэс угсаа, хүйс, хот, хөдөөгөөр, 2010 он.....	194
Хүснэгт 5.	Хүн амын төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөн, аймаг, нийслэл, хүйсээр, 2010 он.....	197
Хүснэгт 6.	Хүн амын тоо, төрсөн болон тоолох үед байнга оршин суугаа аймаг, нийслэлээр, 2010 он.....	198
Хүснэгт 7.	Тав, түүнээс дээш насны хүн амын сүүлчийн 5 жилийн шилжих хөдөлгөөн, аймаг, нийслэл, хүйсээр, 2010 он.....	200
Хүснэгт 8.	Хүн амын сүүлчийн 1 жилийн шилжих хөдөлгөөн, аймаг, нийслэл, хүйсээр, 2010 он.....	201
Хүснэгт 9.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, боловсролын төвшингөөр, 2010 он.....	202
Хүснэгт 10.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйс, боловсролын төвшингөөр, 2010 он.....	203
Хүснэгт 10А.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, насны бүлэг, хот, хөдөө, боловсролын төвшингөөр, 2010 он.....	206
Хүснэгт 11.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйс, бичиг үсгийн мэдлэг, хот, хөдөөгөөр, 2010 он.....	207
Хүснэгт 12.	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, бичиг үсгийн мэдлэг, хүйсээр, 2010 он.....	208
Хүснэгт 13.	Зургаагаас хорин есөн насны хүн амын тоо, насны бүлэг, хот, хөдөө, сургуульд хамрагдалт, хүйсээр, 2010 он.....	209
Хүснэгт 14.	Зургаагаас арван таван насны хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, сургуульд хамрагдалт, хүйсээр, 2010 он.....	210
Хүснэгт 15.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл, хэлбэрээр, 2010 он.....	211

Хүснэгт 16.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлгээр, 2010 он	212
Хүснэгт 17.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, насны бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэрээр, 2010 он	213
Хүснэгт 18.	Зургаа, түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, боловсролын төвшингөөр, 2010 он	214
Хүснэгт 19.	Арван тав, түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, гэрлэлтийн байдлаар, 2010 он	215
Хүснэгт 20.	Арван тав, түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, аймаг, нийслэл, ажил эрхлэлтийн байдлаар, 2010 он	216
Хүснэгт 21.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвх, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	217
Хүснэгт 21A.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвх, хот, хөдөө, насны бүлгээр, 2010 он	220
Хүснэгт 22.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвх, аймаг, нийслэлээр, 2010 он	222
Хүснэгт 22A.	Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвх, хүйс, аймаг, нийслэлээр, 2010 он	223
Хүснэгт 23.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, ажил мэргэжлийн ангилал, хот, хөдөө, хүйсээр, 2010 он	224
Хүснэгт 24.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал, хот, хөдөө, хүйсээр, 2010 он	225
Хүснэгт 25.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, хүйс, насны бүлэг, ажил эрхлэлтийн байдлаар, 2010 он	226
Хүснэгт 25A.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, хот, хөдөө, насны бүлэг, ажил эрхлэлтийн байдлаар, 2010 он	227
Хүснэгт 26.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, аймаг, нийслэл, боловсролын төвшингөөр, 2010 он	228
Хүснэгт 26A.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэг хүн амын тоо, хүйс, аймаг, нийслэл, боловсролын төвшингөөр, 2010 он	229
Хүснэгт 27.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажилгүйүүдийн тоо, аймаг, нийслэл, боловсролын төвшингөөр, 2010 он	231
Хүснэгт 27A.	Арван тав, түүнээс дээш насны ажилгүйчүүдийн тоо, хүйс, аймаг, нийслэл, боловсролын төвшингөөр, 2010 он	232
Хүснэгт 28.	Өрхийн тоо, хот, хөдөө, ам бүлийн тоо, өрхийн хэлбэрээр, 2010 он	234
Хүснэгт 29.	Өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, ам бүлийн тоогоор, 2010 он	235
Хүснэгт 30.	Өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, сууцны төрлөөр, 2010 он	236
Хүснэгт 31.	Өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, байшингийн төрлөөр, 2010 он	236
Хүснэгт 32.	Гэрт амьдардаг өрхийн тоо, ахуйн нөхцөл, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	237
Хүснэгт 33.	Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, ам бүл, хот, хөдөө, өрөөний тоогоор, 2010 он	238
Хүснэгт 34.	Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, өрөөний тоогоор, 2010 он	239

Хүснэгт 35.	Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, ахуйн нөхцөл, байшингийн төрөл, хот, хөдөөгөөр, 2010 он.....	240
Хүснэгт 35A.	Байшинд амьдардаг өрхийн тоо, ахуйн нөхцөл, байшингийн төрөл, хот, хөдөөгөөр, 2010 он.....	243
Хүснэгт 36.	Гар утас хэрэглэдэг 6, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэг, хүйс, хувиар, 2010 он	244
Хүснэгт 37.	Интернэт хэрэглэдэг 6, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэг, хүйс, хувиар, 2010 он	244
Хүснэгт 38.	Гар утас хэрэглэдэг 15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, хүйс, хувиар, 2010 он.....	245
Хүснэгт 39.	Интернэт хэрэглэдэг 15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, хүйс, хувиар, 2010 он.....	245
Хүснэгт 40.	Гадаадад амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, байнга сууж байсан аймаг, нийслэл, оршин суугаа улсаар, 2010 он	246
Хүснэгт 41.	Гадаадад амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, оршин суугаа хугацаа, сууж байгаа улсаар, 2010 он	250
Хүснэгт 42.	Гадаадад амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэдийн тоо, одоо амьдарч байгаа улс, явсан зорилгоор, 2010 он.....	255
Хүснэгт 43.	Архангай аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	258
Хүснэгт 44.	Баян-Өлгий аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	258
Хүснэгт 45.	Баянхонгор аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	259
Хүснэгт 46.	Булган аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	259
Хүснэгт 47.	Говь-Алтай аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	260
Хүснэгт 48.	Дорноговь аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	260
Хүснэгт 49.	Дорнод аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	261
Хүснэгт 50.	Дундговь аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	261
Хүснэгт 51.	Завхан аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	262
Хүснэгт 52.	Өвөрхангай аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	263
Хүснэгт 53.	Өмнөговь аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	263
Хүснэгт 54.	Сүхбаатар аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	264
Хүснэгт 55.	Сэлэнгэ аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он.....	264

Хүснэгт 56.	Төв аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	265
Хүснэгт 57.	Увс аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	266
Хүснэгт 58.	Ховд аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	266
Хүснэгт 59.	Хөвсгөл аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	267
Хүснэгт 60.	Хэнтий аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	267
Хүснэгт 61.	Дархан-Уул аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	268
Хүснэгт 62.	Орхон аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	268
Хүснэгт 63.	Говьсүмбэр аймгийн суурин хүн амын тоо, сум, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	268
Хүснэгт 64.	Улаанбаатар хотын Багануур дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороогоор, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	269
Хүснэгт 65.	Улаанбаатар хотын Багахангай дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	269
Хүснэгт 66.	Улаанбаатар хотын Баянгол дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	269
Хүснэгт 67.	Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	270
Хүснэгт 68.	Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	270
Хүснэгт 69.	Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	271
Хүснэгт 70.	Улаанбаатар хотын Сүхбаатар дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	271
Хүснэгт 71.	Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	272
Хүснэгт 72.	Улаанбаатар хотын Чингэлтэй дүүргийн суурин хүн амын тоо, хороо, хүйс, насны бүлгээр, 2010 он	272

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

АНУ	Америкийн Нэгдсэн Улс
БХЯ	Батлан хамгаалах яам
БНКаЗУ	Бүгд Найрамдах Казакстан Улс
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
БНЧУ	Бүгд Найрамдах Чех Улс
ГИХАЭГ	Гадаадын иргэн харьяатын асуудал эрхлэх газар
ГХЯ	Гадаад харилцааны яам
ГМС	Газарзүйн мэдээллийн систем
ДТГ	Дипломат төлөөлөгчийн газар
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
МУИС	Монгол Улсын Их Сургууль
МҮОНТ	Монголын үндэсний олон нийтийн телевиз
МСҮТ	Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв
МХЗ	Мянганы хөгжлийн зорилт
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
НҮБ-ын ХАС	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүн амын сан
ОХУ	Оросын Холбооны Улс
УБИС	Улсын Багшийн Их Сургууль
УБЕГ	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ХБНГУ	Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
ХААИС	Хөдөө Аж Ахуйн Их Сургууль
ХАОСТ	Хүн ам, орон сууцны тооллого
ХАОСТТ	Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчоо
ХЗДХЯ	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам
ЦЕГ	Цагдаагийн ерөнхий газар
ШУТИС	Шинжлэх Ухаан Технологийн Их Сургууль
ЭМШУИС	Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль
ЭСЯ	Элчин сайдын яам

ТАЛАРХАЛ

Хүн ам, орон сууцны тооллого нь 10 жилд нэг удаа зохион байгуулж явуулдаг үндэсний хэмжээний томоохон ажлын нэг билээ.

Энэхүү томоохон ажлыг амжилттай зохион байгуулахад хуулиар хүлээсэн үүргийнхээ дагуу төр, засгийн байгууллага, Засгийн газрын гишүүд, бүх шатны Засаг дарга нар идэвхтэй ажилласныг тэмдэглэж байна.

Тооллогын зорилго, ач холбогдлыг олон нийтэд таниулж, тооллогыг чанартай явуулах сурталчилгааны ажлыг сайтар явуулахад идэвхтэй оролцсон хэвлэл мэдээллийн бүх байгууллага, үүрэн телефоны операторууд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, уран бүтээлчдэд талархал дэвшүүлж байна. Тооллогын ажлыг саадгүй явуулахад манай нийт иргэний оролцоо, эх оронч сэтгэл нэн чухал байлаа.

Монгол Улсын удаа дараагийн хүн ам, орон сууцны тооллогыг зохион байгуулахад хөрөнгө, мөнгө, техникийн туслалцаа үзүүлсэн НҮБ-ын Хүн амын сан, Дэлхийн Банк, Австралийн хөгжлийн хөтөлбөр, Австрали Улсын Статистикийн товчоо болон хамтран ажилласан олон улсын бусад байгууллага, хүмүүст хүн ам, орон сууцны тооллогын улсын комиссын өмнөөс талархал илэрхийлье. Үүний дотор НҮБ-ын Хүн амын сангийн зөвлөх Вижнанд Дюрк Лангераар, Владко Роланд, Кати Илустре, Виктор Каналес нар болон Австрали Улсын статистикийн товчооны зөвлөх Андриу Хэндэрсон, Пэта Вилкоккс, Карен МкЛеннан нарт чин сэтгэлээсээ талархаж байна.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод дотоодын зөвлөхүүд тухайлбал, тооллогын асуулга, заавар боловсруулахад Б.Батмөнх, тооллогын сурталчилгаа явуулахад Л.Нинжжамц, тооллогын үндсэн үр дүнг гаргахад Ц.Бадрах нар богино хугацаагаар ажилласан.

Тооллогын ажлыг улс орон даяар нэгдсэн удирдлага, аргачлал, заавраар хангаж, сайн зохион байгуулалттай явуулахад гол үүрэг гүйцэтгэсэн Үндэсний статистикийн хорооны ажилтан, албан хаагчид, ялангуяа тооллогын дүнг богино хугацаанд чанарын өндөр төвшинд боловсруулан гаргасан Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчоо, Мэдээлэл боловсруулалт технологийн газрын хамт олонд Үндэсний статистикийн удирдлага, даргын зөвлөлөөс талархалаа илэрхийлье.

ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРООНЫ ДАРГА,
ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ ТООЛЛОГЫН
УЛСЫН КОМИССЫН ОРЛОГЧ ДАРГА

С.МЭНДСАЙХАН

ӨМНӨХ ҮГ

Улс орнууд хүн амаа 10 жил тутам тоолж байх тухай НҮБ-ын зөвлөмж бий. 2010 онд дэлхийн 43, үүний дотор Азийн 12 улс орон тооллого зохион байгуулсны нэг нь Монгол Улс байв. Ээлжит тооллогоо “Хүмүүнд төр эрхэм, төрд хүмүүн эрдэнэ” уриан дор 2010 оны 11 дүгээр сарын 11-нээс 17-ны өдрүүдэд амжилттай зохион байгуулж явуулав. Энэ тооллого нь Монгол Улсын түүхэн дэх 10 дахь удаагийн, XXI зууны анхных байлаа. Энэ удаагийн тооллого өмнөх тооллогуудаас нэлээд онцлогтой болсон.

“Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” Монгол Улсын хуулийг Улсын Их Хурлаас 2008 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдөр баталсан. Энэ хуулиар тооллого явуулах байнгын бүтэц, эдийн засгийн баталгаа, хамрах хүрээ, мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах асуудал зэргийг баталгаажуулсан юм.

Харилцаа холбооны технологи өндөр хөгжсөн өнөө үед Монгол Улс гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын иргэдээ анх удаа интернэтээр тооллоо.

Гадаадын олон орны туршлагад тулгуурлан орон зайн газарзүйн мэдээллийг тооллогын үр дүнтэй холбож, хамгийн ойлгомжтой хэлбэрээр хэрэглэгчдэд хүргэх орчин үеийн газарзүйн мэдээллийн системийг ашигласан анхны тооллого болов.

Хүн ам, орон сууцны тооллого нь хүн амын тоо, нас хүйсийн бүтэц, угсаатны бүрэлдэхүүн, байршил, боловсрол, эдийн засгийн идэвх, орон сууцны төрөл, нөхцөл зэрэг нийгэм, эдийн засгийн маш дэлгэрэнгүй тоо баримтыг агуулдаг, энэхүү үр дүнг засаг захиргааны анхан шатны нэгж, үүнээс ч бага төвшинд гаргах боломжтой цорын ганц мэдээллийн эх үүсвэр билээ.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын үр дүнд үндэслэн өөрийн орны нөхцөл байдалд нийцсэн, амьдрах чадвар бүхий хөгжлийн зохистой загвар, үзэл баримтлалыг тодорхойлох сайхан боломж нээгдэж байна. Ялангуяа, шинээр барьж байгуулах нийгэм, соёлын газрууд, сургууль, эмнэлгийг хаана ямар багтаамжтай, хүчин чадалтай байгуулах, орон сууцны нөхцөл, хангамжийг зөв төлөвлөж, хэрэгжүүлэхэд тооллогын үр дүн үндэслэл болох учиртай. Түүнчлэн, хүн ам зүйн олон үзүүлэлтүүд үүний дотор хүн амын суурьшил, байршлыг зөв оновчтой зохицуулах, төвлөрлийг сааруулах талаарх төр засгийн бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулахад тооллогын үр дүн чухал ач холбогдолтой юм.

Тооллогын үр дүнг төр засаг, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ард иргэдэд өргөн хүртээмжтэй тархаах нь Үндэсний статистикийн байгууллагын эрхэм үүрэг. Тооллогын дүнг улс аймаг, нийслэлээр төрөлжүүлэн мэдээлэхээс гадна тодорхой сэдвээр гүнзгийрүүлсэн судалгаануудыг хийж, хэвлэн тараах болно.

Энэхүү ном нь 12 бүлэг, тооллогын нэгдсэн үр дүнгийн гол гол үзүүлэлтээс бүрдсэн хавсралтаас бүрдэнэ. “Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогыг зохион байгуулж явуулсан тухай” 1 дүгээр бүлэгт тооллогын эрх зүйн үндэс түүний зохицуулалт болон тооллогын төлөвлөлт, онцлог, ухуулга сурталчилгаа зэрэг зохион байгуулалттай холбогдолтой арга хэмжээнүүдийг цогц байдлаар тусгасан. Хүн амын тоо, өсөлт, улсын харьяалал, үндэс угсаа, нягтрал, суурьшил зэрэг хүн ам зүйн гол үзүүлэлтийг 2-4 дүгээр бүлэгт, хүн амын дотоод шилжих хөдөлгөөн, хотжилт, өрх, гэр бүлийн байдал, эдийн засгийн идэвх, орон сууцны нөхцөл зэргийг тус бүрд нь бүлэг болгосны гадна тооллогод шинээр тусгасан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, интернэт, гар утас хэрэглэгчдийн тоо, бүтэц, гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн талаар тус бүрд нь бүлэг болгож оруулав. Номын 2 дугаар бүлэгт гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин сууж байгаа Монгол Улсын харьяат иргэдийн тоо орсон, харин бусад бүлгийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт тоологдсон хүн амын тоонд тулгуурлан бичсэнийг хэрэглэгчид анхаарах нь зүйтэй.

Энэ удаагийн тооллогын дүнгийн тоо баримт нь өмнөх 2000 оны тооллогын дүнгийн бүх үзүүлэлттэй зэрэгцүүлэн жиших боломжтойгоос гадна сум, багийн төвшинд зарим онцлог мэдээллүүдийг шинээр нэмж тусгалаа. Газарзүйн мэдээллийн систем ашиглан улс, аймаг, нийслэлийн хэмжээнд тооллогын дүнгээр атласуудыг анх удаа хэвлүүлэх болно.

Тооллогын дүнг үндэслэн Монгол Улсын хүн амын дундаж наслалтыг улсын хэмжээгээр, аймаг, нийслэлээр шинэчлэн тооцож гаргахын зэрэгцээгээр тус улсын хүн амын хэтийн тооцоог аймаг, нийслэл, нас, хүйсээр, олон хувилбараар тооцож нийтийн хүртээл болгоно.

Тооллогын дүнг хэвлэмэл бүтээгдэхүүнээс гадна техникийн зөөгчөөр, онлайн хэлбэрээр өргөн тархаах болно.

Энэхүү тайланг бэлтгэсэн ҮСХ-ны дэд дарга Б.Эрдэнэсүрэн, Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны дарга А.Амарбал, зөвлөх Ц.Бадрах, ахлах шинжээч Ж.Мөнхбадар, Т.Уянга, Т.Болор-Эрдэнэ, шинжээч Б.Буяндэлгэр, Т.Алтанцэцэг, Б.Уранбилэг, Ч.Лхагвадулам, С.Ханд, Ж.Цогзолмаа, Г.Батбуян, ажилтан З.Нямбаяр, Г.Урангоо, С.Мэндбаяр, Х.Золбадрах, Б.Бадрал болон тус хорооны Хүн ам, нийгмийн статистикийн газрын дарга Д.Оюунчимэг, орлогч дарга Б.Саранчимэг, шинжээч Д.Насандэлгэр, Мэдээлэл боловсруулалт технологийн газрын дарга Б.Цэрэнханд, орлогч дарга Л.Мягмарсүрэн, статистикч З.Нансалмаа, шинжээч Ц.Эрдэнэмөнх, Д.Лхагвацэрэн, Ц.Цолмон нарт талархлаа илэрхийлье.

ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРООНЫ ДАРГА,
ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ ТООЛЛОГЫН
УЛСЫН КОМИССЫН ОРЛОГЧ ДАРГА

 С. МЭНДСАЙХАН

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ИЛГЭЭЛТ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын үндсэн үр дүн танилцуулах ёслолын ажиллагаанд оролцогчдод

Эрхэм хүндэт зочид, төлөөлөгчид өө,

Хүн амын тооллого нь туурга тусгаар аливаа улс үндэстний хувьд түүхэн чухал үйл явдал, иргэншсэн нийгмийн салшгүй нэг хэсэг болсон үйл явц юм. Манай орны хувьд олон зууны тэртээгээс хүн амаа тоолж эхэлсэн түүхэн уламжлалтай. Бидний өвөг Хүннү нар мал сүргээ тоолж, мод хэрчин тэмдэглэж байсан бөгөөд хожим XIII зуунд хүчирхэг эзэнт төр, улсаа байгуулсан монголчууд хүн амаа тоолж бүртгэн түүндээ үндэслэн албан татвар ногдуулж байсан тухай түүхийн сурвалж бичгүүдэд тэмдэглэгдэн үлдсэн байна. Монгол Улс зөвхөн XX зуунд гэхэд л хүн амаа 9 удаа тоолсон билээ.

Монгол Улс Хүн ам, орон сууцны 10 дахь удаагийн тооллогыг 2010 оны 11 дүгээр сарын 11-17 өдрүүдэд амжилттай зохион байгууллаа. Энэхүү тооллогын онцлог

нь “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” Монгол Улсын хуулийн хүрээнд явагдсан анхны тооллого боллоо. Гадаадад удаан хугацаагаар ажиллаж, суралцаж, амьдарч байгаа иргэдээ интернэтээр тоолсон анхны улс боллоо. Газарзүйн мэдээлэл, зураглалыг хэрэглэсэн анхны тооллого боллоо. Энэ олон анхны гэсэн тодотголууд хүн ам, орон сууцны энэ удаагийн тооллогын онцлогийг илтгэж байгаа юм.

Хүн ам, орон сууцны энэ удаагийн тооллогоор улсынхаа нийт хүн амын тоо, нас хүйсийн бүтэц, ажил эрхлэлт, шилжилт хөдөлгөөн зэрэг хүн амтай холбоотой бүхий л үзүүлэлтээс гадна хүн амын амьдарч буй орон сууцны нөхцөлийн өнөөгийн байдлыг гаргаж, энэ хүрээнд өмнөх 10 жилийн хугацаанд гаргасан хөгжил дэвшлийг тодорхойлж, аймаг, нийслэл, баг, хороо, өрх нэг бүрийн мэдээллийн баазыг бий болголоо. Энэ мэдээллийн бааз нь зөвхөн тухайн үед ашиглагдаад зогсохгүй Монгол Улсын түүхэнд үнэт мэдээлэл болж хадгалагдана.

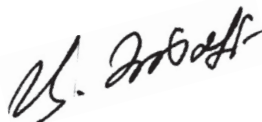
Тооллогоор цуглуулсан мэдээлэл нь улс орны хөгжлийн бодлогыг төлөвлөх, судалгаа, шинжилгээ хийх, үйлдвэрлэл, бизнесийн үйл ажиллагааг оновчтой тодорхойлох бааз суурь болох учиртай. Үүнээс гадна манай төрийн бодлогын төвд байдаг монгол хүний хөгжлийн цаашдын чиг хандлагыг тодорхойлох, энэ талаар төр засгаас авч хэрэгжүүлэх бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулах үндсэн суурь мэдээлэл болно. Тухайлбал, бүх шатны сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, соёл, ахуйн үйлчилгээний газрын байршил, хүчин чадал, хамрах хүрээг шинэчлэн тогтоох, ойрын болон алс хэтийн чиг хандлагыг төлөвлөхөд тооллогын дүн үндсэн мэдээлэл болох юм.

Энэхүү тооллогын дүнд манай улсын нийт хүн амыг хамарсан үндэсний хэмжээний томоохон мэдээллийн сан бий болсон бөгөөд тооллогод хамрагдсан өрх, гэр бүл, тэдгээрийн ам бүлийн гишүүд энэ тооллогод хамрагдсан мэдээ, мэдээллээ хэдийд ч гарган авах боломжтой боллоо.

Энэхүү чухал, ач холбогдолтой Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллого, судалгааны ажлыг амжилттай зохион байгуулахад орон даяар 30 гаруй мянган хүн оролцсон бөгөөд энэ ажилд оролцсон бүх шатны тооллогын комисс, түр товчооны дарга, гишүүд, тооллогын ажилтнууд, тоологчид, шалгагчид Та бүхэнд баяр хүргэж, цаашдын ажил үйлстээ улам их амжилт гаргахын өлзийтэй ерөөлийг өргөн дэвшүүлье.

Сайн үйлс дэлгэртүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

ЦАХИАГИЙН
ЭЛБЭГДОРЖ

2011 оны 6 дугаар сарын 10

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 10 ДАХЬ УДААГИЙН ТООЛЛОГЫН НЭЭЛТЭД ЗОРИУЛЖ, ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ХУРАЛДААНД МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Д.ДЭМБЭРЭЛИЙН ХЭЛСЭН ҮГ

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

УИХ-ын 2009 оны 88 тоот тогтоолоор Хүн ам, орон сууцны 2010 оны ээлжит тооллогын товыг 2010 оны 11 дүгээр сарын 10-наас 11-нд шилжих шөнийн 00 /тэг тэг/ цагаар өөрчлөн тогтоосны дагуу тоолох ажиллагаа өнөө өглөөний 8 цагт орон даяар эхэллээ.

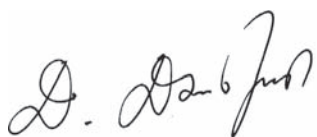
Монгол Улсын Их Хурал хүн ам зүй, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн түвшинг бодитой үнэлж, цаашдын чиг хандлагыг үндэслэлтэй тодорхойлж байх, үүний тулд олон улсын түвшинд зэрэгцүүлж харьцуулагдах зарчмыг хангасан, шаардлагад нийцсэн мэдээллийн нарийвчилсан эх үүсвэрийг 10 жилийн давтамжтайгаар шинэчлэн бүрдүүлдэг байх нь зүйтэй гэж үзсэн билээ. Энэ зорилгоор 2008 онд Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай бие даасан хууль гаргаж, үр дүнг нь улс орны хөгжлийн төлөвлөлт, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажилд ашиглах хууль эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж өгсөн.

Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц, үндэс угсаа, харьяалал, суурьшил, шилжих хөдөлгөөн, боловсрол, гэрлэлт, ажил эрхлэлт, ажилгүйдэл, түүний шалтгаан, монгол хүний амьдарч байгаа сууцны төрөл, нөхцөл, дэд бүтцийн хангамж, мэдээлэл, харилцаа холбооны хэрэгслийн хэрэглээний талаарх цогц үзүүлэлтийг цуглуулж, боловсруулан, дүн шинжилгээ хийснээр төр, засгийн болон төрийн бус байгууллага, үйлдвэрлэгч, бизнес эрхлэгчид, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага, эрдэмтэн судлаачдад нэн хэрэгцээтэй мэдээллийн суурь эх үүсвэр бүрдэхээс гадна статистикийн байгууллагын бүх талын чадавх нэмэгдэх туйлын ач холбогдолтой юм.

Монгол Улс хүн амаа 9 удаа тоолж байсан туршлагатай. Энэ туршлага дээрээ тулгуурлаад 10 дахь удаагийн тооллогоо амжилттай зохион байгуулна гэдэгт эргэлзэхгүй байна. Энэ удаа өөрийн орны нутаг дэвсгэрт байгаа иргэдээ тоолохоос гадна гадаадад удаан хугацаагаар ажиллаж, суралцаж байгаа Монгол улсын иргэдээ интернэтээр тоолж байгаа, тооллогын үр дүнг газарзүйн мэдээллийн системд холбож, орон зайн шинжилгээ хийх эхлэл тавьж байгаагаараа энэ тооллого онцлогтой болж байна. Мэдээллийн технологийн сүүлийн үеийн ололтод тулгуурласан, өргөн хүрээтэй, цогц судалгаа явагдах гэж байна. Энэ ажлыг хариуцсан бүх хүмүүс үүргээ ухамсарлаж, зүтгэл чармайлт гаргаж ажиллах шаардлагатайг зориуд онцлон хэлэхийг хүсэж байна.

Иймд эрхэм гишүүд Та бүхэн иргэнийхээ хувьд тооллогодоо хамрагдахаас гадна ард иргэдэд тооллогын зорилго, ач холбогдол, тооллогод заавал хамрагдах, орон гэртээ оруулж, үнэн зөв хариулт өгөх хууль ёсны үүргийг нь сурталчлах ажилд идэвхтэй оролцохыг хүсье.

УИХ-ЫН
ДАРГА

ДАМДИНГИЙН
ДЭМБЭРЭЛ

2010 оны 11 дүгээр сарын 11

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД, ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ ТООЛЛОГЫН УЛСЫН КОМИССЫН ДАРГА С.БАТБОЛД: ҮНДСЭН ҮР ДҮН ТАНИЛЦУУЛАХ ЁСЛОЛЫН АЖИЛЛАГААНЫ НЭЭЛТЭД ЗОРИУЛЖ ХЭЛСЭН ҮГ

Хүндэт хатагтай, ноёд оо,

Монгол Улсын Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын үндсэн үр дүн танилцуулах ёслолын арга хэмжээнд хүрэлцэн ирсэн эрхэм зочид оо,

Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэж, сайн сайхныг хүсэн ерөөж мэндчилье.

Улс орнууд хүн амаа 10 жил тутам тоолж байх НҮБ-ын зөвлөмжийн дагуу 2010 онд дэлхийн 43, үүний дотор Азийн 12 улс, орон тооллого зохион байгуулсны нэг нь Монгол Улс байсан бөгөөд ээлжит тооллогоо “Хүмүүнд төр эрхэм, төрд хүмүүн эрдэнэ” уриан дор 2010 оны 11 дүгээр сарын 11-нээс 17-ны өдрүүдэд амжилттай зохион байгуулсныг Та бүхэн мэдэж байгаа.

2011 онд дэлхийн 65, азийн 8 улс, орон тооллого зохион байгуулах бөгөөд 6 дугаар сарын 1-ний байдлаар дэлхийн 153 улсын 5.6 тэрбум хүн буюу нийт хүн амын 81 хувь нь тоологдоод байна.

Хөгжлийн гараанд ирээд байгаа Монгол Улс урт хугацааны стратеги, түүнийг хэрэгжүүлэх дунд хугацааны тэргүүлэх чиглэл, бодлого, загварыг тодорхой болгож, өнөөгийн өөрчлөгдөж буй гадаад, дотоод орчин нөхцөлдөө нийцсэн байдлаар шинэчлэн боловсруулах шаардлага тулгарч байгаа энэ үед хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын дүн гарч байгаа нь түүхэн ач холбогдолтой гэдгийг зориуд тэмдэглэн хэлэхийг хүсч байна.

Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын төвд нь хүн байх учиртай. Эдийн засгийн өсөлт нь эцсийн эцэст монгол хүний хөгжил, түүний сайн сайханд зориулагдах учиртай. Монгол Улсын хүн амын талаарх бүхий л үнэн бодит, хамгийн дэлгэрэнгүй мэдээллийг тооллогын дүн бидэнд өгч байгаа нь юугаар ч сольшгүй үнэт зүйл юм. Хүн амынхаа энэ бодит мэдээлэлд тулгуурлан өөрийн орны нөхцөл байдалд нийцсэн, амьдрах чадвар бүхий хөгжлийн зохистой загвар, үзэл баримтлалыг тодорхойлох шаардлагатай болж байна. Ялангуяа, хүнд чиглэсэн нийгмийн бодлого жишээлбэл, цаашид шинээр барьж байгуулах нийгэм, соёлын газрууд, сургууль, эмнэлгийг хаана ямар багтаамжтай, хүчин чадалтайгаар баривал оновчтой байх вэ гэсэн асуултад тооллогын дүн бүрэн хариулт өгч чадах юм. Түүнчлэн, хүн ам зүй, хүн амын суурьшил, байршлыг зөв оновчтой зохицуулах болон хүн амын орон сууцны нөхцөл, хангамжийн талаарх мэдээллүүдэд тулгуурлан Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж буй бодлого, хөтөлбөрийг үнэлэх үйл ажиллагаандаа ашиглах боломж нөхцөл бүрдэнэ. Тооллогын дүн, мэдээлэл бол үнэт лавлагаа болж үлдэнэ.

Энэ удаагийн хүн ам, орон сууцны тооллого нь нэлээд олон онцлогтой болсон. Тооллого явуулах байнгын бүтэц, эдийн засгийн баталгаа, хамрах хүрээ, мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах асуудал зэргийг тооллогын тухай хуулиар баталгаажуулсан анхны тооллого. Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа иргэдээ анх удаа тоолсон төдийгүй тоон системийн газрын зургийг анх удаа ашигласан тооллого боллоо.

Тооллогыг долоохон хоногт улс орон даяар нэгэн зэрэг зохион байгуулах нь ихээхэн хэмжээний хүн хүч, зохион байгуулалт, идэвх зүтгэл шаардсан ажил байлаа.

Тооллогын ажилд үүрэг, хариуцлагаа ухамсарлаж, ажилдаа чин сэтгэлээсээ хандаж, зүтгэл чармайлт гарган ажилласан тооллогын комисс, түр товчооны ажилтнууд, тоологч, шалгагч Та бүхэнд Тооллогын улсын комиссын даргын хувьд чин сэтгэлээсээ талархаж байгаагаа илэрхийлье.

Засгийн газрын гишүүд, бүх шатны Засаг дарга нар хуулиар хүлээсэн үүргийнхээ дагуу тооллогын ажилд онцгой ач холбогдол өгч идэвхтэй оролцлоо.

Монгол Улсын удаа дараагийн хүн ам, орон сууцны тооллогыг зохион байгуулахад хөрөнгө, мөнгө, техникийн туслалцаа үзүүлсэн НҮБ-ын Хүн амын сан, Дэлхийн Банк болон хамтран ажилласан бусад байгууллага, хүмүүст Засгийн газрын зүгээс талархал илэрхийлье.

Тооллогын зорилго, ач холбогдлыг олон нийтэд таниулж, тооллогыг чанартай явуулах сурталчилгааны ажлыг амжилттай зохион байгуулахад идэвхтэй оролцсон бүх хэвлэл мэдээллийн байгууллага, үүрэн телефоны оператор, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад баярласнаа илэрхийлье.

Тооллогын ажлыг амжилттай явуулахад манай нийт иргэдийн оролцоо, эх оронч сэтгэл нэн чухал хувь нэмэр оруулсныг тэмдэглэн хэлэхийг хүсч байна.

Тооллогын ажлыг улс орон даяар нэгдсэн удирдлага, аргачлал, заавраар хангаж, өндөр зохион байгуулалттай явуулахад гол үүрэг гүйцэтгэсэн Үндэсний статистикийн хороо, түүний салбар нэгжийн ажилтан, албан хаагчдад тооллогын Улсын комиссын нэрийн өмнөөс талархал дэвшүүлье. Ялангуяа, тооллогын дүнг богино хугацаанд чанарын өндөр төвшинд боловсруулан гаргаж, танилцуулж байгаа Үндэсний статистикийн хорооны удирдлага, ажилтан, албан хаагчдад халуун баяр хүргэж, цаашид тооллогын дэлгэрэнгүй дүн мэдээллийг төр, засаг болон аж ахуйн нэгж байгууллага, ард иргэдэд хүртээмжтэй тархаах нөр их ажилд чинь амжилт хүсье.

Монгол Улсын хүн ам 2010 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн байдлаар 2 754 685 болсныг албан ёсоор мэдээлж, Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын үр дүнг танилцуулах ёслолын ажиллагаа нээснийг мэдэгдье.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

СҮХБААТАРЫН
БАТБОЛД

НҮБ-ЫН ХҮН АМЫН САНГИЙН МОНГОЛ ДАХЬ СУУРИН ТӨЛӨӨЛӨГЧ ХАТАГТАЙ АРЖЕНТИНА МАТАВЕЛ: ҮНДСЭН ҮР ДҮН ТАНИЛЦУУЛАХ ЁСЛОЛЫН АЖИЛЛАГААНЫ НЭЭЛТЭД ЗОРИУЛЖ ХЭЛСЭН ҮГ

Монгол Улсын Ерөнхий Сайд, Хүн ам, орон сууцны тооллогын улсын комиссын дарга эрхэм хүндэт С.Батболд,

Үндэсний статистикийн хорооны дарга эрхэм хүндэт С.Мэндсайхан,

Энд хүрэлцэн ирсэн УИХ, Засгийн газрын эрхэм хүндэт гишүүд,

Олон улсын байгууллагын төлөөлөгчид, НҮБ-ын хамт олон,

Хатагтай, ноёд оо

Өнөөдөр, Монголчууд төдийгүй гадаадынхан хүртэл Монгол Улс хэдэн хүнтэй вэ гэх энгийн асуултын хариуг мэдэхийг хүсч байгаа. Энэ асуулт энгийн сонсогдох хэдий ч хариултыг олох нь цаг хугацаа, хөрөнгө мөнгө шаардсан ярвигтай ажил юм. Нийгэм хурдацтай өөрчлөгдөж, иргэд, хөрөнгө санхүү, бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бүгд аливаа нэг улс орны дотор төдийгүй, хил дамнан чөлөөтэй нэвтэрч буй өнөө үед Засгийн газруудын хувьд нас, хүйсээр ангилсан, эдийн засгийн төрөл бүрийн салбарын хэрэгцээг хангаад зогсохгүй, олон улсын төвшинд бусад улс орнуудтай харьцуулж болохуйц хэрнээ хөгжлийн бодлогуудтай нь уялдсан хүн амын үнэн бодитой найдвартай тоон мэдээ, мэдээлэлтэй болох зайлшгүй шаардлага байгаа юм.

Бүх улс орныг хүн амаа тоолохыг уриалан, НҮБ-ын Эдийн засаг, нийгмийн зөвлөлийн нэгээхэн хэсэг болох НҮБ-ын Статистикийн Комисс 2010 оны тооллогын мөчлөгийг дэлхий дахинаа эхлүүлсэн бөгөөд энэ мөчлөг нь 2005-2014 он хүртэл үргэлжилнэ.

Энэ мөчлөгийн хугацаанд нийт 228 орон дор хаяж нэг удаа хүн амаа тоолохоор төлөвлөж, зарим нь тооллогоо аль хэдийн хийчихээд байна. Энэ санаачлагын хүрээнд дэлхийн хүн амын 81%-ийг тоолоод байна.

2011 он бол онцгой жил юм. Учир нь энэ оны 10 сарын 31-нд дэлхийн хүн ам 7 тэрбумд хүрнэ. 1950 оныг хүртэл дэлхийн хүн ам дор хаяж нэг зуун жил болж байж нэг тэрбумаар нэмэгддэг байлаа. Гэтэл 2000-2011 оны хооронд ердөө 11-хэн жилийн дотор дэлхийн хүн ам нэг тэрбумаар өссөн юм. Эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуйд гарч буй ололт амжилтын ачаар хүмүүс илүү эрүүл энх, урт удаан насалж, төрөлтийн хувь хэмжээ буурсан хэдий ч хүн ам өссөөр байгаа энэ үед бүс нутгийн хооронд төдийгүй, улс орны дотор, хүн амын онцгой бүлгүүдийн дунд асар их ялгаа, тэгш бус байдал амь бөхтэй оршсоор байгааг бид мартах ёсгүй. Тооллогыг чанартай явуулах нь засгийн газруудад хэн нэгийг ялгалгүйгээр ард иргэдийнхээ хүний эрхийг хангахуйц бодлогуудыг боловсруулахад дөхөмтэй.

Үндэсний статистикийн хорооны удирдлагад зөв хүнийг томилж, хангалттай хэмжээний хүн хүч, хөрөнгө, санхүүг хуваарилсны үр дүнд Монгол Улсын Засгийн Газар 2010 оны хүн ам, орон сууцны тооллогыг амжилттай хийгээд зогсохгүй, газарзүйн мэдээллийн систем зэрэг сүүлийн үеийн технологийг ашиглаж, интернэт ашиглан анх удаа гадаадад оршин суугаа иргэдээ тоолж чадлаа.

Монгол Улсын Засгийн Газар хүн амын бодитой тоон мэдээ, мэдээлэлтэй болохын төлөө тууштай шаргуу ажиллаж, Үндэсний Статистикийн Хороо энэхүү ажлыг амжилттай сайн хэрэгжүүлсэнд гүнээ талархаж, баяр хүргэе.

Өнөөдөр бид чухал цаг үетэй тулгараад байна. Дан ганц тоон мэдээ мэдээлэлтэй болсноор асуудал шийдэгдэхгүй. Тооллогын ач холбогдол нь түүний үр дүнг зарлаж буй энэ өдрөөс хойш хийх үйл ажиллагаануудтай салшгүй холбоотой. Хүн амын тоон мэдээ мэдээллийг төрийн бодлого, төлөвлөлт, төсвийг боловсруулахад ашиглах нь чухал. Улс орны хөгжил түүний дотор нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн чанартай үйлчилгээг бүх нийтэд хүртээмжтэй болгох, залуучуудын хөгжил, жендэрийн тэгш байдлыг хангахад шаардагдах хүн амын тоон мэдээ, мэдээллийг олж авахад нь засгийн газруудад дэмжлэг үзүүлэх үүрэг бүхий НҮБ-ын Хүн амын сан 1972 оноос хойш Үндэсний статистикийн хорооны тоон мэдээ, мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, түгээх чадавхийг бэхжүүлэхийн төлөө ажиллаж байна. Өнөөдөр энэ чухал цаг мөчийн гэрч болж байгаадаа миний бие болоод манай хамт олон туйлын баяртай байна. Ирэх 5 жилийн хөтөлбөрийнхөө хүрээнд НҮБ-ын Хүн амын сан хүн амын тоон мэдээ мэдээлэл болоод бодлого, төлөвлөгөө, төсөв боловсруулах үйл явцын уялдааг хангах замаар энэхүү түншлэлийн харилцааг шинэ төвшинд гаргахын төлөө ажиллах болно. Дүгнэж хэлэхэд, өнөөдөр энд сонссон тоон мэдээ мэдээллийг хөгжлийн төлөө үр ашигтай хэрэгсэл болгон ашиглахыг уриалж байна.

Дэлхий дахинаа статистикийн стандарт, аргачлалыг тогтоож, гишүүн орнуудын тоон мэдээ, мэдээлэл хэр үнэн бодитой, бусад улс орнуудтай харьцуулахуйц болохыг тогтоодог НҮБ-ын Статистикийн комиссын гишүүнээр Монгол Улс өнгөрсөн 4-р сард Нью-Йорк хотноо санал нэгтэй сонгогдож, 4 жил ажиллах болсныг тэмдэглэж хэлэхэд таатай байна. Энэ бол Монгол Улсын Засгийн Газрын зүгээс хүн амын чанартай тоон мэдээ, мэдээлэлтэй болохын төлөө тууштай ажиллаж ирснийг хүлээн зөвшөөрч, анхны тооллогоо хийсэн цагаас хойш Үндэсний Статистикийн Хорооноос хийсэн томоохон алхам юм.

Хатагтай ноёд оо, дотооддоо төдийгүй дэлхийн тавцанд амжилт гаргасан Монгол Улсын Засгийн Газарт чин сэтгэлийн халуун баяр хүргэцгээе.

Та бүхэнд баярлалаа.

НЭГЛҮГЭЭР БҮЛЭГ

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГЫГ
ЗОХИОН БАЙГУУЛЖ ЯВУУЛСАН ТУХАЙ

2010 оны 11-р сарын 11-17

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ ТООЛЛОГОДОО

**ЗААВАЛ
ХАМРАГДААРАЙ**

Зоригтхүүгийн Болд-Эрдэнэ (5 настай)

*Хүмүүнд төр эрхэм
Төрд хүмүүн эрдэнэ*

**ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГО
2010 оны 11-р сарын 11-17**

МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМЫН ТООЛЛОГЫН ТҮҮХЭЭС

Хүн амын орчин үеийн тооллогын түүх харьцангуй богино боловч аливаа улс үндэстнүүд хүн амаа бүртгэн тоолж байсан нэлээд эртний уламжлалтай. Цэрэг дайчилгаа болон албан татвар хураах зорилгоор хүн амаа тоолдог байсан тухай олон орны түүхийн эх сурвалжид тэмдэглэн үлдээсэн байдаг.

Монгол Улс хүн амын бүртгэлийг нэн эртнээс явуулж, XIII зуунаас эхлэн хүн амаа тоолж байсан тухай сурвалж бичигт тэмдэглэсэн боловч хэдий хэмжээний газар нутгийг хамарч, хэдэн онд бүртгэл, тооллого явуулж, хэчнээн хүн тоологдож байсан талаар тэр үеийн түүхэн тодорхой баримт хараахан олдоогүй байна. Харин түүхийн төв архивын эх сурвалжаас үзэхэд 1789 онд Түшээт хан аймгийн Ахай гүний хошуу (Одоогийн Сэлэнгэ аймгийн Баруунбүрэн сум) хүн ам, малын тоо бүртгэлийг явуулжээ. Түүний дараа 1854 онд Түшээт хан аймгийн арван хошуу нэг жилийн дотор хүн ам, малаа тоолсон баримт байна. Энэ мэтчилэн 1789-1919 он хүртэлх 130 жилд Монгол Улсын 4 аймгийн хошууд давхардсан тоогоор 80 удаа хүн ам, малын бүртгэл, тооллого явуулжээ. Манай улсын хүн амын бүртгэлийн нэг онцлог бол хүн амаа тоолохын зэрэгцээ малынхаа тоог хамт бүртгэж, тоолж байжээ. Ийм төрлийн бүртгэлийг 1940 оныг хүртэл явуулж байлаа.

Дэлхийн улс орон орчин үед явагдаж байгаа хүн амын тооллогыг 200-гаад жилийн тэртээгээс тодорхой давтамжтайгаар, нэгдсэн хөтөлбөрөөр явуулж, үр дүнг нь албан ёсоор нэгтгэн гаргаж иржээ. Монгол Улсад хүн амын тооллого XX зууныг хүртэл тогтмол явагдаж байгаагүй бөгөөд XX зууны анхны тооллого 1918 онд явагдсан байна. Дараа нь 1935, 1944, 1956, 1963, 1969, 1979, 1989, 2000, 2010 онуудад ээлжит тооллогыг явуулав. Үүний зэрэгцээгээр 1947, 1950 онуудад хүн амын тооллого шиг нэг удаагийн бүртгэл хийсэн байдаг.

Хүн амын 1956 оны тооллогыг Улсын төлөвлөгөөний комиссын Тоо бүртгэлийн хэлтсээс эрхлэн явуулсан нь аргачлал, хөтөлбөрийн хувьд нэлээд боловсронгуй болсон байжээ. Монгол Улсад статистикийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны бие даасан байгууллага 1960 онд байгуулагдаж, 1963 оны тооллогоос эхлэн тус байгууллага хүн ам, орон сууцны тооллогыг эрхлэн явуулж ирэв. Статистикийн байгууллага тооллогыг эрхлэн явуулж эхэлснээр тооллогын асуулга, хөтөлбөр, заавар, аргачлалыг олон улсын нийтлэг жишиг аргачлалтай нийцүүлэн боловсруулж, баталж, мөрдүүлэх, тооллогын дүнг нэгтгэн боловсруулахад орчин үеийн техник, технологи ашиглах болсон байна. Эдийн Засгийн Харилцан Туслалцах Зөвлөлийн аргачлалын дагуу 1969, 1979, 1989 оны тооллогыг явуулсан, ба энэхүү аргачлал нь НҮБ-ын зөвлөмжтэй нийцэж байв. Монгол Улс 1969 оноос хүн ам, орон сууцны тооллогыг 10 жилийн давтамжтайгаар, улс хоршооллын байгууллагын орон сууцны фондын тооллогыг 1960 онд тусад нь 1969, 1979, 1989 онуудад хүн амын тооллоготой ижил хугацаанд явуулж байлаа.

Хүн ам, орон сууцны 2000 оны улсын тооллого нь өмнөх тооллогоос ихээхэн онцлогтой байв. Энэхүү тооллого нь Монгол Улс төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгийн харилцаанаас зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжиж байх үед явуулсан анхны тооллого болсон ба тооллогод ашиглагдах ойлголт, тодорхойлолт, нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтийг шинэчлэн өөрчлөх шаардлага гарсан. НҮБ-аас удаа дараа гаргасан “Хүн ам, орон сууцны тооллогын зарчим, завлэмж”-ийг 2000 оны тооллогод анх удаа, уг зөвлөмжийн 2008 онд өргөжүүлэн шинэчилсэн хоёр дахь хувилбарыг 2010 оны тооллогод удирдлага болгосон нь олон улсын стандартад нийцсэн, орчин үеийн аргачлалтай тооллого болгосон юм.

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГЫН ЭРХ ЗҮЙН ҮНДЭС, ТӨЛӨВЛӨЛТ, УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ОНЦЛОГ

Тооллого явуулах хууль, эрх зүйн бусад үндсийг бүрдүүлсэн нь

Хүн амын тооллого явуулах хууль, эрх зүйн бусад үндсийг бүрдүүлэх нь тооллого явуулах үндсэн баталгаа юм. Монгол Улсын хүн ам, орон сууцны 2010 оноос өмнөх бүх тооллогыг “Хүн амын тооллого явуулах тухай” Засгийн газрын шийдвэрээр зохицуулж ирсэн юм.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын бэлтгэл ажлыг Үндэсний статистикийн хороо 2006 оноос эрчимжүүлсэн. Хүн ам, орон сууцны тооллогын тухай тусгай хуультай болох талаар өмнөх тооллогын явцад яригдаж байв. Хуулийн анхны төсөл боловсруулах ажлыг 2006 оноос эхлэн, хэд хэдэн ажлын хэсэг байгуулан ажиллуулж, эцэст нь УИХ-ын гишүүн Ц.Баярсайханаар ахлуулсан ажлын хэсэг ажилласан.

Улсын Их Хурал 2008 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдөр “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” Монгол Улсын хуулийг баталсан. Энэ бол түүхэн чухал шийдвэр байлаа. Энэхүү хуулиар тооллого явуулах эрх зүйн болоод эдийн засгийн баталгааг хангаж, тооллого явуулах хугацаа, арга, зохион байгуулах байгууллага, институт, төрийн байгууллага, засаг захиргааны нэгжийн удирдлага болон хувь хүний тооллогод оролцох үүрэгтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан юм.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллоготой холбогдсон эрх зүйн акт:

Монгол Улсын хууль:

- “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хууль;
- “Статистикийн тухай” хууль, 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг;

Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолууд:

- “Улсын комисс байгуулах тухай”
2008 оны 2 дугаар сарын 6-ны өдрийн 19 дүгээр тогтоол;
- “Тооллогын тов тогтоох тухай”
2008 оны 2 дугаар сарын 6-ны өдрийн 18 дугаар тогтоол;
- “Тооллогын тов өөрчлөн тогтоох тухай”
2009 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдрийн 88 дугаар тогтоол;

Монгол Улсын хүн ам, орон сууцны тооллогын Улсын комиссын тогтоолууд:

- “Тооллогын комисс байгуулах тухай”
2009 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдрийн 02 дугаар тогтоол;
- “Хүн ам, орон сууцны 2010 оны ээлжит тооллогын байр зүйн зураглалын тухай”
2009 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдрийн 03 дугаар тогтоол;
- “Үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх тухай”
2009 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдрийн 04 дүгээр тогтоол;
- “Тооллогын тов өөрчлөх, Улсын комиссын бүрэлдэхүүний тухай”
2009 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 05 дугаар тогтоол;
- “Тооллогын мэдээлэл боловсруулалтын тооцооллын тухай”
2011 оны 02 дугаар сарын 11-ний өдрийн 01 дүгээр тогтоол;
- “Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын үндсэн үр дүнгийн тухай”
2011 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдрийн 02 дугаар тогтоол;

Үндэсний статистикийн хорооны даргын тушаалууд:

- “Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын мастер төлөвлөгөө батлах тухай”
2008 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн 01/139 дүгээр тушаал;
- “Бэлэгдэл /эмблем/-ийн эх загвар батлах тухай”
2008 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдрийн 01/177 дугаар тушаал;
- “Техникийн ажлын хэсэг байгуулах тухай”
2009 оны 3 дугаар сарын 12-ны өдрийн 01/28 дугаар тушаал;
- “Тооллогын асуулга, нэгтгэлийн маягт, түүнийг нөхөх заавар батлах тухай”
2009 оны 10 дугаар сарын 21-ний өдрийн 01/135 дугаар тушаал;

Энэ тушаалаар баталсан маягт, зааврууд:

- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын асуулга
(Маягт ХАОСТ-1)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын явцын мэдээ-1
(Маягт ХАОСТ-4)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын явцын мэдээ-2
(Маягт ХАОСТ-5)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын нөхөгдсөн асуулгыг хүлээлцэх баримт
(Маягт ХАОСТ-6)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын урьдчилсан дүн-1
(Маягт ХАОСТ-7)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын урьдчилсан дүн-2
(Маягт ХАОСТ-8)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын урьдчилсан дүн-3
(Маягт ХАОСТ-9)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод зарцуулсан зардлын тайлан-1
(Маягт ХАОСТ-10)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод зарцуулсан зардлын тайлан-2
(Маягт ХАОСТ-11)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын асуулга нөхөх заавар
- “Төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэлийн тооллогын комиссын үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлага зохицуулалтаар хангах тухай”
2010 оны 03 дугаар сарын 03-ны өдрийн 01/33 дугаар тушаал;
- “Монгол Улсын Хүн ам, орон сууцны тооллогод ашиглах газрын зургийн агуулга, загварыг батлах тухай”
2010 оны 04 дүгээр сарын 02-ны өдрийн 01/56 дугаар тушаал;
- “Монгол Улсын баг, хороодын код батлах тухай”
Үндэсний статистикийн хороо, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Мэдээлэл, шуудан, харилцаа холбоо, технологийн газрын даргын хамтарсан 2010 оны 04 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 01/62, 226, 58 дугаар тушаал

- “Маягт нөхөх заавар батлах тухай”

2010 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн 01/101 дүгээр тушаал;

Энэ тушаалаар баталсан маягтууд:

- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод зориулсан өрх, хүн амын бүртгэл
(Маягт ХАОСТ-3)
- Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын хяналтын тооллогын асуулга
(Маягт ХАОСТ-2)

- “Хяналтын тооллого явуулах үзэл баримтлал батлах тухай”

2010 оны 09 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 01/118 дугаар тушаал

- “Маягт, заавар батлах тухай”

2010 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн 01/127 дугаар тушаал;

Энэ тушаалаар баталсан заавар, маягт:

- Тооллогод иргэдийг урьдчилан хамруулах заавар
- Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийг тоолох интернэт тооллогын асуулга
(Маягт ХАОСТ-1.2)

ТООЛЛОГЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ

Хүн ам, орон сууцны улсын тооллого нь Үндэсний статистикийн хорооны зохион байгуулж явуулдаг улсын хэмжээний хамгийн том үйл ажиллагаа юм. Тооллогын үйл ажиллагааны онцлог нь засаг захиргааны хамгийн бага нэгжээс төр засгийн дээд төвшний бүх байгууллага, ард иргэдийг нийтэд нь хамруулан өргөн цар хүрээтэй, нарийн нягт зохион байгуулалттай явуулдагт оршино. Тооллогын бэлтгэл ажлыг сайн зохион байгуулах удирдлагын багийг бүрдүүлж, нарийвчилсан төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх шаардлагыг 2010 оны улсын тооллого бүрэн хангасан.

Тооллогыг амжилттай явуулах чухал урьдчилсан нөхцөл нь үйл ажиллагаа бүрийг бүрэн хамарч, оновчтой төлөвлөх асуудал байдаг. Тооллогын үйл ажиллагааг үе шатаар нь урьдчилан сайтар бодож гүйцэтгэх, хугацаа, зардал, гарах үр дүнг үндэслэлтэй тооцсон төлөвлөгөө шаардлагатай болдог. Ялангуяа, тооллогын бэлтгэл ажлын зохион байгуулалт, сургалт, тоолох ажиллагаа, мэдээлэл боловсруулалт, дүн шинжилгээ, тооллогын үнэлгээ болон тооллогын үр дүнг хэрэглэгчдэд хүргэх зэрэг бүхий л үе шатны ажлыг төлөвлөгөөнд тусгах учиртай.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын өмнөх тооллогуудад байгаагүй нэг үйл ажиллагаа бол НҮБ-ын Хүн амын сангийн дэмжлэгтэйгээр тооллого явуулах арга, аргачлал, удирдлага, зохион байгуулалт, үе шат, төсвийн асуудлыг цогцоор нь тусгасан мастер төлөвлөгөө боловсруулж, Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2008 оны 01/139 дүгээр тушаалаар баталж мөрдсөн явдал байв.

Тооллогын бэлтгэл хангах 41 зүйл заалтыг тусгасан үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг Улсын комиссын 2008 оны 4 дүгээр сарын 17-ны анхдугаар хуралдаанаар баталж, мөрдөж хэрэгжүүлсэн. Түүнчлэн, Мастер төлөвлөгөө, Улсын комиссоос баталсан төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлыг нарийвчлан 226 үйл ажиллагаа бүхий дэлгэрэнгүй график төлөвлөгөө боловсруулж, Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2008 оны 01/138 дугаар тушаалаар баталж, хэрэгжүүлсэн нь үр дүнгээ өгсөн.

ТООЛЛОГЫН УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

“Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Улсын Их Хурлын 2008 оны 19 дүгээр тогтоолоор тооллогыг удирдан зохион байгуулах Улсын комиссыг батлав. Уг комиссын бүрэлдэхүүнд:

Комиссын дарга:

Монгол Улсын Ерөнхий Сайд

Комиссын орлогч дарга:

Үндэсний статистикийн хорооны дарга

Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын дарга

Комиссын гишүүд:

Гадаад харилцааны сайд

Сангийн сайд

Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд

Батлан хамгаалахын сайд

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайд

Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд

Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд

Эрүүл мэндийн сайд

Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч

Цагдаагийн ерөнхий газрын дарга

Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын дарга нар орсон.

Тооллогын Улсын комиссыг байгуулахын зэрэгцээ тооллогын бүтэц, зохион байгуулалтыг орон даяар бий болгох шаардлага гарсан. “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн хоёрт заасныг үндэслэн “Тооллогын комисс байгуулах тухай” Улсын комиссын 2009 оны 02 дугаар тогтоолоор ГХЯ, ХЗДХЯ, БХЯ болон бүх аймаг, нийслэлд тооллого зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий комиссыг тухайн шатны Засаг даргаар ахлуулсан байгуулсан.

Аймаг, нийслэлийн тооллогын комисс тухайн шатны түр товчоо, сум, дүүргийн тооллогын комиссыг, сум, дүүргийн тооллогын комисс тухайн шатны болон баг, хорооны түр товчоог, төрийн захиргааны төв байгууллагын тооллогын комисс харьяа байгууллагуудад салбар комисс, түр товчоодыг байгуулж ажиллуулсан. Тооллогын бүх шатны комисс нь хариуцсан засаг захиргааны нэгжийн хэмжээнд тооллогыг удирдан зохион байгуулж, шаардагдах хөрөнгө, хүн хүч, байр, унаа, шатахуунаар хангах, тооллогын ажилтныг сургаж бэлтгэх, бүрэн хамралттай явуулах, дүнг нэгтгэн тушаах үндсэн үүрэгтэйгээр ажиллав.

Тооллогын түр товчоог яамдын төвшинд төрийн нарийн бичгийн дарга, төрийн захиргаа, удирдлагын газрын дарга, аймаг, нийслэлийн төвшинд статистикийн хэлтсийн дарга, сум, дүүргийн төвшинд Засаг даргын орлогчоор ахлуулж, Статистик, бүртгэл, мэдээллийн газар, хэлтсийн болон тамгын газрын гүйцэтгэх ажилтны голлох бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулж ажиллуулсан. Тооллогын түр товчоод нь тооллогын комиссын удирдлагын дор тооллогын бэлтгэл ажлыг хангах, сургалт зохион байгуулах, тооллогын явцын мэдээг гаргах, хяналтын тооллого явуулах, тооллогын баримт бичиг, урьдчилсан дүнг шалгаж хүлээн авах, түүнийг тухайн төвшинд нэгтгэн дүгнэж, дээд шатны тооллогын комисст хүлээлгэн өгөх зэрэг үндсэн үүргийг гүйцэтгэв.

УЛСЫН КОМИССЫН БҮРЭЛДЭХҮҮН

КОМИССЫН ДАРГА

С.БАТБОЛД
Монгол Улсын Ерөнхий Сайд

КОМИССЫН ОРЛОГЧ ДАРГА НАР

С.МЭНДСАЙХАН
Үндэсний статистикийн
хорооны дарга

Ч.ХҮРЭЛБААТАР
Засгийн газрын хэрэг
эрхлэх газрын дарга

КОМИССЫН ГИШҮҮД

Г.ЗАНДАНШАТАР
Гадаад харилцааны сайд

С.БАЯРЦОГТ
Сангийн сайд

Ц.НЯМДОРЖ
Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд

Л.БОЛД
Батлан хамгаалахын сайд

Ё.ОТГОНБАЯР
Боловсрол, соёл, шинжлэх
ухааны сайд

Х.БАТТУЛГА
Зам, тээвэр, барилга, хот
байгуулалтын сайд

Т.ГАНДИ
Нийгмийн хамгаалал,
хөдөлмөрийн сайд

С.ЛАМБАА
Эрүүл мэндийн
сайд

Г.МӨНХБАЯР
Нийслэлийн Засаг дарга,
Улаанбаатар хотын
захирагч, Нийслэлийн
тооллогын комиссын дарга

Д.САНДАГ-ОЧИР
Цагдаагийн ерөнхий
газрын дарга

Л.МӨНХБААТАР
Улсын бүртгэлийн ерөнхий
газрын дарга

А.АМАРБАЛ
ҮСХ-ны Хүн ам, орон
сууцны тооллогын
товчооны дарга, Комиссын
нарийн бичгийн дарга

АЙМГИЙН КОМИССЫН ДАРГА НАР

Ё.БААТАРБИЛЭГ
Архангай аймгийн
Засаг дарга

С.ХАВАЛ
Баян-Өлгий аймгийн
Засаг дарга

Д.АМАРСАНАА
Баянхонгор аймгийн
Засаг дарга

М.ОЮУНБАТ
Булган аймгийн
Засаг дарга

Ш.АМГАЛАНБАЯР
Говь-Алтай аймгийн
Засаг дарга

П.ГАНХУЯГ
Дорноговь аймгийн
Засаг дарга

Ц.ЖАНЛАВ
Дорнод аймгийн
Засаг дарга

Д.ЧАНДМАНЬ
Дундговь аймгийн
Засаг дарга

Я.САНЖМЯТАВ
Завхан аймгийн
Засаг дарга

Д.ТОГТОХСҮРЭН
Өвөрхангай аймгийн
Засаг дарга

Б.БАДРАА
Өмнөговь аймгийн
Засаг дарга

Ж.БАТСУУРЬ
Сүхбаатар аймгийн
Засаг дарга

Ж.ЭРДЭНЭБАТ
Сэлэнгэ аймгийн
Засаг дарга

Ц.ЭНХБАТ
Төв аймгийн
Засаг дарга

Э.ЦАСЧИХЭР
Увс аймгийн
Засаг дарга

Г.НЯМДАВАА
Ховд аймгийн
Засаг дарга

Л.ЦЭРЭНЖАВ
Хөвсгөл аймгийн
Засаг дарга

Ч.ЭРДЭНЭБААТАР
Хэнтий аймгийн
Засаг дарга

Г.ЭРДЭНЭБАТ
Дархан-Уул аймгийн
Засаг дарга

Д.ОЮУНБАТ
Орхон аймгийн
Засаг дарга

Ж.БАЯНМӨНХ
Говьсүмбэр аймгийн
Засаг дарга

ГХЯ, ХЗДХЯ, БХЯ хуульд заасан чиг үүргийнхээ дагуу тооллогыг хамрах хүрээндээ амжилттай зохион байгуулсан.

ЗУРАГ 1.1 ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГЫН УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН БҮТЭЦ

ТООЛЛОГЫН УЛСЫН КОМИСС		
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО		
НИЙСЛЭЛИЙН ТООЛЛОГЫН КОМИСС	1	
НИЙСЛЭЛИЙН ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	1	
АЙМГИЙН ТООЛЛОГЫН КОМИСС	21	
АЙМГИЙН ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	21	
ЯАМДЫН ТООЛЛОГЫН КОМИСС	3	
ЯАМНЫ ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	112	
ДҮҮРГИЙН ТООЛЛОГЫН КОМИСС	9	
ДҮҮРГИЙН ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	9	
СУМЫН ТООЛЛОГЫН КОМИСС	329	
СУМЫН ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	329	
ХОРООНЫ ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	132	
БАГИЙН ТООЛЛОГЫН ТҮР ТОВЧОО	1568	
ШАЛГАГЧ	ШАЛГАГЧ	ШАЛГАГЧ
ТООЛОГЧ	ТООЛОГЧ	ТООЛОГЧ

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГЫН ОНЦЛОГ

Тооллогын тухай тусгай хуулийн хүрээнд зохион байгуулж явуулсан анхны тооллого

Зах зээлийн нөхцөлд тооллогын талаарх төрийн захиргааны төв байгууллагууд болон засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага хоорондын харилцааг зохицуулах, тооллогын төсвийг бүрдүүлж, эдийн засгийн баталгааг хангах, ард иргэдийн тооллогод хамрагдах эрх, үүргийг хуулиар зохицуулах болон мэргэжлийн, байнгын үйл ажиллагаатай бүтцийг бий болгож, тооллого хоорондын үйл ажиллагааны уялдааг сайжруулах зайлшгүй шаардлага өмнөх тооллогуудын туршлагаас бий болсон. Анх удаа Улсын Их Хурлаас “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” Монгол Улсын хуулийг 2008 онд баталж хэрэгжүүлсэн.

**Гадаадад удаан хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын иргэдээ
интернэтээр тоолсон анхны тооллого**

“Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 10 дугаар зүйлийн 1-ийн 4 дэх заалтыг хэрэгжүүлэх хамгийн өртөг багатай арга зам нь харилцаа холбооны технологийг тооллогод ашиглах явдал байв. Тиймээс гадаадад 6, түүнээс дээш сараар оршин суугаа Монгол Улсын харьяат иргэдийн мэдээллийг цуглуулах программ хангамж, техник, нууцлалын асуудлыг холбогдох байгууллагуудтай хамтран шийдвэрлэж, иргэдээ интернэтээр тоолсон.

Газарзүйн мэдээллийн систем ашигласан анхны тооллого

Дэлхийн олон орон газарзүйн мэдээллийн системийг тооллогын төлөвлөлт, тоолох ажиллагаа, үр дүнг тархаахад түгээмэл ашиглаж байна. Тиймээс тооллогын үр дүнгийн хэрэглээг нэмэгдүүлэх, бодлого боловсруулагч, шийдвэр гаргагч, судалгааны байгууллага, судлаачид болон олон нийтэд мэдээллийг хамгийн энгийн, ойлгомжтой тархаах зорилгоор газарзүйн мэдээллийн системийг үүсгэж ашигласан.

Монгол Улсын түүхэнд тооллогын товыг өөрчилсөн анхны тооллого

Хүн амын дунд 2009 оны 10 дугаар сараас тархаж, нийтийг хамарсан А хүрээний H1N1 вирус халдварын улмаас Засгийн газраас хөл хорио тогтоосонтой холбогдуулан “Тооллогын тов тогтоох тухай” Улсын Их Хурлын 2008 оны 18 дугаар тогтоолын хугацаанд тооллого явуулах боломжгүй болсон. Иймээс тооллогын товыг “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 8 дугаар үйлийн 4 дэх хэсгийг үндэслэн Улсын Их Хурлын 2009 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдрийн “Тооллогын тов өөрчлөн тогтоох тухай” 88 дугаар тогтоолоор өөрчлөн тогтоосон.

**ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ ТООЛЛОГЫН ТОВЧООНЫ
АЖИЛТНУУДЫН ЧАДАВХ**

“Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2008 оны 5 дугаар сарын 5-ны өдрийн 47 дугаар тушаалаар ҮСХ-ны Хүн ам, нийгмийн статистикийн газрын бүрэлдэхүүнд байнгын үйл ажиллагаатай Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчоо (ХАОСТТ)-г байгуулж ажиллуулсан юм.

Тус товчоо нь “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 13 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасан чиг үүргийн хүрээнд тооллогын бэлтгэл ажлыг хангах, тооллогын асуулга, бусад дагалдах маягтууд, хэрэглэх ойлголт, тодорхойлолт, тэдгээрийг нөхөх заавар, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх аргачилсан заавар, зөвлөмж боловсруулж батлуулах, бүх шатны комисс болон түр товчоодын ажлын удирдамжийг бэлтгэх, тооллогыг үндсэн нэгжид зохион байгуулж явуулахад заавар, зөвлөгөө өгөх, тооллогын ажилтнуудыг сургах, мэдээлэл боловсруулах, дүн шинжилгээ хийх зэрэг ажлыг хийж гүйцэтгэв.

Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны ажилтнуудын 46.7 хувь нь хүн ам зүйч мэргэжилтэй, бусад нь мэдээллийн технологи, газарзүй, эдийн засгийн дээд боловсролтой. Товчооны ажилтны бүрэлдэхүүн дэх хүн ам зүйчдийн эзлэх хувийн жин өмнөх тооллогуудынхаас өндөр байлаа.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын бэлтгэл ажил, тооллогын үр дүнг гаргах, газарзүйн мэдээллийн системийг ашиглахтай холбоотой сэдвүүдээр гадаадад сургалт семинарт оролцох, туршлага судлах зэргээр ХАОСТТ-ны ажилтнуудын чадавхийг бэхжүүлсэн. Газарзүйн мэдээллийн системээр БНХАУ-ын Хонгконг, АНУ-ын Сан-Диего, Денвер, Рэдландс хотуудад давхардсан тоогоор 12 хүн, хүн ам, орон сууцны тооллогын

төлөвлөлт, мэдээлэл тархаалт болон холбогдох бусад асуудлаар БНХАУ-ын Хонгконг, Австрийн Вена, Туркийн Анкара, Австралийн Канбера, Японы Токио, Тайландын Бангкок хотуудад давхардсан тоогоор 13 хүн, хяналтын тооллого, тооллогын мэдээлэл боловсруулах технологийн асуудлаар Тайландын Бангкок, Австралийн Канбера, ОХУ-ын Новосибирск хотод давхардсан тоогоор 6 хүн, тооллогын туршлага судлах сургалтад ОХУ-ын Улаан-Үд, Москва хотуудад давхардсан тоогоор 6 хүн явж, мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлжээ.

ХАОСТТ-ны ажилтнуудыг гадаадад явуулж мэдлэг, ур чадварыг нь дээшлүүлэхийн зэрэгцээ НҮБ-ын Хүн амын сан, Австралийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн шугамаар ҮСХ-нд гадаадын мэргэжилтнүүд ирж, хамтран ажилласан нь тэдний чадавхийг бэхжүүлэхэд нөлөө үзүүлсэн. Ялангуяа, энэ удаагийн тооллогод газарзүйн мэдээллийн системийг үүсгэж ашиглах асуудлаар гадаадын мэргэжилтний туршлага, мэдлэг чухал байлаа. НҮБ-ын Хүн амын сангийн шугамаар газарзүйн мэдээллийн чиглэлийн мэргэжилтэн Вижнанд Дюрк Лангераар 2008 онд 2 удаа, Владко Роланд 2010 онд, Кати Илустре 2011 онд ирж ажилласан. Мөн гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын харьяат иргэдийг интернэтээр тоолох ажиллагааг төлөвлөж хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор олон улсын зөвлөх Виктор Каналес 2010 онд ирж ажилласан.

Австралийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн шугамаар тооллогын төлөвлөлт, зохион байгуулалтын асуудлаар Австрали Улсын статистикийн товчооны ажилтан Андриу Хэндэрсон, Пэта Вилкокс, тооллогын үнэлгээ, хяналтын тооллогын асуудлаар Карен МкЛеннан нар ирж, ХАОСТТ-ны ажилтнуудтай хамтран ажиллаж, үнэтэй зөвлөгөө өгсөн юм.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод гадаадын мэргэжилтнүүдээс гадна дотоодын зөвлөхүүд, тухайлбал тооллогын асуулга, заавар боловсруулахад Б.Батмөнх, тооллогын талаар олон нийтэд сурталчилгаа явуулахад Л.Нинжжамц, тооллогын үндсэн үр дүнг нэгтгэн боловсруулахад Ц.Бадрах нар тодорхой хугацаагаар зөвлөн ажилласан.

ТУРШИЛТЫН ТООЛЛОГО, АСУУЛГЫН СОРИЛ

Хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллогоос хойш 10 жил өнгөрч, Монгол Улсын нийгэм, эдийн засаг хөгжин, хүн амын амьдралын хэв шинж өөрчлөгдөн хувьссан билээ. Түүнчлэн, дэлхийн цаг уурын өөрчлөлттэй уялдан тус улсын нутаг дэвсгэр байгаль цаг уурын хүчин зүйлийн нөлөөгөөр хувьсан өөрчлөгдөж байна. Иймээс хүн ам, орон сууцны тооллогыг явуулах цаг үе, тооллогын асуулгын бүтэц, агуулгыг өөрчлөн шинэчлэх, үр дүнг хэрэглэгчдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэх үүднээс цуврал туршилт хийх нь зайлшгүй чухал байлаа. Хамгийн түгээмэл хийгддэг боловсронгуй туршилт бол тооллогын сорилт туршилтын тооллого юм. Тооллогын сорилтын зорилго нь тооллогоор асуух асуулт, асуултын хэллэгийг оновчтой болгох, тооллого явуулах баг, үүний дотор тоологч нарын ярилцлага авах нормативыг тогтоох, тооллогын ажилтны сургалтыг ямар хэлбэрээр явуулбал оновчтой байхыг туршин тогтоох явдал юм. Харин туршилтын тооллогоор тооллогын бүхий л үйл ажиллагааг нэгэн зэрэг туршиж, хүндрэл бэрхшээл, анхаарах асуудлыг тодорхойлдог. Түүнчлэн, олон улсын жишгээс үзэхэд ч туршилтын тооллогоор жижиг аргачлалын чанартай асуудлыг бус, харин тооллогын өргөн хүрээтэй ойлголт, ерөнхий зохион байгуулалтын асуудлыг туршдаг байна.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогод тооллогын сорилт, туршилтын тооллогыг хамтад нь явуулсан болно. Туршилтын тооллогод тус улсын байгаль цаг уурын янз бүрийн бүс, хүн амын суурьшил, шилжих хөдөлгөөний байдал зэрэг ээлжит тооллогод ямар нэг хэлбэрээр хүндрэл бэрхшээл гарч болох нутаг дэвсгэрийг сонгож, 2009 оны 1 дүгээр

сард явуулсан. Үүнд: Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн 19 дүгээр хороо, Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн 11 дүгээр хороо, Хөвсгөл аймгийн Ренчинлхүмбэ сумын Ёлт баг, Мөрөн сумын 6 дугаар баг, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын 2 дугаар баг, Айраг сумын Нард багийг эхний ээлжинд сонгож, нийтдээ 22.4 мянган хүн хамруулав.

Дараагийн туршилтыг Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн 12 дугаар хороонд 2009 оны 6 дугаар сард зохион байгуулсан. Энэ туршилтаар гадаадад суугаа иргэдийг ямар үзүүлэлтээр тоолох, хамгийн гол нь тоон системийн газрын зургийг нийслэлд ямар байдлаар ашиглах асуудлыг тодруулж, ээлжит тооллогын асуулгад гадаадад удаан хугацаагаар оршин суугаа иргэдийн талаарх мэдээллийг монголд байгаа ар гэрийхнээс нь авах үзүүлэлт, загварыг үндсэнд нь тогтсон. Газрын зургийн хувьд нийслэлд тоон системийн газрын зураг ашиглаж, өрх, хүн ам, орон сууцны байршлын цэгийг тодорхойлохдоо тоологч бүрт газарзүйн байршил тогтоох төхөөрөмж (GPS) өгч явуулах эсэх асуудлыг эцэслэсэн. Өөрөөр хэлбэл, нийслэлийн газрын албанаас авч ашигласан хорооны кадастрын тоон зургийг тооллогод ашиглан байршлын цэгийг тодорхойлох бололцоотой гэсэн дүгнэлтэд хүрсэн.

Төв аймгийн Лүн суманд тооллогын асуулга, өрхийн байршлыг тогтоох туршилтыг 2009 оны 8 дугаар сард хийв. Хөдөөгийн багт тоон газрын зураг ашиглах, хамгийн гол нь туршилтын тооллогоос гарсан үр дүнд үндэслэн шинэчлэн боловсруулсан асуулгын туршилт хийсэн. Тооллогын урьдчилсан үр дүнг гаргахад ашиглаж байсан 5 төрлийн маягт, үзүүлэлтийг багасгаж, тоологч, шалгагч, түр товчооны ажилтнуудад амар хялбар болгов.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны ээлжит тооллогын асуулгын эцсийн хувилбарыг турших ажлыг Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүргийн 2 дугаар хороо, Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр сумын Гурванбаян багт 2009 оны 10 дугаар сард зохион байгууллаа. Энэ туршилт нь тооллогын асуулга, нэгтгэлийн маягтыг эцэслэн батлахын өмнөх туршилт байв. Тоологч төв суурин газар, хөдөөд хэвлэсэн газрын зураг болон газарзүйн байршил тогтоох төхөөрөмж ашиглаж өрх, хүн амын байршлын цэгийг тогтоох, тогтоосон цэгүүдийг тулгах, улмаар зөрүүг нь тодорхойлох, тоологч газрын зургийг хэрхэн зурж ашиглах талаарх зааврыг эцэслэн боловсруулсан. Мөн тооллогын асуулга нөхөх заавар, ойлголт, тодорхойлолтод гарч буй хүндрэлийг эцэслэх, сургалтад ашиглах баримт бичгийг боловсруулах суурь эх үүсвэр болсон.

Туршилтын тооллогод сонгогдсон сум, хорооны хилийн цэс бүхий дижитал зургийн санг бий болгож, нийслэлд 1:5000-ны масштабын кадастрын, хөдөөд 1:200'000-ны масштабын байр зүйн зураг хэвлэн хүргүүлж, гар зураг бэлтгэж ашигласан болно. Туршилтын тооллогын дүнг үндэслэн анхаарах асуудлаар дэлгэрэнгүй тайланг гаргаж, ҮСХ-ны даргын зөвлөлд танилцуулж байв.

Дээр дурдсан туршилтуудыг хийснээр ээлжит тооллогын асуулгыг эцэслэн боловсруулж, нөхөх заавар, комисс, түр товчооны ажилтнууд, шалгагч, тоологчийн гарын авлагыг бэлтгэж, хэвлэх, бусад бэлтгэлийг хангах боломж бүрдсэн. Тооллогын асуулгыг эцэслэн баталсны дараа түүнийг НҮБ-ын үйл ажиллагаанд албан ёсоор хэрэглэдэг 5 хэл болон Солонгос хэлээр орчуулж ашигласан болно.

Эцэст нь тооллогын төсөв зохиох, төлөвлөх, асуулга болон бусад маягтын үзүүлэлт, зааварт анхаарах асуудлуудыг ээлжит тооллогод тусгасан.

ГАЗАРЗҮЙН МЭДЭЭЛЛИЙН СИСТЕМ, ГАЗРЫН ЗУРАГ

Өрх, хүн амыг тооллогод бүрэн хамруулахад газрын зураг чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Энэ удаагийн тооллогод газарзүйн мэдээллийн систем ашиглаж байгаагаас хамааран газрын зураг зурах, түүнийг ашиглах, тооллогод зориулсан өрх, хүн амын бүртгэлтэй нягт уялдуулах зэрэг өмнөх тооллогуудад байгаагүй асуудал гарч ирсэн. Тооллогод газрын зураг ашигласнаар нэгд, тооллогыг удирдан явуулж байгаа тооллогын комисс, түр товчоодын ажилтнууд тухайн засаг захиргааны нэгжид оршин суугаа өрх, хүн амыг тоолох ажиллагааг зургийн дагуу төлөвлөж, үйл ажиллагааг зохицуулахад илүү хялбар болгодог, хоёрт, тоологдох өрх, хүн амыг тоологч нарт бүрэн хуваарилж, тооллогын нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хил хязгаартай яв цав нийцүүлэн тооллогод бүрэн хамруулахад гол үүрэг гүйцэтгэдэг, гуравт, тооллогын мэдээллээр газарзүйн мэдээллийн сан үүсгэж, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн тогтолцоо, сэдэвчилсэн газрын зураг, атлас ашиглах боломжийг олгодог. Ингэснээр тооллогын үр дүнгээс гарах бүтээгдэхүүний төрөл, тоог баяжуулах боломж бүрдүүлдэг.

Газрын зураг боловсруулж хэвлэх, газарзүйн мэдээллийн систем (ГМС) үүсгэхэд шаардагдах тоног төхөөрөмж, программ хангамжийг бэлтгэж, хэрэглэгдэх байрзүйн болон кадастрын зургийг холбогдох газруудаас цуглуулсан. Хөдөөгийн сум, багт ашиглах 1:200'000-ны масштабтай байрзүйн зураг, төв суурин газарт 1:1100-1:3000-ны масштабтай кадастрын зургийн нийт 2000 гаруй эхийг бэлтгэж, 3700 гаруй зургийг А0 форматаар хэвлэж, орон нутагт хүргүүлэв. Баг, хорооны төвшинд бэлтгэсэн газрын зургаас тоологч өөрийн хариуцах хэсгийн зургийг зуран, тоологдсон өрх, хүн амын байршлын цэгийг тэмдэглэсэн. Энэхүү цэгийг баг, хорооны газрын зурагт буулгаж, тооллогын баримт бичгийн хамт ҮСХ-нд ирүүлсэн юм.

Тооллогын дараа газрын зургуудыг шалгаж, өрх, хүн амын байршлын цэгийг ГМС-д шивж, тооллогын мэдээлэлтэй холбосон бөгөөд үүнд үндэслэн вэбэд суурилсан ГМС-ийг үүсгэж, аль ч төвшинд зохих нууцлалын дагуу ашиглах боломжийг бүрдүүлэхээр ажиллаж байна.

ТООЛЛОГОД ЗОРИУЛСАН ӨРХ, ХҮН АМЫН БҮРТГЭЛ

“Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн хоёрт заасныг үндэслэн тооллогод зориулсан өрх, хүн амын бүртгэлийг бүх шатны засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн Засаг дарга нар зохион байгуулж явуулсан. Тооллогод зориулсан өрх, хүн амын бүртгэлийг хийснээр тоолох үед тухайн өрх, орон сууцанд яг хэчнээн хүн тоологдохыг тодорхойлж, төлөвлөлт, зохион байгуулалт, төсөв хөрөнгийг эцэслэн шийдвэрлэхэд оршдог.

Бүртгэлд өрх бүрийг, тухайн өрхөд байнга болон түр хугацаагаар сууж байсан хүн бүрийг хамруулсан бөгөөд орон сууцны төрөл, өрхийн хаяг, өрхийн гишүүдийн овог нэр, суурьшил зэрэг үзүүлэлтийг оруулсан.

Тооллогод зориулсан өрх, хүн амын бүртгэлийг өөрчлөн тогтоосон тооллогын товоос сарын өмнө эхлүүлж, хөдөө орон нутагт 2 долоо хоног, нийслэлд 3-4 долоо хоног явуулж дуусгасан. Мөн газрын зураг дээр өрх, хүн амын байршлын цэг тэмдэглэх ажлыг бүртгэлтэй хамт хийсэн. Үүнд 670.0 мянган өрх, 2.5 сая хүн хамрагдсан нь 2009 оны жилийн эцэст байсан суурин хүн амын 93.8 хувь, өрхийн 100.2 хувь болсон. Энэ нь 2009 оны жилийн эцсийн хүн амаас 6.2 хувь дутуу хамрагдсан нь тоолох ажиллагаанд иргэдийг бүрэн хамруулахад анхаарах зарим асуудал байгааг илэрхий болгосон.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод нэг тоологчид төв суурин газарт 300-350 хүн, хөдөөд 30-35 өрх ногдохоор норматив тогтоосон. Тооллогод зориулсан өрх, хүн амын бүртгэлийн дүнд үндэслэн өрх, хүн амыг тоологчид хуваарилж өгсөн.

ТООЛЛОГЫН АЖИЛТНУУДЫН СУРГАЛТ

Хүн ам, орон сууцны тооллогын ажил сайтар зохион байгуулалттай, чанартай явагдах эсэх нь тооллогын ажилтнуудын боловсрол, мэргэжлийн төвшингөөс ихээхэн хамаардаг. Тооллогод оролцох бүх шатны ажилтан, тоологч, шалгагч нарыг ойлголт, тодорхойлолт, аргачлал, заавар журмын талаар нэгдмэл нэг ойлголттой болгох үүднээс ҮСХ сургалтыг шат шатанд зохион байгуулж, дадлагажуулахад ихээхэн анхаарал тавьж, сургалтыг дараах үе шатаар явуулсан.

АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГА НАРЫН СУРГАЛТ

Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд тооллогын комиссын дарга нарт зориулсан анхны сургалтыг 2009 оны 6 дугаар сард Улаанбаатар хотноо зохион байгуулсан. Сургалтаар тооллогын хэрэгцээ, шаардлага, үр дүнгийн хэрэглээ, бэлтгэл ажил, зохион байгуулалт болон санхүүгийн талаарх ерөнхий мэдээлэл өгч, орон нутагт бэлтгэл ажлыг эхлүүлсэн.

Дараа нь аймаг, сумын тооллогын комисс, бүх шатны түр товчооны дарга, гишүүд, ажилтнуудад зориулсан сургалтыг 2010 оны 5, 6 дугаар сард зохион байгуулж, 21 аймаг, 329 сум, нийслэл, 9 дүүрэг, 132 хорооны нийт 1528 хүнийг хамруулсан. Сургалтад ҮСХ-ны удирдах бүрэлдэхүүн, ХАОСТТ-ны шинжээчид оролцож, тооллогын бэлтгэлийг хангах зохион байгуулалт, төлөвлөлтийн болоод анхаарах асуудлыг танилцуулж, тулгамдаж буй асуудлыг ярилцаж, газар дээр нь шийдвэрлэж байсан нь ихээхэн чухал нөлөө үзүүлсэн юм.

СУРГАГЧ БАГШИЙН СУРГАЛТ

Тооллогын бүх шатны ажилтан, тоологч, шалгагч нарт сургалт явуулах багшийг сонгох, тэднийг сургах нь тооллогын бэлтгэл ажлын гол хэсэг байлаа. Тоологч нар тооллогын гар зураг зурах, өрх, хүн нэг бүртэй ярилцаж, мэдээлэл цуглуулах учраас сургагч багш нарыг сайтар бэлтгэх, сургалтын материалыг энгийн ойлгомжтой боловсруулах асуудал нэн чухал байв.

Сургагч багш нарыг сонгож, томилох асуудалд ихээхэн анхаарсан. Сургагч багшид аймаг, нийслэл, дүүргийн статистикийн хэлтсийн дарга, ахлах болон хүн амын асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүд хамрагдахаас гадна санхүү, бүртгэл, тооцооны чиглэлээр ажилласан, бусдад хичээл заах зохих чадвар, туршлагатай байх шалгуурыг тавьж, орон нутгаас 112, нийслэлээс 36, нийт 148 хүнийг хамруулсан. Суралцагчдын 39.9 хувь нь эрэгтэй, 60.1 хувь нь эмэгтэйчүүд, 21.6 хувь нь 20-29, 25.0 хувь нь 30-39, 28.4 хувь нь 40-49, 25.0 хувь нь 50 ба түүнээс дээш настай, бүгд дээд боловсролтой хүмүүс байв.

Сургагч багшийн сургалтыг 2010 оны 8 дугаар сарын 23-27-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотод нэгдсэн байдлаар зохион байгуулж, тооллогын удирдлага, зохион байгуулалт, бэлтгэл ажил, хэрэглэх ойлголт, тодорхойлолт, тооллогын асуулга, дагалдах маягтын бүтэц, асуудлыг асууж нөхөх арга, гар зураг зурж бэлтгэх, газрын зурагт ажиллах зэрэг сэдвээр хичээл зааснаас гадна хүн бүрээр тооллогын асуулга нөхүүлж дадлагажуулан, тестээр шалгалт авсан.

ТООЛОГЧ, ШАЛГАГЧ НАРЫН СУРГАЛТ

Тооллогын мэдээллийн чанар нь тоологч нар тоолох ёстой өрх, хүн амаа бүрэн гүйцэд тоолж, ярилцлага авч, үнэн зөв мэдээлэл цуглуулахаас шууд шалтгаалдаг тул ажиллах хүмүүсийг зөв сонгоход онцгой анхаарсан. Тоологч, шалгагчаар ажиллах хүмүүс нь бүрэн дундаас дээш боловсролтой, цэвэр нямбай алдаагүй гаргацтай бичих чадвартай, харилцааны өндөр соёлтой, хүн ам, мал тооллого, бусад судалгаанд оролцож байсан

дадлага туршлагатай байхын зэрэгцээгээр тооллого эхлэхээс дуусах хүртэл тухайн сум, хороонд байнга суурьших хүмүүсийг сонгосон. Сургалтыг 2010 оны 9-10 дугаар сарыг дуустал аймаг, нийслэлийн түр товчоо удирдан зохион байгуулж, 26.3 мянга орчим хүн сургалтад оролцсон.

БУСАД СУРГАЛТ

Гадаад харилцааны яам, Хууль зүй дотоод хэргийн яам, Батлан хамгаалах яамны тооллогын комисс, түр товчооны ажилтнуудын сургалтыг 2010 оны 10 дугаар сард хийж, тэд тоологч, шалгагч нарынхаа сургалтыг зохион байгуулсан.

Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газрын тооллогын ажилтны сургалтыг Гадаад харилцааны яамны тооллогын түр товчоотой хамтран Ази, зүүн, баруун Европ, АНУ гэсэн чиглэлд явуулсан. Эдгээр сургалтад монгол иргэдийн эрх ашгийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ашгийн бус байгууллага, холбоод, банк, санхүү, нийгмийн даатгал, ажиллах хүч зуучлах байгууллага, монголчуудад мэдээлэл хүргэдэг цахим хуудас, радио, сонин зэрэг хэвлэл мэдээллийн байгууллага, хүмүүсийг өргөн оролцуулав.

Монгол Улсад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа гадаадын харьяат иргэдийг тоолоход хэлмэрчлэх 85 оюутныг Хүмүүнлэгийн ухааны их сургууль, Монгол Улсын Боловсролын их сургуулийн Гадаад хэлний сургуулиудаас сонгож, тооллогын ойлголт, тодорхойлолт, асуулга нөхөх талаар сургалт явуулсан юм.

УХУУЛГА, СУРТАЛЧИЛГАА

Тооллогыг амжилттай явуулах, ялангуяа ард иргэдийг тооллогод идэвхтэй бүрэн оролцуулах нь ухуулга сурталчилгааны ажлын үндсэн зорилт байв. Бүх шатны сургуульд суралцагчид, төр засгийн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн ажиллагчид, өндөр настан, ажилгүй хүмүүст тооллогод бүрэн хамрагдахын ач холбогдлыг ухуулан ойлгуулах нь сурталчилгааны ажлын үндсэн чиглэл байлаа.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын бүх баримт бичигт байх тооллогын бэлгэдэл /эмблем/ гаргасан нь сурталчилгааны ажлын эхлэл байв. Тооллогын бэлгэдлийн загвар, уриа шалгаруулах уралдаан зарлаж, ҮСХ-ны даргын тушаалаар баталсан бөгөөд энэ удаагийн тооллогыг үндэстэн, угсаатны эв нэгдлийг илэрхийлсэн бэлгэдэл **“Хүмүүнд төр эрхэм-Төрд хүмүүн эрдэнэ”** уриан дор зохион байгуулсан нь тооллогын утга учир, ач холбогдлыг сурталчлах, хүмүүсийн эх оронч ухамсрыг хөгжүүлэх замаар тооллогод бүх нийтийг хамруулахад чухал үүрэг гүйцэтгэсэн.

Тооллогын цахим хуудас “www.toollogo2010.mn”-ыг 2010 оны 4 дүгээр сарын 6-ны өдөр ажиллуулж эхэлсэн нь тооллоготой холбоотой бүхий л мэдээ, мэдээллийг олон нийтэд хүргэх сурталчилгааны ажлын нэг гол хэсэг байлаа. Дэлхийн хүн амын өдөр жил бүрийн 7 дугаар сарын 11-нд тохиодогтой хамтруулан **“Эх дэлхийн хүн бүрийг тоолж байна”** уриан дор тус өдрийг орон даяар тэмдэглэн өнгөрүүлэв. Энэ ажлын хүрээнд улс орон даяар телевиз, радио, интернэт, сонингоор тооллого болох хугацаа, зорилго, ач холбогдлыг тусгасан мэдээ, мэдээлэл, сурталчилгааг явуулж, хулдаасан самбарыг олон нийтийн хөл хөдөлгөөнтэй газрууд, тухайлбал нийслэлд төв замын дагуу, аймгийн төвүүдэд байрлуулсан. Мөн Дэлхийн статистикийн өдрийг (2010 оны 10 дугаар сарын 20) тохиолдуулан Зууны мэдээ, Өдрийн сонинд тооллогын сэдвээр бүтэн нүүр бэлтгэж нийтлэв.

Сурталчилгааг зохион байгуулах ажлын хүрээнд мэргэжлийн хүмүүсээс бүрдсэн 2 багийг гаднаас сонгон шалгаруулсан. МҮОНТ-ийн сэтгүүлч, редактор Ц.Алтанцэцэгийн “Шинэ эрин” багийг НҮБ-ын ХАС-ийн санхүүжилтээр, сурталчилгааны зөвлөх

Л.Нинжжамцийн “Юнайтэд ПР” багийг ҮСХ-ны төсвөөс санхүүжүүлж, гэрээ байгуулсан. Мөн үндэсний аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг оролцуулан “Түншлэгчдийн уулзалт” зохион байгуулж, тэднээр дамжуулан сурталчилгааг хамтран зохион байгуулснаас гадна ГХЯ хилийн чанадад оршин суугаа иргэдэд мэдээлэл хүргэх чиглэлээр голлох үүрэгтэй ажилласан.

Тооллогын бэлтгэл ажлын хүрээнд сурталчилгааг дараах мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан бололцоотой бүх л сувгаар явуулав. Үүнд:

1. Телевиз, радио
2. Интернэт, И-майл маркетинг
3. Сонин
4. Зурагт хуудас, нугалбар, хулдаасан самбар
5. Үүрэн утас

Эдгээрээс гадна уулзалт, электрон самбар, олон нийтийг хамарсан яриа, ухуулгыг ашигласан. Мөн 2010 оны 10 дугаар сарын 13-наас 11 дүгээр сарын 21 дуустал “121” тусгай дугаарын утас ажиллуулж иргэдийн болон тооллогын ажилтны санал хүсэлтийг хүлээн авч, хариулт өгөх ажлыг шинээр зохион байгуулсан.

ТООЛОХ АЖИЛЛАГАА

Тоолох үе бол тооллогын бэлтгэл ажилтай харьцуулахад маш богино хугацаанд явагддаг. Тооллогын бэлтгэл хэр хангагдсаныг шалгах шалгуур болдог. Тоолох ажиллагаа 2010 оны 11 дүгээр сарын 11-ний өглөөний 8 цагаас эхэлж, 17-ны шөнийн 12 цаг хүртэл 7 хоног үргэлжлэв.

Хүн ам, орон сууцны тооллогод хүн бүр оролцохын чухлыг ойлгуулах талаар ухуулга сурталчилгааг эрчимтэй явуулахын зэрэгцээ төр засгаас явуулж байгаа арга хэмжээ, ялангуяа эх орны хишиг, хувь хүртээхэд тооллого, бүртгэлд хамрагдаж, иргэн хүний үүргээ биелүүлсэн байх тухай иргэдэд таниулсан. Үүнийг олон нийт ойлгон ухамсарлаж, тооллогод идэвхтэй оролцож байгаа нь тооллогын эхний өдрөөс мэдэгдэж байлаа.

Тооллогын эхний өдөр УИХ-ын дарга УИХ-ын чуулганы нээлт дээр үг хэлж, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, УИХ-ын дарга, Ерөнхий сайд, тэдний гэр бүлийг тоолж, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр сурталчлав.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд, хүн ам, орон сууцны тооллогын Улсын комиссын дарга С.Батболд “Тооллогын ажлыг амжилттай явуулахад манай нийт иргэдийн оролцоо, эх оронч сэтгэл нэн чухлыг тэмдэглээд, улс орны төдийгүй дэлхийн хэмжээнд ач холбогдолтой 10 жилд ганцхан удаа явагддаг хүн ам, орон сууцны тооллогод иргэн бүр нийгмийн өмнө хуулиар хүлээсэн үүргийнхээ дагуу идэвхтэй оролцохыг уриалж байна” гэж хэлсэн нь ард иргэдийг тооллогод идэвхтэй оролцоход зохих түлхэц болсон.

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн тооллогын комиссын дарга нар тооллогын нээлтийн ажиллагааг зохион байгуулж, орон нутгийнхаа хамгийн өндөр настай иргэнээс тооллогыг эхэлж, энэ талаараа өргөн дэлгэр сурталчилсан нь нэг талаас ахмадаа хүндэтгэдэг уламжлал, ёс заншлаа дээдэлсэн арга хэмжээ болсон төдийгүй тооллогод ард иргэдийг идэвхтэй оролцохыг уриалсан ухуулга болсон.

Тооллогын өдрүүдэд бүх шатны түр товчоодод шуурхай жижүүр өдөр бүрийн 8-22 цаг хүртэл ажиллаж, иргэдийн асуултад хариулт өгч байсны хамтад, гадаадаас интернэтээр холбогдсон иргэдийн асуулт, хүсэлтийг ҮСХ өдөр бүрийн 8-02 цагийн хооронд жижүүр гарган хүлээн авч, шийдвэрлэж байв. Түүнчлэн, ҮСХ-нд 121 дугаарын лавлах утас ажиллуулж, нийслэл, дүүргийн тооллогын түр товчоодтой өдөр бүр холбоотой ажиллаж, шаардлагатай туслалцаа үзүүлж байв. Тооллогын комисс, түр товчоод анхан шатны

нэгжид хүрч, тэнд ажиллаж байгаа тоологч, шалгагч нарын ажилтай танилцан, ажил үүргээ гүйцэтгэсэн эсэхийг шалгах, удирдан чиглүүлэх, заавар зөвлөгөө өгч, төв суурин газрын тоологч нар ажлын явцаа өдөр бүр тайлагнах, хүндрэлтэй асуудлаа хэлэлцэж тохирох, хөдөө орон нутагт 2-3 хоногт шалгагчтай уулзаж заавар зөвлөгөө авахаар зохион байгуулж байв.

ҮСХ болон ГХЯ-ны ажилтнуудын бүрэлдэхүүнтэй багийг АНУ, БНСУ, БНХАУ, ОХУ, ХБНГУ, Турк, Франц, Европын хэд хэдэн хотуудад ажиллуулсан нь гадаадад ажиллаж амьдардаг Монгол Улсын иргэдийг тооллогод аль болох бүрэн хамруулахад чухал ач холбогдолтой ажил болсон.

Тоологдсон өрх, хүн амын тоог дараагийн өдөрт нь нэгтгэн авч, явцыг хянаж байснаас гадна 11 дүгээр сарын 11-13-ны өдрийн явцын мэдээг 14-нд, 14-17-ны явцын мэдээг 19-нд тооллогын Улсын комиссын гишүүдэд танилцуулж, олон нийтэд мэдээлсэн. Эхний 3 өдрийн мэдээгээр улсын хэмжээнд нийт өрхийн 56.7 хувь, Улаанбаатарт 61.5 хувь нь тоологдсон байв.

Албан болон хувийн ажлын шалтгаанаар тоолох үеийн өмнө болон тооллогын өдрүүдэд гадаад, дотоодод зорчих иргэдийг урьдчилан баг, хороон дээр нь тоолох чиглэл өгч, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд, Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг, Өмнөговь аймгийн Гашуун сухайт, Улаанбаатар хотын Буянт-Ухаа боомтуудад иргэдийг тоолж, хил нэвтрүүлж байв. Мөн аймаг, хот хооронд бүх төрлийн тээврийн хэрэгслээр зорчигчдын тоологдсон эсэхийг шалгаж, хяналт тавьсан нь давхар тоолуулахаас сэргийлсэн арга хэмжээ болсон юм. Иргэдийг тооллогод бүрэн хамруулах, тооллогын ажилтнуудын аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор Говь-Алтай, Говьсүмбэр, Баянхонгор, Булган, Орхон, Өвөрхангай, Сүхбаатар, Хөвсгөл зэрэг аймгууд согтууруулах ундаа худалдаалах цагийг хязгаарлах, бүрэн хориглох зэрэг зохицуулалт хийжээ.

Байнга оршин суух газаргүй, дээвэр, орц, хонгил, дулааны шугам сүлжээний сувагт орогнодог орон гэргүй иргэд, албан бусаар ашигт малтмал олборлогчдыг ЦЕГ-ын бие бүрэлдэхүүнтэй хамтарч тоолсон бөгөөд орон гэргүй иргэдийг улсын хэмжээнд 11 дүгээр сарын 14-нөөс 15-нд шилжих шөнө нэгэн зэрэг тооллогод хамруулсан.

Тооллогын сүүлчийн өдрүүдэд оюутнуудыг байгаа газарт нь тоолохгүй байна гэсэн иргэдийн санал, гомдлын дагуу оюутны томоохон байруудад шалгалт хийж, 11 дүгээр сарын 17-ны өдөр МУИС, ШУТИС, ЭМШУИС, МУБИС, ХААИС дээр тоологдоогүй оюутнуудыг харьяалах дүүргийн тооллогын түр товчоодтой хамтран тоолов.

Шалгагч нар тоологч нарын ажилд туслах, тоологчийн авсан асуулгыг шалгах, тэдэнд зөвлөгөө өгч, ажил дээр давтан сургалт явуулсан нь тооллогын ерөнхий чанарыг сайжруулахад зохих хувь нэмэр болсон. Ялангуяа, шалгагч нар тоологч нарын тоолсон өрхөөр орж, тооллогын хамрагдалтыг шалгаж байсан нь тоологч нар ажлаа чанартай хийхэд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн юм.

ХЯНАЛТЫН ТООЛЛОГО

Хяналтын тооллого нь бие даасан, хараат бус тооллогын үнэлгээний гол арга юм. Хяналтын тооллого хийх үндсэн зорилго нь ээлжит тооллогын хамралтын болон агуулгын алдаа, сонгосон асуултаар хариултуудыг харьцуулах, тооллогын нэгж, түүний хамрах хүрээг түүвэр судалгаанд ашиглахад үнэлгээ өгөх, дараагийн тооллогод зориулж зөвлөмж боловсруулахад оршино. Хяналтын тооллогын асуулга нь хаягийн хэсэг, хувь хүний тухай ерөнхий мэдээллийн 9 асуултаас бүрдсэн.

Хяналтын тооллогод Монгол Улсын нийт хүн амын нэг орчим хувийг хамруулахаар тооцож, 153 баг, хороог сонгов. Аймаг, нийслэл, дүүргийн тооллогын түр товчоо ҮСХ-оос өгсөн үзэл баримтлал, удирдамжийн дагуу хяналтын тооллогыг урдчилан

сонгогдсон тооллогын нутаг дэвсгэрийн нэгжид явуулсан бөгөөд хяналтын тооллогын материалын нууцлал, хадгалалт, бүрэн бүтэн байдлыг хангаж, ҮСХ-нд хүлээлгэн өгөх ажлыг зохион байгуулсан.

ТООЛЛОГЫН МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОВСРУУЛАЛТ

Мэдээлэл боловсруулах систем

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогод интернэт технологи, газарзүйн зургийн систем нэвтрүүлсэн нь өмнөх тооллогуудаас давуутай боллоо.

Хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллогын мэдээлэл боловсруулалтад бэлтгэж байсан үетэй харьцуулбал үндэсний статистикийн салбарын техник технологийн нөхцөл байдал өндөр төвшинд хүрсэн. Статистикийн салбарын төв аппарат 1000Mbps хурдтай дотоод сүлжээ, 2048Kbps хурдтай интернэтийн бие даасан шугамтай, дотоод, гадаад сүлжээний найдвартай ажиллагааг хангах үүрэг бүхий тусгаар зонд байрлуулсан сервер компьютерүүд, нууцлал хамгаалалтын тусгай зориулалтын төхөөрөмжтэйгээр ажилласан.

“Статистикийн тухай”, “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуульд, Статистикийн салбарын мэдээллийн аюулгүй байдлын бодлого, мэдээллийн хамгаалалт, аюулгүй байдлын журам, тооллого, түүвэр судалгааны анхдагч мэдээллийг хэрэглэгчдэд ашиглуулах түр журам, тооллогын мэдээллийг хүлээж авах, шивэх, шалгаж засварлах үйл ажиллагаанд мөрдөх журам зэрэг баримт бичгүүд нь тооллогын мэдээлэл боловсруулах эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж өгсөн юм.

Тооллогын мэдээлэл боловсруулах техникийн орчин, сүлжээний бүтцийг дараах хүснэгтээр харуулав. Үүнд:

Компьютер, төхөөрөмжүүд	Тоо ширхэг	Техникийн үзүүлэлт	Үйлдлийн систем
1 Ширээний компьютер	70ш	CPU -P4 2.26-Dual core 2.2 GHz HDD- 60Gb – 160Gb RAM -512Mb -1Gb 17"LCD display	Windows XP service pack2
2 Сервер компьютер	2ш	Intel Xeon 2.4 GHz(16 CPU), 16Gb ram, 2x1TB (raid 5/0 - 2.8 TB) HDD, RAID controller	Windows server 2008 service pack 2
3 Мэдээлэл хадгалах төхөөрөмж	1ш	Intel Xeon 2.27 GHz(16 CPU), 16Gb ram, 9x1TB (raid 5/0 - 4.6 TB) HDD, RAID controller	Windows server 2008R2
4 Мэдээлэл хадгалах туузан диск	2ш	400/800Gb	
5 Сүлжээний свич	4ш	24 порт 10/100/1000Mb	

Мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хадгалах, хамгаалах зорилгоор шивэлтийн сүлжээг байгууллагын сүлжээнээс физик холболтын хувьд тусдаа зохион байгуулсан. Сүлжээг windows системийн зохион байгуулалтаар тусдаа дотоод удирдлагын толгой сервер /домайн контроллер/ зохион байгуулж удирдсан. Шивэлт хийх компьютерүүдийг уг толгой компьютерт холбож мэдээллийг алдах, эвдэх, засварлах зэргээс хамгаалах тохиргоог хийсэн. Мэдээллийн нөөцлөх ажлыг өдөрт 2 удаа 15:10, 22:10 цагуудад автоматаар архивлаж, 23:00 цагт бүтэн өдрийн архивыг дискэнд (TAPE) бичиж хадгалж байв.

Тоног төхөөрөмжүүдийн найдвартай тасралтгүй ажиллагааг хангах, эвдрэл гэмтлийн үед шуурхай засварлах, хэвийн ажиллагаанд оруулах тоног төхөөрөмж, сэлбэгийн нөөцийг ч бүрдүүлсэн юм. Шивэлтийн компьютер, бусад шаардлагатай тоног төхөөрөмжийг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар худалдан авсан.

Мэдээлэл боловсруулалтад сүүлийн үеийн багц программууд (CSPRO, SPSS) ашигласан. Түүнчлэн, ангилал, код, стандартуудаас хайлт хийж, сүлжээний орчинд тооллогын асуулгыг кодлох болон боловсруулалтын явцын мэдээний хяналтын программ хангамжийг ашигласан (NET хэлээр хөгжүүлсэн) болно.

ИНТЕРНЭТ ТООЛЛОГЫН БОЛОВСРУУЛАЛТ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын нэг онцлог бол гадаадад удаан хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийг интернэтээр тоолсон явдал байлаа. Тиймээс вэбэд суурилсан программ хангамж боловсруулах, вэб үйлчилгээ бүрдүүлэх, мэдээллийн нууцлалтай холбоотойгоор Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Үндэсний дата төв, Тагнуулын ерөнхий газар зэрэг байгууллагуудын чиг үүргийн эрх зүйн зохицуулалтад нийцсэн зохион байгуулалт хийх нөр их ажил өрнөсөн. Интернэтээр мэдээлэл цуглуулсан анхны тооллого тул мэргэжлийн болон зохион байгуулалтын туршлага дутаж, түүнчлэн төрийн байгууллагуудын хооронд мэдээлэл солилцох, мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангахад эрх зүйн орчны хүндрэл гарч байлаа.

Иргэдийг интернэтээр бүртгэх, зөвшөөрөл олгох, тооллогын асуулгыг интернэтээр нөхүүлэх, хариу мэдээлэл өгөх үндсэн программ хангамжийг YCX Symphony framework технологиор боловсруулж, Үндэсний дата төв вэб үйлчилгээг нь хэрэгжүүлсэн юм.

Гадаадад оршин суугаа иргэдийн ажиллаж, амьдарч байгаа орчны технологийн нөхцөл адил биш, зарим иргэдэд зохих төвшний технологийн мэдлэг дутагдаж байсан тул тооллогын асуулгыг хэвлэж нөхүүлээд YCX-нд хүргүүлэх арга хэмжээг Монгол Улсаас тухайн оронд суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газрууд зохион байгуулсан.

Мэдээлэл боловсруулалтын явцад нөхөж ирүүлсэн асуулгыг шивэх, ХАОСТ-1 маягтаар ар гэрийхэн нь тооллуулсан хүмүүсийн давхардлыг шалгах зэрэг ажлыг хийж, тооллогын дүнд оруулсан болно.

МЭДЭЭЛЛИЙГ КОДЛОХ, ШИВЭХ, ЗАСВАРЛАХ

Тооллогын мэдээлэл боловсруулалтыг богино хугацаанд дуусгаж, үр дүнг хэрэглэгчдэд хүргэх гол зорилгод үндэслэн 136 түр ажилтан ажиллуулав. Түр ажилтнуудын ажлын өрөөний хүрэлцээнээс хамаарч 6 хэсэгт хуваарилан 3 өрөөнд тоног төхөөрөмж суурилуулж, сүлжээнд холбон, хоёр ээлжээр ажиллуулсан. Нийт 6 ээлжийн ахлагч, 130 оператор боловсруулалтын ажилд оролцов. Тооллогын асуулгыг шат шатны түр товчоод шалгаж хүлээн аваад, тусгайлсан графикт хуваарийн дагуу YCX-нд хүлээлгэн өгч байв.

Тооллогын баримт бичгийг шалгаж хүлээн авах, кодлох, шивэх, засварлах ажлын боловсруулалт тодорхой хугацаанд зэрэг хийгдэж, үйл ажиллагаа нь тасралтгүй хэрэгжихээр зохион байгуулалтыг хийсэн. Кодлолт 2010 оны 12 дугаар сарын 13-нд, шивэлт 2011 оны 1 дүгээр сарын 7-нд эхэлж, 4 дүгээр сарын 16-нд үндсэн болон хяналтын тооллогын асуулгыг шивэх, давтан шивэлт хийх ажлууд дуусав. Мэдээллийг шалгах, засварлах ажил 2011 оны 4 дүгээр сарын 18-нд эхэлж, 5 дугаар сарын 5-нд дууссан. Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооноос боловсруулсан арга зүйд үндэслэсэн программын аргаар хийх автомат засвар 5 дугаар сарын 10-нд дуусч, үр дүнгийн хүснэгтүүдийг гаргаж эхэлсэн.

ТООЛЛОГЫН ҮР ДҮН

Тооллогын үр дүнг боловсруулах хүснэгтийг хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллого, НҮБ-ын зөвлөмжийг үндэслэн ХАОСТТ-ны ажилтнууд боловсруулсан. Үр дүнгийн хүснэгтэд хүн амын асуудлаар 84, орон сууцны асуудлаар 29, интернэт, гар утасны хэрэглээгээр 12 хүснэгт, бодлогын даалгавар боловсруулж, асуулгын боломжит бүх үзүүлэлтийг үр дүнгийн хүснэгтэд тусгасан. Эдгээр хүснэгтийн хоорондын уялдаа холбоо, программын болон бусад алдааг шалган засварлаж, эцсийн дүнг 2011 оны 5 дугаар сард гарган авав.

Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын харьяат иргэдийн тоо, нас, хүйс, байнга сууж байсан аймаг, нийслэлийн мэдээллийг Монгол Улсын суурин хүн амын нас, хүйс, аймаг, нийслэлийн хүн амын тооцоонд нэгтгэн оруулж, хоёрдугаар бүлэгт багтаасан. Харин Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт тоологдсон Монгол Улсын иргэн, удаан хугацаагаар оршин суугаа гадаадын харьяат иргэн, харьяалалгүй хүмүүсийн мэдээлэлд боловсруулалт хийж, бусад бүлгүүдийг бичсэн бөгөөд арван нэгдүгээр бүлэгт гадаадад тоологдсон Монгол Улсын харьяат иргэдийн судалгааг тусад нь оруулав.

ТООЛЛОГЫН ҮР ДҮНГ ХЭВЛЭН НИЙТЛЭХ, ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ТАРХААХ

Хүн ам, орон сууцны тооллогын үе шатны сүүлчийн хариуцлагатай ажил нь тооллогын үр дүнд гүнзгийрүүлсэн судалгаа, шинжилгээ хийж, хэвлэн нийтэлж, хэрэглэгчдэд богино хугацаанд хүргэх явдал билээ. Төр засгийн болон аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллага, хэрэглэгчид тооллогын үр дүнгээс ямар мэдээлэл авах эрэлт хэрэгцээг судлах, тэдэнд үйлчлэх нь статистикийн байгууллагын нэг зорилт юм.

Тооллогын үндсэн үр дүнг 2011 оны 6 дугаар сард олон нийтэд албан ёсоор зарласан. Цаашид бүх аймаг, нийслэлийн хэмжээнд тооллогын тайланг тус тусад нь бэлтгэж хэвлүүлнэ. Эдгээрээс гадна статистикийн эмхтгэл, сэдэвчилсэн, гүнзгийрүүлсэн судалгааг 2011-2012 оны эхний улиралд багтаан хэвлүүлж, хэрэглэгчдэд хүргүүлэхээр бэлтгэж байна. Энэ удаагийн тооллого нь газарзүйн мэдээллийн системийг ашиглаж хийсэн анхны тооллого учраас өмнөх тооллогын дүнгээр гаргаж байгаагүй үндэсний хэмжээний болон аймаг, нийслэлээр атлас хэвлүүлж, нийтийн хүртээл болгоно. Үүний зэрэгцээ тооллогын үр дүнг тооллогын цахим хуудас, бусад электрон хэлбэрээр дамжуулан гадаад, дотоодын хэрэглэгчдэд хүргэнэ.

ТООЛЛОГЫН АСУУЛГА БОЛОВСРУУЛАЛТ, ТООЛЛОГОД ХЭРЭГЛЭСЭН ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын хамрах хүрээ, асуулгыг боловсруулахдаа дараах үндсэн зарчмыг баримталсан. Үүнд:

- “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” хуулийн 10, 11 дүгээр зүйл;
- “Хүн ам, орон сууцны тооллогын зарчим, зөвлөмж”-ийн 2 дахь хэвлэл;
- Хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллогын үр дүнтэй зэрэгцэхүйц байх;

НҮБ-аас бэлтгэж, гишүүн орнууддаа зөвлөмж болгосон “Хүн ам, орон сууцны тооллогын зарчим, зөвлөмж”-ийн 2 дахь хэвлэлд хүн амын тооллогод тусгах үндсэн 31, орон сууцны тооллогын үндсэн 19 үзүүлэлт зөвлөмж болгосноос хүн амын 31, орон сууцны 18 үзүүлэлтийг асуулгад оруулсан.

Тооллогын асуулгын үзүүлэлтүүд дараах онцлогтой байлаа. Үүнд:

- Монгол Улсын мянганы хөгжлийн зорилтын хэрэгжилтийн зарим үзүүлэлт, тухайлбал гар утас, интернэтийн хэрэглээ, ундны усны эх үүсвэр, зэрэг үзүүлэлтийг оруулсан.

- Бүх өрхөөс асуух зориулалттай нас баралт, эхийн эндэгдлийн асуулга тусдаа боловсруулсан.
- Интернэт тооллогын асуулгыг тусад нь боловсруулж, мэдээлэл цуглуулсан.

Хүн амын тооллогын нэг онцлог бол тооллогын товын талаарх асуудал юм. Энэ нь хүн төрөх, нас барах, засаг захиргааны нэг нэгжээс нөгөөд эсвэл гадаадад шилжин явах, ирэх зэргээр байнгын хөдөлгөөнд орж байдагтай холбоотойгоор улс орны хүн амын тоог тодорхой хугацаагаар тасалбар болгодог олон улсын жишиг ойлголт юм. Тооллогын товыг 2010 оны 11 дүгээр сарын 10-наас 11-нд шилжих шөнийн 00 цагаар тогтоосон.

Тооллогын үр дүнг боловсруулахдаа бэлэн, суурин хүн ам гэсэн ойлголтыг аль алиныг нь хэрэглэсэн. Бэлэн хүн ам нь тооллогын товын үед тухайн засаг захиргааны нэгжид байнга болон түр сууж байсан хүн амын тооны нийлбэрээр, суурин хүн ам нь тооллогын товын үед тухайн засаг захиргааны нэгжид байнга сууж байсан болон түр эзгүй байгаа хүн амын тооны нийлбэрээр тодорхойлогддог.

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГОД ХЭРЭГЛЭСЭН ЗАРИМ ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

№	Ойлголт	Тодорхойлолт
ӨРХ, ХҮН АМ		
1. Өрх	Нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын бусад хэрэгцээгээ хамтран хангадаг хэсэг бүлэг хүмүүсийг өрх гэнэ. Өрхийн гишүүд нь хоорондоо гэр бүл, ураг төрөл болон хамаатан садны холбоотой хүмүүс, зарим гишүүд нь огт хамааралгүй байж болно.	
2. Үндсэн өрх	“Үндсэн өрх” гэж сууцны төрөл, хэлбэрээс үл хамааран тухайн сууцыг өмчлөгч өрх, сууц эзэмших эрхийн бичиг /ордер/, орон сууц хөлслөх гэрээний үндсэн дээр эзэмшиж байгаа өрх, өмчлөгч нь өөр этгээд боловч уг сууцанд хамгийн удаан хугацаагаар амьдарч байгаа өрхийг хэлнэ.	
3. Хамт суудаг өрх	Тухайн өрхийн өөрийн сууц биш, тухайн сууц эзэмшигчтэй хамт суудаг өрхийг хамруулна.	
4. Өрхийн тэргүүлэгч	Ам бүлийн гишүүд хэнийгээ өрхийн тэргүүлэгч гэхийг сайн дураар шийдвэрлэнэ. Өрхийн тэргүүлэгч нь өрхдөө байнга оршин суугч, 16-аас дээш настай, өрхийн орлогод голлох хувь нэмэр оруулдаг, өрхийн аливаа асуудлыг шийдвэрлэхэд голлох үүрэгтэй оролцдог ам бүлийн аль нэг гишүүн юм.	
5. Өрхийн ам бүлийн гишүүд	Ураг төрлийн болон гэр бүлийн холбоотой нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын бусад хэрэгцээгээ хамтран хангадаг нэг буюу хэсэг хүмүүсийг тухайн өрхийн ам бүлийн гишүүн гэж үзнэ. Гэхдээ тоолох үед тухайн өрх айлд гишүүдээс нь гадна өрхийн ам бүлд хамаарахгүй садан төрөл, бусад хүмүүс амьдарч болно.	

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛ, ТҮҮНИЙ ХЭЛБЭРҮҮД

6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн	Бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогийн улмаас бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь бүрэн болон 12 сараас дээш хугацаагаар хязгаарлагдсан хүнийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн гэнэ.
-----------------------------	---

7. Төрөлхийн	Удамшлын эмгэг, согог, жирэмсний болон төрөх үеийн хүндрэлээс шалтгаалан бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогтой болж, бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь хязгаарлагдсан.
8. Олдмол	Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн осол, гэмтэл, ердийн болон мэргэжлээс шалтгаалах өвчний улмаас бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогтой болж, бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь хязгаарлагдсан.
9. Харааны	Харааны эрхтний гэмтэл, согог, өвчин эмгэгийн улмаас хүний “харах” хэвийн үйл ажиллагааны чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
10. Сонсголын	Сонсголын болон хэл, ярианы эрхтний гэмтэл согог, өвчин эмгэгийн улмаас хүний “сонсох” хэвийн үйл ажиллагааны чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
11. Хэл ярианы	Хэл, ярианы эрхтний гэмтэл, согог, өвчин эмгэгийн улмаас хүний “ярих” хэвийн үйл ажиллагааны чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
12. Хөдөлгөөний	Биеийнхээ тодорхой хэсгийг хөдөлгөх чадваргүйн улмаас хүний амьдралын өдөр тутмын хэвийн үйл ажиллагааг гүйцэтгэх чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
13. Сэтгэцийн	Сэтгэцийн эмгэг нь бодох сэтгэх, мэдрэх, ухамсарлахуйн болон зан төлвийн өөрчлөлтөөр илрэх бөгөөд үүнийхээ улмаас хүний нийгэмд биеэ авч явах байдал нь өөрчлөгдсөн, гадаад (төрөх үеийн хүндрэлүүдийн үлдэцийн улмаас 0-3 насанд тэнэгрэх) болон дотоод (хромосомын өөрчлөлт, бодисын солилцооны дутмагшил гэх мэт) шалтгааны улмаас ойлгох, сэтгэх, мэдрэх үйл ажиллагаа нь хязгаарлагдсан.

СУУРЬШИЛ

14. Байнга суудаг	Тооллогын товын байдлаар тухайн засаг захиргааны нэгжид 6 сар (183 хоног)-аас дээш хугацаагаар оршин суугаа хүн
15. Түр эзгүй	Тооллогын товоос өмнө үндсэн засаг захиргааныхаа нэгжээс гадагш 6 сар (183 хоног) хүрэхгүй хугацаагаар явсан хүн
16. Түр суугаа	Тооллогын товоос өмнө өөр засаг захиргааны нэгжээс ирж, тухайн засаг захиргааны нэгжид 6 сар (183 хоног)-аас доош хугацаагаар сууж байгаа хүн

БОЛОВСРОЛ

17. Боловсролгүй	ЕБС-ийн 3 дугаар ангийг (1975-1996 он хүртэл), 4 дүгээр ангийг (1975 он хүртэл, 1997-2004 он дуустал), 5 дугаар ангийг (2005 оноос хойш) төгсөөгүй бол Боловсролгүй хүн гэнэ. Мөн 2010 онд ЕБС-ын 1-5 дугаар ангид сурч байгаа, сурч байгаад сургуулиа орхисон хүмүүсийг Боловсролгүй гэж үзнэ.
18. Бага боловсрол	ЕБС-ийн 3 дугаар ангийг (1975-1996 он хүртэл), 4 дүгээр ангийг (1975 он хүртэл, 1997-2004 он дуустал), 5 дугаар ангийг (2005 оноос хойш) төгссөн, мөн албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад хамрагдаж төгссөн хүн
19. Бүрэн бус дунд (суурь) боловсрол	ЕБС-ийн 7 дугаар ангийг (1975 он хүртэл), 8 дугаар ангийг (1975-2004 оныг дуустал), 9 дүгээр ангийг (2005 он ба түүнээс хойш) өдөр, орой эцнээгээр төгссөн, суурь боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад хамрагдаж төгссөн, суурь боловсролын гэрчилгээтэй хүн

20. Бүрэн дунд боловсрол	ЕБС-ийн 10 дугаар ангийг (2006 он дуустал), 11 дүгээр ангийг (2006 он ба түүнээс хойш) өдөр, орой эчнээгээр төгссөн, мөн албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад хамрагдаж төгссөн, бүрэн дунд боловсролын аттестат ба үнэмлэхтэй хүн
21. Техникийн болон мэргэжлийн боловсрол	МСҮТ (хуучнаар ТМС) төгссөн, мэргэжлийн үнэмлэхтэй хүн
22. Тусгай мэргэжлийн дунд боловсрол	Гадаад, дотоодын тусгай мэргэжлийн дунд сургууль (хуучнаар техникум), түүнтэй адилтгах сургууль төгссөн, үнэмлэх, дипломтой хүн
23. Дээд боловсрол	Гадаад, дотоодын их, дээд сургууль, коллежийг өдөр, орой, эчнээгээр төгссөн, дипломын дээд, бакалавр, магистр, докторын зэргийн диплом болон түүнтэй адилтгах боловсролын баримт бичиг бүхий хүмүүсийг Дээд боловсролтой гэж үзнэ. Түүнчлэн, Улсын багшийн их сургуулийг 1964 оноос өмнө 3 жилээр, Намын дээд сургуулийг 1966 оноос өмнө, Намын дээд сургуулийн дэргэдэх 2 жилийн курс, Марксизм-Ленинизмийн оройн дээд сургууль, Дорно дахины хөдөлмөрчдийн их сургууль (КУТВ) төгссөн хүмүүсийг мөн энэ ангилалд хамааруулна.
24. Бичиг үсэг мэддэг	Аль нэг хэлээр (бичгийн төрөл, хэлбэрээс үл хамааран) өдөр тутмын амьдралын тухай хамгийн энгийн богино өгүүлбэрийг уншиж, ойлгож, бичиж чаддаг, энэ чадвар нь тодорхой хугацаа өнгөрсөн ч хэвээр хадгалагдаж үлдсэн хүнийг Бичиг үсэг мэддэг гэж үзнэ.
25. Бичиг үсэг мэддэггүй	Аль нэг хэлээр (бичгийн төрөл, хэлбэрээс үл хамааран) хамгийн энгийн богино өгүүлбэрийг уншиж, ойлгож, бичиж чаддаггүй, түүнчлэн унших, бичих чадвараа тодорхой хугацааны дараа алдсан хүнийг Бичиг үсэг мэддэггүй гэж үзнэ.

ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ

26. Огт гэрлээгүй	Арван тав ба түүнээс дээш настай, огт гэрлэж байгаагүй хүн
27. Батлуулсан	Гэрлэлтээ иргэний гэр бүлийн байгууллагад бүртгүүлсэн, гэрлэлтийн баталгаатай хүн
28. Батлуулаагүй	Хэдийгээр гэр бүл болж хамтран амьдарч байгаа боловч (хугацаа харгалзахгүйгээр) иргэний гэр бүлийн байгууллагад бүртгүүлж, гэр бүлээ албан ёсоор батлуулаагүй хүн
29. Цуцалсан	Гэр бүлээ хуулийн дагуу цуцалснаас хойш дахин гэрлэж, хамт амьдраагүй хүнийг хугацааг харгалзахгүйгээр Цуцалсан гэж үзнэ.
30. Тусгаарласан	Гэр бүлээ албан ёсоор цуцлуулаагүй боловч тусдаа амьдарч байгаа, дахин гэрлэж, хамт амьдраагүй хүнийг хугацаа харгалзахгүйгээр Тусгаарласан гэж үзнэ.
31. Бэлбэсэн	Эхнэр, нөхрийн аль нэг нь нас барснаас хойших хугацааг харгалзахгүйгээр дахин гэрлэж, хамт амьдраагүй хүнийг Бэлбэсэн гэж үзнэ.

АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ

32. Ажил эрхэлдэг хүн	Тооллогын товын үед тогтмол ажил эрхэлж байгаа, эсвэл тогтмол ажил эрхэлдэггүй боловч товын өмнөх 7 хоногт ядаж нэг өдөр цалинтай ажил эрхэлсэн хүн
-----------------------	---

33. Ажилгүй хүн Хөдөлмөр халамж, үйлчилгээний хэлтэст бүртгүүлсэн эсвэл бүртгүүлээгүй, тооллогын товын өмнөх 7 хоногт ажил эрхлээгүй, ажил идэвхтэй хайж байгаа хүн

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ АЖИЛ, МЭРГЭЖЛИЙН АНГИЛАЛ БА ТОДОРХОЙЛОЛТ

34. Менежер	Менежер нь Засгийн газар, аж ахуйн нэгж, байгууллага, түүний дотоод нэгжийн үйл ажиллагааг төлөвлөх, удирдан чиглүүлэх, зохицуулах, үнэлэх, бодлого, журам боловсруулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэг бүхий албан тушаалтанг хамруулна. Тухайлбал, төрийн болон хувийн аж ахуй нэгж, төрийн бус байгууллагын бүх төвшний дарга, захирал, хууль тогтоогч, төрийн байгууллагын удирдах албан тушаалтан, бүх төвшний засаг дарга, захирагч, ТББ-ын удирдах албан тушаалтан, менежер гэх мэт.
35. Мэргэжилтэн	Мэргэжтэн нь мэдлэгийнхээ санг нэмэгдүүлэх, шинжлэх ухаан, урлагийн онол, үзэл баримтлалыг ашиглах, тэдгээрийг системтэйгээр заах сургах буюу мэргэжлийн өндөр төвшин шаардсан ажил гүйцэтгэгч байна. Тухайлбал, шинжлэх ухаан, инженерийн мэргэжилтэн, эмч, сувилагч, багш, судлаач, бизнесийн болон захиргааны мэргэжилтэн, программ зохиогч, шашны мэргэжилтэн, уран бүтээлч, дуучин, жүжигчин гэх мэт.
36. Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	Шинжлэх ухаан, инженерийн туслах/дэд мэргэжилтэн нь шинжлэх ухаан, инженерийн чиглэлээр хийх судалгаа, практикт хэрэгжүүлэхэд холбогдох техник шинжтэй ажил гүйцэтгэнэ. Тэд уул уурхай, аж үйлдвэр, барилга болон бусад салбарын инженерийн үйл ажиллагаатай холбоотой техникийн болон үйлдлийн арга ажиллагааг хянах, удирдах, тоног төхөөрөмж ажиллуулна. Физик, инженерийн ухааны техникч, уурхай, үйлдвэр болон барилга угсралтын байцаагч, технологи процесс, чанар шалгагч, амьд ертөнц судлах ухааны техникч, холбогдох бусад туслах/дэд мэргэжилтэн, усан онгоц, агаарын хөлгийн хянагч, техникч гэх мэт.
37. Контор, үйлчилгээний ажилтан	Тодорхой асуудалд хамаарах мэдээллийг тэмдэглэх, эмхлэх, хадгалах, тооцоолон бодох, сэргээн засварлах ба мөнгөний гүйлгээ хийх, аялал жуулчлал зохион байгуулах, мэдээлэл авах, хүсэлт тавих, уулзалт товлох зэрэг туслах шинжтэй олон төрлийн үүргийг гүйцэтгэнэ. Компьютерийн операторч, үйлчилгээний туслах ажилтан, тооцоолол, материал, тоо бүртгэлийн ажилтан, конторын бусад туслах ажилтан гэх мэт.
38. Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	Үйлчилгээ, худалдааны ажилтан нь аялал жуулчлал, гэр ахуйн ажил эрхлэх, нийтийн хоолоор үйлчлэх, хувь хүн асрах юмуу хууль бус үйлдэл, гал түймрээс сэргийлэх, хамгаалах эсвэл бөөний ба жижиглэн худалдаа, бусад төстэй байгууллагад, тэрчлэн зах, мухлагаар бараа таваар дэлгэн үзүүлэх, худалдаж борлуулахад холбогдсон хувийн болон хамгаалалтын шинжтэй үйлчилгээ үзүүлэх үүрэгтэй. Хувийн үйлчилгээний ажилтан, худалдааны ажилтан, хувь хүн асрах ажилтан, хамгаалах үйлчилгээний ажилтан гэх мэт.
39. Хөдөө аж ахуй, ой, загас агнуурын ажилтан	Хөдөө аж ахуй, ой, загас агнуурын мэргэшсэн ажилтан нь үр тариа, мод, бут, малын тэжээл ургуулах, зэрлэг жимс, ургамал түүх, ан амьтан үржүүлэх, харж хамгаалах, агнах, төрөл бүрийн амьтны гаралтай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ашиглах, гэр бүлийнхээ хоол хүнсэнд зориулан загас үржүүлэх буюу барих, усны бусад төрөл зүйлийг өсгөж, үржүүлнэ. Зах зээлийн баримжаатай хөдөө аж ахуйн мэргэшсэн ажилтан, зах зээлийн баримжаатай ой, загас агнуурын аж ахуйн мэргэшсэн ажилтан, өрхийн хэрэгцээний шинжтэй фермэрч, загасчин, анчин болон түүн цуглуулагч гэх мэт.

40. Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний ажилтан	Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний ажилтан нь барилга барих, арчлах, металл хэлбэр оруулах, металл бүтээцийг босгох, автомат багаж хэрэгслийг тохируулах, машин, механизм, тоног төхөөрөмж, багаж хийх, тааруулах, засварлах, хэвлэх ажлын бүтээгдэхүүн гаргах, хүнсний зүйл, нэхмэл эдлэл, модон, металл, бусад эд бараа, түүний дотор гар урлалын зүйл үйлдвэрлэх салбарт мэдлэг, ур чадвараа хэрэглэнэ. Металл, машин, механизм, түүнтэй холбогдох бусад мэргэжлийн ажилтан, гар урлал, хэвлэлийн ажилтан, цахилгаан болон цахим техникч, хүнс үйлдвэрлэгч, мод боловсруулагч, хувцас бусад хийцийн зүйл хийгч гэх мэт.
41. Суурин төхөөрөг, машин механизмын операторч, угсрагч	Хөдөө аж ахуйн машин, механизм, тоног төхөөрөмжийг биечлэн жолоодох эсвэл зайнаас буюу алсын удирдлагаар удирдаж ажиллуулах, хянах, галт тэрэг, хөдөлгүүр бүхий тээврийн хэрэгсэл, хөдөлгөөнт машин, механизм, тоног төхөөрөмжийг жолоодох, ажиллуулах, эд анги, хэсгүүдээс бүрдсэн бүтээгдэхүүнийг заавар, журам, стандарт, шаардлагын дагуу угсрах ажил эрхэлнэ. Төхөөрөг, машин механизмын операторч, угсрагч, жолооч, хөдөлгөөнт төхөөргийн операторч гэх мэт.
42. Энгийн ажил, мэргэжил	Энгийн ажил эрхлэгч нь өдөр тутмын, байнга давтагдах шинжтэй энгийн ажил, үүргийг гар багаж хэрэгсэл ашиглан гүйцэтгэх бөгөөд голчлон биеийн хүчний ажил эрхэлнэ. Цэвэрлэгч, туслагч, хөдөө аж ахуй, ой, загас агнуурын ажил, уурхай, барилга угсралт, үйлдвэр, тээвэр, агуулахын ажил, хүнс бэлтгэлийн туслах ажил, гудамжин дахь худалдаа, үйлчилгээний ажил, бусад энгийн ажил гэх мэт.
43. Зэвсэгт хүчний ажил, мэргэжил	Зэвсэгт хүчний офицерийн цол бүхий Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний зохих албан тушаалд цэргийн алба хаахыг офицерийн алба гэнэ. Зэвсэгт хүчний офицер нь төрөл бүрийн энгийн ажил, мэргэжилд байдаг ижил төстэй үүрэг гүйцэтгэж болно. Энэ бүлэгт Зэвсэгт хүчинд алба хааж байгаа дунд офицер, ахлах офицер, дээд офицерийн нийт бие бүрэлдэхүүн багтана.

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БҮХ ТӨРЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАРЫН АНГИЛЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ

44. Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас барилт, ан агнуур	Мал, амьтны болон таримал, байгалийн ургамлын нөөцийг ашиглахтай холбоотой үйл ажиллагаа орно. Үүнд: газар тариалан эрхлэх, мал, амьтныг өсгөх, үржүүлэх, түүний ашиг шимийг авах; загас барих; ан агнуур; ойжуулалт, мод бэлтгэл; фермерийн аж ахуйн үйл ажиллагаа зэрэг хамаарна.
45. Уул уурхай, олборлолт	Байгалийн хатуу (нүүрс, хүдэр), шингэн (нефть) эсвэл хий (байгалийн хий) зэрэг эрдэс баялгийг олборлох уул уурхайн үйл ажиллагаа багтана. Олборлох үйл ажиллагаа нь далд эсвэл ил уурхай, далайн ёроолын уурхай гэх мэт уурхайгаас төрөл бүрийн аргаар гаргаж авах үйл ажиллагаа байж болно.
46. Боловсруулах үйлдвэрлэл	Боловсруулах үйлдвэрлэл нь түүхий эд, материалыг физик болон химийн аргаар хувиргаж шинэ бүтээгдэхүүн үүсгэх үйл ажиллагаа юм. Боловсруулах үйлдвэрлэлийн завсрын бүтээгдэхүүнд хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас агнуур, уул уурхай, олборлолтын бүтээгдэхүүнүүд орно. Мөн бусад боловсруулах үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүн болох түүхий эд материал, бодис эсвэл бүтээгдэхүүнийг хувиргахад орох түүхий эд байна. Барааг шинэчлэх, сэргээн босгох, өөрчлөх үйл ажиллагаа нь ихэвчлэн боловсруулах үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа байна.

47. Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	Энэ салбарт дэд бүтцийн /сүлжээ/ шугам хоолойгоор дамжуулан цахилгаан эрчим хүч, хий, уур, халуун, хүйтэн усаар хангах үйл ажиллагаа хамрагдана. Түүнчлэн, нэгдсэн сүлжээгүй орон нутгийн чанартай барилга байгууламжийн бие даасан эх үүсвэр бүхий цахилгаан, хий, уур, халуун, хүйтэн усаар хангах, түгээх ажиллагаа мөн багтана.
48. Ус хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	Энэ салбарт өрхийн болон үйлдвэрийн хатуу эсвэл хатуу бус, бохирдсон талбай зэргийн хог, хаягдлыг цуглуулах, ариутгах, боловсруулах явцтай холбоотой үйл ажиллагаа багтана. Хог хаягдал, бохир ус боловсруулах үйл ажиллагааны үр дүнд ариутгасан эсвэл шинэ бүтээгдэхүүн бий болгох үйл ажиллагаа байж болно. Усан хангамжийн үйл ажиллагаа нэгтгэгдэн энэ салбарт орно. Ус хангамжийн үйл ажиллагаа ихэнхдээ бохир усыг цэвэрлэх, боловсруулах үйл ажиллагаатай холбоотой байдаг ба аж ахуйн нэгжүүд эдгээр үйл ажиллагааг хамтруулан хийдэг байж болно.
49. Барилга	Их барилга угсралт болон иргэний инженерийн байгууламж, байшин, барилгыг угсрах болон мэргэжсэн барилгын үйл ажиллагаа энэ салбарт багтана. Энд шинэ ажил, барилга засвар, нэмэлт болон жижиг засвар, угсармал барилга, барилгын талбай, түр зуурын чанартай барилга угсрах үйл ажиллагаа орно.
50. Бөөний болон жижиглэн худалдаа; машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээ	Бүх төрлийн бараа бүтээгдэхүүний бөөний болон жижиглэн худалдаа, тухайлбал хувирган өөрчлөхгүй худалдаалах, барааг худалдан авах явцад гарах үйлчилгээ мөн машин, мотоциклийн засвар, үйлчилгээ хамаарна.
51. Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	Хий дамжуулах хоолой, төмөр зам, авто зам, усан ба агаарын тээврийн тогтсон хуваарьтай, хуваарьгүй ачаа ба зорчигч тээвэрлэлт, агуулах, ачаа, тээшийн үйлчилгээ, автомашины зогсоол, гарааш зэрэг үйл ажиллагаа орно. Түүнчлэн, тээврийн хэрэгслийг ажиллуулагч хүнтэй нь түрээслэх үйл ажиллагаа энэ салбарт багтана. Мөн шуудан, холбооны үйл ажиллагаа орно.
52. Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	Түр зуурын зочин, бусад аялагчдыг богино хугацаагаар байр сууцаар хангах, шууд хэрэглэх зориулалттай хоол хүнс, ундаагаар үйлчлэх үйл ажиллагаа орно. Энэ салбарт тусгагдаж байгаа нэмэгдэл үйлчилгээний хэмжээ, төрөл нь нэлээд их байна.
53. Мэдээлэл, холбоо	Энэ салбарт мэдээлэл, соёлын бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, хуваарилалт, энэ төрлийн бүтээгдэхүүнийг дамжуулах, хуваарилах үйл ажиллагаа, тухайлбал холбоо, мэдээллийн технологийн үйл ажиллагаа, мэдээлэл боловсруулах болон мэдээллийн үйлчилгээтэй холбоотой бусад үйл ажиллагаа орно.
54. Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	Даатгалын үйл ажиллагаа, давхар даатгал болон тэтгэврийн сангийн үйл ажиллагаа, мөн санхүүгийн үйлчилгээг дэмжих үйл ажиллагааг оруулан санхүүгийн үйлчилгээний үйл ажиллагаа энэ салбарт орно. Холдинг компани, траст, сан болон санхүүгийн бусад үйл ажиллагаа зэрэг холдинг хөрөнгийн үйл ажиллагаа энэ салбарт багтана.

55. Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	Энд лизингийн үйлчилгээ олгогчид, агентууд, брокеруудын үл хөдлөх хөрөнгө арилжаалах, үл хөдлөх хөрөнгө түрээслэх, үнэлгээ хийх зэрэг үл хөдлөх хөрөнгийн бусад үйлчилгээ орно. Энэ салбарын үйл ажиллагаа нь төлбөр, гэрээний үндсэн дээр хийгдэж эзэмшигчийн эсвэл лизингээр авсан өмчийг ашиглах үйл ажиллагаа байж болно. Мөн энд эзэмшигчийн эсвэл лизингийн баригдаж байгаа барилга болон барилга, байгууламжийг оруулна. Энэ салбарт үл хөдлөх хөрөнгийн менежерийн үйл ажиллагаа багтана.
56. Мэргэжлийн, шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	Мэргэшсэн мэргэжил, шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа энэ салбарт орно. Эдгээр үйл ажиллагаа нь өндөр төвшний сургалт, мэргэшсэн мэдлэг олгох, хэрэглэгчдэд ур чадвар олгох зэрэг байна.
57. Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	Ерөнхий бизнесийн үйл ажиллагааг дэмжих төрөл бүрийн үйл ажиллагааг энд хамруулна.
58. Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	Төрийн удирдлагаар хэрэгждэг үйл ажиллагаа орно. Үүнд хуулийн тайлбар, тогтоол ба тэдгээрийн зохицуулалт, тэдгээр дээр суурилсан үйл ажиллагаануудын удирдлага, хууль тогтоох үйл ажиллагаа, татвар, улсын батлан хамгаалах, нийгмийн хэв журам, аюулгүй байдлын үйл ажиллагаа, цагаачлалын үйлчилгээ, гадаад харилцааны үйл ажиллагаа ба засгийн газрын хөтөлбөрүүдийн удирдлагын үйл ажиллагаа зэрэг орно. Мөн энэ салбарт албан журмын нийгмийн хамгааллын үйл ажиллагаа багтана.
59. Боловсрол	Энэ салбарт бүх шатны, бүх мэргэжлийн боловсролыг өдөр, орой, эгнээ хэлбэрээр анги, танхим, радио, телевиз болон бусад мэдээллийн хэрэгсэл, зайн сургалтаар дамжуулан олгосон боловсролын үйл ажиллагаа орно. Төрөл бүрийн сургалтын байгууллагын албан болон албан бус сургалт багтана. Түүнчлэн, насанд хүрэгчдийн боловсрол, бичиг үсэг тайлагдалтын хөтөлбөр зэрэг орно. Мөн бүх насны цэргийн сургууль, академи, хорихын сургууль хамрагдана.
60. Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	Энэ салбарт эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа орно. Үйл ажиллагаанд нь эмнэлгийн анагаахын мэргэжилтнүүдэд эмнэлэг болон бусад сургалтын сургагдсан эмнэлгийн ажилтнуудын эрүүл мэндийг хамгаалах үйл ажиллагаанаас эхлэн хүн амыг асрах үйл ажиллагаа, эрүүл мэндийн үйлчилгээ болон заавал мэргэжлийн эмнэлгийн ажилтан бус нийгмийн ажилтны үйл ажиллагаа багтана.
61. Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	Энэ дэд салбарт өргөн цар хүрээг хамарсан төрөл бүрийн соёлын уулзалт, үзвэр болон олон нийтийг хамарсан сонирхолтой тоглоом наадам багтахын зэрэгцээ амьд үзүүлбэр, музейн үйлчилгээ, мөрийтэй спорт, амралт зугааллыг үйл ажиллагаа хамрагдана.
62. Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	Энэ салбарт байгууллагуудын гишүүнчлэлтэй холбоотой үйл ажиллагаа, компьютерын болон хувь хүн, өрхийн хэрэглээний барааны засвар үйлчилгээ орох бөгөөд өмнөх, бүлэг, ангид ороогүй хувь хүнтэй холбоотой төрөл бүрийн бусад үйлчилгээний үйл ажиллагаа орно.

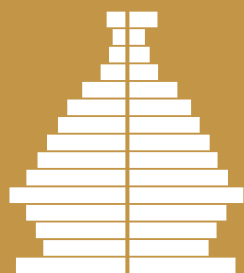
63. Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа; Өрхийн өөрийн хэрэглээнд зориулан үйлдвэрлэсэн хэмжээг нь тодорхойлох боломжгүй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ	Гэрийн үйлчлэгч, тогооч, зөөгч, цэвэрлэгч, барлаг, шивэгчин, угаагч, цэцэрлэгч, манаач, малчин, ногоочин, байнгын харгалзагч, жолооч, хаалгач, гэрийн хүмүүжүүлэгч, хүүхэд асрагч, гэрийн багш, нарийн бичиг зэрэг ажил, үйлчилгээг айл, өрхөд цалин хөлстэйгээр хийх үйл ажиллагаа орно. Энд зөвхөн өөрийн хэрэглээ, амь зуулгандаа зориулан, нэр төрлөөр нь салгаж тодорхойлох боломжгүй хэд хэдэн төрлийн бараа болон үйлчилгээ явуулдаг өрх хамрагдана.
64. Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	Энэ ангид Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний системийн төрөлжсөн байгууллагууд, бүс нутгийн төлөөлөгчид, Олон улсын валютын сан, Дэлхийн Банк, Дэлхийн гаалийн байгууллага, Эдийн засаг, хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага, Нефть экспортлогч орнуудын байгууллага, Европын холбоо, Европын худалдааны нийгэмлэг зэрэг олон улсын байгууллагын үйл ажиллагаа орно. Тухайн улс оронд байрлаж буй дипломат болон консулын төлөөлөгчийн газрын үйл ажиллагаа нь аль улсыг төлөөлж байгаагаас үл хамааран энэ ангид мөн багтана.

ОРОН СУУЦ

65. Орон сууцны байшин	Бүхэлдээ буюу ихэнх хэсэг нь сууцны зориулалттай, тоолох үед бүхлээрээ хүн амьдрахаас өөр зорилгоор ашиглагдаагүй байгаа суурин барилгын доторх сууцыг хэлнэ. Энэ нь айл, өрх амьдрахаар баригдсан, өрх тус бүрт зориулагдсан тусдаа нэг буюу хэд хэдэн өрөө тасалгаа, бүрэн тоноглол төхөөрөмж, дэд бүтэц бүхий өрөөнүүдтэй байна.
66. Бие даасан тохилог сууц	Бие даасан тохилог сууц (хаус) нь нэг өрх амьдрах зориулалттай, төвлөрсөн инженерийн шугам сүлжээний системд холбогдсон эсвэл инженерийн шугам сүлжээний системийн холболт болон оролт нь бие даасан, дулаан агааржуулалтын систем, усан хангамж, бохирын шугам, цахилгаан хангамж ба холбооны шугам сүлжээтэй, дотроо боловсон бие засах газартай байна.
67. Сууцны тусдаа байшин	Гэр хорооллын хашаанд нэг ба түүнээс олон өрөөтэй, дэд бүтцийн (гал тогоо, онгоц, шүршүүр, халаалтын усан систем, усан хангамж, дотроо бие засах газар зэрэг) хангамжууд бүхэлдээ болон аль нэг нь байхгүй сууц орно.
68. Оюутан сурагчдын нийтийн байр	Бүх шатны сургуулиудийн оюутан, сурагчдын хамтран амьдрахад зориулагдсан байр
69. Ажиллагчдын нийтийн байр	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажиллагчид нийтээр амьдрахад зориулсан байр
70. Нийтийн зориулалтын бусад байр	Амралтын газар, рашаан сувилал, эмнэлэг, асрамжийн газар, шорон, цэргийн хуаран зэрэг хүмүүс бөөнөөрөө буюу хэсэг бүлгээрээ суух нийтийн байр
71. Өрөөний тоо	Нийт өрөөний тоонд унтлагын өрөө, амрах болон ажлын өрөө орно.
72. Сууцны талбай (кв.метр)	Сууцны талбайн хэмжээ нь хүн амьдрах талбай /амралтын, унтлагын, хүүхдийн, ажлын болон хооллох өрөө/ туслах өрөө, тасалгаа /гал тогооны, угаалгын, бие засах өрөө, хонгил, ханын шүүгээ, агуулах/-ны талбайн нийлбэр

ХОЁРЛУГААР БҮЛЭГ

ХҮН АМЫН ТОО, ӨСӨЛТ, НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА

Монгол Улсын суурин хүн амын тоо 2010 оны 11 дүгээр сарын 10-ны байдлаар 2754.7 мянга болов. Суурин хүн амаас гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд 107.1 мянга байна (1 дүгээр бүлгийн тооллогын үр дүн гэсэн хэсгийн тайлбарыг үзнэ үү). Мөн тус улсын нутаг дэвсгэрт 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа гадаадын харьяат иргэд, харьяалалгүй 16.4 мянган хүн оршин сууж байна.

ЗУРАГ 2.1. МОНГОЛ УЛСЫН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, 2010 ОН

Суурин хүн амын 49.5 хувь нь эрэгтэйчүүд, 50.5 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. 2000 оны тооллогоор суурин хүн амын тоо 2373.5 мянга байв. 2000-2010 оны хоорондох 11 жил орчмын хугацаанд Монгол Улсын суурин хүн ам 381.2 мянган хүнээр өссөн нь 1989-2000 оны тооллого хоорондын өсөлтөөс 51.6 мянган хүнээр илүү юм.

ХҮСНЭГТ 2.1. МОНГОЛ УЛСЫН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, ТООЛЛОГО ЯВАГДСАН ОНООР

Тооллого явагдсан он	Хүн амын тоо (мян.хүн)			Хүйсийн харьцаа
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
1918	647.5	330.2	317.3	104.1
1935	738.2	370.8	367.4	100.9
1944	759.1	371.3	387.8	95.7
1956	845.5	420.3	425.2	98.8
1963	1017.1	508.0	509.1	99.8
1969	1197.6	597.4	600.2	99.5
1979	1595.0	798.9	796.1	100.4
1989	2044.0	1020.7	1023.3	99.7
2000	2373.5	1178.0	1195.5	98.5
2010	2754.7	1363.9	1390.8	98.1

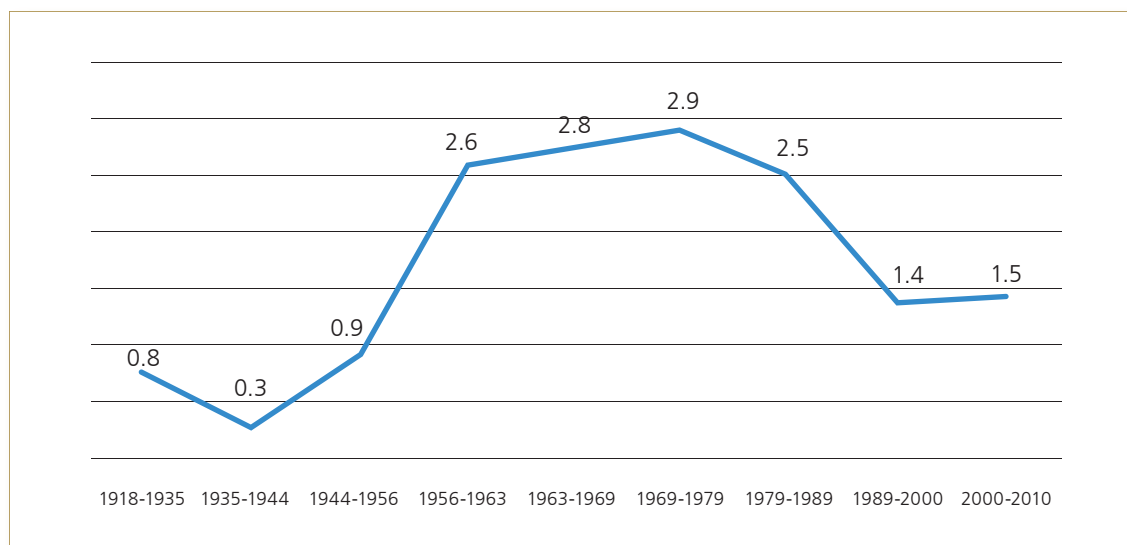
Хүн амын хүйсийн харьцаа (100 эмэгтэйд ногдох эрэгтэй) 2000 оны тооллогын төвшинд хэвээр хадгалагдаж байна. Ер нь хүйсийн харьцаа 1979 оноос хойш бага зэрэг буурч байгаа нь эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байдагтай холбоотой.

ХҮН АМЫН ӨСӨЛТ

Хүн амын тооны өөрчлөлтийг төрөх, нас барах, шилжих хөдөлгөөнөөр тодорхойлдог. 2000-2010 оны хоорондох 11 жилийн хугацаанд хүн ам 16.1 хувиар өсч, жилийн дундаж өсөлт нь 1.5 хувь болж байна. Өсөлтийн энэ хувь өмнөх тооллого хоорондынхоос 0.1 пунктээр илүү байв.

Тооллого хоорондын хүн амын өсөлт нь тухайн үеийн улс төр, нийгэм, хүн ам зүйн хөгжлөөс ихээхэн хамаардаг. Хүн ам 1950-иад оны дунд үе хүртэл жилд дунджаар 0.9 хувиас багаар өсч байснаа 1956 оноос огцом нэмэгдэж, 1989 он хүртэл жилд дунджаар 2.5 хувиас илүү өссөн байна (зураг 2.2). 1918-1935, 1935-1944 оны тооллого хоорондын хүн амын өсөлт бага байгаа нь 1930-аад оны их хэлмэгдүүлэлт, 1939 оны Халх голын дайн ба дэлхийн 2 дугаар дайн зэрэг нийгэм, улс төрийн нөхцөл байдлаас гадна хүн амын дунд тархсан өвчлөл их байснаас нас баралт өндөр, төрөлт бага байсантай холбоотой. 1956-1989 оны хооронд хүн ам жилд дунджаар 2.5-2.9 хувь тогтвортой өсч иржээ. Энэ нь ард түмний аж амьдрал үүний дотор, хүн амын эрүүл мэндийн төвшин дээшилж, төрөлт нэмэгдэхийн зэрэгцээгээр нас баралт буурч, гадаад шилжих хөдөлгөөн бараг байхгүй байсантай холбоотой. Харин 1989-2000 оны тооллого хоорондын хүн амын жилийн дундаж өсөлт 1.4 хувь болсон нь өмнөх 10 жилийнхээс 1.1 пунктээр буурчээ. Энэ хугацаанд хүн амын өсөлтөд нөлөөлсөн гол хүчин зүйл нь гадаад шилжих хөдөлгөөн байлаа. 1989-1990 онд Монгол Улсад ажиллаж, амьдарч байсан хуучин Зөвлөлт Холбоот Улсын 50 шахам мянган иргэн нутаг буцаж, 1990-ээд оны дундуур 50 гаруй мянган казах иргэд Казахстан улсад хөдөлмөрийн гэрээтэй ажиллахаар явж, шилжин суурьшсаны зэрэгцээ манай улсын олон мянган залуучууд гадаадад хөдөлмөр эрхэлж, суралцах болсноос шалтгаалсан юм.

ЗУРАГ 2.2. ХҮН АМЫН 1918-2010 ОНЫ ТООЛЛОГО ХООРОНДЫН
ЖИЛИЙН ДУНДАЖ ӨСӨЛТ, ХУВИАР

2000-2010 оны тооллого хоорондын жилийн дундаж өсөлт нь өмнөх 11 жилийнхээс арай нэмэгдсэн нь хүн амын ердийн өсөлтөөс хамаарчээ. Тус улсад 2000-2010 онд нийтдээ 583.8 мянган хүүхэд төрж, 179.4 мянган хүн нас барж, ердийн хөдөлгөөний цэвэр өсөлт 404.5 мянга хүн болсон байна.

ХҮСНЭГТ 2.2. ХҮН АМЫН ЕРДИЙН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТ, 2000-2010 ОН

Он	Ерөнхий коэффициент		
	Төрөлт	Нас баралт	Цэвэр өсөлт
2000	20.4	6.5	13.9
2001	20.5	6.6	13.9
2002	19.1	6.4	12.6
2003	18.4	6.4	11.9
2004	18.1	6.5	11.6
2005	18.0	6.5	11.5
2006	19.0	6.5	12.6
2007	21.7	6.2	15.4
2008	24.0	5.6	18.2
2009	25.5	6.2	19.3
2010	22.9	6.6	16.3

Төр засгаас хэрэгжүүлсэн нийгмийн халамжийн арга хэжээний дүнд 2006-2009 онд төрөлт өмнөх жилүүдийнхээс нэлээд нэмэгдэж, хүн амын өсөлтөд эерэг нөлөөлсөн юм.

ХҮСНЭГТ 2.3. АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН ХҮН АМЫН ӨСӨЛТ, ХУВИАР 1979-1989, 1989-2000, 2000-2010 ОН

Аймаг, нийслэл	1989/1979 (%)	2000/1989 (%)	2010/2000 (%)	Жилийн дундаж өсөлт (%)		
				1979-1989	1989-2000	2000-2010
БҮГД	128.2	116.1	116.06	2.51	1.37	1.46
Архангай	109.0	114.9	87.12	0.86	1.27	-1.17
Баян-Өлгий	127.5	100.2	96.69	2.46	0.02	-0.30
Баянхонгор	118.4	113.7	89.75	1.70	1.17	-0.93
Булган	122.9	119.0	86.85	2.08	1.59	-1.20
Говь-Алтай	112.4	101.4	84.16	1.17	0.13	-1.44
Дорноговь	137.2	88.6	115.89	3.22	-1.10	1.44
Дорнод	138.5	93.0	92.28	3.31	-0.66	-0.70
Дундговь	126.9	104.5	75.36	2.41	0.40	-2.24
Завхан	110.7	101.7	72.76	1.03	0.15	-2.48
Өвөрхангай	117.1	115.4	90.93	1.59	1.31	-0.82
Өмнөговь	128.9	110.4	130.85	2.57	0.90	2.80
Сүхбаатар	117.8	110.5	91.40	1.65	0.91	-0.78
Сэлэнгэ	136.7	114.9	97.63	3.17	1.27	-0.22
Төв	125.3	99.2	85.79	2.28	-0.07	-1.29
Увс	116.7	107.2	81.44	1.55	0.64	-1.69
Ховд	122.3	113.4	88.53	2.04	1.15	-1.04
Хөвсгөл	115.1	116.9	96.53	1.41	1.43	-0.32
Хэнтий	141.8	96.1	92.76	3.55	-0.36	-0.66
Дархан-Уул	192.4	97.1	113.63	6.77	-0.26	1.24
Улаанбаатар	142.6	138.6	163.15	3.61	3.01	5.74
Орхон	356.0	127.4	126.81	13.54	2.23	2.44
Говьсүмбэр	-	-	108.26	-	-	0.75

Тус улс зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэнээс хойших аймаг, нийслэлийн хүн амын өсөлт эрс тэс ялгаатай болсон нь дээрх хүснэгтээс харагдаж байна. Энэ нь гагцхүү шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой гэж үзэж болно. Учир нь хүн амын ердийн хөдөлгөөний цэвэр өсөлтийн коэффициент бүх аймагт сүүлчийн 10 жилд дунджаар 14-20 промилл байсан. 2000-2010 онд хүн амынх нь өсөлт бусад аймгаас хамгийн өндөр хувиар буурсан Завхан аймгийн хүн амын ердийн хөдөлгөөний цэвэр өсөлтийн коэффициент сүүлчийн 10 жилд 14.0-18.2 промилл, Дундговь аймгийнх 12.0-20.0 промиллын хооронд хэлбэлзэж байжээ.

Аймгуудын хүн амын тооллого хоорондын жилийн дундаж өсөлтийн дүр төрх 1989-2000 онд өмнөх 10 жилийнхээс нэлээд ялгаатай, тухайлбал 1979-1989 онд бүх аймаг, нийслэлийн хүн ам жигд шахуу өсч байсан бол 1989-2000 онд 5 аймгийн хүн ам өмнөхөөс буурсан. Гэтэл 2000-2010 онд нийслэл, 5 аймгийн хүн амын тоо өсч, бусад бүх аймгийн хүн амын тоо буурчээ. Улаанбаатар хот, Орхон, Өмнөговь аймгийн хүн амын жилийн дундаж өсөлт улсын дунджаас өндөр байна. Ялангуяа, Улаанбаатар

хотын хүн амын өсөлт улсын дунджаас бараг 4 дахин өндөр байгаа нь нийслэл рүү чиглэсэн шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой. Улаанбаатар хотод сүүлчийн 5 жилд бусад аймгаас 185.5 мянга, сүүлчийн нэг жилийн дотор 61.3 мянга, Орхон аймагт сүүлчийн 5 жилд 14.6 мянган хүн шилжин суурьшжээ. Харин Дархан-Уул аймгийн хүн амын тоо 1989-2000 онд буурч байсан бол шилжих хөдөлгөөний нөлөөгөөр сүүлчийн 11 жилд өсөв. /Дотоод шилжих хөдөлгөөний дүр төрхийг “Дотоод шилжих хөдөлгөөн, хотжилт” гэсэн 5-р бүлгээс үзнэ үү/.

ХҮН АМЫН НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

Нийт хүн амын тоонд насны бүлэг тус бүрийн хүн амын эзлэх хувийн жин 2010 онд 2000 оныхоос зарим насанд өөрчлөгдөв. Тухайлбал, 0-4 насанд 2000 оныхоос бага зэрэг өссөн нь 2006-2009 онуудад төрөлт нэмэгдсэнтэй холбоотой. Харин 5-19 насны бүлэг дэх хүн амын хувийн жин өмнөх 10 жилийнхээс буурсан нь 2005 оноос өмнөх жилүүдэд төрөлт бага байсан (Төрөлтийн ерөнхий коэффициент 2001-2005 онд 19 орчим промилл)-тай холбон тайлбарлаж болох юм.

ХҮСНЭГТ 2.4. ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХҮЙСИЙН ХАРЬЦААГААР, 2000, 2010 ОН

Насны бүлэг	2000		2010		Хүйсийн харьцаа ¹	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	2000	2010
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	98.5	98.1
0-4	10.6	10.2	10.9	10.4	102.4	103.2
5-9	12.3	11.8	8.2	7.7	102.1	103.8
10-14	13.5	13.2	8.9	8.5	100.8	102.8
15-19	11.3	10.9	9.9	9.5	102.5	102.4
20-24	10.0	9.8	11.6	11.1	100.3	101.7
25-29	9.2	9.1	9.9	9.6	99.4	100.4
30-34	7.9	8.0	8.8	8.6	97.0	99.6
35-39	7.2	7.3	7.8	7.8	96.6	97.7
40-44	5.3	5.4	6.7	6.9	96.9	95.9
45-49	3.4	3.5	5.8	6.0	96.0	94.4
50-54	2.4	2.5	4.3	4.7	92.0	90.1
55-59	2.3	2.4	2.5	2.8	96.1	86.2
60-64	1.8	1.8	1.6	2.0	96.7	80.7
65-69	1.4	1.6	1.3	1.5	82.5	82.2
70+	1.5	2.4	0.0	0.0	64.0	66.8

¹ 100 эмэгтэйд ногдох эрэгтэйчүүдийн тоо

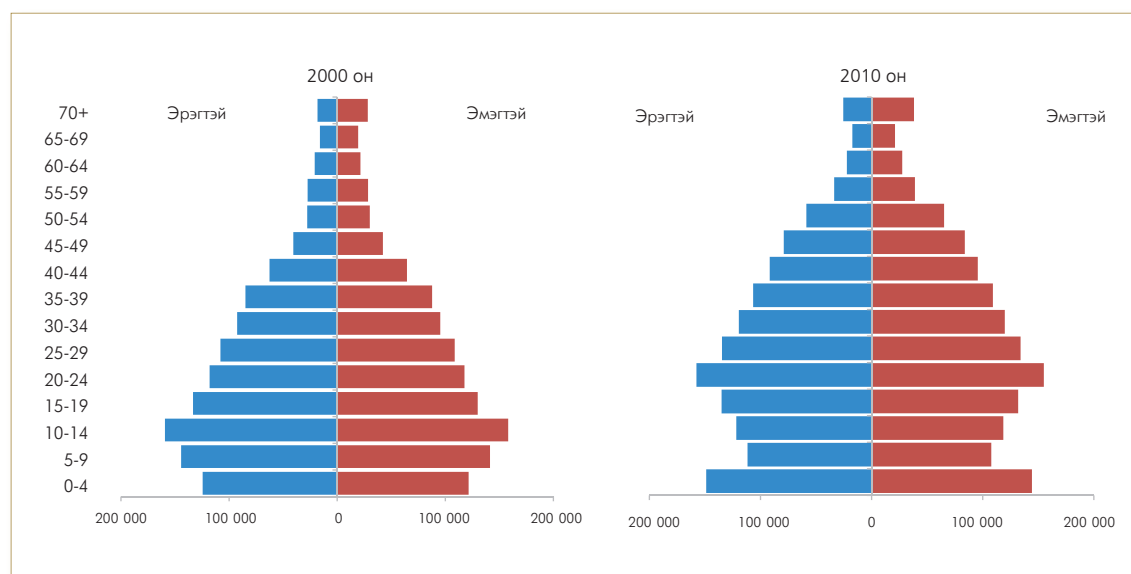
Хүйсийн харьцаа насны бүлэг ахих тутам мэдэгдэхүйцээр буурч байгаа нь зүй ёсны үзэгдэл бөгөөд тооллогын мэдээллийн чанар сайн байгааг харуулж байна. Дэлхийн хүн ам зүйн олон жилийн судалгаанаас үзэхэд төрөх үеийн хүйсийн харьцаа дунджаар 104-106 хооронд байдаг зүй тогтолтой. Монгол Улсад төрсөн хүүхдийн хүйсийн харьцаа сүүлчийн 5 жилд 103-104 байсан нь тооллогын дүнгээс харагдаж байна. Олон улсын жишиг хандлагаас үзэхэд амьдралын эхний жилүүдэд эрэгтэй хүүхдийн нас баралт илүү байж, цаашдаа хүйсийн харьцаа тэнцвэржиж байснаа нас ахих тутам буурдаг ажээ.

Манай улсын нийт хүн амд 20-24 насныхны эзлэх хувь өндөр байгаа нь 1980-аад онд төрөлт өндөр байсныг гэрчилнэ.

Хүйсийн харьцаа насны бүлэг ахих тутам буурч байгаа нь эрэгтэйчүүдийн нас баралт эмэгтэйчүүдийнхээс харьцангуй илүү байдагтай холбоотой бөгөөд үүнийг ахимаг насны бүлэгт, жишээлбэл, 70, түүнээс дээш насанд хүйсийн харьцаа 64, 66 болж огцом буурч байгаагаас харж болно. Насны бүлэг дэх хүйсийн харьцаа нь төрөх үеийн хүйсийн харьцаа, нас баралтаас гадна хүйсийн ялгаатай шилжих хөдөлгөөнөөс шалтгаалдаг.

Нас, хүйсийн бүтцийг харуулах өөр нэг гол үзүүлэлт бол хүн амын нас, хүйсийн суварга билээ.

ЗУРАГ 2.3. ХҮН АМЫН НАС, ХҮЙСИЙН СУВАРГА, 2000, 2010 ОН

Хүн амын ердийн хөдөлгөөний өөрчлөлтөөс шалтгаалан 20-иос доош насанд суваргын хэлбэр өөрчлөгдөж байна. Тухайлбал, 2000 оны суваргын суурь нэлээд нарийссан нь 1990-ээд оны дунд үеийн төрөлтийн бууралттай холбоотой бол 2010 оны суваргын 5-14 насанд нарийсч байгаа нь 2001-2005 онуудад төрөлт буурснаас шалтгаалсан. Төрөлтийн ерөнхий коэффициент 2000 онд 20 байсан бол 2003-2005 онд 18 болж буурсан байна. Харин 2010 оны суваргын суурь 0-4 насанд өргөн байгаа нь 2006-2009 онд төрөлт нэмэгдсэнтэй холбоотой билээ.

Хорин таваас дээш насанд суваргын хэлбэр аажмаар нарийсч байгаа нь 1990-ээд оноос өмнө төрөлт тогтмол өндөр байж, насны бүлэг ахих тутам нас баралтын нөлөөгөөр тухайн насны хүн амын тоо буурч байгаагаар тайлбарлагдана.

Аймаг, нийслэлийн хүн амын хүйсийн харьцаа 2000 онтой ижил төвшинд байна (хүснэгт 2.5). Өмнөговь, Говьсүмбэр, Булган, Дундговь, Хэнтий, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дорнод аймгийн хүн амын хүйсийн харьцаа өмнөх тооллогын үеийнхээс нэмэгдсэн нь шилжих хөдөлгөөнөөс шалтгаалжээ. Ялангуяа, Өмнөговь аймагт хүйсийн харьцаа 33 пунктээр нэмэгдсэн нь уул уурхайн хайгуул, үйлдвэрлэлийг дагаж эрэгтэйчүүд олноороо шилжин суурьшиж байгаатай холбоотой. Цаашид энэ асуудлыг гүнзгийрүүлэн судалж, холбогдох арга хэмжээ авах нь зүйтэй. Ийм байдалтай удвал тус аймгийн хүн ам зүйн асуудалд сөрөг нөлөө үүсэхийг үгүйсгэх аргагүй.

ХҮСНЭГТ 2.5. АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС,
ХҮЙСИЙН ХАРЬЦААГААР, 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2000 он			2010 он			Хүйсийн харьцаа	
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	2000	2010
БҮГД	2 373 493	1 177 981	1 195 512	2754685	1363923	1390762	98.5	98.1
Архангай	97 091	48 579	48 512	84583	42218	42365	100.1	99.7
Баян-Өлгий	91 068	45 813	45 255	88056	44127	43929	101.2	100.5
Баянхонгор	84 779	42 037	42 742	76085	38237	37848	98.4	101.0
Булган	61 776	31 153	30 623	53653	27621	26032	101.7	106.1
Говь-Алтай	63 673	31 492	32 181	53591	26830	26761	97.9	100.3
Дорноговь	50 575	25 515	25 060	58612	29537	29075	101.8	101.6
Дорнод	75 373	37 639	37 734	69552	35134	34418	99.7	102.1
Дундговь	51 517	25 719	25 798	38820	19727	19093	99.7	103.3
Завхан	89 999	45 032	44 967	65481	32916	32565	100.1	101.1
Өвөрхангай	111 420	55 578	55 842	101314	50879	50435	99.5	100.9
Өмнөговь	46 858	23 488	23 370	61314	35137	26177	100.5	134.2
Сүхбаатар	56 166	28 585	27 581	51334	26165	25169	103.6	104.0
Сэлэнгэ	99 949	51 067	48 882	97584	49624	47960	104.5	103.5
Төв	99 268	51 374	47 894	85168	44395	40773	107.3	108.9
Увс	90 037	45 512	44 525	73328	37049	36279	102.2	102.1
Ховд	86 831	43 213	43 618	76869	38366	38503	99.1	99.6
Хөвсгөл	119 063	59 060	60 003	114924	57192	57732	98.4	99.1
Хэнтий	70 946	35 651	35 295	65811	33633	32178	101.0	104.5
Дархан-Уул	83 271	40 844	42 427	94620	46486	48134	96.3	96.6
Улаанбаатар	760 077	369 146	390 931	1240048	597347	642701	94.4	92.9
Орхон	71 525	35 320	36 205	90699	44488	46211	97.6	96.3
Говьсүмбэр	12 230	6 163	6 067	13239	6815	6424	101.6	106.1

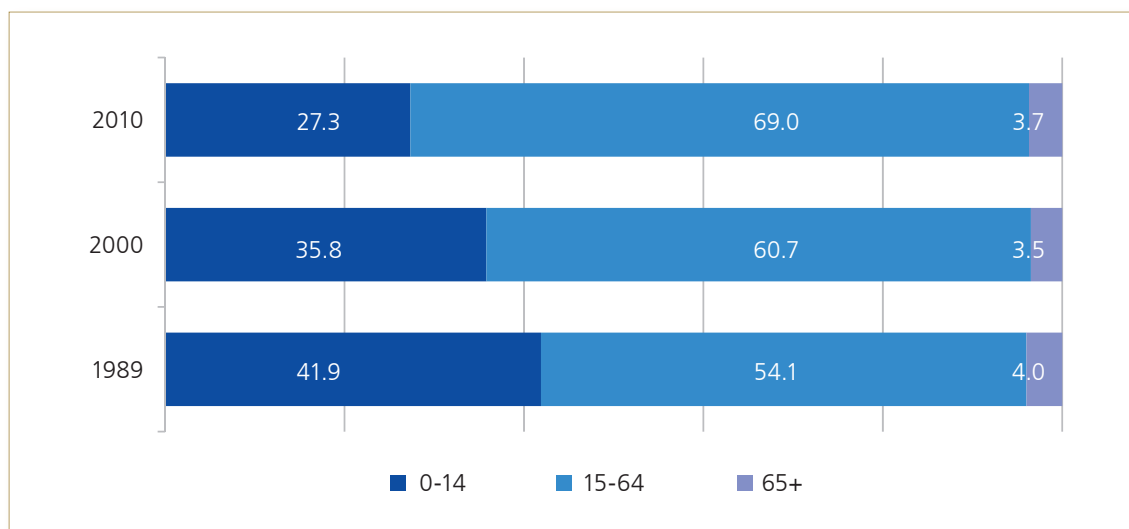
Хот, хөдөөд хүн амын хүйсийн харьцаа эрс ялгаатай байна. Хөдөөгийн хүн амын хүйсийн харьцаа улсын дунджаас нэлээд өндөр байгаа нь хөдөөнөөс хот руу гол төлөв эмэгтэйчүүд илүү шилжиж байгааг харуулж байна.

ХҮСНЭГТ 2.6. ХОТ, ХӨДӨӨГИЙН ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС, ХҮЙСИЙН ХАРЬЦААГААР, 2000, 2010 ОН

Хот, хөдөө	2000 он			2010 он		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Хүйсийн харьцаа	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Хүйсийн харьцаа
Улсын дундаж	1 177 981	1 195 512	98.5	1 313 968	1 333 577	98.1
Хот	657 081	687 435	95.6	915 799	975 953	94.0
Хөдөө	520 900	508 077	102.5	448 124	414 809	108.0

Монгол Улсын хүн ам нь насны бүтцийн хувьд ерөнхийдөө залуу хэвээр байгааг зураг 2.4-өөс харж болно. Гэхдээ нийт хүн амд 0-14 насны хүүхдийн эзлэх хувийн жин тооллогоос тооллогод багасч байгаа нь зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэн үеэс төрөлт буурсаар байгаатай холбоотой. Төрөлт сүүлчийн 20-иод жилийнх шиг тасралтгүй буурвал хүн амын насны бүтэц удахгүй өөрчлөгдөх хандлагатай болохоор байна.

ЗУРАГ 2.4. ХҮН АМЫН НАСНЫ БҮТЭЦ, ХУВИАР, 1989, 2000, 2010 ОН

Хүн амыг насны бүтцийн хувьд таллан хувааж байгаа тэр зааг насыг голч нас гэсэн ойлголтоор илэрхийлдэг. Өөрөөр хэлбэл, 2010 онд голч нас 25.8 болсон нь хүн амын тэн хагас нь 25.8-аас доош, үлдсэн 50 хувь нь түүнээс дээш насныхан байна гэсэн үг юм. Голч нас 1989 оноос хойш тогтвортой нэмэгдэж байгаа нь төрөлтийн бууралттай холбоотой (хүснэгт 2.7).

Хүн амын насны бүтцийн өөрчлөлтийг илүү харуулж чадах, эдийн засгийн тодорхой ач холбогдолтой үзүүлэлт бол хүн ам зүйн ачаалал юм. Хөдөлмөрийн насны 100 хүнд ногдох хүүхэд, хөгшдийн харьцааг хүн ам зүйн ачаалал гэдэг. Энэхүү үзүүлэлт нь нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд хүний хүчин зүйл, тэр дундаа, насны бүтэц хэр нөлөөлж байгааг харуулдаг.

ХҮСНЭГТ 2.7. ХҮН АМЫН НАСНЫ БҮТЦИЙН ЗАРИМ ГОЛЛОХ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД, 1989, 2000, 2010 ОН

Үзүүлэлтүүд	1989	2000	2010
Голч нас /жилээр/	18.8	21.6	25.8
Хүн ам зүйн ачаалал /хувиар/	84.9	64.6	45.0
Үүнээс:			
Хүүхэд	77.4	58.9	39.6
Хөгшид	7.5	5.7	5.4
Хөгшрөлтийн индекс	9.7	9.7	13.6

Манай улсын хүн ам зүйн ачаалал 2010 онд 1989 оныхоос бараг 2 дахин буурсан нь ажлын байр олноор нэмэгдсэн нөхцөлд түүнд ажиллах хөдөлмөрийн насны хүний нөөц хангалттай байгааг харуулж байна.

ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын хүн амын тоо 2000-2010 оны хооронд жилд дунджаар 1.5 хувиар өссөн нь өмнөх тооллого хоорондхоос 0.1 пунктээр илүү юм. Энэ нь хүн амын ердийн хөдөлгөөний цэвэр өсөлт сүүлчийн арван жилд өмнөхөөсөө илүү байсан болон 1990-ээд оны эхний хагасынхтай адил гадаадад шилжих хөдөлгөөн гараагүйтэй холбоотой.

Аймгуудын хүн амын тооллого хоорондын жилийн дундаж өсөлтийн дүр төрх өмнөх 10 жилийнхтэй ерөнхийдөө төстэй. 2000-2010 онд 6 аймаг, нийслэлээс бусад бүх аймгийн хүн амын тоо багассан нь шилжих хөдөлгөөнөөс хамаарч байна.

Хүн амын насны бүтцэд зарим өөрчлөлт гарчээ. Тухайлбал, нийт хүн амд эзлэх хувийн жин 0-4 насанд 2000 оныхоос бага зэрэг өсөв. Энэ нь 2006-2009 онуудад төрөлт нэмэгдсэнтэй холбоотой. Харин 2005 оноос өмнөх жилүүдэд төрөлт бага байснаас хамаарч 5-19 насны бүлэг дэх хувийн жин буурсан байна.

Хүйсийн харьцаа дүнгээрээ өмнөх тооллогын үеийнхтэй ижил төвшинд байгаа боловч, насны бүлэг ахих тутам буурч байгаа нь эрэгтэйчүүдийн дунд нас баралт харьцангуй илүү байдагтай холбоотой. Харин Өмнөговь аймгийн хүйсийн харьцаа өмнөх тооллогын үеийнхээс 33 пунктээр нэмэгдсэн нь уул уурхайн хайгуул, үйлдвэрлэлийг дагаж эрэгтэйчүүд олноороо шилжин суурьшиж байгаагаас шалтгаалжээ. Цаашид энэ асуудлыг гүнзгийрүүлэн судалж, холбогдох арга хэмжээ авах нь зүйтэй.

Монгол Улсын хүн ам залуу насны бүтэцтэй хэвээр байгаа боловч нийт хүн амд 0-14 насны хүүхдийн эзлэх хувийн жин тооллогоос тооллогод багасч байгаа нь зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэн үеэс төрөлт буурсаар байгаатай холбоотой.

Хүн ам зүйн ачаалал 2010 онд 2000 оныхоос 19.6 пунктээр буурч, хүн амын насны бүтцийн ийм тааламжтай үе тохиож байгаатай холбогдуулан ажлын байрыг олноор нэмэгдүүлбэл ажиллах хүчний хангалттай нөөц байгааг харуулж байна.

ГУРАВЛУГААР БҮЛЭГ

УЛСЫН ХАРЬЯАЛАЛ, ҮНДЭС УГСАА, ШАШИН

ХҮН АМЫН ИРГЭНИЙ ХАРЬАЛАЛ

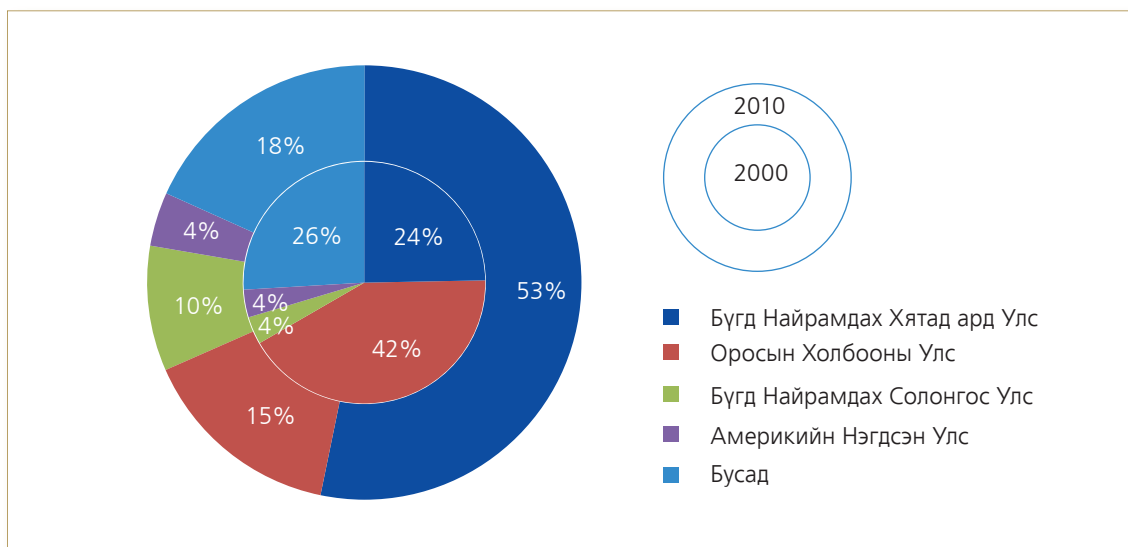
Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа суурин хүн амын 99.4 хувь нь Монгол Улсын харьяат, 0.6 хувь нь гадаадын харьяат иргэн байна. Аль нэг улсын харьяалалгүй хүн 108 байна.

ЗУРАГ 3.1. ХҮН АМЫН ТОО, ИРГЭНИЙ ХАРЬААЛЛААР, 2010 ОН

Монгол Улсад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин сууж байгаа гадаадын харьяат иргэдийн тоо 2000 оныхоос 2 дахин өсчээ. Гадаадын харьяат иргэдийн дотор Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын иргэн 8.7 мянга буюу нийт гадаадын харьяат иргэдийн 53.2 хувийг, Оросын Холбооны Улсын иргэн 2.5 мянга буюу 15.2 хувийг, Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын иргэн 1.5 мянга буюу 9.3 хувийг, Америкийн Нэгдсэн Улсын иргэн 0.7 мянга буюу 4.0 хувийг тус тус эзэлж байгаа нь бусад орнуудынхаас олон юм. БНХАУ, БНСУ-ын харьяат иргэд өмнөх тооллогын үеийнхээс 2 илүү дахин нэмэгдэж, харин ОХУ-ынх бараг 3 дахин буурчээ.

ЗУРАГ 3.2. МОНГОЛ УЛСАД ОРШИН СУУГАА ГАДААДЫН ХАРЬААТ ИРГЭД, УЛСААР, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Нийслэлд оршин сууж байгаа гадаадын харьяат иргэдийн эзлэх хувийн жин өмнөх тооллогын үеийнхтэй ойролцоо буюу 2000 онд нийт гадаадын харьяат иргэдийн 56.2 хувь нь Улаанбаатар хотод амьдарч байсан бол 2010 онд 56.7 хувь байна. Улсын хүн амын 43.5 хувь нь нийслэлд амьдарч байгаатай зэрэгцүүлэхэд дээрх хувь нэлээд өндөр юм. Харин уул уурхайн хайгуул, үйлдвэрлэлийг дагаж нийт гадаадын харьяат иргэдийн 24.0 хувь нь Өмнөговь аймагт оршин сууж байгаа нь өмнөх тооллогын үеэс эрс ялгаатай байна. Өмнөговь аймагт улсын хүн амын дөнгөж 2.3 хувь нь амьдарч байхад аймгийн хүн амын 6.4 хувийг гадаадын харьяат иргэд эзэлж байна. Монгол Улсад байнга оршин суугаа гадаадын харьяат иргэдийн 89.1 хувь нь нийслэл, Өмнөговь, Дархан-Уул, Орхон, Дорноговь аймагт амьдарч байна.

ХҮСНЭГТ 3.1. МОНГОЛ УЛСАД ОРШИН СУУГАА ГАДААДЫН ХАРЬААТ ИРГЭДИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2000		2010	
	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	8 128	100.0	16 320	100.0
Архангай	13	0.2	21	0.1
Баян-Өлгий	53	0.7	71	0.4
Баянхонгор	10	0.1	43	0.3
Булган	14	0.2	42	0.3
Говь-Алтай	2	0.0	8	0.0
Дорноговь	101	1.2	319	1.9
Дорнод	87	1.1	284	1.7
Дундговь	11	0.1	28	0.2
Завхан	16	0.2	45	0.3
Өвөрхангай	11	0.1	21	0.1
Өмнөговь	8	0.1	3 913	24.0
Сүхбаатар	1	0.0	156	1.0
Сэлэнгэ	225	2.8	323	2.0
Төв	217	2.7	183	1.1
Увс	4	0.0	32	0.2
Ховд	19	0.2	191	1.2
Хөвсгөл	13	0.2	41	0.2
Хэнтий	580	7.1	240	1.5
Дархан-Уул	326	4.0	255	1.6
Улаанбаатар	4 566	56.2	9 254	56.7
Орхон	1 842	22.7	807	4.9
Говьсүмбэр	9	0.1	43	0.3

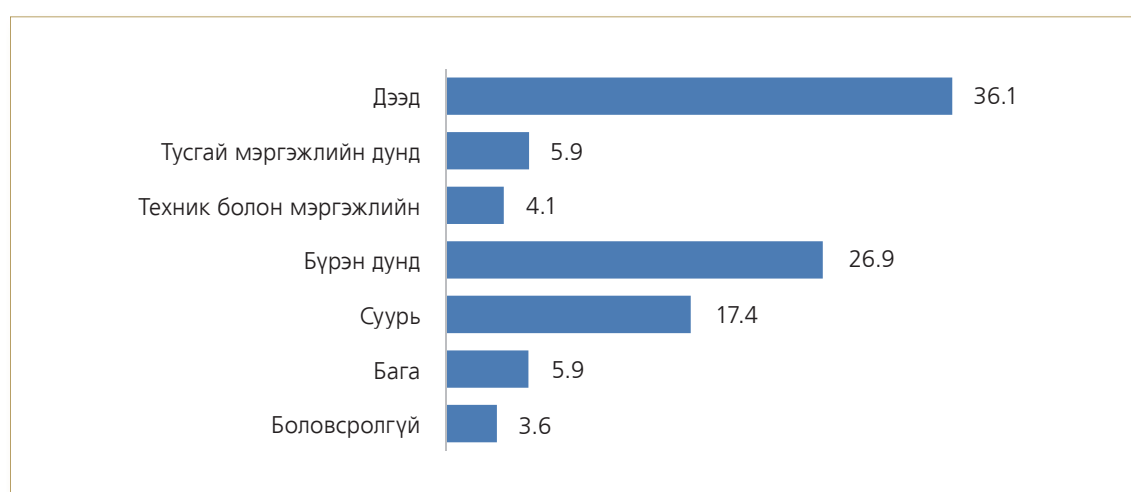
Гадаадын харьяат иргэдийн насны бүтцийг Монгол Улсын хүн амын насны бүтэцтэй харьцуулахад ялгаатай байна. Монгол Улсад амьдарч байгаа гадаадын харьяат 2 хүн тутмын нэг нь 25-44 насныхан байна. Энэ нь гадаадын харьяат иргэдийн дийлэнх нь хөдөлмөрийн насны хүн ам байгааг харуулна. Харин гадаадын харьяат иргэдийн дунд 0-14, 15-24 насны хүн амын эзлэх хувь нийт хүн амтай харьцуулахад бага байна. Онцлох нэг зүйл нь гадаадын харьяат иргэдийн хүйсийн харьцаа Монгол Улсынхаас эрс ялгаатай, гол төлөв эрэгтэйчүүд ирж суурьшдаг аж.

ХҮСНЭГТ 3.2. МОНГОЛ УЛСЫН СУУРИН ХҮН АМ, ГАДААДЫН ХАРЬААТ ИРГЭДИЙН НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Суурин хүн амын насны бүтэц	Гадаадын харьяат иргэд			
		Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Хүйсийн харьцаа
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	284.3
0-14	28.0	7.9	5.6	14.4	110.1
15-24	20.8	12.3	10.5	17.3	173.1
25-34	17.8	21.8	22.4	20.3	313.5
35-44	14.4	28.3	31.8	18.5	487.9
45-54	10.6	20.0	21.2	16.6	362.8
55+	8.4	9.7	8.5	12.9	188.7

Монгол Улсад байнга оршин суугаа гадаадын харьяат иргэдийн 36.1 хувь нь дээд боловсролтой, 50.2 хувь нь бүрэн дунд ба түүнээс доош боловсролтой, 3,6 хувь нь боловсролгүй хүмүүс байна.

ЗУРАГ 3.3. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ГАДААДЫН ХАРЬААТ ИРГЭДИЙН БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХУВИАР, 2010 ОН

Гадаадын харьяат иргэдийн 83.8 хувь нь цалин хөлстэй ажиллагч, 7.1 хувь нь ажил олгогч, 6.2 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч байна. Нийт ажил олгогч гадаадын харьяат иргэдийн 46.9 хувь нь БНХАУ, 26.1 хувь БНСУ-ын харьяат иргэд байгаа нь тухайн улсын харьяат иргэдийн 5.4 хувь, 29.8 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин тэдний ажил эрхлэлтийг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар ангилбал 32.5 хувь нь барилга, 24.9 хувь нь уул уурхайн хайгуул, олборлолтын салбарт ажиллаж байна.

ЗУРАГ 3.4. ГАДААДЫН ХАРЬААТ ИРГЭДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХУВИАР, 2010 ОН

ХҮН АМЫН ҮНДЭС УГСАА

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогоор Монгол Улсын харьяат иргэдийн үндэс угсааны талаарх мэдээллийг цуглуулахдаа өмнөх тооллогоос дэлгэрэнгүй бүлгээр авсан. Өмнөх тооллогод үндэс угсааг 27 бүлэг байсныг 29 болгож өргөжүүлсэн. Тооллогын үр дүнгийн танилцуулгад 100-аас цөөн хүн амтай бүлгийг “Бусад” гэж нэгтгэсэн болно.

ХҮСНЭГТ 3.3. МОНГОЛ УЛСЫН ХАРЬАТ ИРГЭДИЙН ТОО, ҮНДЭС УГСАА, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Үндэс угсаа	2000		2010 ¹	
	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь
МОНГОЛ УЛСЫН ХАРЬАТ- БҮГД	2 365 269	100.0	2 631 117	100.0
Халх	1 934 674	81.8	2 168 141	82.4
Казак	102 983	4.4	101 526	3.9
Дөрвөд	66 706	2.8	72 403	2.8
Баяд	50 824	2.1	56 573	2.2
Буриад	40 620	1.7	45 087	1.7
Захчин	29 766	1.3	32 845	1.2
Дарьганга	31 909	1.3	27 412	1.0
Урианхай	25 183	1.1	26 654	1.0
Дархад	19 019	0.8	21 558	0.8
Өөлд	14 634	0.6	15 520	0.6
Хотогойд	7 237	0.3	15 460	0.6
Торгууд	12 628	0.5	14 176	0.5
Хотон	9 014	0.4	11 304	0.4
Мянгад	6 082	0.3	6 592	0.3
Тува	4 778	0.2	5 169	0.2
Барга	2 506	0.1	2 989	0.1
Үзэмчин	2 386	0.1	2 577	0.1
Элжигэн	151	0.0	1 340	0.1
Сартуул	1 540	0.1	1 286	0.0
Хамниган	565	0.0	537	0.0
Цаатан	303	0.0	282	0.0
Узбек	380	0.0	260	0.0
Харчин	266	0.0	152	0.0
Цахар	123	0.0	132	0.0
Бусад	338	0.0	601	0.0
Бусад үндэстэн	654	0.0	541	0.0

¹ Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн тоо ороогүй

Монгол Улсын харьяат суурин хүн амын 82.4 хувийг халхчууд эзэлж, өмнөх тооллогын үеийнхээс 0.6 пунктээр өссөн байна. Казахуудын эзлэх хувийн жин өнгөрсөн 10 гаруй жилд 0.5 пунктээр буурч, 3.9 хувийг эзэлж байгаа нь халхчуудын дараа орж байна. Дөрвөд, Баяд, Буриад, Захчингуудын эзлэх хувийн жин өөрчлөгдөөгүй бол, Дарьгангачуудын эзлэх хувийн жин бага зэрэг буурч Хотогойдуудынх нэлээд өссөн байна.

ХҮСНЭГТ 3.4. ХҮН АМЫН ТОО, ҮНДЭС УГСАА, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2010 ОН

Үндэс угсаа	Насны бүлэг						
	Бүгд	0-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55+
МОНГОЛ УЛСЫН ХАРЬААТ- БҮГД	100.0	28.1	20.8	17.8	14.3	10.6	8.4
Халх	100.0	27.7	21.0	18.0	14.4	10.6	8.3
Казак	100.0	35.5	20.8	16.2	12.2	8.3	7.0
Дөрвөд	100.0	29.5	20.8	16.6	14.2	10.5	8.4
Баяд	100.0	29.6	20.4	16.5	14.3	10.3	8.9
Буриад	100.0	24.4	19.1	17.2	14.1	12.8	12.4
Захчин	100.0	30.5	20.7	16.5	13.2	10.0	9.1
Дарьганга	100.0	26.2	17.1	17.1	15.6	12.2	11.8
Урианхай	100.0	28.5	19.8	16.7	14.5	10.7	9.8
Дархад	100.0	30.1	20.7	16.1	14.1	10.8	8.2
Өөлд	100.0	25.2	20.0	17.2	14.7	11.5	11.4
Хотогойд	100.0	29.7	18.1	17.4	14.2	10.8	9.8
Торгууд	100.0	27.1	19.9	16.6	14.8	11.9	9.7
Хотон	100.0	38.0	21.2	15.7	11.5	7.7	5.9
Мянгад	100.0	28.6	19.8	17.0	14.8	10.4	9.4
Тува	100.0	31.2	20.5	16.3	13.2	9.9	8.9
Барга	100.0	22.4	20.8	18.4	14.8	12.3	11.3
Үзэмчин	100.0	27.1	20.1	17.6	13.5	11.5	10.2
Элжигэн	100.0	33.2	14.9	17.5	15.0	10.7	8.7
Сартуул	100.0	20.3	18.6	20.2	16.7	12.1	12.1
Хамниган	100.0	23.1	14.0	16.2	15.6	14.3	16.8
Цаатан	100.0	29.8	18.1	16.7	13.5	9.9	12.0
Узбек	100.0	32.3	17.7	17.7	12.3	9.6	10.4
Харчин	100.0	21.7	18.4	13.2	16.5	11.8	18.4
Цахар	100.0	18.9	15.9	16.7	10.6	21.2	16.7
Бусад	100.0	22.3	19.3	17.5	12.8	13.1	15.0
Бусад үндэстэн	100.0	26.4	14.2	15.7	13.7	12.4	17.6

Хотон, казахуудын дунд 0-14 настай хүүхдийн эзлэх хувийн жин тус бүр 38.0, 35.5 хувь байж, бусдаас нэлээд өндөр байгаа нь тэдний дунд төрөлт өндөр байгаатай холбоотой юм. Харин Цахар, Хамниган, Харчингуудын дунд 45-аас дээш настай хүний эзлэх хувийн жин 30 хувиас илүү байгаа нь насжилтыг илэрхийлж байна.

Байршлын хувьд Халхчууд бүх аймаг, нийслэлд оршин сууж байгаагийн дотор Баян-Өлгий аймагт хамгийн цөөн буюу тухайн аймгийн нийт хүн амын 0.5 хувийг,

харин Баянхонгор, Дундговь, Завхан, Өвөрхангай аймгийн нийт хүн амын 99-өөс дээш хувь нь халхчууд байна. Олон угсаатны өлгий нутаг Ховд аймгийн нийт хүн амын дотор Захчин 26.0 хувь, Халх 25.7 хувь, Казах 11.9 хувь, Урианхай, Торгууд тус бүр 8.2 хувь, Дөрвөд 6.8 хувь, Өөлд 6.5 хувь, Мянгадууд 4.9 хувь байгаа нь бусад аймгаас онцлог юм. Дөрвөдүүдийн 42.9, Баядуудын 45.4 хувь нь Увс аймагт оршин суудаг нь тухайн аймгийн нийт хүн амын 42.6, 35.2 хувийг тус тус эзэлж байна. Сүхбаатар аймгийн нийт хүн амын 42.2 хувийг Дарьгангачууд эзэлж байгаа нь нийт дарьгангачуудын 78.4 хувь нь юм. Мөн Дорнод аймгийн нийт хүн амын 2.9 хувь нь Баргууд, 2.7 хувь нь Үзэмчингүүд байгаа нь эдгээр угсаатны хамгийн олноороо суудаг аймаг бөгөөд тухайн угсаатны бүлгийн 66.5 ба 72.0 хувийг тус тус төлөөлж байна. Хотогойдуудын 84.6 хувь нь зөвхөн Хөвсгөл аймагт оршин суудаг ба энэ нь тухайн аймгийн нийт хүн амын 11.4 хувь ажээ.

ХҮСНЭГТ 3.5. ХҮН АМЫН ТАРХАН СУУРЬШИЛТ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ҮНДЭС УГСАА, ХУВИАР, 2010 ОН

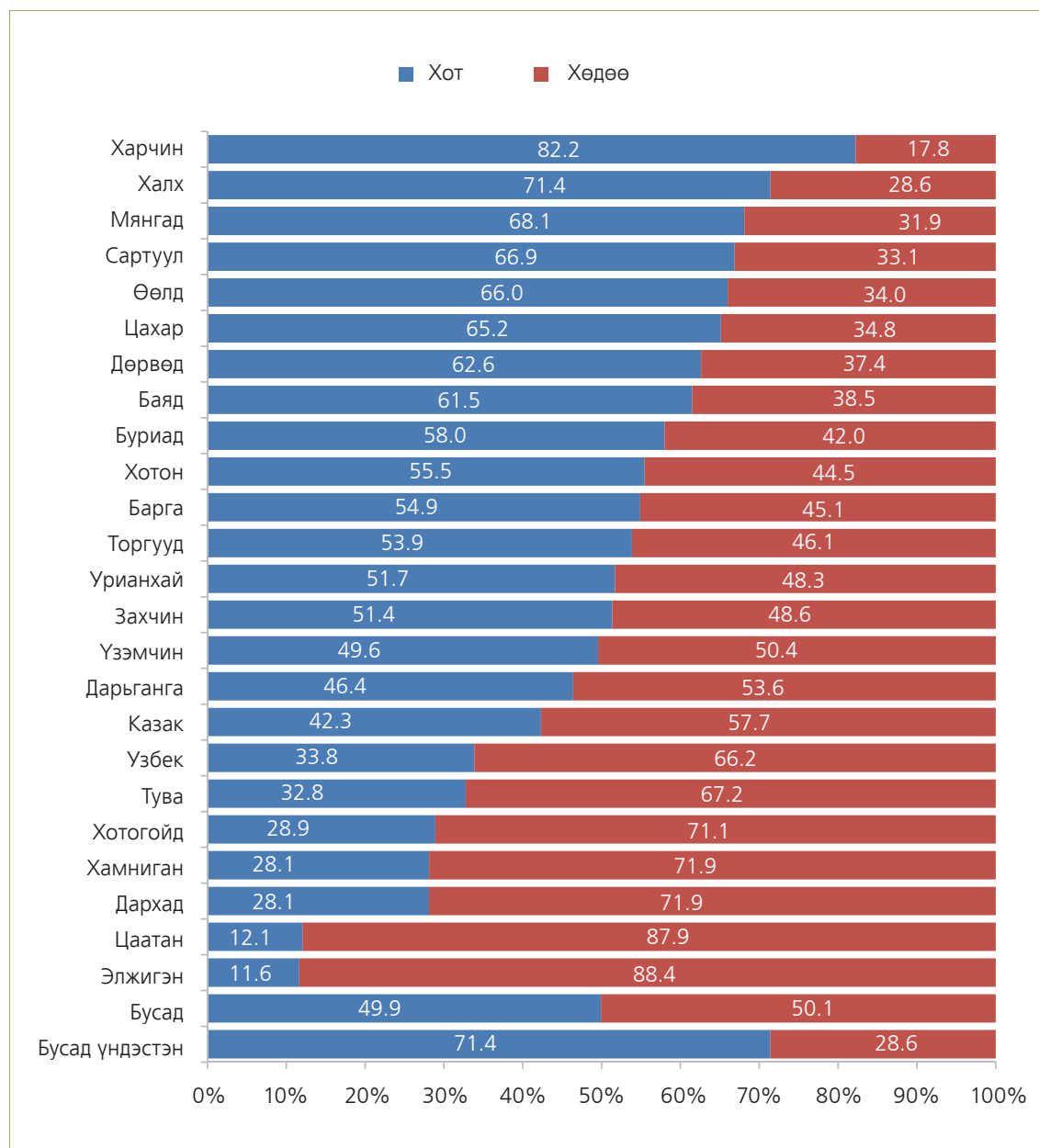
Аймаг, нийслэл	Монгол Улсын харьяат - Бүгд	Халх	Казах	Дөрвөд	Буриад	Баяд	Дарьганга	Урианхай	Захчин
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Архангай	3.2	3.7	0.0	0.2	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1
Баян-Өлгий	3.2	0.0	75.6	1.1	0.0	0.0	0.0	19.9	0.2
Баянхонгор	2.9	3.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
Булган	2.0	2.3	0.0	0.4	1.9	1.5	0.1	0.3	0.2
Говь-Алтай	2.0	2.4	0.2	0.1	0.0	0.1	0.0	0.2	0.4
Дорноговь	2.2	2.6	0.1	0.2	0.5	0.2	1.3	0.4	0.2
Дорнод	2.6	2.1	0.1	0.5	35.4	0.2	3.1	0.3	0.5
Дундговь	1.5	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Завхан	2.5	3.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1
Өвөрхангай	3.8	4.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1
Өмнөговь	2.2	2.6	0.0	0.3	0.3	0.2	0.1	0.2	0.2
Сүхбаатар	1.9	1.3	0.0	0.0	0.3	0.1	78.4	0.0	0.0
Сэлэнгэ	3.6	3.7	0.9	4.5	2.7	6.2	0.1	7.6	3.5
Төв	3.2	3.6	0.9	1.7	1.8	2.0	0.1	1.8	1.0
Увс	2.8	0.4	0.1	42.9	0.1	45.4	0.0	0.4	0.2
Ховд	2.9	0.9	8.9	7.1	0.1	0.5	0.0	23.4	60.3
Хөвсгөл	4.3	3.6	0.0	0.1	2.3	0.1	0.1	12.0	0.1
Хэнтий	2.5	2.6	0.5	0.5	12.1	0.2	1.0	2.9	0.1
Дархан-Уул	3.4	3.4	2.4	5.6	2.4	6.9	0.3	3.9	4.9
Улаанбаатар	43.5	47.8	9.7	31.3	38.2	32.5	15.0	23.0	26.2
Орхон	3.3	3.5	0.6	2.9	1.6	3.1	0.2	3.5	1.7
Говьсүмбэр	0.5	0.6	0.1	0.2	0.1	0.4	0.1	0.1	0.1

Аймаг, нийслэл	Дархад	Торгууд	Өөлд	Хотон	Мянгад	Барга	Үзэмчин	Харчин	Цахар
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Архангай	0.1	0.1	16.4	0.3	0.1	0.2	0.1	0.0	3.0
Баян-Өлгий	0.0	0.3	0.3	0.1	0.2	0.0	0.0	0.7	0.0
Баянхонгор	0.0	0.1	0.4	0.0	0.2	0.4	0.0	5.3	0.0
Булган	0.8	0.1	0.5	0.7	0.4	0.2	0.0	0.0	0.0
Говь-Алтай	0.0	0.3	0.4	0.2	0.3	0.1	0.0	0.0	1.5
Дорноговь	0.1	0.4	0.6	0.1	0.3	1.0	0.3	2.0	1.5
Дорнод	1.0	0.7	0.3	0.3	0.6	66.5	72.0	3.9	2.3
Дундговь	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	1.3	0.0
Завхан	0.0	0.2	0.2	0.0	0.5	0.7	0.0	0.0	0.0
Өвөрхангай	0.0	0.0	0.2	0.1	0.3	0.5	0.0	4.6	0.0
Өмнөговь	0.1	0.2	0.6	0.2	0.3	0.3	0.0	3.9	0.0
Сүхбаатар	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.7	12.4	0.0	0.0
Сэлэнгэ	1.8	4.3	1.3	14.4	2.0	0.3	0.2	0.7	34.1
Төв	0.5	1.0	1.4	0.4	0.5	1.6	0.5	5.3	1.5
Увс	0.0	0.2	0.4	47.6	2.7	0.0	0.1	0.7	0.0
Ховд	0.1	44.1	32.1	0.5	57.0	0.3	0.0	2.0	0.0
Хөвсгөл	82.2	0.1	0.4	0.2	0.3	0.3	0.1	5.9	2.3
Хэнтий	0.2	0.1	0.3	0.1	0.1	1.5	0.3	0.0	0.0
Дархан-Уул	1.2	6.3	3.1	5.6	1.9	0.9	0.3	8.6	3.0
Улаанбаатар	9.1	40.3	38.9	11.9	29.7	23.6	12.8	52.0	49.2
Орхон	2.6	0.8	2.2	17.3	2.3	0.2	0.7	2.6	1.5
Говьсүмбэр	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1	0.3	0.0	0.7	0.0

Аймаг, нийслэл	Хотогд	Элжигэн	Цаатан	Сартуул	Тува	Узбек	Хамниган	Бусад	Бусад үндэстэн
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Архангай	0.1	0.5	0.4	0.7	0.0	0.0	0.0	0.5	0.4
Баян-Өлгий	0.0	0.0	0.0	2.8	30.3	14.2	2.6	7.0	0.0
Баянхонгор	0.0	0.0	0.0	3.5	0.0	0.0	0.0	2.0	0.4
Булган	0.2	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	3.1
Говь-Алтай	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.4	0.0	0.3	0.0
Дорноговь	0.1	0.0	0.0	0.8	0.2	0.0	0.0	0.2	1.3
Дорнод	0.1	0.0	1.1	0.5	0.2	0.0	18.1	2.8	1.3
Дундговь	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.6
Завхан	0.2	0.0	0.4	2.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4
Өвөрхангай	0.0	0.0	1.1	1.6	0.0	0.4	0.0	0.0	0.9
Өмнөговь	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	1.1	0.7	0.7
Сүхбаатар	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	30.9	2.6
Сэлэнгэ	0.8	0.2	1.4	3.7	17.7	1.2	0.9	2.3	5.5
Төв	0.5	0.7	0.0	6.1	10.1	1.5	0.9	1.2	4.6
Увс	0.1	93.3	1.1	17.5	0.2	1.9	0.7	2.0	5.5
Ховд	0.1	0.1	0.4	1.5	12.4	66.2	0.6	6.2	1.5
Хөвсгөл	84.6	1.2	86.5	2.1	3.7	0.0	0.0	0.8	1.1
Хэнтий	0.1	0.0	0.4	1.7	0.3	0.0	49.9	3.2	0.7
Дархан-Уул	1.0	0.1	1.4	2.3	10.8	5.8	1.7	2.8	2.6
Улаанбаатар	10.6	3.9	6.0	45.7	10.8	5.8	23.1	35.4	64.1
Орхон	1.4	0.1	0.0	5.8	3.0	2.7	0.4	0.8	2.6
Говьсүмбэр	0.0	0.0	0.0	0.5	0.2	0.0	0.0	0.2	0.0

Дархад, Хотогойд, Тува, Элжигэн, Хамниган, Цаатан зэрэг угсаатан гол төлөв хөдөө суурьшиж байгааг дараах зургаас харж болно.

ЗУРАГ 3.5. ХҮН АМЫН ТОО, ҮНДЭС УГСАА, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Хотон, Казах, Дархад, Элжигэн, Цаатануудын боловсролын төвшин бусдаас арай доогуур байгааг Хүснэгт 3.6-аас ажиглаж болно. Харин Цахар, Харчин, Өөлд, Буриад, Торгууд, Халхчуудын боловсролын төвшин харьцангуй өндөр байгааг дээд боловсрол эзэмшсэн хүн амын эзлэх хувийн жингээс харж болох юм.

ХҮСНЭГТ 3.6. ХҮН АМЫН БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ҮНДЭС УГСАА, ХУВИАР, 2010 ОН

Үндэс угсаа	10, түүнээс дээш насны хүн ам	Боловсролтой хүн ам						Боловсролгүй хүн ам			
		Бүгд	Дээд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техник мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага	Бүгд	Бичиг үсэг мэддэг	Бичиг үсэг мэддэггүй
МОНГОЛЫН ХАРЬАТ- БҮГД	100.0	85.7	16.8	5.3	2.6	29.6	16.6	14.8	14.3	11.8	2.5
Халх	100.0	86.5	17.5	5.3	2.5	30.9	16.3	14.0	13.5	11.2	2.3
Казах	100.0	77.2	9.7	4.5	3.3	18.7	17.5	23.4	22.8	18.9	3.9
Дөрвөд	100.0	83.3	14.2	5.1	3.2	26.1	18.1	16.6	16.7	13.7	3.0
Баяд	100.0	83.7	16.2	5.6	2.7	24.9	16.5	17.8	16.3	13.5	2.9
Буриад	100.0	88.3	20.1	6.7	3.0	29.3	16.9	12.3	11.7	9.9	1.9
Захчин	100.0	83.6	13.8	5.1	2.6	27.5	17.0	17.5	16.4	13.5	2.9
Дарьганга	100.0	81.6	13.5	6.2	4.6	18.6	21.6	17.0	18.4	13.9	4.5
Урианхай	100.0	83.6	11.1	4.6	2.9	25.9	19.8	19.4	16.4	13.4	3.0
Дархад	100.0	79.1	7.0	3.3	1.8	20.4	20.2	26.4	20.9	16.7	4.1
Өөлд	100.0	87.6	21.0	6.3	2.6	27.9	14.6	15.3	12.4	10.1	2.3
Хотогойд	100.0	81.8	10.4	4.2	2.8	20.8	18.5	25.1	18.2	14.4	3.9
Торгууд	100.0	87.3	18.7	7.0	2.7	30.6	14.4	13.8	12.7	10.6	2.1
Хотон	100.0	75.0	6.5	2.6	2.5	19.0	21.6	22.7	25.0	19.7	5.3
Мянгад	100.0	84.0	14.9	5.4	2.5	27.2	18.2	15.8	16.0	12.9	3.1
Тува	100.0	80.9	7.9	4.4	3.3	23.7	19.2	22.4	19.1	15.8	3.3
Барга	100.0	88.7	13.8	6.3	3.8	27.5	22.9	14.5	11.3	8.2	3.1
Үзэмчин	100.0	82.6	9.7	4.4	3.2	23.3	25.0	16.9	17.4	12.2	5.2
Элжигэн	100.0	79.7	10.8	5.9	3.1	18.4	20.9	20.6	20.3	17.5	2.8
Сартуул	100.0	88.6	15.7	7.1	3.4	28.1	18.8	15.3	11.4	8.4	3.0
Хамниган	100.0	80.5	10.7	5.5	4.3	21.3	17.1	21.6	19.5	15.2	4.3
Цаатан	100.0	79.8	4.1	1.2	2.5	15.7	25.6	30.6	20.2	16.9	3.3
Узбек	100.0	76.3	7.5	4.4	5.3	21.1	16.7	21.5	23.7	20.6	3.1
Харчин	100.0	88.1	21.6	9.7	6.0	26.1	14.2	10.4	11.9	9.0	3.0
Цахар	100.0	91.7	33.1	9.1	1.7	23.1	11.6	13.2	8.3	7.4	0.8
Бусад	100.0	91.9	32.7	3.4	2.9	23.8	14.1	14.9	8.1	6.9	1.2
Бусад үндэстэн	100.0	87.9	23.9	5.3	3.3	23.6	13.8	13.7	8.8	7.5	1.3

Хүн амын ажил эрхлэлтийг үндэс угсаагаар ангилж үзвэл Цаатан, Дархад, Хотогойд, Хотонгуудын дунд цалин хөлстэй ажил эрхлэлт хамгийн бага, харин хувиараа хөдөлмөр эрхлэх болон өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцох байдал харьцангуй өндөр байна. Дурдсан угсаатнууд голдуу хөдөө амьдарч байгаатай холбоотойгоор тэдний 60-аас илүү хувь нь хөдөө аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхэлж байна.

ХҮСНЭГТ 3.7. ХҮН АМЫН АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, ҮНДЭС УГСАА,
ХУВИАР, 2010 ОН

Үндэс угсаа	Хөдөлмөр эрхэлдэг хүн ам	Цалин хөлстэй ажиллагч	Ажил олгогч	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад
МОНГОЛ УЛСЫН ХАРЬАТ - БҮГД	100.0	55.9	2.5	28.0	0.2	13.1	0.4
Халх	100.0	57.8	2.6	27.3	0.2	11.7	0.4
Казак	100.0	41.3	1.0	34.0	0.3	23.2	0.3
Дөрвөд	100.0	51.6	1.8	31.0	0.2	15.1	0.3
Буриад	100.0	59.1	2.9	24.8	0.3	12.5	0.4
Баяд	100.0	45.2	2.4	33.4	0.1	18.7	0.3
Дарьганга	100.0	42.7	1.8	29.6	0.1	25.5	0.2
Урианхай	100.0	47.3	1.3	31.4	0.3	19.3	0.5
Захчин	100.0	48.6	1.9	31.1	0.2	17.9	0.2
Дархад	100.0	25.1	1.2	36.4	0.2	37.0	0.2
Торгууд	100.0	59.5	3.7	25.1	0.6	10.9	0.3
Өөлд	100.0	57.6	2.6	28.5	0.2	10.8	0.3
Хотон	100.0	35.4	0.9	35.9	0.3	27.3	0.1
Мянгад	100.0	54.1	1.8	27.9	0.2	15.8	0.3
Барга	100.0	59.7	2.1	24.9	0.1	12.9	0.3
Үзэмчин	100.0	49.6	1.8	28.6	0.5	19.2	0.4
Харчин	100.0	63.9	8.3	22.2	0.0	5.6	0.0
Цахар	100.0	51.9	11.5	23.1	0.0	13.5	0.0
Хотогойд	100.0	29.4	1.6	35.7	0.3	32.9	0.2
Элжигэн	100.0	45.4	0.5	41.1	0.3	12.2	0.5
Цаатан	100.0	22.1	2.9	41.2	0.0	33.8	0.0
Сартуул	100.0	51.1	1.2	30.1	0.2	16.6	0.8
Тува	100.0	36.5	0.7	35.0	0.1	27.3	0.4
Узбек	100.0	26.3	5.3	44.7	2.6	21.1	0.0
Хамниган	100.0	40.4	7.9	32.6	0.0	19.1	0.0
Бусад	100.0	38.7	3.9	35.7	0.9	20.4	0.4
Бусад үндэстэн	100.0	60.3	6.0	28.8	0.0	4.3	0.5

ШАШИН

Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай Монгол Улсын хуулийн “Иргэний шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөө” гэсэн 3 дугаар бүлгийн 1 дэх хэсэгт “Аливаа шашныг шүтэх, эс шүтэх нь тухайн хүний итгэл үнэмшлийн хэрэг байна”¹ гэж заасан. Шашин шүтлэгийн талаар өмнөх тооллогуудад асууж байгаагүй. Хүн ам, орон сууцны тооллогод “Та шашин шүтдэг үү, шүтдэг бол ямар шашин шүтдэг вэ?” гэсэн асуултыг 15, түүнээс дээш насны хүн амаас асуусан нь энэ удаагийн тооллогын нэг онцлог байлаа.

Арван тав, түүнээс дээш насны нийт хүний 38.6 хувь нь ямар нэг шашингүйчүүд, 61.4 хувь нь буюу 1170.2 мянган хүн шашинтан байгаагийн 86.2 хувь нь буддын шашинтан ажээ.

Шашинтангуудын дотор эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү олон байгаа нь дараах хүснэгтээс харагдана. Шашинтан эмэгтэйчүүдийн 2.7 хувь буюу 26.0 мянган хүн христийн шашинтан байна.

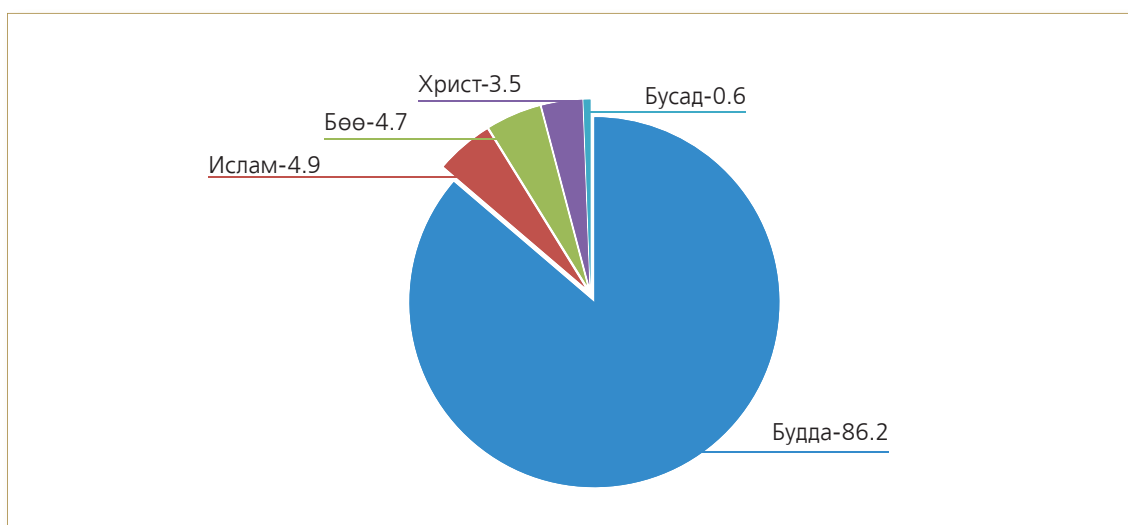
ХҮСНЭГТ 3.8. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ШАШИН ШҮТЛЭГИЙН БАЙДАЛ, ШАШНЫ ТӨРӨЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Шашны төрөл	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0
Шүтдэггүй	38.6	42.9	34.4
Шүтдэг	61.4	57.1	65.6
Будда	53.0	49.4	56.4
Ислам	3.0	3.1	3.0
Бөө	2.9	2.7	3.1
Христ	2.2	1.6	2.7
Бусад	0.4	0.4	0.4

Шашинтангуудын 86.2 хувь нь буддын шашинтан болох нь тооллогын дүнгээс харагдлаа.

¹ Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл. IV боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 541.

ЗУРАГ 3.6. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ШАШИНТАНГУУД,
ШАШНЫ ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Шашинтангууд нас ахих тутам монголын уламжлалт шашин будда илүү шүтдэг ажээ. Тухайлбал, 15-19 насны шашинтангуудын 81.0 хувь нь будда шүтэж байхад 50-59 насныхны 88.6 хувь, 60-69 насныхны 90.7 хувь, 70, түүнээс дээш насныхны 91.8 хувь нь буддын шашинтан байна. Нөгөө талаар христийн шашинтан нас ахих тутам буурч байна. Тухайлбал, 15-19 насны нийт хүний 5.3 хувь нь христийн шашинтан байхад 60-69 насанд 2.5 хувь, 70 ба түүнээс дээш насанд 1.7 хувь болж буурч байна.

ХҮСНЭГТ 3.9. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ШАШИНТАН, НАСНЫ БҮЛЭГ,
ШАШНЫ ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Шашинтан	Будда	Христ	Ислам	Бөө	Бусад
БҮГД	100.0	86.2	3.5	4.9	4.7	0.6
15-19	100.0	81.0	5.3	7.3	5.8	0.6
20-29	100.0	84.0	4.0	5.2	6.2	0.6
30-39	100.0	87.3	2.9	4.7	4.6	0.6
40-49	100.0	87.4	3.3	4.4	4.3	0.6
50-59	100.0	88.6	3.3	4.0	3.5	0.5
60-69	100.0	90.7	2.5	4.0	2.2	0.6
70+	100.0	91.8	1.7	4.4	1.5	0.6
ДҮН	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15-19	11.3	10.6	17.0	16.8	13.9	11.1
20-29	26.7	26.0	30.3	28.0	34.9	28.8
30-39	22.7	23.0	18.7	21.6	22.0	22.8
40-49	18.5	18.8	17.5	16.3	16.8	18.2
50-59	11.3	11.6	10.7	9.1	8.5	10.0
60-69	5.4	5.7	3.9	4.4	2.5	5.2
70+	4.1	4.4	2.0	3.7	1.3	3.9

Казахуудын 14.3 хувь шашингүйчүүд байгаа нь бусад угсаатны бүлэгтэй харьцуулахад хамгийн бага байгаагаараа онцлог юм. Тэдний 83.7 хувь нь исламын шашинтан байна. Казахууд Монгол Улсын ислам шашинтаны 95 хувийг эзэлж байна.

Арван тав, түүнээс дээш насны шашинтангуудыг үндэс угсаагаар авч үзвэл Буриадуудын 21.0 хувь, Дархадуудын 41.5 хувь, Тувачуудын 46.2 хувь, Хамниганчуудын 30.6 хувь, Цаатангуудын 85.0 хувь бөө мөргөл шүтдэг нь бусад угсаатны бүлгээс ихээхэн ялгаатай юм.

ХҮСНЭГТ 3.10. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ШАШИН ШҮТЛЭГ, ҮНДЭС УГСАА, ШАШНЫ ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Үндэс угсаа	15, түүнээс дээш насны хүн ам-Бүгд	Шүтдэггүй	Шашинтан					
			Бүгд	Будда	Христ	Ислам	Бөө	Бусад
БҮГД	100.0	38.6	61.4	53.0	2.2	3.0	2.9	0.4
Монголын харьяат-Бүгд	100.0	38.4	61.6	53.3	2.0	3.0	2.9	0.3
Халх	100.0	38.4	61.6	56.4	2.1	0.0	2.8	0.3
Казах	100.0	14.3	85.7	0.8	0.4	83.7	0.2	0.5
Дөрвөд	100.0	41.4	58.6	54.7	1.6	0.1	1.7	0.4
Баяд	100.0	40.9	59.1	55.1	1.4	0.0	2.1	0.4
Буриад	100.0	44.4	55.6	41.3	2.1	0.1	11.7	0.5
Захчин	100.0	54.8	45.2	40.2	2.5	0.0	1.7	0.8
Дарьганга	100.0	35.1	64.9	63.4	0.6	0.0	0.7	0.2
Урианхай	100.0	45.8	54.2	48.1	2.1	0.2	3.2	0.5
Дархад	100.0	66.3	33.7	17.8	0.9	0.0	14.0	1.0
Өөлд	100.0	41.9	58.1	52.7	2.3	0.0	2.4	0.6
Хотогойд	100.0	31.5	68.5	64.4	0.6	0.0	3.1	0.4
Торгууд	100.0	48.6	51.4	45.8	1.9	0.1	2.5	1.2
Хотон	100.0	41.4	58.6	23.6	2.9	22.8	1.4	7.8
Мянгад	100.0	49.0	51.0	46.1	2.5	0.0	2.1	0.2
Тува	100.0	45.2	54.8	25.6	2.2	1.1	25.3	0.6
Барга	100.0	55.7	44.3	41.1	1.0	0.0	1.7	0.4
Үзэмчин	100.0	54.5	45.5	43.8	0.5	0.0	0.9	0.3
Элжигэн	100.0	37.2	62.8	56.0	1.2	0.0	5.5	0.1
Сартуул	100.0	30.4	69.6	60.5	2.0	3.3	3.4	0.4
Хамниган	100.0	43.8	56.2	31.5	2.2	4.4	17.2	1.0
Цаатан	100.0	32.8	67.2	10.1	0.0	0.0	57.1	0.0
Узбек	100.0	27.3	72.7	4.5	3.4	63.6	0.6	0.6
Харчин	100.0	34.5	65.5	58.8	1.7	0.0	5.0	0.0
Цахар	100.0	50.5	49.5	45.8	1.9	0.0	1.9	0.0
Бусад	100.0	39.7	60.3	40.6	1.2	12.1	6.3	0.1
Бусад үндэстэн	100.0	48.8	51.2	29.4	15.9	0.3	3.2	2.3
Гадаад	100.0	40.4	59.6	11.2	29.9	13.9	0.2	4.5

ДҮГНЭЛТ

Хүн амын иргэний харьяалал

Монгол Улсад 6, түүнээс сарын хугацаагаар оршин сууж байгаа гадаадын харьяат иргэдийн тоо 2000 оныхоос 2 дахин өссөний дотор БНХАУ, БНСУ-ын иргэд өмнөх тооллогын үеийнхээс 2 илүү дахин нэмэгдсэн бол харин ОХУ-ынх бараг 3 дахин буурчээ. Гадаадын иргэдийн 89.1 хувь нь нийслэл, Өмнөговь, Дархан-Уул, Орхон, Дорноговь аймагт амьдарч байна.

Монгол Улсад оршин суугаа гадаадын харьяат иргэдийн дийлэнх нь хөдөлмөрийн насныхан байгаагийн дотор гол төлөв эрэгтэйчүүд байна. Гадаадын харьяат иргэдийн 36.1 хувь нь дээд боловсролтой юм. Гадаадын харьяат иргэд гол төлөв барилга, уул уурхайн хайгуул, олборлолтын салбарт ажиллаж байна.

Хүн амын үндэс угсаа

Монгол Улсын харьяат суурин хүн амын 82.4 хувийг Халхчууд, 3.9 хувийг Казахууд, 2.8 хувийг Дөрвөдүүд, 2.2 хувийг Баядууд, 1.7 хувийг Буриадууд эзэлж байгаа нь улсын нийт хүн амын 93 орчим хувь болж байна.

Байршлын хувьд Халхчууд бүх аймаг, нийслэлд оршин сууж байгаагийн дотор Баян-Өлгий аймагт хамгийн цөөн буюу тухайн аймгийн нийт хүн амын 0.5 хувийг, харин Баянхонгор, Дундговь, Завхан, Өвөрхангай аймагт хамгийн олон буюу тухайн аймгийн нийт хүн амын 99 хувиас илүүг эзэлж байгаа нь бусдаас түгээмэл юм.

Хотон, Казах, Дархад, Элжигэн, Цаатангуудын боловсролын төвшин бусдаас арай доогуур байгаа бол Цахар, Харчин, Өөлд, Буриад, Торгууд, Халхчуудын боловсролын төвшин харьцангуй өндөр байна.

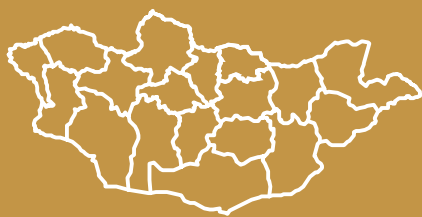
Цаатан, Дархад, Хотогойд, Хотонгуудын дунд цалин хөлстэй ажил эрхлэлт хамгийн бага, харин хувиараа хөдөлмөр эрхлэх болон өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцох байдал харьцангуй өндөр байгаа нь тэд гол төлөв хөдөө амьдарч байгаатай холбоотой.

Шашин

Арван тав, түүнээс дээш насны нийт хүний 38.6 хувь нь шашингүйчүүд, 61.4 хувь нь буюу 1170.2 мянган хүн шашинтан байгаагийн 86.2 хувь нь буддын шашинтан байна. Хэдийгээр буддын шашинтан нийт хүн амын дунд түгээмэл байгаа боловч насны бүлгээр авч үзэхэд 15-19 насны өсвөр үеийнхэн илүү их христ, исламын шашинтан байна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ХҮН АМЫН СУУРЬШИЛ, НЯГТРАЛ

ХҮН АМЫН СУУРЬШИЛ

Аймаг, нийслэлийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээ харилцан адилгүйн зэрэгцээ газарзүйн янз бүрийн бүст оршдог, байгалийн баялаг улс орны нутаг дэвсгэрт жигд бус тархсан, уур амьсгал газарзүйн бүсүүдэд ялгаатай, эрс тэс байдаг зэргээс хамааран аймаг, нийслэлийн хүн амын суурьшил, нягтрал, хөгжлийн төвшин өөр өөр байгаа нь зүй ёсны асуудал билээ. Хүн амын суурьшлыг хот, хөдөө, бүс нутгаар тодорхойлох нь тухайн нутаг дэвсгэрийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг гүнзгийрүүлэн судалж, бүс нутгийн болон орон нутгийн онцлогт тохирсон бодлого боловсруулах үндэс болно.

Хүн амын суурьшлын ерөнхий дүр төрх өнгөрсөн 11 жилийнхээс бага зэрэг өөрчлөгдсөн байна. Энэ нь төв суурин газар руу чиглэсэн шилжих хөдөлгөөн, ялангуяа баруун бүсээс төвийн бүс, нийслэлд олон мянган хүн шилжсэн нь бүс нутгийн хүн ам сийрэгжихэд нөлөөлжээ (хүснэгт 4.1).

Хүн амын суурьшлыг бүсээр ангилж үзэхэд² нийт хүн амын 44 хувь нь Улаанбаатар хот, 19 хувь нь хангайн бүс, 17 хувь нь төвийн бүс, 13 хувь нь баруун бүс, 7 хувь нь зүүн бүсэд оршин сууж байна.

Төв суурин газар руу 1990-ээд оны эхэн үеэс эхэлсэн шилжилт сүүлчийн 10 гаруй жилд үргэлжилсэн хэвээр байна. Тухайлбал, 10 гаруй жилийн өмнө манай улсын арван хүний гурав нь нийслэлд амьдарч байсан бол 2010 онд 4 болж нэмэгджээ.

ХҮСНЭГТ 4.1. ХҮН АМЫН ТОО, БҮС НУТАГ, ӨСӨЛТ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Бүс	Хүн ам (мян.хүн)		$\frac{2010}{2000}$ %	Дүнд эзлэх хувь	
	2000	2010		2000	2010
БҮГД	2373.5	2647.5	11.5	100.0	100.0
Баруун	421.6	352.5	-16.4	17.8	13.3
Хангай	545.7	514.7	-5.7	23.0	19.4
Төв	443.7	440.7	-0.7	18.7	16.6
Зүүн	202.5	185.3	-8.5	8.5	7.0
Улаанбаатар	760.1	1154.3	51.9	32.0	43.6

Ерөнхийдөө хүн амын шилжилт хөдөлгөөн Улаанбаатар руу чиглэж байгаа нь олон баримтаас харагдана. Учир нь дийлэнх аймгийн хүн амын тоо буурч, улсын дүнд эзлэх хувийн жин нь багасахад Улаанбаатарынх эрчимтэй өсч байгааг дараах хүснэгтээс харж болно.

² Улсын Их хурлаас баталсан “Эдийн засгийн бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал” 2003 он.

Бүсүүдэд хамаарах аймаг, нийслэлийн нэр:

- Баруун бүсэд: Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Завхан, Увс, Ховд аймаг;
- Хангайн бүсэд: Архангай, Баянхонгор, Булган, Орхон, Өвөрхангай, Хөвсгөл аймаг;
- Төвийн бүсэд: Говьсүмбэр, Дархан-Уул, Дорноговь, Дундговь, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Төв аймаг;
- Зүүн бүсэд: Дорнод, Сүхбаатар, Хэнтий аймаг;
- Улаанбаатарын бүсэд: Нийслэл хот, түүний дүүргүүдийн нутаг дэвсгэр, хот орчмын бүсийн дагуул хотуудыг хамруулдаг.

ХҮСНЭГТ 4.2. ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ӨСӨЛТ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Хүн ам (мян.хүн)		2010 2000 %	Дүнд эзлэх хувь	
	2000	2010		2000	2010
БҮГД	2373.5	2647.5	11.5	100.0	100.0
Архангай	97.1	84.1	-13.4 ↓	4.1	3.2
Баян-Өлгий	91.1	85.2	-6.4 ↓	3.8	3.2
Баянхонгор	84.8	75.7	-10.7 ↓	3.6	2.9
Булган	61.8	53.1	-14.0 ↓	2.6	2.0
Говь-Алтай	63.7	53.2	-16.4 ↓	2.7	2.0
Дорноговь	50.6	57.9	14.5 ↑	2.1	2.2
Дорнод	75.4	68.9	-8.6 ↓	3.2	2.6
Дундговь	51.5	38.6	-25.1 ↓	2.2	1.5
Завхан	90.0	64.9	-27.9 ↓	3.8	2.5
Өвөрхангай	111.4	100.4	-9.9 ↓	4.7	3.8
Өмнөговь	46.9	60.9	30.0 ↑	2.0	2.3
Сүхбаатар	56.2	51.1	-9.0 ↓	2.4	1.9
Сэлэнгэ	100.0	95.8	-4.2 ↓	4.2	3.6
Төв	99.3	83.8	-15.6 ↓	4.2	3.2
Увс	90.0	72.9	-19.0 ↓	3.8	2.8
Ховд	86.8	76.3	-12.1 ↓	3.7	2.9
Хөвсгөл	119.1	114.3	-4.0 ↓	5.0	4.3
Хэнтий	70.9	65.3	-8.0 ↓	3.0	2.5
Дархан-Уул	83.3	90.6	8.8 ↑	3.5	3.4
Улаанбаатар	760.1	1154.3	51.9 ↑	32.0	43.6
Орхон	71.5	87.1	21.8 ↑	3.0	3.3
Говьсүмбэр	12.2	13.1	7.1 ↑	0.5	0.5

Монгол Улсад сүүлчийн 20 гаруй жилд хотжих үйл явц улам бүр нэмэгдсээр байна. 2000 оноос хойш хөдөө аж ахуйд тохиолдсон ган, зуд зэрэг байгалийн гамшигт үзэгдэл малчдад хүндээр тусч, нийслэл болон бусад томоохон хот, суурин газар руу шилжих хөдөлгөөн нэмэгджээ. Хот, суурингууд нь эрүүл мэнд, боловсрол болон ахуйн үйлчилгээ, хамгийн гол нь ажлын байр олох найдвартай газар болж, хүмүүс ихээр татагдаж байгаа нь хотжих үйл явцыг улам бүр өргөжүүлсээр байна.

Дээрх шалтгааны улмаас хотын хүн ам эрс өсч, 2000 онд нийт хүн амын 57 хувь буюу 1345 мянган хүн хот, суурин газар амьдарч байсан бол 2010 онд нийт хүн амын 67.9 хувь буюу 1798.1 мянга нь амьдарч байна. Гэхдээ бүсүүдийн хотжилтын төвшин нэлээд ялгаатай байгааг хүснэгт 4.3-аас харж болно.

ХҮСНЭГТ 4.3. ХҮН АМЫН ТОО, БҮС НУТАГ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Бүс нутаг	Хот			Хөдөө	
	Хот, тосгоны тоо	Хүн ам (мян.хүн)	Бүсийн хүн амд эзлэх хувь	Хүн ам (мян.хүн)	Бүсийн хүн амд эзлэх хувь
БҮГД	39	1798.1	67.9	849.4	32.1
Баруун	8	122.3	34.7	230.1	65.3
Хангай	10	225.1	43.8	289.6	56.2
Төв	11	211.4	48.0	229.2	52.0
Зүүн	9	84.9	45.8	100.4	54.2
Улаанбаатар	1	1154.3	100.0	-	-

Хүн амын суурьшлаар харвал Улаанбаатар хотын дараа төвийн бүс нутаг хотжилт хамгийн өндөр бүс болжээ. Тухайлбал, Дархан-Уул, Дорноговь, Өмнөговь аймгуудад уул уурхайн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрчимжсэн, хатуу хучилттай зам, төмөр зам гэх мэт дэд бүтэц сайтай, БНХАУ-тай хиллэдэг зэрэг нь бүсийн хотжих үйл явцад нөлөөлж байна.

Баруун бүс нутаг харьцангуй олон хүн амтай, суурьшлын хувьд нягт хэдий ч хотжих явц эрчимтэй биш байна.

Аймгуудын хотжилтын төвшин хоорондоо нэлээд ялгаатай юм. Аймгийн төвүүдийн үйлдвэр, үйлчилгээ, боловсрол, эрүүл мэнд зэрэг нийгмийн салбарын хөгжил хөдөөнөөс илүү байгаа нь шилжигсдийг татаж, аймгийн нийт хүн амд хотын хүн амын эзлэх хувийн жинг өсгөжээ. Хотын хүн амын эзлэх хувь төмөр замын дагуу байрладаг Орхон, Дархан-Уул, Говьсүмбэр, Сэлэнгэ, Дорнод, Дорноговь аймгуудад өндөр байна (Хүснэгт 4.4).

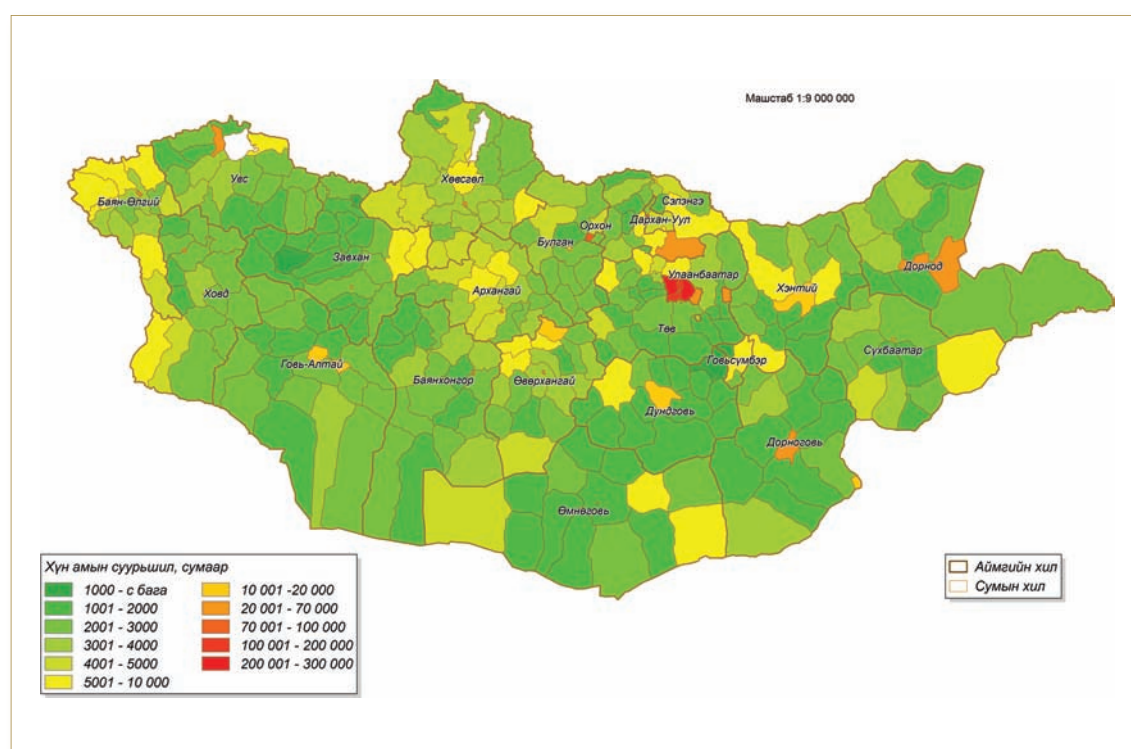
ХҮСНЭГТ 4.4. ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Хот		Хөдөө	
	Хүн ам (мян.хүн)	Аймаг, нийслэлийн хүн амд эзлэх хувь	Хүн ам (мян.хүн)	Аймаг, нийслэлийн хүн амд эзлэх хувь
БҮГД	1798.1	67.9	849.4	32.1
Архангай	20.6	24.5	63.5	75.5
Баян-Өлгий	30.7	36.0	54.6	64.0
Баянхонгор	29.8	39.4	45.9	60.6
Булган	14.1	26.6	38.9	73.4
Говь-Алтай	18.0	33.7	35.3	66.3
Дорноговь	33.9	58.6	24.0	41.4
Дорнод	38.6	56.1	30.3	43.9
Дундговь	13.7	35.5	24.9	64.5
Завхан	17.5	26.9	47.4	73.1
Өвөрхангай	38.0	37.9	62.4	62.1
Өмнөговь	18.8	30.9	42.1	69.1
Сүхбаатар	16.2	31.6	34.9	68.4
Сэлэнгэ	47.0	49.1	48.8	50.9
Төв	13.3	15.9	70.5	84.1
Увс	27.2	37.3	45.7	62.7
Ховд	29.0	38.1	47.2	61.9
Хөвсгөл	38.4	33.6	75.9	66.4
Хэнтий	30.1	46.0	35.2	54.0
Дархан-Уул	75.0	82.7	15.7	17.3
Улаанбаатар	1154.3	100.0	-	-
Орхон	84.2	96.6	2.9	3.4
Говьсүмбэр	9.7	74.5	3.3	25.5

Хүн ам харьцангуй олон Архангай, Төв зэрэг аймгуудын хотын хүн амын эзлэх хувийн жин харьцангуй бага, хөдөөгийн хүн амын эзлэх хувийн жин 70-аас илүү хувийг эзэлж байна. Энэ нь эдгээр аймгийн нутаг дэвсгэр байгаль, цаг уурын таатай нөхцөлд оршдогтой холбоотой байж болох юм. Төв аймаг өөрийн гэсэн онцлогтой. Нийслэл хот өргөжих тутам түүний хил хязгаар өөрчлөгдсөн ч Төв аймгийн хөдөөгийн хүн амын эзлэх хувь бараг хэвээрээ хадгалагдсан байна. Гэхдээ Төв аймгийн иргэд аймгийн төв рүүгээ шилжихийг гол болгохгүй нийслэлд шууд шилжиж байгаа онцлог ч бас бий юм.

Өмнөговь аймагт сүүлчийн 10 жилд уул уурхайн хайгуул, олборлолт хөгжиж байгаатай уялдан зарим сумын хүн амын тоо өсч байгаа нь цаашид хот суурингийн хүн амын тоо өсөх хандлага ажиглагдаж байна. Дундговь аймгийн төв нийт хүн амын 30-аас илүү хувийг бүрдүүлж байгаа нь зөвхөн хөдөөнөөс шилжин ирэгсэдээс шалтгаалсан аж.

ЗУРАГ 4.1. ХҮН АМЫН СУУРЬШЛЫН ЕРӨНХИЙ БАЙДАЛ

ХҮН АМЫН НЯГТРАЛ

Улс төр, соёл, түүх, засаг захиргаа, цаг агаар, газарзүй зэрэг олон хүчин зүйлс хүн амын суурьшил, улмаар хүн амын нягтралд нөлөөлдөг. Бүс нутаг, аймаг, нийслэлийн хүн амын нягтралд хамгийн ихээр нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн нэгд шилжих хөдөлгөөн орж байна.

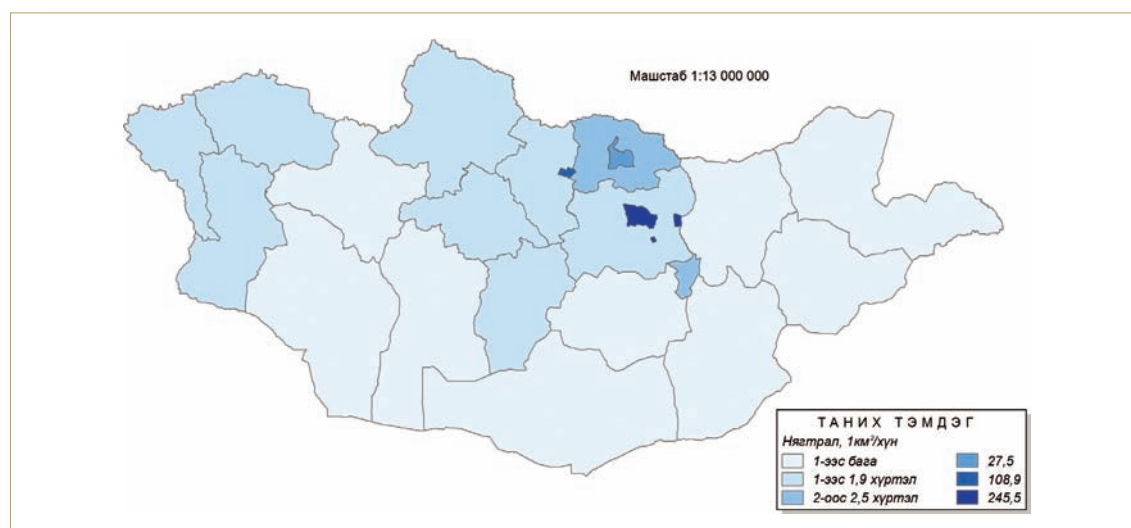
Монгол Улсын нэг квадрат километр нутаг дэвсгэрт 2000 онд 1.5 хүн ногдож байсан бол 2010 онд 0.2 пунктээр өсч 1.7 болов. Манай улс дэлхийн хамгийн сийрэг суурьшилтай орны нэг хэвээр байна.

ХҮСНЭГТ 4.5. ХҮН АМЫН ТОО, НЯГТРАЛ, БҮС НУТАГ, ХУВИАР, 2010 ОН

Бүс нутаг	Хүн ам		Нутаг дэвсгэр		1 км ² -т ногдох хүн
	мян. хүн	Эзлэх хувь	мян.км ²	Эзлэх хувь	
БҮГД	2647.5	100.0	1564.1	100.0	1.7
Баруун	352.5	13.3	415.3	26.6	0.8
Хангай	514.7	19.4	384.3	24.6	1.3
Төв	440.7	16.6	473.6	30.3	0.9
Зүүн	185.3	7.0	286.2	18.3	0.6
Улаанбаатар	1154.3	43.6	4.7	0.3	245.6

Улаанбаатар хот хүн ам нягтралаараа хамгийн өндөр хэвээр байна. Нэг квадрат километр нутаг дэвсгэрт 2000 онд 162 хүн ногдож байснаа 2010 онд 246 болж, 1.5 дахин өсчээ. Улаанбаатар хот Монгол Улсын бүх нутаг дэвсгэрийн дөнгөж 0.3 хувийг эзэлдэг атлаа хүн амын 43.6 хувь нь оршин сууж, энэ байдал цаашид ч нэмэгдэх хандлагатай байна. Бусад бүс нутгийн хүн амын нягтрал харьцангуй сийрэг байгаа ч хоорондоо нэлээд ялгаатай. Ерөнхийдөө хангайн болон төвийн бүс нутаг хот, хот маягийн суурин олон байдагтай холбоотойгоор баруун болон зүүн бүсийг бодвол харьцангуй нягтрал ихтэй байна. Харин байгаль, цаг уурын харьцангуй тааламжтай нөхцөл бүхий Хангайн бүсэд нэг квадрат километрт 1.3 хүн ногдож байгаа нь зүүн бүсээс 2 дахин их юм.

ЗУРАГ 4.2. ХҮН АМЫН НЯГТРАЛ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Аймгуудын хүн амын нягтрал нь суурьшлын нэн сонирхолтой дүр төрхийг харуулна. Улаанбаатар хотоос гадна Орхон (нэг квадрат километр 109 хүн), Дархан-Уул аймгийн (нэг квадрат километр 28 хүн) хүн амын нягтрал бусад аймгаас хамгийн өндөр байна.

ХҮСНЭГТ 4.6. ХҮН АМЫН ТОО, НЯГТРАЛ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2000			2010		
	мян.хүн	Дүнд эзлэх хувь	Хүн/км ²	мян.хүн	Дүнд эзлэх хувь	Хүн/км ²
БҮГД	2373.5	100	1.5	2647.5	100.0	1.7
Архангай	97.1	4.1	1.8	84.1	3.2	1.5
Баян-Өлгий	91.1	3.8	2.0	85.2	3.2	1.9
Баянхонгор	84.8	3.6	0.7	75.7	2.9	0.7
Булган	61.8	2.6	1.3	53.1	2.0	1.1
Говь-Алтай	63.7	2.7	0.5	53.2	2.0	0.4
Дорноговь	50.6	2.1	0.5	57.9	2.2	0.5
Дорнод	75.4	3.2	0.6	68.9	2.6	0.6
Дундговь	51.5	2.2	0.7	38.6	1.5	0.5
Завхан	90.0	3.8	1.1	64.9	2.5	0.8
Өвөрхангай	111.4	4.7	1.8	100.4	3.8	1.6
Өмнөговь	46.9	2.0	0.3	60.9	2.3	0.4
Сүхбаатар	56.2	2.4	0.7	51.1	1.9	0.6
Сэлэнгэ	100.0	4.2	2.4	95.8	3.6	2.3
Төв	99.3	4.2	1.3	83.8	3.2	1.1
Увс	90.0	3.8	1.3	72.9	2.8	1.0
Ховд	86.8	3.7	1.1	76.3	2.9	1.0
Хөвсгөл	119.1	5.0	1.2	114.3	4.3	1.1
Хэнтий	70.9	3.0	0.9	65.3	2.5	0.8
Дархан-Уул	83.3	3.5	25.4	90.6	3.4	27.5
Улаанбаатар	760.1	32.0	161.7	1154.3	43.6	245.6
Орхон	71.5	3.0	85.1	87.1	3.3	108.9
Говьсүмбэр	12.2	0.5	2.2	13.1	0.5	2.4

Аймгуудын хүн амын нягтрал шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор ерөнхийдөө буурах хандлагатай ажээ. Дээр дурдсан 3 аймаг, хотын дараагаар тэдгээртэй харьцуулахад бага нягтралтай, нэг квадрат км нутаг дэвсгэрт 2.3-2.4 хүн ногдож байгаа Сэлэнгэ, Говьсүмбэр аймгууд орж байна. Харин Өмнөговь, Дорноговь, Дорнод болон баруун бүсийн Говь-Алтай аймагт хүн амын нягтрал хамгийн сийрэг, нэг квадрат километр нутаг дэвсгэрт 0.5 хүн ногдож байна.

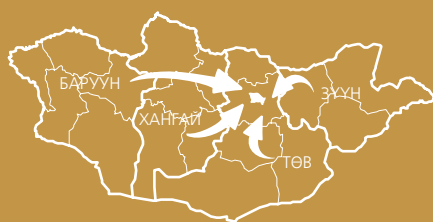
ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын хүн амын нягтрал 2000 онд нэг квадрат километр нутаг дэвсгэрт 1.5 хүн ногдож байсан бол 2010 онд 1.7 болж өссөн нь үндэсний төвшинд хүн амын ердийн цэвэр өсөлтийн нөлөө юм. Аймаг, нийслэлийн хүн амын нягтралын өөрчлөлтөд дээр дурдсан хүчин зүйлсээс гадна гадаад, дотоод шилжих хөдөлгөөн ихээхэн нөлөөлсөн байна.

Улаанбаатар хотын хүн амын нягтрал 2000-2010 оны хооронд 51.9 хувь, Орхон аймгийнх 28 хувиар тус тус өссөн нь мөн л шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой. Ийм шалтгааны улмаас Дархан-Уул аймгийн нягтрал 2000 оноос өссөн байна.

ТАВЛУГААР БҮЛЭГ

ДОТООД ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН, ХОТЖИЛТ

Монгол Улсын хүн амын шилжих хөдөлгөөн сүүлчийн 20 орчим жилд маш их идэвхжсэн. Тооллогоор байнга оршин сууж байсан засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжээс (аймаг, нийслэлийн төвшинд) өөр газар руу 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар шилжин суурьшсан хүн амыг шилжих хөдөлгөөнд оролцсон гэж үзсэн. Тус улс зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэн үеэс, гол төлөв хөдөөнөөс мэргэжил, боловсрол эзэмших, эрүүл мэнд, нийгэм, соёлын үйлчилгээнд ойртох, хөдөлмөр эрхлэх зэрэг шалтгаанаар төв суурин газар руу шилжих нь нэмэгдэв. Монгол Улсын Үндсэн Хуулийн 16 дугаар зүйлийн 18 дахь хэсгийн “улсынхаа нутаг дэвсгэрт чөлөөтэй зорчих, түр буюу байнга оршин суух газраа сонгох, гадаадад явах, оршин суух, эх орондоо буцаж ирэх эрхтэй”³ гэсэн заалт нь иргэд шилжих хөдөлгөөнд сайн дураараа чөлөөтэй оролцох эрх зүйн боломжийг бүрдүүлсэн.

Шилжих хөдөлгөөнийг тодорхой цаг хугацаа, нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд авч үздэг. Тооллогоор шилжих хөдөлгөөнийг тооллогын товын үед:

- төрсөн нутгаасаа өөр газар амьдарч байгаа;
- таван жилийн өмнө байнга оршин сууж байсан газраасаа өөр газарт шилжиж ирсэн (Үүнд 5 жил 11 сарын хөдөлгөөнийг хамруулав);
- нэг жилийн өмнө байнга оршин сууж байсан газраасаа өөр газарт шилжиж ирсэн (Үүнд 11 сарын хөдөлгөөнийг хамруулав) гэсэн гурван үндсэн хугацаагаар авсан.

Шилжих хөдөлгөөнийг тухайн хүн дээрх хугацаанд хэдэн удаа шилжсэнийг үл харгалзан хамгийн сүүлд шилжсэн нутаг дэвсгэрийн байдлаар, нутаг дэвсгэрийг байнга оршин сууж байсан аймгаас нийслэлд эсвэл өөр аймагт, нийслэлээс аймагт шилжсэн байдлаар тодорхойлов. Шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын шинж төрхийг тодорхойлохдоо гол төлөв шилжин ирсэн нутаг дэвсгэр, хүн амын шинж төрхтэй нь харьцуулан судалсан. Аймаг, нийслэл, бүс нутгийн ойрын болон дунд хугацааны бодлого хөтөлбөр боловсруулахад эдгээр мэдээлэл чухал ач холбогдолтой билээ.

ЗУРАГ 5.1. ТӨРСНӨӨС ХОЙШИХ ДОТООД ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН, 2010 ОН

³ Монгол Улсын үндсэн хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл I боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 5

Төрсөн аймаг, нийслэлдээ тооллогын товын үед байнга оршин сууж байсан хүн амыг “Төрснөөсөө хойш сууж байгаа” буюу амьдралынхаа туршид оршин суугаа газраа өөрчлөөгүй гэж үзсэн. Өөрөөр хэлбэл, амьдралынхаа аль нэг хугацаанд өөр хэдэн газар амьдарч байсныг үл харгалзан төрсөн газраа тооллогын товын үед байнга оршин сууж байсан гэсэн шалгуурыг гол болгож үзсэн. Харин тооллогын товын үед төрсөн аймаг, нийслэлээсээ өөр газар байнга оршин сууж байгаа хүмүүсийг “Төрснөөсөө хойш шилжигсэд” гэж үзэв.

Шилжих хөдөлгөөний урсгал, шилжин суурьшсан хугацааг тооллогын товын үед байнга оршин сууж байсан газраа шилжиж ирсэн хүн бүрээс оршин суугаа хугацаа, өмнө нь байнга оршин сууж байсан аймаг, нийслэлийн нэрийг асууж тодорхойлов.

Олон улсад шилжих хөдөлгөөний чиг хандлагыг цаг хугацаагаар хэмжин судалдаг жишгийг үндэслэн хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллогоос эхлэн таван жилийн өмнөх шилжих хөдөлгөөнийг судалсан. Үүнийг тоолуулагч 2005 оноос өмнө болон хойших хугацаанд хэдэн удаа шилжсэнийг үл харгалзан товын үед болон товоос таван жилийн өмнө байнга сууж байсан газраар тооцоолсон болно. Анхаарах асуудал нь 2000 оны тооллогын тов 1 дүгээр сарын 4-өөс 5-нд шилжих шөнө байсан бол 2010 оных 11 дүгээр сарын 10-аас 11-нд шилжих шөнө байсан гэдгийг судлаачид харгалзаж үзэх нь зүйтэй. Тав хүртэлх насны хүүхдүүд тооллого явуулахаас таван жилийн өмнө төрөөгүй байсан тул зөвхөн тав, түүнээс дээш насны хүмүүсээс уг асуултыг асуусан.

Шилжих хөдөлгөөнийг хэмжих хамгийн чухал хэмжүүр нь нутаг дэвсгэр буюу засаг захиргааны нэгж юм. Тооллогод аймаг, нийслэл хоорондын шилжих хөдөлгөөнийг асууж тодорхойлсон.

ЗУРАГ 5.2. СҮҮЛЧИЙН ТАВАН ЖИЛИЙН ДОТООД ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН, 2010 ОН

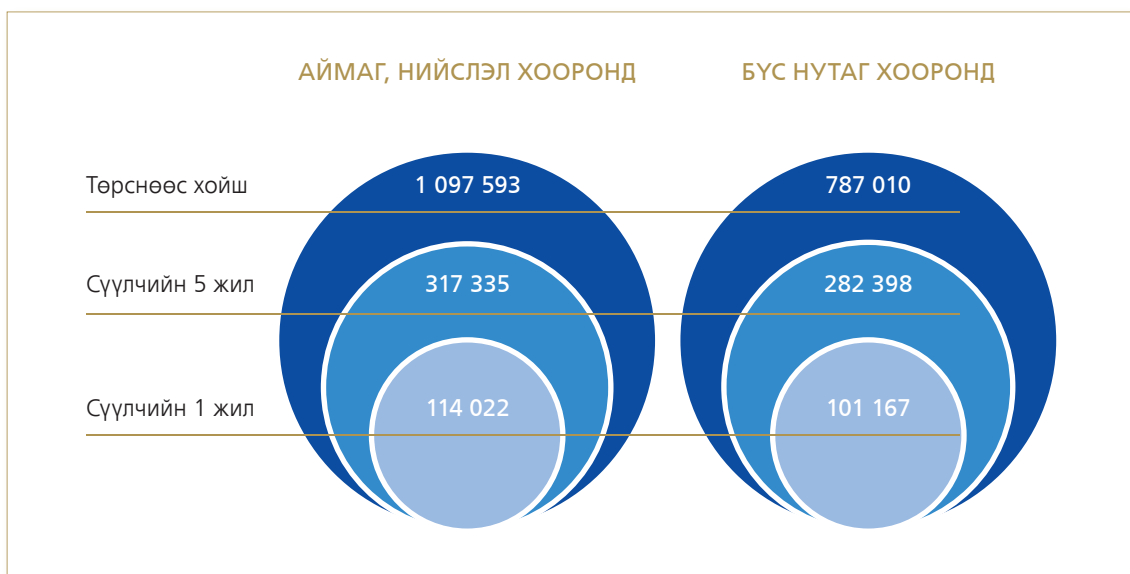
Сүүлчийн нэг жил (2010 оны 1 дүгээр сараас хойш) тухайн аймаг, нийслэлд шилжиж ирсэн хүмүүсийг судалсан (зураг 5.3). Гэхдээ шилжих хөдөлгөөнийг өөр өөр цаг хугацаа, оноор нарийвчлан судлах боломж тооллогын баримтад байгааг тэмдэглэх нь зүйтэй.

ЗУРАГ 5.3. СҮҮЛЧИЙН НЭГ ЖИЛИЙН ДОТООД ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН, 2010 ОН

Шилжих хөдөлгөөний судалгааг энгийн болгох үүднээс энэхүү тайланд зөвхөн бүсүүдийн хоорондын шилжих хөдөлгөөнийг авч үзсэн бөгөөд аймаг болон аймаг, нийслэл хоорондын шилжих хөдөлгөөнийг бүсээр нэгтгэж, бүс нутаг хоорондын шилжих хөдөлгөөнийг тодорхойлов (бүс нутгийн ангиллыг эл номын 4 дүгээр бүлгээс үзнэ үү). Тиймээс бүс нутгийн хэмжээнд шилжих хөдөлгөөнийг тодорхойлоход төрсөн бүс нутаг, шилжин ирсэн бүс нутгаас өөр бөгөөд шилжигсдийн тоо аймаг хоорондынхоос бага байх болно. Харин аймаг болон аймаг, нийслэл хоорондын шилжих хөдөлгөөний судалгааг хийж, хотжилтын судалгаанд ашиглав.

ЗУРАГ 5.4. ШИЛЖИГЧДИЙН ТОО, ХУГАЦАА, НУТАГ ДЭВСГЭРЭЭР, 2010 ОН

Шилжих хөдөлгөөний хамгийн сүүлчийн хугацаа, нутаг дэвсгэрийн хамгийн ерөнхий төвшин болох бүс нутаг хоорондын сүүлчийн 1 жилийн шилжих хөдөлгөөнд оролцогч 101.2 мянга хүн байгаа нь 2000 оныхоос 1.6 дахин нэмэгдэв. Төрснөөс хойш аймаг, нийслэл хоорондын шилжих хөдөлгөөнд оролцогч 1097.6 мянган хүн байгаа нь суурин хүн амын 41.5 хувь болж, 2000 оныхоос 2 дахин (2000 онд 20.7 хувь) өсчээ. Төрснөөс хойш аймаг, нийслэл хооронд шилжигчдийн 28.9 хувь нь 2005 оноос хойш, 10.4 хувь нь сүүлчийн нэг жилийн хугацаанд шилжих хөдөлгөөнд оролцжээ.

Бүс нутаг хоорондын шилжих хөдөлгөөн, аймаг, нийслэл хоорондын шилжих хөдөлгөөнөөс 10.3 хувиар бага байгаа нь олон хүн шилжин ирж, суурьших болсон Улаанбаатар хот дангаараа нэг бүсийг төлөөлж байгаатай, нөгөө талаар бүс нутаг доторх ялангуяа төвийн бүсийн аймаг хоорондын шилжих хөдөлгөөн харьцангуй их байгаатай холбоотой.

ТӨРСНӨӨС ХОЙШИХ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН

Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнийг хугацаа үл харгалзан тухайн хүний төрсөн болон тоолох үед байнга оршин сууж байсан аймаг, нийслэлийг үндэслэн тооцов. Тиймээс тоолох үед тухайн нутаг дэвсгэрээс өөр газар төрсөн бүх хүнийг шилжин ирээд байнга амьдарч байгаа хугацааг үл харгалзан шилжин ирэгсэд гэж үзсэн. Өөрөөр хэлбэл, тухайн хүн төрснөөсөө хойш 2010 оны 11 дүгээр сар буюу тоолох үе хүртэлх хугацаанд хэдэн удаа шилжсэнийг үл харгалзан зөвхөн сүүлчийнхийг хамруулж байгаа болно. Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөний үндсэн агуулга нь аймаг, нийслэлийн нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугаа хүн амын хэдэн хувь нь уугуул нутагтаа амьдарч байгааг илэрхийлэхэд оршино. Энэхүү мэдээллийг ашиглахад дутагдалтай тал нь шилжих хөдөлгөөнд оролцсон хугацаа тодорхой бус байдаг явдал юм.

ХҮСНЭГТ 5.1. ТӨРСНӨӨС ХОЙШИХ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОГЧДЫН ТОО, ТӨРСӨН ГАЗАР, БҮС НУТГААР, 2010 ОН

Төрсөн бүс нутаг	Хүн амын тоо	Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөний байдал			Цэвэр шилжих хөдөлгөөн (+/-)
		Шилжих хөдөлгөөнд ороогүй	Шилжин ирэгсэд	Шилжин явагсад	
БҮГД	2 647 545	1 860 535	787 010	787 010	0
Баруун	595 596	344 993	7 544	250 603	- 243 059
Хангай	680 933	464 447	50 279	216 486	- 166 207
Төв	481 974	315 203	125 490	166 771	- 41 281
Зүүн	256 881	172 001	13 298	84 880	- 71 582
Улаанбаатар	610 646	563 891	590 399	46 755	543 644
Гадаад ¹	21 515	-	-	21 515	- 21 515

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Нийт хүн амын 29.7 хувь буюу 787.0 мянган хүн төрснөөсөө хойш бүс нутаг хооронд шилжих хөдөлгөөнд оржээ. Үүнийг өнгөрсөн тооллогын үетэй зэрэгцүүлж өссөн эсвэл буурсан гэсэн дүгнэлт гаргах боломжгүй юм. Учир нь өмнөх тооллогын үед төрснөөс хойш шилжих хөдөлгөөнд орсон хүмүүс энэ тоонд давхардан орж байгаагаас гадна бүсүүдийн хил хязгаар өөрчлөгдсөн билээ.

Тодорхой нэг үеийг илэрхийлэхгүй ч гадаадын харьяат иргэд болон Монгол Улсын иргэдээс гадаад улс оронд төрсөн хүнийг оруулан тооцвол төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнд оролцогч шилжин ирсэн, явсан хүний тоо тэнцүү байх нь зүй ёсны хэрэг юм. Төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөний ерөнхий төрхөөс харахад Улаанбаатар руу чиглэсэн хөдөлгөөн нь бусад бүсээс өндөр хэвээр байна. 2010 оны тооллогын пүнгээр нийслэлийн хүн амын 51.1 хувь нь шилжин ирж суурьшсан байна.

Бүс нутгийн шилжих хөдөлгөөний төрх байдлыг үзвэл төвийн бүсэд шилжин ирэгсэд (Улаанбаатараас бусад) давамгайлж байгааг дараах хүснэгтээс харж болно.

**ХҮСНЭГТ 5.2. ТӨРСНӨӨС ХОЙШИХ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОГЧДЫН ТОО,
ТӨРСӨН БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА ОРШИН СУУЖ БАЙСАН
БҮС НУТГААР, 2010 ОН**

Төрсөн газар	Хүн амын тоо	Тоолох үед байнга оршин сууж байсан газар					ШИЛЖИН ЯВСАН
		Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар	
БҮГД	2 647 545	352 537	514 726	440 693	185 299	1 154 290	-
Баруун	595 596	344 993	24 889	48 194	2 472	175 048	250 603
Хангай	680 933	1 951	464 447	35 728	2 073	176 734	216 486
Төв	481 974	1 402	10 181	315 203	3 350	151 838	166 771
Зүүн	256 881	376	2 069	9 308	172 001	73 127	84 880
Улаанбаатар	610 646	3 287	12 002	26 958	4 508	563 891	46 755
Гадаад ¹	21 515	528	1 138	5 302	895	13 652	21 515
ШИЛЖИН ИРСЭН	-	7 544	50 279	125 490	13 298	590 399	787 010

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Баруун бүсээс бусад бүс нутагт руу 250.6 мянган хүн шилжин явсан байхад тухайн бүс нутагт дөнгөж 7.5 мянган хүн шилжин ирсэн нь шилжин явагчид хамгийн олонтой бүс нутаг болж байна. 2010 оны тооллогоор баруун бүсэд төрсөн хүн амын 57.9 хувь нь л тухайн бүсдээ амьдарч байгаа ажээ. Нөгөө талаар, баруун бүсэд амьдарч байгаа иргэдийн 97.9 хувь нь уугуул иргэд (тухайн бүсэд төрөөд тэндээ амьдарч байгаа) байхад энэ үзүүлэлт Улаанбаатар хотод хамгийн бага буюу 48.9 хувь, төвийн бүсэд 71.5 хувь байна.

Сийрэг суурьшилтай зүүн бүсийн хүн амын өсөлтөд шилжих хөдөлгөөн харьцангуй бага нөлөө үзүүлдэг ажээ. Тухайлбал, тооллогоор баруун бүсэд төрсөн бүх хүн амын 42.1 хувьтай тэнцэх хүн ам тус бүсээс шилжин явсан бол зүүн бүсэд энэ үзүүлэлт 33.1 хувь байна. Өөрөөр хэлбэл, баруун бүсийн цэвэр шилжилт (шилжин ирсэн, явсан хүний зөрүү) -243.1 мянган хүн байхад зүүн бүсэд энэ үзүүлэлт -71.6 мянган хүн байна.

Төвийн бүсийн хот, суурин газруудын хөгжилд Улаанбаатар хот, бусад бүс нутаг, хөрш орнуудтай холбосон төмөр зам, Өмнөговь аймагт өрнөж буй уул уурхайн бүтээн байгуулалт илүү боломж бий болгож байгаа учир Улаанбаатараас гадна төвийн бүс нутагт 98.5 мянган хүн буюу хамгийн их хүн шилжин суурьшжээ. Төвийн бүс нутгийн нэг

онцлог нь шилжин ирсэн, явсан хүний зөрүү хамгийн бага (41.3 мянган хүн) бөгөөд бусад бүс нутгаас Улаанбаатар руу шилжигсэдийн дамжин суурьшдаг бүс байсаар байна.

Төрснөөс хойших шилжигсэдийн урсгалыг бүс нутгаар тодорхойлсон байдлаас харахад (хүснэгт 5.3) нэлээд сонирхолтой дүр зураг ажиглагдана. Улаанбаатар хотод төрөөд тоолох үед нийслэлд байнга сууж байсан хүн амын эзлэх хувь 92.3 байгаа нь хамгийн өндөр бөгөөд өнгөрсөн тооллогын үеийнхээ төвшинд байна. Улаанбаатар хотод төрөөд 2010 оны тооллогоор тоологдсон хүн амын 4.4 хувь нь төвийн бүсэд, 0.5 хувь нь баруун бүсэд, 2.0 хувь нь хангайн бүсэд, 0.7 хувь нь зүүн бүсэд шилжин суурьшсан нь Улаанбаатар хотод төрсөн хүн өөр бүсэд шилжин суурьших сонирхол тун бага байгааг харуулж байна.

Төрсөн бүс нутагтаа төрснөөсөө хойш амьдарч байгаа хүн амын эзлэх хувь Улаанбаатар хотын дараа хамгийн өндөрт хангайн бүс нутаг орж байна. Хүн ам нь хамгийн ихээр шилжин явсан бүс нутаг нь баруун бүс гэдгийг өмнө тэмдэглэсэн. Баруун бүс нутагт төрөөд тоолох үед Улаанбаатар хотод оршин суугаа хүн ам баруун бүсэд тоолуулсан хүн амын 49.7 хувьтай тэнцэж байна. Энэ нь бусад бүсүүдтэй харьцуулахад хамгийн их үзүүлэлт юм.

ХҮСНЭГТ 5.3. ТӨРСНӨӨС ХОЙШИХ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОГЧИД,
ТӨРСӨН БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА ОРШИН СУУЖ БАЙСАН БҮС НУТАГ,
ХУВИАР, 2010 ОН

Төрсөн газар	Бүгд	Тоолох үед байнга оршин сууж байсан газар				
		Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар
БҮГД	100.0	13.3	19.4	16.6	7.0	43.6
Баруун	100.0	57.9	4.2	8.1	0.4	29.4
Хангай	100.0	0.3	68.2	5.2	0.3	26.0
Төв	100.0	0.3	2.1	65.4	0.7	31.5
Зүүн	100.0	0.1	0.8	3.6	67.0	28.5
Улаанбаатар	100.0	0.5	2.0	4.4	0.7	92.3
Гадаад ¹	100.0	2.5	5.3	24.6	4.2	63.5
ДҮН	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Баруун	22.5	97.9	4.8	10.9	1.3	15.2
Хангай	25.7	0.6	90.2	8.1	1.1	15.3
Төв	18.2	0.4	2.0	71.5	1.8	13.2
Зүүн	9.7	0.1	0.4	2.1	92.8	6.3
Улаанбаатар	23.1	0.9	2.3	6.1	2.4	48.9
Гадаад ¹	0.8	0.1	0.2	1.2	0.5	1.2

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Хүснэгт 5.3-т хүн амын эзлэх хувийг тоолох үед байнга оршин сууж байсан бүс нутгаар харуулав. Тоолох үед Улаанбаатар хотын хүн амын 51.1 хувь бусад бүсээс шилжин ирж суурьшсан байгаа нь хамгийн өндөр, үүний дараагаар төвийн бүс, харин хүн ам хамгийн бага шилжин ирж суурьшсан бүс нь баруун бүс байна.

ТАВАН ЖИЛИЙН ӨМНӨХТЭЙ ХАРЬЦУУЛСАН ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогоор 5 жилийн шилжих хөдөлгөөнийг 2005 оны 1 дүгээр сард байнга сууж байсан аймаг, нийслэлээр авсан.

ХҮСНЭГТ 5.4. ТАВАН ЖИЛИЙН ӨМНӨ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОГЧДЫН ТОО, 5 ЖИЛИЙН ӨМНӨ БАЙНГА АМЬДАРЧ БАЙСАН БҮС НУТГААР, 2010 ОН

2005 оны 1 дүгээр сард байнга амьдарч байсан газар	5, түүнээс дээш насны хүн ам	5 жилийн өмнөх шилжих хөдөлгөөний байдал			Цэвэр шилжих хөдөлгөөн (+/-)
		Шилжих хөдөлгөөнд ороогүй	Шилжин ирэгсэд	Шилжин явагсад	
БҮГД	2 321 148	2 038 750	282 398	282 398	0
Баруун	348 358	292 011	11 121	56 347	- 45 226
Хангай	493 075	425 698	23 723	67 377	- 43 654
Төв	391 445	332 898	53 822	58 547	- 4 725
Зүүн	182 152	153 452	8 275	28 700	- 20 425
Улаанбаатар	884 407	834 691	185 457	49 716	135 741
Гадаад ¹	21 711	-	-	21 711	- 21 711

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Таван жилийн өмнөхтэй харьцуулсан шилжих хөдөлгөөний ерөнхий төрх, төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнийхтэй төстэй юм. Нийслэл хотоос бусад бүх бүс нутагт шилжих хөдөлгөөний урсгал гадагшаа чиглэсэн байна. Баруун бүсээс бусад бүс нутаг руу шилжсэн хөдөлгөөн хамгийн их, үүний дараа хангайн бүс орж байна. Бусад бүс нутагт цэвэр гадагш шилжсэн хөдөлгөөн их биш байна. Улаанбаатар хотын хүн ам 5 жилийн дотор шилжих хөдөлгөөний улмаас 135.7 мянган хүнээр нэмэгдсэн нь тоологдсон хүн амын 11.8 хувийг эзэлж байна. Гэтэл баруун бүс нутгаас 5 жилийн дотор цэвэр шилжин явсан хүн амын тоог, тоологдсон хүн амын тоотой харьцуулахад 12.8 хувь болж байна. Өөрөөр хэлбэл, баруун бүс 2005 оноос хойш одоо байгаа хүнийхээ 12.8 хувьтай тэнцэх хүнийг гадагш алдсан гэсэн үг. Хэрэв баруун бүсээс гадагш шилжих хөдөлгөөн ийм их байгаагүй бол тооллогоор тухайн бүсэд оршин суугаа хүн ам нэлээд олон байх байжээ.

ХҮСНЭГТ 5.5. ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, 2005 ОНЫ 1 ДҮГЭЭР САР БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА СУУЖ БАЙСАН БҮС НУТГААР, 2010 ОН

2005 оны 1 дүгээр сард байнга амьдарч байсан газар	5, түүнээс дээш насны хүн ам	Тоолох үед байнга оршин сууж байсан газар					ШИЛЖИН ЯВСАН
		Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар	
БҮГД	2 321 148	303 132	449 421	386 720	161 727	1 020 148	-
Баруун	348 358	292 011	5 355	11 204	379	39 409	56 347
Хангай	493 075	1 430	425 698	9 642	441	55 864	67 377
Төв	391 445	1 117	4 382	332 898	1 439	51 609	58 547
Зүүн	182 152	120	431	3 409	153 452	24 740	28 700
Улаанбаатар	884 407	7 721	12 572	24 038	5 385	834 691	49 716
Гадаад ¹	21 711	733	983	5 529	631	13 835	21 711
ШИЛЖИН ИРСЭН	-	11 121	23 723	53 822	8 275	185 457	282 398

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Хүснэгтээс харахад баруун бүсээс шилжин явсан хүний тоо хангайн болон төвийн бүстэй харьцуулахад харьцангуй цөөн мэт харагдаж байгаа боловч шилжин ирсэн хүн хамгийн бага (шилжин явсан нь хамгийн их) байна. Төвийн бүсээс гадагш олон хүн шилжин явсан боловч тухайн бүсэд гаднаас олон хүн шилжин ирсэн нь энэ бүс нутгийн хүн амын тоонд онцын өөрчлөлт оруулаагүй ажээ.

2005 оны 1 дүгээр сард Улаанбаатарт байнга сууж байсан хүн амын 94.4 хувь нь Улаанбаатар хотод тоологджээ (хүснэгт 5.6). Бусад бүс нутагт амьдарч байсан хүн амын 84-86 хувь нь тухайн бүс нутагтаа тоологджээ.

Харин хүснэгт 5.6-ийн дүнд эзлэх хувиас Улаанбаатар хотод сүүлчийн 5 жилийн хугацаанд шилжин суурьшсан хүн ам хамгийн их (18.2 хувь) байхад, баруун бүсэд хамгийн бага (3.7 хувь) байна.

ХҮСНЭГТ 5.6. ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСТАЙ ХҮН АМЫН ТОО, 2005 ОНЫ 1 ДҮГЭЭР САР БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА СУУЖ БАЙСАН БҮС НУТАГ, ХУВИАР, 2010 ОН

2005 оны 1 дүгээр сард байнга амьдарч байсан газар	Бүгд	Тоолох үед байнга оршин сууж байсан газар				
		Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар
БҮГД	100.0	13.1	19.4	16.7	7.0	44.0
Баруун	100.0	83.8	1.5	3.2	0.1	11.3
Хангай	100.0	0.3	86.3	2.0	0.1	11.3
Төв	100.0	0.3	1.1	85.0	0.4	13.2
Зүүн	100.0	0.1	0.2	1.9	84.2	13.6
Улаанбаатар	100.0	0.9	1.4	2.7	0.6	94.4
Гадаад ¹	100.0	3.4	4.5	25.5	2.9	63.7
ДҮН	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Баруун	15.0	96.3	1.2	2.9	0.2	3.9
Хангай	21.2	0.5	94.7	2.5	0.3	5.5
Төв	16.9	0.4	1.0	86.1	0.9	5.1
Зүүн	7.8	0.0	0.1	0.9	94.9	2.4
Улаанбаатар	38.1	2.5	2.8	6.2	3.3	81.8
Гадаад ¹	0.9	0.2	0.2	1.4	0.4	1.4

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

НЭГ ЖИЛИЙН ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН

Тооллогын товоос өмнөх нэг жилийн шилжих хөдөлгөөн нь төрснөөс хойш болон 5 жилийн өмнөхийг бодвол богино хугацаатай учир тоолуулж байгаа хүн хариулахад хялбар байдаг. Тиймээс төрснөөс хойш болон 5 жилийн өмнөх шилжих хөдөлгөөний талаар өгсөн мэдээллээс илүү бодитой байж болох талтай.

Тооллогын товоос өмнөх нэг жил улсын хэмээнд 101.2 мянган хүн шилжих хөдөлгөөнд оролцсон нь Өвөрхангай аймгийн суурин хүн амын тоотой тэнцүү юм. Энэ үзүүлэлт улсын хэмжээний суурин хүн амын 3.8 хувийг эзэлж байгаа нь нэлээд өндөр үзүүлэлт билээ.

ХҮСНЭГТ 5.7. НЭГ ЖИЛИЙН ӨМНӨ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОГЧДЫН ТОО, ЖИЛИЙН ӨМНӨ БАЙНГА АМЬДАРЧ БАЙСАН БҮС НУТГААР, 2010 ОН

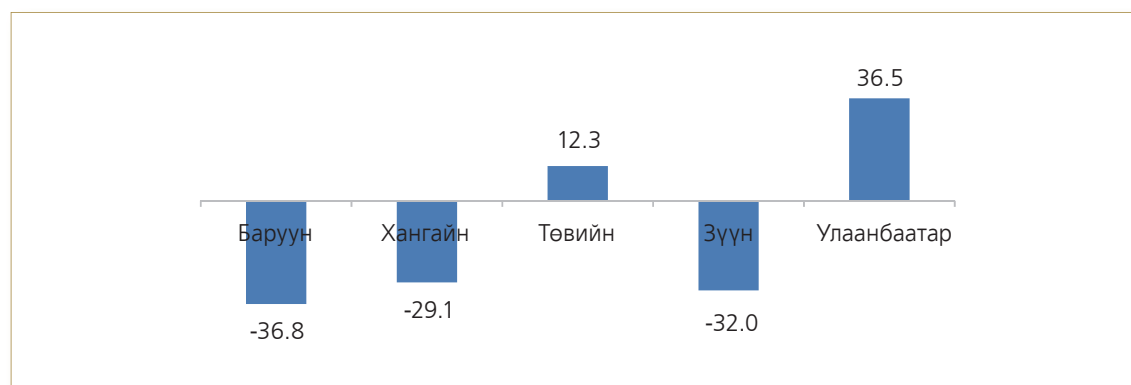
Жилийн өмнө байнга амьдарч байсан газар	Хүн амын тоо	Сүүлчийн нэг жилийн өмнөх шилжих хөдөлгөөний байдал			
		Шилжих хөдөлгөөнд ороогүй	Шилжин ирэгсэд	Шилжин явагсад	Цэвэр шилжих хөдөлгөөн
БҮГД	2 647 545	2 546 378	101 167	101 167	0
Баруун	365 998	347 989	4 548	18 009	- 13 461
Хангайн	530 152	506 142	8 584	24 010	- 15 426
Төвийн	435 318	417 104	23 589	18 214	5 375
Зүүн	191 418	182 146	3 153	9 272	- 6 119
Улаанбаатар	1 113 649	1 092 997	61 293	20 652	40 641
Гадаад ¹	11 010	-	-	11 010	- 11 010

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Сүүлчийн нэг жилийн шилжих хөдөлгөөний дүр төрх өмнөх 2 үеийн шилжих хөдөлгөөнтэй ижил байгаа нь тус улсын шилжих хөдөлгөөний урсгал чиглэл ерөнхийдөө ижил төстэй явагдаж ирснийг харуулна.

Сүүлчийн нэг жилийн шилжих хөдөлгөөний урсгалын талаарх тоо баримтыг бүс нутагт тоологдсон хүн амын тоотой харьцуулан цэвэр шилжилтийн коэффициентийг тооцож үзэхэд нэлээд сонирхолтой дүр төрх харагдана.

ЗУРАГ 5.5. ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ЦЭВЭР КОЭФФИЦИЕНТ, БҮС НУТГААР, 2010 ОН

Сүүлчийн нэг жилийн шилжих хөдөлгөөний өмнөх үеүдээс ялгарах онцлог нь төвийн бүсийн цэвэр шилжилт эерэг утга гарч байгаа нь тооллогын товын өмнөх нэг жилд төвийн бүсэд олон хүн шилжин суурьшсаныг харуулж байна. Ялангуяа, сүүлчийн нэг жилийн хугацаанд Өмнөговь аймаг руу 8.5 мянган хүн шилжжээ.

ХҮСНЭГТ 5.8. ХҮН АМЫН ТОО, ЖИЛИЙН ӨМНӨ БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА ОРШИН СУУЖ БАЙСАН БҮС НУТГААР, 2010 ОН

Жилийн өмнө байнга амьдарч байсан газар	Хүн амын тоо	Тоолох үед байнга оршин сууж байсан газар					ШИЛЖИН ЯВСАН
		Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар	
БҮГД	2 647 545	352 537	514 726	440 693	185 299	1 154 290	-
Баруун	365 998	347 989	1 632	3 083	130	13 164	18 009
Хангай	530 152	570	506 142	4 137	178	19 125	24 010
Төв	435 318	409	1 551	417 104	488	15 766	18 214
Зүүн	191 418	61	158	1 227	182 146	7 826	9 272
Улаанбаатар	1 113 649	3 077	4 838	10 746	1 991	1 092 997	20 652
Гадаад ¹	11 010	431	405	4 396	366	5 412	11 010
ШИЛЖИН ИРСЭН	-	4 548	8 584	23 589	3 153	61 293	101 167

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Жилийн өмнө Улаанбаатар хотод сууж байсан бүх хүний 98.1 хувь нийслэлд тоологдсон нь бусад бүсүүдээс хамгийн өндөр юм. Харин Улаанбаатар хотод тоологдсон нийт хүний 5.3 хувь нь сүүлчийн нэг жилийн дотор шилжин ирсэн хүмүүс байгааг дараах хүснэгтээс харагдаж байна.

ХҮСНЭГТ 5.9. ХҮН АМЫН ТОО ЖИЛИЙН ӨМНӨ БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА СУУЖ БАЙСАН БҮС НУТАГ, ХУВИАР, 2010 ОН

Жилийн өмнө байнга амьдарч байсан газар	Бүгд	Тоолох үед байнга оршин сууж байсан газар				
		Баруун	Хангай	Төв	Зүүн	Улаанбаатар
БҮГД	100.0	13.3	19.4	16.6	7.0	43.6
Баруун	100.0	95.1	0.4	0.8	0.0	3.6
Хангай	100.0	0.1	95.5	0.8	0.0	3.6
Төв	100.0	0.1	0.4	95.8	0.1	3.6
Зүүн	100.0	0.0	0.1	0.6	95.2	4.1
Улаанбаатар	100.0	0.3	0.4	1.0	0.2	98.1
Гадаад ¹	100.0	3.9	3.7	39.9	3.3	49.2
ДҮН	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Баруун	13.8	98.7	0.3	0.7	0.1	1.1
Хангай	20.0	0.2	98.3	0.9	0.1	1.7
Төв	16.4	0.1	0.3	94.6	0.3	1.4
Зүүн	7.2	0.0	0.0	0.3	98.3	0.7
Улаанбаатар	42.1	0.9	0.9	2.4	1.1	94.7
Гадаад ¹	0.4	0.1	0.1	1.0	0.2	0.5

¹ Гадаадын харьяат иргэд, Монгол Улсын харьяат иргэдээс гадаадад төрсөн хүмүүс

Төрснөөс хойш, 5 болон нэг жилийн өмнөх шилжих хөдөлгөөний урсгалыг харахад аль ч бүсээс Улаанбаатар руу чиглэсэн урсгал хамгийн их байгаа боловч төвийн бүсэд шилжин ирж суурьшигч бусад бүсүүдтэй харьцуулахад хамгийн олон байна. Энэ нь төвийн бүсийн аймгуудын хөгжил, төрөөс баримталж буй бодлого зэрэг олон татах хүчин зүйлстэй холбоотой юм. Цаашид төвийн бүсийн аймгуудад уул уурхайн бүтээн байгуулалт өрнөх, аж үйлдвэрийн томоохон цогцолбор байгуулах, зам, харилцаа, дэд бүтцийг сайжруулах зэрэг олон ажил хийгдэх учраас шилжих хөдөлгөөнийг энэ бүс рүү илүү ихээр татах болно.

ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОГЧДЫН НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

Шилжих хөдөлгөөнийг хугацаа, нутаг дэвсгэрээс гадна хүн ам зүй, нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтүүд, тухайлбал нас, хүйс, боловсрол, гэрлэлтийн байдал, эдийн засгийн идэвх, орлого, өрхийн сууцны нөхцөл, дэд бүтцийн хангамж зэрэг олон үзүүлэлттэй хамааруулан судлах нь илүү ач холбогдолтой юм. Хэдийгээр тооллогоор цуглуулсан мэдээлэл, үзүүлэлтүүд хязгаарлагдмал ч энэ сэдвээр олон талаас нь нарийвчлан судлах боломж бий бөгөөд дараа дараагийн түүвэр судалгаа хийх хамгийн өргөн хүрээний эх олонлог болно.

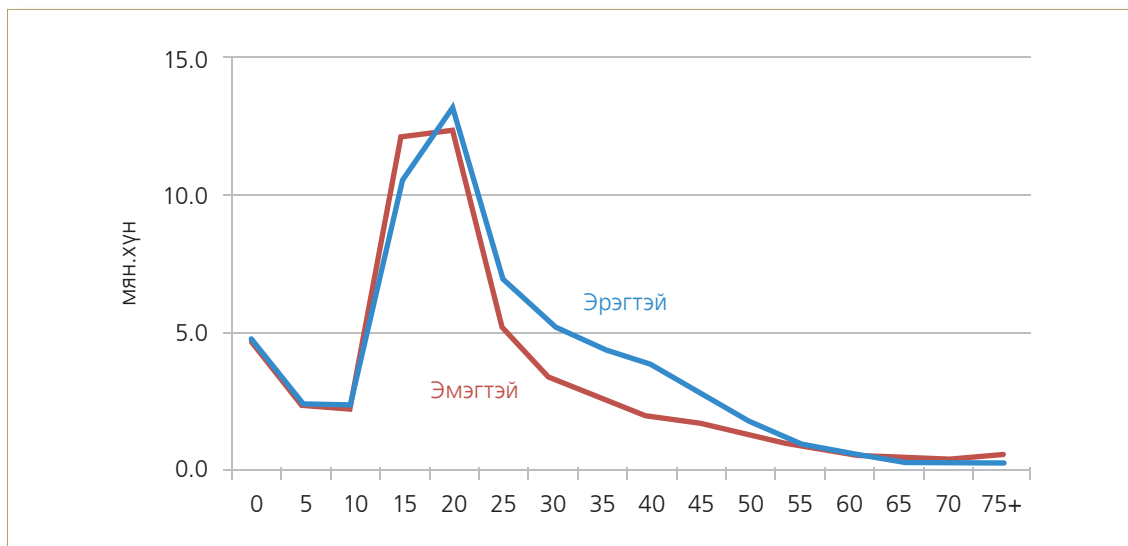
ХҮСНЭГТ 5.10. СҮҮЛЧИЙН НЭГ ЖИЛД ШИЛЖИГСЭД, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Шилжигсэд					
	Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	114 022	100.0	60 953	100.0	53 069	100.0
0-4	9 389	8.2	4 776	7.8	4 613	8.7
5-9	4 738	4.2	2 384	3.9	2 354	4.4
10-14	4 606	4.0	2 370	3.9	2 236	4.2
15-19	22 898	20.1	10 645	17.5	12 253	23.1
20-24	25 722	22.6	13 239	21.7	12 483	23.5
25-29	12 250	10.7	6 988	11.5	5 262	9.9
30-34	8 682	7.6	5 307	8.7	3 375	6.4
35-39	7 009	6.1	4 441	7.3	2 568	4.8
40-44	5 855	5.1	3 841	6.3	2 014	3.8
45 +	12 873	11.3	6 962	11.4	5 911	11.1

Сүүлчийн нэг жилд шилжих хөдөлгөөнд оролцсон эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс бараг 7.9 мянгаар илүү байгаа нь эрэгтэйчүүд шилжих хөдөлгөөнд давамгайлж байгааг харуулна. Ялангуяа, 20-54 насанд эрэгтэйчүүд илүү байгаа юм. Ахимаг насанд эрэгтэйчүүдийн шилжих хөдөлгөөн давамгайлж байгааг тэд эхлээд зорьсон газраа ганцаараа очиж, дараа ар гэрийнхнийгээ татаж авч байгаатай холбон тайлбарлаж болно. Шилжигсэдийн дотор 15-29 насны залуучууд илүү ихээр шилжсэн (нийт шилжигсэдийн 53.4 хувь) нь их, дээд, мэргэжлийн сургуульд суралцагчдыг тоолох үед байгаа газарт нь тоолсонтой холбоотой. Нөгөө талаар 15-аас доош насны хүүхдүүд, 60-аас дээш насны өндөр настнууд багагүй хэмжээгээр шилжих хөдөлгөөнд оролцсон байгаагаас үзэхэд гэр бүлийн шилжилт байгааг

гэрчилнэ. Онолын хувьд хүүхэд, өндөр настнууд эцэг эх болон асран хамгаалагчийнхаа хамт шилждэг билээ (зураг 5.5).

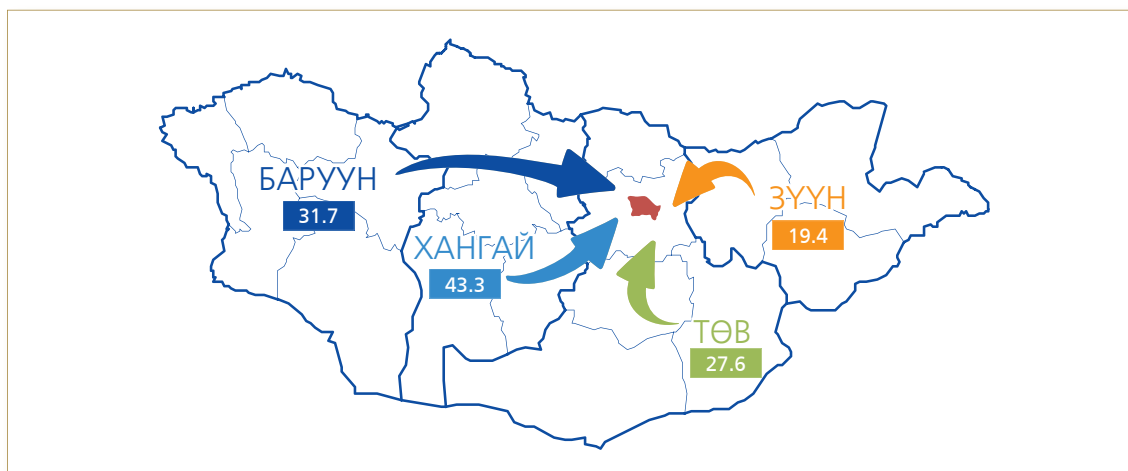
ЗУРАГ 5.6. СҮҮЛЧИЙН НЭГ ЖИЛД ШИЛЖИГСЭД, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

ХОТЖИЛТ

Хотын хүн амын өсөлтийн дийлэнхийг шилжих хөдөлгөөний өсөлт бүрдүүлдэг. Нийслэлээс гадна аймгийн төвүүд нь орон нутагтаа боловсрол, эрүүл мэндийн болон бусад үйлчилгээний чанараар хөдөөнөөс илүү байдгийн зэрэгцээгээр, үйлдвэрлэл, үйчилгээ эрхлэх, ажлын байр олох боломж илүү байдаг нь тодорхой юм. Ялангуяа, сүүлчийн жилүүдэд тохиолдож байгаа байгалийн гамшигт үзэгдлүүд малчдад хүндээр тусч, төв, суурин газарт шилжих нь нэмэгдсэнээс манай улсын хотжих үйл явц өмнөхөөсөө илүү хурдацтай явагдаж байна. Хотуудын хүн амын 2000-2010 оны өсөлтийг дөрөвдүгээр бүлгээс үзнэ үү.

ЗУРАГ 5.7. УЛААНБААТАР ХОТОД ШИЛЖИН ИРЭГЧИД, БҮС НУТГААР, 2010 ОН
(ШИЛЖИН ИРСЭН БОЛОН ЯВСАН ХҮНИЙ ЗӨРҮҮГЭЭР, МЯН.ХҮН)

Хотуудын хүн амын өсөлт хурдацтай явагдаж байгааг дээр тэмдэглэсэн. Улаанбаатар хотын хүн амын өсөлт бусад хотуудаас ихээхэн илүү байгаа төдийгүй 2 тооллогын хооронд 349.2 мянган хүнээр (51.9 хувь) нэмэгдэж, 2010 оны тооллогын дүнгээр улсын нийт хүн амын 43.2 хувийг эзэлдэг болов.

Сүүлчийн арван жилд хотжих үйл явц хамгийн их явагдсан бүс нутаг бол хангайн бүс бөгөөд энэ бүсэд аялал, жуулчлал, амралт, сувиллын салбар илүүтэй хөгжсөн болон улсын 2 дахь том хот болох Эрдэнэт оршдогтой холбоотой. Өвөрхангай аймгийн хотын хүн ам 2 дахин, Баянхонгор аймгийнх 35 хувиар өсч улсад тэргүүлжээ. Өвөрхангай аймгийн хотын хүн ам ийнхүү эрчимтэй нэмэгдсэн нь аялал жуулчлал өргөн хөгжиж, Хархорин сумын төв тосгоны статустай болсонтой холбоотой юм.

Мөн Монгол Улсын төмөр замын дагуу хотжих үйл явц хурдацтай явагдаж байгааг 5.12 дугаар хүснэгтийн тоо баримтаас харж болно. Төвийн бүсэд Дорноговь, Өмнөговь, Дархан-Уул аймаг хотоод шилжин ирэгчид олонтой аймагт орж байна. Дорноговь аймаг БНХАУ-тай хиллэдэг бөгөөд хилийн боомт хот Замын-Үүд бүс нутгийн хамгийн тохиромжтой худалдааны төв болон өргөжсөөр байна. Цаашдаа уул уурхай хайгуул, үйлдвэрлэл дагасан тосгон суурингууд буй болж, хүн ам ихээр төвлөрөх болсон Өмнөговь аймгийн хотын хүн ам эрчимтэй нэмэгдэхээр байна.

ХҮСНЭГТ 5.11. ХОТЫН ХҮН АМЫН ТОО, БҮС НУТАГ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ӨСӨЛТ, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Хотын хүн амын тоо		Өсөлтийн хувь	Дүнд эзлэх хувь	
	2000	2010		2000	2010
БҮГД	1 344 516	1 798 147	133.7	100.0	100.0
Баруун бүс	122 701	122 334	99.7	9.1	6.8
Баян-Өлгий	28 060	30 663	109.3	2.1	1.7
Говь-Алтай	18 023	17 962	99.7	1.3	1.0
Завхан	24 276	17 485	72.0	1.8	1.0
Увс	26 319	27 178	103.3	2.0	1.5
Ховд	26 023	29 046	111.6	1.9	1.6
Хангайн бүс	175 681	225 221	128.2	13.1	12.5
Архангай	18 519	20 619	111.3	1.4	1.1
Баянхонгор	22 066	29 829	135.2	1.6	1.7
Булган	16 239	14 116	86.9	1.2	0.8
Орхон	68 310	84 187	123.2	5.1	4.7
Өвөрхангай	19 058	38 027	199.5	1.4	2.1
Хөвсгөл	31 489	38 443	122.1	2.3	2.1
Төвийн бүс	201 357	211 451	105.0	15.0	11.8
Говьсүмбэр	8 983	9 742	108.4	0.7	0.5
Дархан-Уул	65 791	74 985	114.0	4.9	4.2
Дорноговь	25 210	33 932	134.6	1.9	1.9
Дундговь	14 517	13 664	94.1	1.1	0.8
Өмнөговь	14 183	18 781	132.4	1.1	1.0
Сэлэнгэ	56 446	47 008	83.3	4.2	2.6
Төв	16 227	13 339	82.2	1.2	0.7
Зүүн бүс	84 700	84 851	100.2	6.3	4.7
Дорнод	41 714	38 615	92.6	3.1	2.1
Сүхбаатар	15 133	16 150	106.7	1.1	0.9
Хэнтий	27 853	30 086	108.0	2.1	1.7
Улаанбаатар	760 077	1 154 290	151.9	56.5	64.2

ДҮГНЭЛТ

Хүн амын шилжих хөдөлгөөний сүүлчийн 11 жилийн дүр төрх өмнөх 11 жилийнхтэй ерөнхийдөө төстэй ажээ. Төрснөөс хойших шилжигчдийн урсгалаас харахад нэлээд сонирхолтой дүр зураг ажиглагдаж байна. Улаанбаатар хотод төрсөн, тоолох үед нийслэлд байнга оршин сууж байгаа хүн амын эзлэх хувь 92.3 байгаа нь өнгөрсөн тооллогын үеийнхээ төвшинд байна. Улаанбаатар хотод төрсөн хүмүүс өөр бүсэд шилжин суурьших сонирхол тун бага байгааг сүүлчийн хоёр тооллогын дүн харуулав.

Таван жилийн өмнөх шилжих хөдөлгөөний байдал төрснөөс хойших шилжих хөдөлгөөнийхтэй ерөнхийдөө адил юм. Нийслэл хотоос бусад бүс нутгийн шилжих хөдөлгөөний урсгал гадагшаа чиглэжээ. Баруун бүс нутгаас бусад бүс нутаг руу шилжсэн хүний тоо хамгийн олон, дараа нь хангайн бүс орж байна. Баруун бүсээс бусад бүс нутгийн шилжих хөдөлгөөний цэвэр урсгал (Шилжин ирсэн явсан хүний зөрүү) тийм ч их биш байгаа юм. Улаанбаатар хотын хүн ам 5 жилийн дотор шилжих хөдөлгөөний улмаас 135.7 хүнээр нэмэгдсэн нь тоолох үед байнга оршин сууж байсан хүн амын 11.8 хувийг эзэлж байна. Гэтэл баруун бүсээс 5 жилийн дотор цэвэр шилжин явсан хүн амын тоо, тоолох үед тухайн бүсэд тоологдсон хүн амын 12.8 хувь болж байна. Өөрөөр хэлбэл, баруун бүс 2005 оноос хойш одоо байгаа хүнийхээ 12.8 хувьтай тэнцэх хүнийг гадагш алджээ.

Тооллогын товоос өмнөх нэг жилд улсын хэмээнд 101.2 мянган хүн шилжих хөдөлгөөнд оролцсон нь Өвөрхангай аймгийн суурин хүн амтай тэнцүү юм. Энэ үзүүлэлт улсын хэмжээний суурин хүн амын 3.8 хувийг эзэлж байгаа нь нэлээд өндөр үзүүлэлт бөгөөд хот хоорондын зорчигч тээвэр болон бусад шилжих хөдөлгөөнд оролцогчдын нийгмийн асуудлыг зохицуулахад энэ үзүүлэлт гол үндэслэл болох учиртай.

Хотын хүн амын өсөлтийн дийлэнхийг шилжих хөдөлгөөний өсөлт бүрдүүлж байна. Нийслэлээс гадна аймгийн төвүүд орон нутагтаа боловсрол, эрүүл мэндийн болон бусад үйлчилгээний чанараар хөдөөнөөс илүү байдгийн зэрэгцээгээр, үйлдвэрлэл, үйчилгээ эрхлэх, ажлын байр олох боломж илүү байдаг нь тодорхой юм. Ялангуяа, сүүлчийн жилүүдэд тохиолдож байгаа байгалийн гамшигт үзэгдлүүд малчдад хүндээр тусч, төв, суурин газарт шилжих нь нэмэгдсэнээс манай улсын хотжих үйл явц өмнөхөөсөө илүү хурдацтай явагдаж байна.

Нийслэл хотоос гадна Хангайн бүсэд Өвөрхангай, Баянхонгор аймаг, Орхон аймаг, төвийн бүсэд Дорноговь, Өмнөговь, Дархан-Уул аймаг хот, суурин газар шилжин ирэгчид олонтой юм.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ

БОЛОВСРОЛ, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ

БОЛОВСРОЛ, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ

Хүн амын эрүүл мэнд, төрөлт, нас баралт, гэрлэлт, шилжих хөдөлгөөн зэрэг хүн ам зүйн үзэгдэл, хөдөлмөр эрхлэлт, орлогын төвшин зэрэг нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтүүд боловсролоос ихээхэн хамаардаг. Иймд боловсролыг олон асуудалтай холбон судалдаг.

Боловсрол нь хүн амын ажиллаж, амьдрах чадавх, хүмүүн капиталд оруулсан хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг харуулах чухал үзүүлэлт юм. Тооллогоор хүн амын боловсролын төвшинг тодорхойлох нь хүн ам зүйн үндсэн үзүүлэлтүүд, ажиллах хүч, шилжих хөдөлгөөн, байршил, орон сууц зэрэг үндэсний болон бүс нутаг, аймаг, нийслэлийн хэмжээний бодлого, төлөвлөлтийг боловсруулахад нэн чухал билээ.

Хүний хөгжлийн үзүүлэлтийн нэг болох хүн амын боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэгийг илэрхийлэх үзүүлэлтийг тус улсын бүх хүн амын тооллогод тусгасан учраас эдгээр үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлтийг тодорхойлох бүрэн боломжтой. Хүн амын боловсрол, бичиг үсгийн мэдлэгийн төвшингийн үзүүлэлт нь төр, засгаас хүнийг хөгжүүлэхэд зориулсан хөрөнгө оруулалтын үр дүнг илэрхийлдэг тул тооллогоор нэлээд дэлгэрэнгүй судалдаг.

Боловсролын тухай Монгол Улсын хуулийн 10 дугаар зүйлд “Боловсролын агуулга нь суралцагчийн нас, сэтгэхүйн онцлог, авьяас, сонирхол, хувийн болон нийгмийн хэрэгцээ, үндэсний өв, технологийн хөгжлийн хандлагад нийцүүлэн боловсролын зорилгыг хэрэгжүүлэхэд чиглэнэ”⁴ гэж заасан үндсэн агуулгад сүүлчийн тооллогуудын асуулга, аргачлал, заавар, үр дүн нийцэж байгаа.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын асуулгад бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшинд холбогдох асуултыг 6, түүнээс дээш насны бүх хүнээс, 2-39 насны хүнээс сургуульд сурдаг, цэцэрлэгт хүмүүждэг эсэхийг асуусан.

Бага, дунд боловсролын тухай Монгол Улсын хуулийн 7 дугаар зүйлд “Бага боловсролыг 6, суурь боловсролыг 9, бүрэн дунд боловсролыг 12 жилд тус тус эзэмшүүлнэ”⁵, мөн Дээд боловсролын тухай Монгол Улсын хуулийн 8 дугаар зүйлд “Дээд боловсрол эзэмшүүлэх дипломын сургалт 90 багц цагаас доошгүй байх бөгөөд өмнөх сургалтын кредит цагийг оролцуулан тооцон бакалаврын сургалт 120 багц цагаас, магистрын сургалт 150 багц цагаас, докторын сургалт 210 багц цагаас тус тус доошгүй байна”⁶ гэж заажээ.

⁴ Боловсролын тухай хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл III боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 369

⁵ Бага, дунд боловсролын тухай хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл III боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 392

⁶ Дээд боловсролын тухай хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл III боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 404

БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН

Монгол Улс зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэнээс хойших 20 орчим жилд боловсролын тогтолцоог шинэчилж, хөгжингүй орны боловсролын стандартыг нэвтрүүлж байна. Тиймээс тооллого хоорондын хүн амын боловсролын төвшинг зэрэгцүүлэн жишиж өөрчлөлтийг харах нь чухал билээ. Төвлөрсөн төлөвлөлгөөт нийгмийн харилцаанд мөрдөж байсан боловсролын ангилал 2000 оны тооллогын үеийнхээс нэлээд ялгаатай болсон тул 1989, 2000 оны тооллогын дүнг тодорхой хэмжээгээр бүлэглэж зэрэгцүүлсэн. Энэ удаа хүн амын боловсролын төвшинг НҮБ-ын зөвлөмж, олон улсын нийтлэг жишгийг харгалзан 10, түүнээс дээш насныханд тодорхойлов.

Арав, түүнээс дээш насны хүн амд боловсролтой хүн амын эзлэх хувийн жин өмнөх тооллогын үеийнхээс 4.1 пунктээр нэмэгдэж, 92.5 хувь болсон байна.

ХҮСНЭГТ 6.1. АРАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХҮЙС, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Боловсролын төвшин	2000			2010		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Боловсролгүй	11.6	11.7	11.5	7.5	8.0	6.9
Боловсролтой	88.4	88.3	88.5	92.5	92.0	93.1
Дээд	7.6	7.6	7.7	18.3	15.4	21.2
Тусгай мэргэжлийн дунд	7.6	5.7	9.4	5.7	4.6	6.9
Техникийн болон мэргэжлийн	3.6	3.9	3.4	2.8	3.1	2.6
Бүрэн дунд	21.0	19.1	22.8	32.0	32.2	31.9
Суурь	25.1	28.3	22.1	17.9	20.3	15.6
Бага	23.4	23.8	23.1	15.8	16.6	15.0

Улсын болон хувийн хэвшлийн олон их, дээд сургууль байгуулагдаж, түүнд олон арван мянган залуучууд суралцан, төгсөж байгаагийн дүнд 10, түүнээс дээш насны нийт хүн амд дээд боловсролтой хүний эзлэх хувь өнгөрсөн 11 жилд 10.7 пунктээр нэмэгдсэн нь нэг талаар сайн үзүүлэлт боловч нөгөө талдаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарт ажиллах дунд болон мэргэжлийн боловсрол эзэмшигчдийн хувь буурсан байна. Мөн бага болон суурь боловсрол эзэмшигчдийн хувийн жин буурч, бүрэн дунд боловсрол эзэмшигчдийнх өссөн нь нэг талаас эцэг эхчүүд хүүхэддээ аль болох дээд боловсрол эзэмшүүлэх сонирхолтой болсонтой холбоотой.

Боловсрол эзэмшигчдийг хүйсээр ангилж үзэхэд нэлээд ялгаатай байдал ажиглагдана. Ялангуяа, дээд боловсролтой эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь тооллого хооронд 2 дахин өссөн байхад эмэгтэйчүүдийнх 2.8 дахин нэмэгджээ. Гэтэл тусгай мэргэжлийн дунд, мэргэжлийн боловсрол эзэмшигчдийн хувь буурсны дотор эмэгтэйчүүдийнх нь эрэгтэйчүүдийнхээс илүү буурсан байна.

Арав, түүнээс дээш насны нийт хүн амд боловсролгүй хүн амын эзлэх хувь нэлэнхүйдээ буурсны дотор эмэгтэйчүүдийнх илүү буурчээ. Нийгмийн хөгжлийн явцад хүн амын боловсрол эзэмших хэрэгцээ, шаардлага, боломж, хандлага өөр өөр байлаа. Өмнөх тооллогуудын дүнгээс үзэхэд нас ахисан хүмүүсийн боловсролын төвшин залуу үеийнхтэй харьцуулахад бага байдаг байсан. Сүүлчийн үед нас дэвшилтээс шалтгаалан боловсрол өндөртэй залуу үе бага боловсролтой ахмад насны хүмүүсийг түрж, боловсролын төвшний ерөнхий байдал сайжрахад нөлөөсөн.

Хүн амын боловсролын байдлыг хот, хөдөөгөөр ангилж үзэхэд ялгаатай тал харагдаж байна.

ХҮСНЭГТ 6.2. АРАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Боловсролын төвшин	Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Боловсролгүй	4.9	5.2	4.6	13.1	13.7	12.5
Боловсролтой	95.1	94.8	95.4	86.9	86.3	87.5
Дээд	23.4	20.2	26.4	7.0	5.6	8.6
Тусгай мэргэжлийн дунд	6.5	5.3	7.5	4.2	3.0	5.4
Техникийн болон мэргэжлийн	2.5	2.8	2.2	3.5	3.5	3.5
Бүрэн дунд	37.6	38.8	36.5	19.6	18.6	20.6
Суурь	14.3	16.5	12.2	26.0	27.9	23.9
Бага	10.8	11.1	10.6	26.6	27.6	25.5

Хот, хөдөөгийн хүн амын боловсролын төвшин дээшлэх тутам боловсролын ялгаа нь нэмэгдэх ажээ. Боловсролгүй хүний эзлэх хувь хөдөөд хотоос 2.7 дахин өндөр бол дээд боловсролтой хотын хүн ам хөдөөгийнхөөс 3.3 дахин их байна. Харин хотод бүрэн дунд боловсролтой хүн ам олон байхад хөдөөд суурь болон бага боловсролтой хүн илүү олон байна. Хөдөөгийн дээд, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой эмэгтэйчүүдийн хувийн жин эрэгтэйчүүдийнхээс өндөр, суурь болон бага боловсролтой эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эмэгтэйчүүдийнхээс илүү байгаагаас үзэхэд хөдөөгийн эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү өндөр боловсролтой байна. Хотод энэ байдал бас давтагдаж байна.

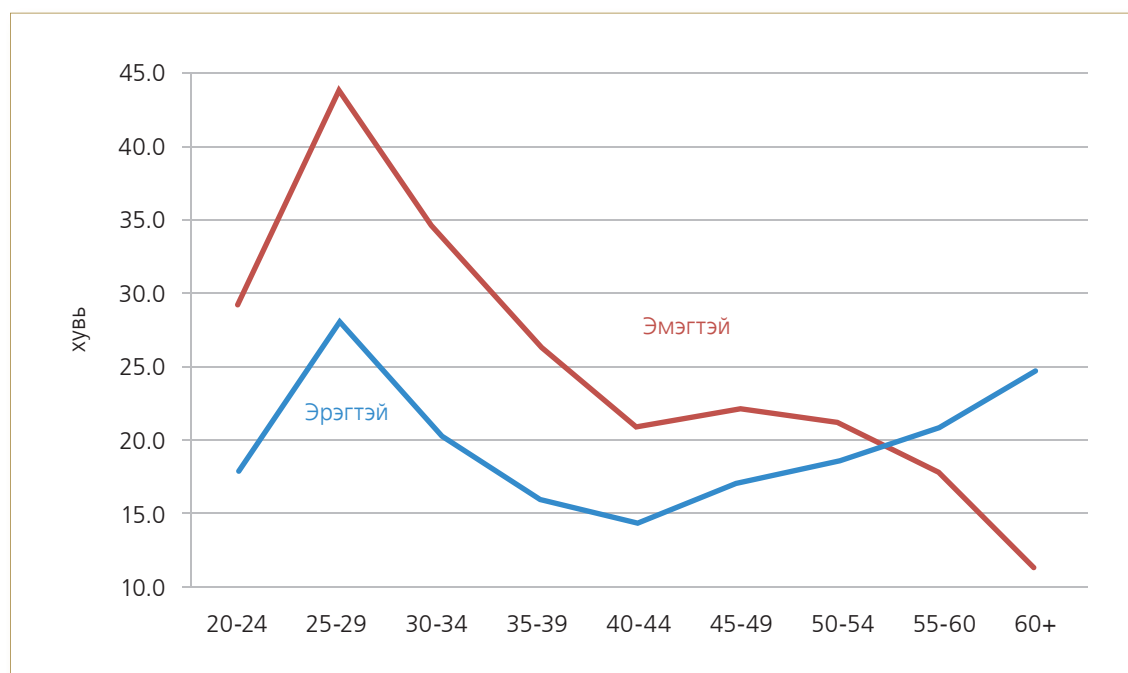
ХҮСНЭГТ 6.3. АРАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХУВИАР 2010 ОН

Насны бүлэг	Бүгд	Дээд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага	Боловсролгүй
БҮГД	100.0	18.3	5.7	2.8	32.0	17.9	15.8	7.5
10-14	100.0	-	-	-	-	7.2	59.8	33.0
15-19	100.0	0.6	1.0	1.8	39.4	41.0	12.8	3.4
20-24	100.0	23.8	2.7	2.8	51.3	9.7	5.7	4.0
25-29	100.0	36.1	2.2	1.5	31.1	13.0	10.2	6.1
30-34	100.0	27.3	3.0	1.5	34.9	19.6	10.1	3.7
35-39	100.0	21.5	7.4	4.4	40.3	20.3	4.0	2.1
40-44	100.0	17.9	11.7	5.9	39.4	18.2	4.5	2.5
45-49	100.0	19.8	12.7	5.6	33.9	18.3	6.5	3.1
50-54	100.0	20.0	13.9	5.0	27.1	19.7	11.2	3.1
55-59	100.0	19.4	15.1	4.1	23.8	17.2	16.8	3.7
60 +	100.0	17.2	11.0	2.2	15.7	11.5	30.6	11.7

Боловсролын төвшинг насаар ангилж үзэхэд зарим сонирхолтой дүр зураг ажиглагдана. Дээд, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүний эзлэх хувь 30-34 насны буурч байснаа 45-54 насанд нэмэгдэж, цаашдаа буурчээ. Энэ нь 1960-аад оны эхнээс манай улсад дээд, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой боловсон хүчнийг олноор нь бэлтгэж байсантай холбоотой. Харин боловсролгүй хүний эзлэх хувь нас ахих тутам нэмэгдэж байгаа нь зүй ёсны асуудал юм. Ахимаг насны хүмүүсийн боловсролын төвшин ерөнхийдөө доогуур, тэдний 1/3 нь бага боловсролтой, 11.7 хувь нь боловсролгүй байна. Харин 20-34 насны дээд боловсролтой хүний эзлэх хувийн жин хамгийн өндөр байгаа нь зүй ёсных боловч энэ насны боловсролгүй хүний эзлэх хувь бусад наснаас өндөр байна. Энэ нь нийгэм, эдийн засгийн тогтолцоо өөрчлөгдсөн шилжилтийн үед сургууль завсардалт өндөр байсныг гэрчилнэ. Ерөнхийдөө 20-40 хүртэл насны хүмүүсийн боловсролын төвшин сайн харагдаж байна. Гэвч тухайн насны хүн амын дотор мэргэжлийн боловсролтой хүний эзлэх хувь бага байгаа нь үйлдвэрлэл, үйчилгээнд ажиллах мэргэжилтэй ажилчдын хүрэлцээ хангалтгүй байгааг харуулна.

Олон улсын жишиг, хандлагатай зэрэгцүүлэхэд манай улсын дээд, тусгай мэргэжлийн дунд болон мэргэжлийн боловсролтой хүний харьцаа нэлээд өөр байна. Тухайлбал, манай улсын дээд боловсролтой 6 хүнд нэг мэргэжлийн боловсролтой хүн, дээд боловсролтой 3 хүнд 1 тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүн ногдож байна.

ЗУРАГ 6.1. ДЭЭД БОЛОВСРОЛТОЙ ХҮН АМ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

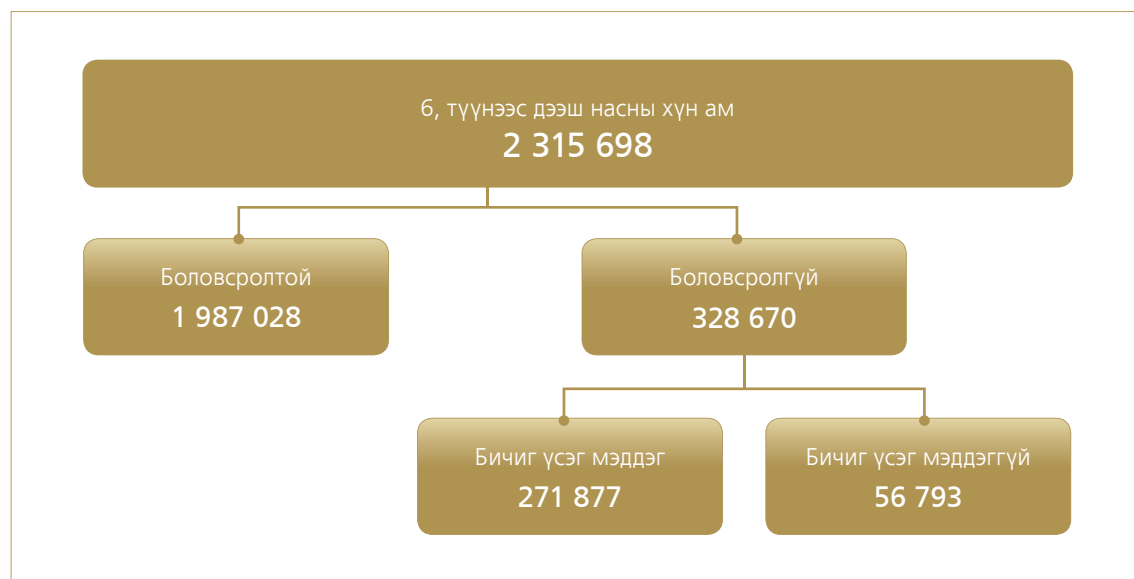

Орчин үед эмэгтэйчүүд дээд боловсрол эзэмших нь эрэгтэйчүүдээс илүү байгааг өмнө дурдсан. Энэ байдал үргэлж ийм байгаагүй юм. Хүн амын боловсролын төвшин улс орны тухайн үеийн хөгжлийн чиг хандлагаас шалтгаалан янз бүр байсныг дээрх зургаас харж болно. Одоогоос 30 жил, түүнээс өмнө дээд боловсрол эзэмшсэн хүмүүсийн хувьд эрэгтэйчүүд нь эмэгтэйчүүдээс илүү байжээ. Харин 50 хүртэл насанд дээд боловсролтой эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байгаагийн дотор 25-29 насанд хамгийн өндөр байна.

БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ

Бичиг үсгийн мэдлэгийн тодорхойлолтын талаарх НҮБ-ын зөвлөмжийг 2000, 2010 оны тооллогод үндсэнд нь баримталсан юм. Аль нэг хэлээр энгийн өгүүлбэрийг уншиж ойлгодог, бичиж чаддаг хүнийг бичиг үсэг мэддэг гэж үзсэн. Зургаа, түүнээс дээш насны боловсролгүй хүнээс бичиг үсэг мэддэг эсэхийг тодруулж асуусан.

ЗУРАГ 6.2. ХҮН АМЫН ТОО, БОЛОВСРОЛ, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГЭЭР, 2010 ОН

Хүн амын бичиг үсгийн мэдлэгийн төвшинг олон улсын хэмжээнд зэрэгцүүлэхэд дөхөм болгож, 15, түүнээс дээш насаар тодорхойлов.

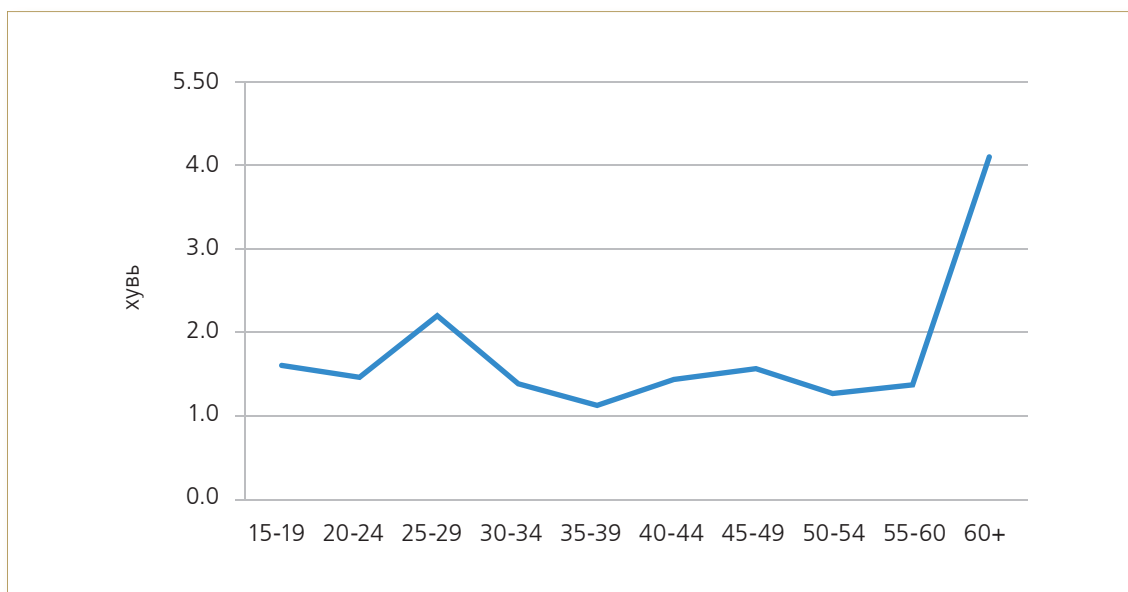
ХҮСНЭГТ 6.4. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Бичиг үсгийн мэдлэг	2000					Бүгд	2010				
	Бүгд	Байршил					Бүгд	Байршил			
		Хот		Хөдөө				Хот		Хөдөө	
		дүнд эзлэх хувь	мян. хүн	дүнд эзлэх хувь	мян. хүн	дүнд эзлэх хувь		мян. хүн	дүнд эзлэх хувь	мян. хүн	дүнд эзлэх хувь
БҮГД	100.0	898.7	100.0	625.7	100.0	100.0	1331.7	100.0	574.3	100.0	
Бичиг үсэг мэддэг	97.8	888.4	98.9	602.0	96.2	98.3	1319.8	99.1	553.0	96.3	
Бичиг үсэг мэддэггүй	2.2	10.3	1.1	23.7	3.8	1.7	11.9	0.9	21.3	3.7	

Монгол Улсын 15, түүнээс дээш насны хүн амын 98.3 хувь бичиг үсэг мэдэж байгаа нь олон улсынхтай зэрэгцүүлэхэд өндөр байна. Харин хот, хөдөөгийн оршин суугчдын хувьд ялгаа их байгаа юм. Хотын бичиг үсэг мэддэггүй хүн амын хувь хөдөөгийнхөөс 4.1 дахин бага байна. Арван тав, түүнээс дээш насны хотын хүн амын 0.9 хувь буюу 12 орчим мянган хүн бичиг үсэг мэдэхгүй байгаагаас үзэхэд хотынхон бараг бүхэлдээ бичигтэн болсон гэж болно. Энэ үзүүлэлтэд хөгжлийн бэрхшээлийн улмаас бичиг үсэг сурах боломжгүй хүн орсныг харгалзан үзэх учиртай.

Бичиг үсэг мэддэггүй хүн амын эзлэх хувийг насаар ангилж үзэхэд анхаарах асуудал ажиглагдана. 15-29 насны залуучуудын 1.7 хувь нь бичиг үсэг мэдэхгүй байгаа нь бага мэт боловч хүнийхээ тооноос хамаарч тэд нийт бичиг үсэг мэддэггүй 15, түүнээс дээш насны хүн амын 42.0 хувийг эзэлж байна. Энэ үзүүлэлт хөдөөгийн залуучуудын дотор 43.4 хувь байна. Бичиг үсэг мэддэггүй хүн амын эзлэх хувь 85-аас дээш насанд харьцангуй өндөр байгаа юм.

ЗУРАГ 6.3. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМД БИЧИГ ҮСЭГ МЭДДЭГҮЙ ХҮН АМЫН ЭЗЛЭХ ХУВЬ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

СУРГУУЛЬ, СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛД ХАМРАГДАЛТ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогод сургуульд суралцаж байгаа болон цэцэрлэгт хүмүүжиж байгаа эсэхийг 2-39 насныхнаас асуусан.

НҮБ-ын зөвлөмжийн дагуу сургуульд суралцах насыг 5-29 насаар авч үзэх ёстой боловч манай улсын боловсролын шинэ тогтолцооны дагуу хүүхдийг 6 наснаас эхлэн сургуульд элсүүлэх болсонтой холбогдуулан сургуульд хамрагдалтыг 6-29 насаар тодорхойлов.

Сургуульд хамрагдалт 11 жилийн өмнөхөөс сайжирчээ. Тухайлбал, 2000 онд 8 настай бүх хүүхдийн 84.8 хувь нь сургуульд сурч байсан бол 2010 онд 98.4 хувь болж өсчээ. Есөн настай хүүхдийн сургуульд хамрагдалт 2000 онд 93.3 хувь байсан нь хамгийн өндөр байсан бол 2010 онд 98.5 хувь болж нэмэгдэв. Сургуульд хамрагдалт арван нэгэн жилийн өмнө 12 наснаас нэлээд буурч, 88.8-аас доош хувьтай байсан бол 2010 онд уг үзүүлэлт 15 наснаас эхлэн буурч байгаагаас үзэхэд бүрэн дунд боловсрол эзэмших насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалт эрс нэмэгдсэн гэж дүгнэх үндэслэлтэй юм (Хүснэгт 6.5).

ХҮСНЭГТ 6.5. ЗУРГААГААС ХОРИН ЕСӨН НАСНЫ ХҮН АМЫН СУРГУУЛЬД ХАМРАГДАЛТ, НАС, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Нас	Сургуульд суралцаж байгаа			Сургуульд суралцаагүй		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
6-29	58.1	55.7	60.6	41.9	44.3	39.4
6	93.6	93.0	94.3	6.4	7.0	5.7
7	97.9	97.7	98.1	2.1	2.3	1.9
8	98.4	98.3	98.6	1.6	1.7	1.4
9	98.5	98.3	98.6	1.5	1.7	1.4
6-9	97.1	96.8	97.4	2.9	3.2	2.6
10	98.2	97.9	98.5	1.8	2.1	1.5
11	97.6	97.1	98.1	2.4	2.9	1.9
12	96.7	95.8	97.7	3.3	4.2	2.3
13	95.8	94.6	97.0	4.2	5.4	3.0
14	94.7	92.8	96.7	5.3	7.2	3.3
10-14	96.6	95.6	97.6	3.4	4.4	2.4
15	93.0	90.5	95.6	7.0	9.5	4.4
16	89.5	85.5	93.6	10.5	14.5	6.4
17	84.0	79.0	89.2	16.0	21.0	10.8
6-17	94.8	93.3	96.3	5.2	6.7	3.7
18	72.5	65.2	80.0	27.5	34.8	20.0
19	61.0	52.2	69.9	39.0	47.8	30.1
20-24	29.8	25.8	33.8	70.2	74.2	66.2
25-29	5.6	4.7	6.5	94.4	95.3	93.5

Хэдийгээр сургуульд хамрагдалт өмнөх тооллогын үеэс сайжирсан боловч анхаарах асуудлууд байсаар байна. Суурь боловсрол эзэмших насны хүүхдүүдийн дотор 12 наснаас сургуульд хамрагдалт мэдэгдэхүйц буурч байна. Ялангуяа, эрэгтэй хүүхдийн хувьд илүү байгаа юм. Бүх нийтээр суурь боловсрол эзэмших ёстой хэдий ч улсын хэмжээнд 2010 оны байдлаар 6-14 насны 13.0 мянган хүүхэд сургуульд суралцахгүй байгаагийн 8.0 мянга буюу 61.5 хувь нь хөвгүүд, 5.0 мянга буюу 38.5 хувь нь охид байна.

Сургуульд хамрагдалт хот, хөдөөд ялгаатай байна. Зургаагаас хорин есөн насны хүн амын сургуульд хамрагдалт нийт дүнгээрээ хотод 60.1 хувь байхад хөдөөд түүнээс 6.3 пунктээр доогуур байна.

ХҮСНЭГТ 6.6. ЗУРГААГААС ХОРИН ЕСӨН НАСНЫ ХҮН АМЫН СУРГУУЛЬД ХАМРАГДАЛТ, НАС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Нас	Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
6-29	60.1	58.4	61.8	53.8	50.2	57.8
6	96.1	95.8	96.5	89.6	88.5	90.7
7	98.4	98.3	98.5	97.0	96.7	97.4
8	98.7	98.6	98.7	98.0	97.8	98.3
9	98.7	98.6	98.9	98.0	97.8	98.2
6-9	98.0	97.8	98.2	95.7	95.3	96.2
10-14	97.6	97.1	98.0	95.1	93.4	96.9
15-17	93.0	91.1	94.8	80.7	73.5	88.7
15	95.8	94.7	96.9	88.2	83.5	93.1
16	93.5	91.7	95.4	81.2	73.4	89.8
17	89.6	86.9	92.2	68.8	59.5	79.9
6-17	96.4	95.6	97.2	92.0	89.3	94.8
18	81.4	76.8	85.7	35.4	27.7	47.8
19	71.7	64.9	77.9	17.4	13.1	24.5
20-24	37.3	33.5	40.9	6.2	5.1	7.6
25-29	7.2	6.1	8.3	2.0	1.8	2.2

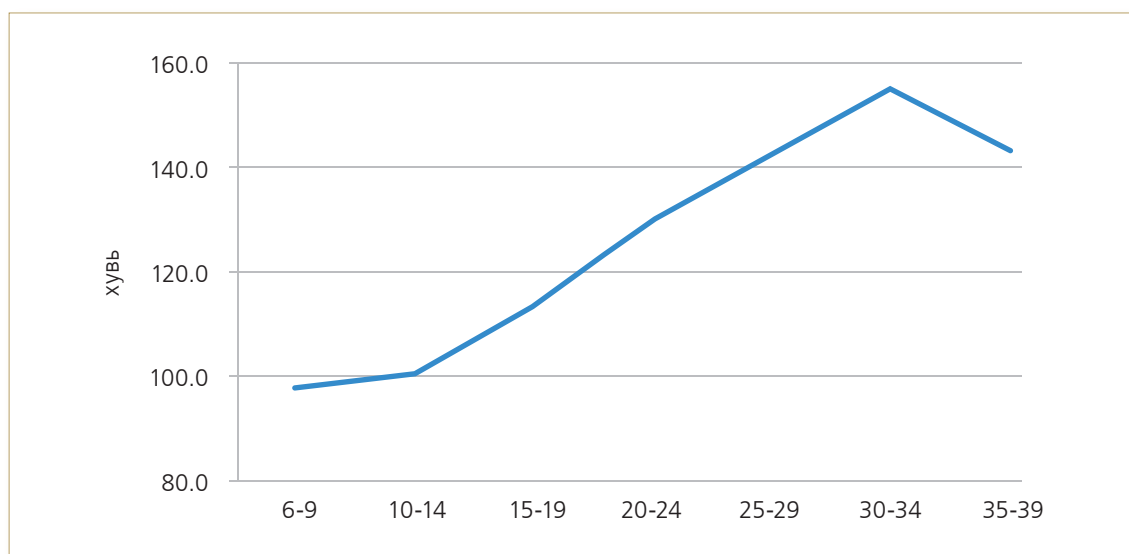
Суурь боловсрол эзэмших насны хүн амын сургуульд хамрагдалтын хувь хот, хөдөөгөөр харьцангуй ойролцоо байгаа боловч ахлах ангид дэвшин суралцах нас буюу 15 наснаас эхлэн зөрүү нь нэмэгдэж байна. Арван найман наснаас эхлэн энэ хувь хотод 80-аас, хөдөөд 30-аас бага болсон байна. Ялангуяа, мэргэжлийн сургуульд суралцах 20-24 насанд сургуульд хамрагдалт хотод хөдөөгөөс 6 дахин өндөр байгаа юм. Дээд болон тусгай мэргэжлийн дунд сургууль хөдөөд байдаггүй, хөдөөгийн олон мянган охид хөвгүүд хот руу шилжиж сургуульд үргэлжлүүлэн суралцдаг тул хөдөөгийн залуучуудын сургуульд хамрагдалт ийнхүү бага гарч байна. Нөгөө талаар, тооллого 11 дүгээр сард явагдаж дээд, тусгай дунд, мэргэжлийн сургуульд суралцагчдыг байгаа газарт нь байнга суугчаар тоолсон нь дээрх үзүүлэлтэд бас нөлөөлсөн.

Сургуульд суралцаж байгаа эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь бүх насны бүлэгт эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байгаа нь эмэгтэйчүүд суралцагчдын дотор давамгайлж байгааг илтгэнэ. Эмэгтэйчүүдийн энэ давуутай байдал хот, хөдөөд аль алинд нь харагдаж байна.

Нас, боловсролын төвшин дээшлэх тутам эмэгтэйчүүдийн давамгайл байдал өссөөр байгаа нь анхаарал татаж байна. Энэ нь эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдийг бодвол сургуульд орохдоо төдийгүй орсныхоо дараа ч сургуулиас завсардахгүй, тууштай суралцаж байгаатай холбоотой.

Хүйсийн харьцаа 100-тай тэнцүү байхад ижил тооны эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүд сургуульд суралцаж байна гэсэн утга билээ. 20-24, 25-29 насны бүлэгт хүйсийн харьцаа 130-140 болж, 30-34 насанд 160-д ойртож байна.

ЗУРАГ 6.4. СУРГУУЛЬД СУРАЛЦАГЧДЫН ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА,
НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах нас буюу 2-оос 5 насны хүүхдийн 60.1 хувь нь цэцэрлэгт хүмүүжиж байна. Сургуульд орох нас дөхөх тусам сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалт нэмэгдэх ажээ. Тухайлбал, 2 настай хүүхдийн 44.5 хувь нь сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдсан бол 5 настай хүүхдүүдийнх 75.5 хувь нь хамрагдаж байна. Хотод амьдардаг хүүхдүүдийн сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалт 68.2 хувь байхад хөдөөд 45.6 хувь байгаа нь хөдөөгийн малчдад энэ чиглэлийн үйлчилгээ ихээхэн хэрэгцээтэй байгааг харуулна.

ХҮСНЭГТ 6.7. СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛД ХАМРАГДАЛТ,
НАС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Нас	Бүгд		Байршил			
			Хот		Хөдөө	
	мян.хүн	эзлэх хувь	мян.хүн	эзлэх хувь	мян.хүн	эзлэх хувь
БҮГД	121.6	60.1	88.6	68.2	33.1	45.6
2	27.4	44.5	20.6	51.6	6.8	31.5
3	30.9	59.2	23.2	68.4	7.7	42.1
4	30.7	67.5	22.2	76.9	8.5	51.2
5	32.7	75.5	22.6	83.0	10.1	62.7

ДҮГНЭЛТ

Боловсролын төвшин

Арав, түүнээс дээш насны хүн амд боловсролтой хүн амын эзлэх хувь өмнөх тооллогын үеийнхээс 4.1 пунктээр нэмэгдэв. Арав, түүнээс дээш насны хүн амд дээд боловсролтой хүн амын эзлэх хувь өнгөрсөн 11 жилд 10.7 пунктээр нэмэгдсэн нь нэг талаар сайн үзүүлэлт боловч дээд, тусгай дунд, мэргэжлийн боловсролтой хүн амын зохистой харьцаа алдагдсан байна.

Боловсрол эзэмшигчдийг хүйсээр ангилж үзэхэд нэлээд ялгаатай талууд ажиглагдана. Ялангуяа, дээд боловсролтой эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь хоёр тооллогын хооронд 2 дахин өссөн байхад эмэгтэйчүүдийнх 2.8 дахин өссөн дүн гарч байна.

Хот, хөдөөгийн хүн амын боловсролын төвшин ихээхэн ялгаатай бөгөөд боловсролын төвшин дээшлэх тутамд зөрүү нь нэмэгдэж байна. Боловсролгүй хүний эзлэх хувь хөдөөд хотоос 2.7 дахин өндөр байна. Хөдөөд дээд, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой эмэгтэйчүүдийн хувийн жин эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байна. Харин суурь болон бага боловсролтой эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эмэгтэйчүүдийнхээс өндөр байгаагаас үзэхэд хөдөөгийн эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү өндөр боловсролтой байна. Энэ байдал хотод ч бас ижил хандлагатай байна.

Бичиг үсгийн мэдлэг

Монгол Улсын 15, түүнээс дээш насны хүн амын 98.3 хувь бичиг үсэг мэдэж байгаа нь олон улсын дунджаас өндөр байна. Харин хот, хөдөөгийн хүн амын хувьд ялгаа их байгаа юм. Хотын бичиг үсэг мэддэггүй хүн амын эзлэх хувь хөдөөгийнхөөс дөрөв дахин бага, тэдний дотор 0.9 хувь нь бичиг үсэг мэдэхгүй байгаагаас үзэхэд хотынхон бараг бичигтэн болсон гэж үзэж болно.

Сургууль, сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалт

Сургуульд хамрагдалт 11 жилийн өмнөхөөс сайжирч, 2000 онд 8 насны хүн амын 84.8 хувь нь сургуульд сурч байсан бол 2010 онд 98.4 хувь болж өсчээ. Есөн настай хүүхдийн сургуульд хамрагдалт 2000 онд 93.3 хувь байсан бол 2010 онд 98.5 хувь болж нэмэгдсэн байна. 2000 оны хамрагдалт 12 наснаас эхлэн буурч, 88.8-аас доош хувьтай байсан бол 2010 онд энэ үзүүлэлт 15 наснаас эхлэн багасч байна. Энэ нь бүрэн дунд боловсрол эзэмших насны хүүхдийн сургуульд хамрагдалт эрс нэмэгдсэнийг гэрчилнэ.

Бүх насны бүлэгт сургуульд суралцаж байгаа эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байна. Эмэгтэйчүүдийн энэхүү давуу байдал хот, хөдөөд ч адил байгаа юм.

Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах нас буюу 2-оос 5 насны хүүхдүүдийн 60.1 хувь нь цэцэрлэгт хүмүүжиж байгаа бол хөдөөгийн 2 хүүхэд тутмын нэг нь энэ төрлийн үйлчилгээ авч чадахгүй байна.

ДОЛООЛУГААР БҮЛЭГ

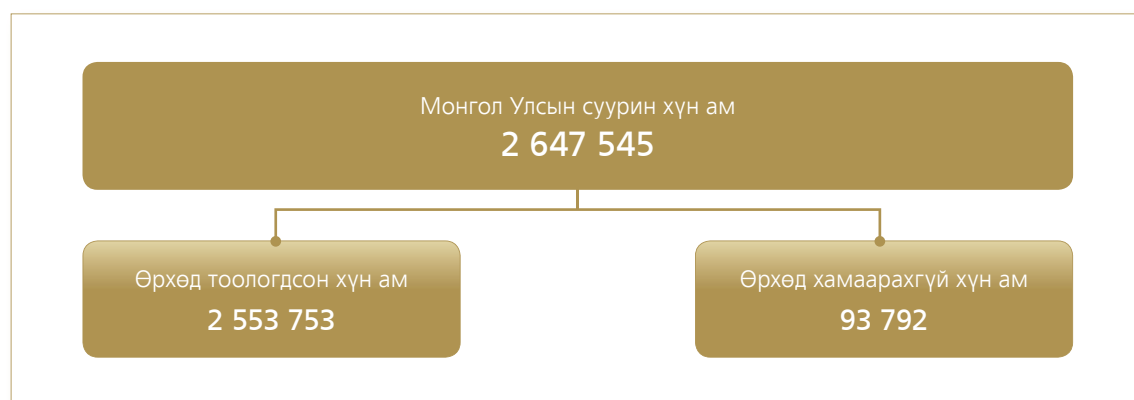
ӨРХ, ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ

ӨРХИЙН ТОО, БҮТЭЦ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогоор өрхийг өмнөх тооллогын нэгэн адил судалсан боловч өрхөд тоологдсон, өрх үүсгээгүй тоологдсон хүний тодорхойлолт өмнөх тооллогоос ялгаатай байлаа. Гэр бүл, ураг төрлийн хамааралтай хүмүүс өрх үүсгэж тоологдох, хоорондоо огт хамааралгүй хүмүүс нэг орон байранд хамт тоологдох гэсэн 2 хэлбэр байлаа. Өрхөд хамаарахгүй хүмүүст цэрэг, хоригдол, оюутнууд, албан болон албан бусаар ашигт малтмал олборлогчид, орон гэргүй иргэд зонхилж байв.

ЗУРАГ 7.1. ӨРХ, ӨРХӨД ХАМААРАЛГҮЙ ТООЛОГДСОН ХҮН АМЫН ТОО, 2010 ОН

Суурин хүн амын 96.5 хувь нь 713.8 мянган өрхөд, үлдсэн 3.5 хувь буюу 93.8 мянган хүн өрхөд хамаарахгүйгээр тоологджээ. Өрхөд тоологдсон хүний хувь өмнөх тооллогын үеийнхээс 2 пунктээр буурсан бол өрх өрхөд хамаарахгүй хүний хувь эсрэгээрээ 2 пунктээр нэмэгдсэн нь оюутан, сурагчид, албан бусаар ашигт малтмал олборлогчид нэмэгдсэнтэй холбоотой.

ХҮСНЭГТ 7.1. ӨРХИЙН ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Байршил	2000		2010		$\frac{2010}{2000}$ %
	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	
БҮГД	541.1	100.0	713.8	100.0	131.9
Хот	296.4	54.8	479.5	67.2	161.8
Хөдөө	244.7	45.2	234.3	32.8	95.7

Нийт өрхийн тоо 2000 оныхоос 31.9 хувиар өссөний дотор хотын өрх 61.8 хувиар нэмэгдэж, хөдөөгийн өрх 4.3 хувиар буурчээ. Энэ нь хөдөөнөөс төв суурин руу чиглэсэн хүн амын шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой.

Хүн ам, орон сууны 2000 оны тооллогоос эхлэн НҮБ-ын аргачлалын дагуу өрхийг хэлбэрээр нь ангилан тодорхойлж байна. Ингэж ангилахдаа өрхийн гишүүд өрхийн тэргүүлэгчтэйгээ ямар хамааралтай болохыг харгалзаж үздэг. Энэ нь улс орны хүн ам зүй, нийгэм, эдийн засгийн дунд болон урт хугацааны бодлого боловсруулах үндсэн мэдээлэл болдог. Өрхийг хэлбэрээр ангилсан тодорхойлолтыг 1 дүгээр бүлгийн “Тооллогод хэрэглэсэн ойлголт, тодорхойлолт” гэсэн хэсгээс үзнэ үү.

ЗУРАГ 7.2. ӨРХИЙН ТОО, ХЭЛБЭРЭЭР, 2010 ОН

Нийт өрхийн 10.6 хувь нь ганц бие, 62.4 хувь нь ам бүлээрээ байгаа, 24.9 хувь нь нийлмэл, 2.1 хувь нь холимог ам бүлтэй өрх байна. Нийт өрхийн дотор ам бүлээрээ буюу нөхөр, эхнэр, хүүхдийнхээ хамт амьдарч байгаа өрх дийлэнх хувийг эзэлж байна. Мөн нийлмэл буюу эцэг эх, ах, дүүс, садан төрлөөрөө хамт амьдарч байгаа өрх ч олон юм. Энэ нь өрхийн ам бүлийн бүтцийн түгээмэл хэлбэрүүд бөгөөд үр хүүхэд, хамаатан садантайгаа хамт амьдрах нь эцэг эх, ахмад настнаа хүндлэн асардаг манай уламжлалт заншилтай холбоотой.

ХҮСНЭГТ 7.2. ӨРХИЙН ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, ӨРХИЙН ХЭЛБЭР, ХУВИАР, 2010 ОН

Байршил	Бүгд	Ганц бие өрх		Ам бүлээрээ байгаа өрх		Нийлмэл ам бүлтэй өрх		Холимог ам бүлтэй өрх	
	мян. өрх	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь
БҮГД	713.8	75.9	10.6	445.0	62.4	177.9	24.9	14.9	2.1
Хот	479.5	47.2	9.9	275.6	57.5	145.2	30.3	11.4	2.4
Хөдөө	234.3	28.7	12.2	169.4	72.3	32.7	13.9	3.5	1.5

Өрхийн бүтцийг хот, хөдөөгөөр ангилахад ялгаатай байдал нэлээд ажиглагдана. Нийлмэл ам бүлтэй өрхийн тоо хотод (145.2 мянга) хөдөөнөөс (32.7 мянга) 4.4 дахин олон байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс (2000 онд энэ үзүүлэлт 2 дахин их байсан) 2 дахин өсчээ. Энэ нь төв суурин газарт орон сууцны хүрэлцээ, хангамж тааруу, хөдөөнөөс шилжин ирэгчид хамаатан садантайгаа хамт амьдрах нь ихэсч байгаагаас шалтгаалж байна. Үүний зэрэгцээгээр хотод ганц бие өрхийн тоо өмнөх тооллогын үеийнхээс 2.9 дахин өссөнийг шилжих хөдөлгөөнтэй холбон тайлбарлаж болох юм.

ХҮСНЭГТ 7.3. ӨРХИЙН ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, АМ БҮЛИЙН ТОО, ХУВИАР, 2010 ОН

Байршил	Бүгд		1-2		3-4		5-6		7+	
	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь	мян. өрх	хувь
БҮГД	713.8	100.0	190.6	26.7	337.6	47.3	154.0	21.6	31.6	4.4
Хот	479.5	100.0	124.0	25.9	229.7	47.9	102.3	21.3	23.6	4.9
Хөдөө	234.3	100.0	66.6	28.4	107.9	46.1	51.7	22.1	8.0	3.4

Улсын хэмжээнд өрхийн ам бүлийн дундаж тоо 2000 онд 4.3 байсан бол 2010 онд 3.6 болж буурав. Өрхийн ам бүлийн тоо хот, хөдөөд ялгаатай байгаа боловч 3-4 ам бүлтэй өрхийн эзлэх хувь хот, хөдөөд бараг адил байна. Харин 1-2 ам бүлтэй өрхийн эзлэх хувь ихээхэн өөрчлөгджээ. Тухайлбал, 2000 онд 1-2 ам бүлтэй өрх хөдөөд хотоос 4.5 пунктээр илүү байсан бол 2010 онд хотод хөдөөгөөс 2.5 пунктээр илүү болсон байна. Энэ нь хотод их, дээд сургуульд суралцагчид болон ажил хөдөлмөр хийхээр шилжин ирсэн хүмүүс тусдаа өрх болж тоологдсонтой холбоотой байж болох юм. Долоо, түүнээс дээш ам бүлтэй өрхийн тоо ч хотод хөдөөгөөс 3 дахин олон байгаа нь хотод нийлмэл болон холимог өрх хөдөөгөөс олон байсантай тохирч байна.

Өрхийн ам бүлийн дундаж тоо Баян-Өлгий аймагт хамгийн өндөр бөгөөд улсын дунджаас бараг нэг хүнээр илүү юм. Энэ зөрүү 2000 оныхоос нэмэгдсэн нь улсын хэмжээний өрхийн ам бүлийн тоо өмнөх тооллогын үеийнхээс нэлээд буурсантай холбоотой.

ХҮСНЭГТ 7.4. ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, АМ БҮЛИЙН ТОО, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Ам бүлийн тоогоор				Өрхийн ам бүлийн дундаж тоо
		1-2	3-4	5-6	7+	
БҮГД	100.0	28.1	47.1	21.2	3.6	3.6
Архангай	100.0	30.8	48.1	19.4	1.7	3.3
Баян-Өлгий	100.0	13.6	40.5	35.0	10.9	4.4
Баянхонгор	100.0	29.5	46.4	21.2	2.9	3.4
Булган	100.0	32.1	48.8	17.5	1.6	3.3
Говь-Алтай	100.0	26.9	49.0	21.7	2.4	3.5
Дорноговь	100.0	31.5	47.3	18.5	2.7	3.3
Дорнод	100.0	29.4	45.3	20.7	4.6	3.5
Дундговь	100.0	29.7	47.3	20.1	2.9	3.4
Завхан	100.0	29.2	48.3	20.3	2.2	3.4
Өвөрхангай	100.0	27.0	48.7	21.5	2.8	3.5
Өмнөговь	100.0	33.1	46.1	18.2	2.6	3.3
Сүхбаатар	100.0	24.8	51.3	20.9	3.0	3.5
Сэлэнгэ	100.0	28.3	48.8	19.5	3.4	3.5
Төв	100.0	33.2	46.6	17.9	2.3	3.3
Увс	100.0	23.1	42.9	28.1	5.9	3.8
Ховд	100.0	21.9	43.3	28.4	6.4	3.9
Хөвсгөл	100.0	28.9	48.6	20.0	2.5	3.4
Хэнтий	100.0	32.8	45.3	18.9	3.0	3.3
Дархан-Уул	100.0	26.9	49.0	20.2	3.9	3.5
Улаанбаатар	100.0	24.9	47.3	22.1	5.7	3.7
Орхон	100.0	26.0	51.8	18.7	3.5	3.5
Говьсүмбэр	100.0	33.8	45.9	17.1	3.2	3.3

Баян-Өлгий аймгийн дараа Ховд, Увс аймгийн өрхийн ам бүлийн дундаж тоо улсын дунджаас илүү байгаа нь харагдлаа. Долоо, түүнээс дээш ам бүлтэй өрхийн нийт өрхөд эзлэх хувь Баян-Өлгий аймагт улсын дунджаас 3 дахин илүү байгаа нь үндэстний онцлог юм. Увс, Ховд аймаг, Улаанбаатар хотод энэ үзүүлэлт улсын дунджаас илүү байна.

Өрхийн тэргүүлэгчийг хүйс, байршлаар ангилахад ялгаатай талууд ажиглагдана.

ХҮСНЭГТ 7.5. ӨРХИЙН ТОО, ӨРХИЙН ТЭРГҮҮЛЭГЧИЙН ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Өрх	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	713.8	100.0	479.5	100.0	234.3	100.0
Эрэгтэй тэргүүлэгчтэй	560.2	78.5	364.3	76.0	196.0	83.6
Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй	153.6	21.5	115.2	24.0	38.3	16.4

Нийт өрхөд эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн эзлэх хувийн жин өмнөх тооллогын үеийнхээс 5.2 пунктээр, байршлын хувьд хотод 5.7, хөдөөд 2.4 пунктээр тус тус нэмэгджээ. Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн тоо нэмэгдэж байгаа шалтгаан нөхцөлийг цаашид гүнзгийрүүлэн судлах шаардлагатай юм.

ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ

Хүн амын төрөлт, өсөлтөд шууд нөлөөлдөг хүчин зүйл бол гэр бүлийн байдал юм. Гэрлэх нь үндэсний соёл, уламжлал, зан заншилтай нягт холбоотой. Монгол Улсын төр засаг гэрлэлт, гэр бүлийг дэмжиж, улмаар хүн амын өсөлтөд нөлөөлөх бодлого, хөтөлбөр хэрэгжүүлж ирсэн баялаг туршлагатай.

Хүн амын гэр бүл болох үндсэн чиг хандлага тооллого хоорондын жилүүдэд эрс өөрчлөгдөөгүй боловч нарийвчлан авч үзвэл ялгаа бий болсон нь ажиглагдана. Хамгийн мэдэгдэхүйц өөрчлөлт бол огт гэр бүл болоогүй хүмүүсийн эзлэх хувь 1989 онд 25.3 хувь байснаа 2000 онд 33.1 хувь болон нэмэгдэж байсан бол өмнөх үеийнхээс 2010 онд 1.8 пунктээр буурчээ. Энэ нь 2007-2008 онд төр засгаас залуу гэр бүлийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний дүнд залуучууд гэр бүл болох нь нэмэгдсэнтэй холбон тайлбарлаж болох юм.

ХҮСНЭГТ 7.6. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 1989, 2000, 2010 ОН

Гэр бүлийн байдал	1989		2000		2010	
	мян.хүн	дүнд эзлэх хувь	мян.хүн	дүнд эзлэх хувь	мян.хүн	дүнд эзлэх хувь
БҮГД	1052.0	100.0	1524.4	100.0	1906.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	265.5	25.3	505.1	33.1	596.1	31.3
Гэр бүлтэй ¹	692.5	65.8	880.4	57.8	1146.2	60.1
Цуцалсан ²	17.1	1.6	41.5	2.7	59.0	3.1
Бэлбэсэн	76.9	7.3	97.4	6.4	104.6	5.5

¹ батлуулаагүй гэр бүлтэй хүмүүсийг оруулсан.

² тусгаарласан хүмүүсийг оруулсан.

Дээрх хүснэгтээс харахад өөр нэг тэмдэглэх зүйл бол сүүлчийн 20 жилд гэр бүлээ цуцалсан болон тусгаарласан хүн амын эзлэх хувь тогтвортой өсч, бэлбэсэн хүн амынх буурсан явдал юм. Өнгөрсөн 11 жилийн хугацаанд гэр бүлээ цуцалсан хүний тоо 42.2 хувиар нэмэгджээ. Харин бэлбэсэн эрэгтэйчүүдийн тоо буурч, эмэгтэйчүүдийнх 7.6 мянган хүнээр нэмэгджээ.

Ерөнхийдөө гэр бүлээ цуцалсан эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдээс олон байгаа хандлага сүүлчийн 2 тооллогод хадгалагдаж байна. Энэ нь эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдийг бодвол дахин гэр бүл болох магадлал бага байдагтай холбоотой. Хүн амын дунд гэр бүл цуцлалт нэмэгдэж байгааг онцгой анхаарч, түүний шалтгаан нөхцөлийг гүнзгийрүүлэн судлах шаардлага байна.

ХҮСНЭГТ 7.7. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Гэр бүлийн байдал	Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	мян.хүн	дүнд эзлэх хувь	мян.хүн	дүнд эзлэх хувь	мян.хүн	дүнд эзлэх хувь
БҮГД	1906.0	100.0	937.3	100.0	968.7	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	596.1	31.3	322.5	34.4	273.6	28.2
Гэр бүлтэй ¹	1146.2	60.1	568.9	60.7	577.3	59.6
Цуцалсан ²	59.0	3.1	25.2	2.7	33.8	3.5
Бэлбэсэн	104.6	5.5	20.7	2.2	84.0	8.7

¹ батлуулаагүй гэр бүлтэй хүмүүсийг оруулсан.

² тусгаарласан хүмүүсийг оруулсан.

Огт гэр бүл болоогүй эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувийн жин өндөр байгаа нь эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдийг бодвол харьцангуй залуудаа нөхөрт гардгийг харуулна. Тиймээс ч эмэгтэйчүүдийн анхны гэрлэлтийн дундаж нас эрэгтэйчүүдтэй харьцуулахад бага байдаг. Огт гэр бүл болоогүй эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувийн жин өмнөх тооллогын үеийнхээс 2.2 пунктээр буурчээ.

Анхны гэрлэлтийн дундаж нас гэсэн үзүүлэлт эрэгтэй, эмэгтэйчүүд дунджаар анх хэдэн насандаа гэр бүл болж байгааг илэрхийлдэг.

ЗУРАГ 7.3. АНХНЫ ГЭРЛЭЛТИЙН ДУНДАЖ НАС, 1989, 2000, 2010 ОН

Нийгэм, эдийн засаг хөгжиж, залуу үеийнхний боловсролын төвшин дээшлэх тутам тэдний анхны гэрлэлтийн дундаж нас хойшилж байдаг зүй тогтолтой. Орчин үеийн хүний нийгмийн амьдралын баталгаа болсон чанартай боловсрол эзэмшихэд ихээхэн цаг хугацаа шаардагдаж, энэ хэрээр боловсролын өртөг нэмэгдсээр байна. Манай улсын хүн амын анхны гэрлэлтийн дундаж нас сүүлчийн 20 жилд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдэд адилхан 3 насаар хойшилсон нь гайхах зүйл биш юм. Анхны гэрлэлтийн дундаж нас 1989, 2000 оны хооронд 2 насаар нэмэгдсэн бол сүүлчийн 10 жилд нэг насаар хойшилсон байна. Харин эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн анхны гэрлэлтийн дундаж насны ялгаа ойролцоогоор хоёр нас байгаа нь сүүлчийн 20 жилд өөрчлөгдсөнгүй.

Хүн амын гэр бүлийн байдлыг насны бүлэг болон хүйсээр авч үзэхэд илүү тодорхой үзэгдлүүд харагдана. Тухайлбал, огт гэрлээгүй эрэгтэй, нөхөрт гараагүй эмэгтэйчүүдийн хувь насны бүлгээр онцын ялгаагүй байхад (хүснэгт 7.8) гэр бүлтэй эмэгтэйчүүд 15-34 насанд илүү, түүнээс хойших насанд эрэгтэйчүүд нь олон байна. Энэ нь эмэгтэйчүүд илүү эрт нөхөрт гардгийг дахин харуулж байна. Эмэгтэйчүүд илүү эрт нөхөрт гардагтай холбоотойгоор тухайн насанд гэр бүл цуцлалт ч бас өндөр байгаа юм.

ХҮСНЭГТ 7.8. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ГЭРЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

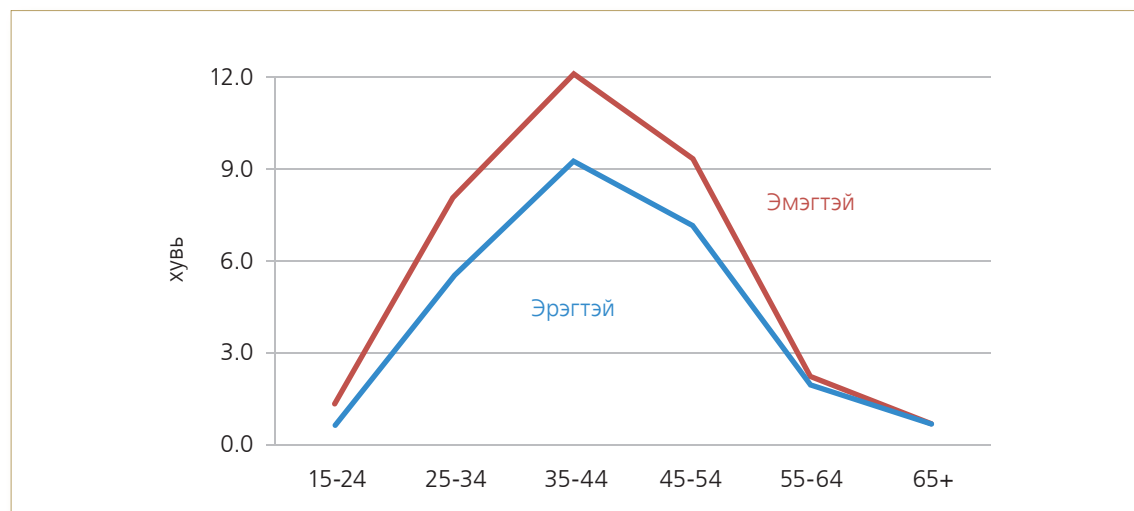
Насны бүлэг	Эрэгтэй					Эмэгтэй				
	Бүгд	Огт гэр бүл болоогүй	Гэр бүлтэй ¹	Цуцалсан ²	Бэлбэсэн	Бүгд	Огт гэр бүл болоогүй	Гэр бүлтэй ¹	Цуцалсан ²	Бэлбэсэн
ДҮН	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15-24	29.7	72.8	7.5	2.7	0.1	28.1	75.3	11.1	4.1	0.2
25-34	25.2	18.8	29.8	21.6	2.0	24.2	15.5	31.4	23.8	2.5
35-44	20.2	5.6	28.1	36.8	7.7	19.9	5.2	27.4	35.8	9.6
45-54	14.5	2.0	20.7	28.4	19.7	15.0	2.6	19.1	27.6	22.5
55-64	5.9	0.5	8.4	7.7	21.0	6.8	0.8	7.2	6.8	23.9
65+	4.6	0.3	5.4	2.8	49.7	6.1	0.6	3.8	2.2	41.2
БҮГД	100.0	34.4	60.7	2.7	2.2	100.0	28.2	59.6	3.5	8.7
15-24	100.0	84.4	15.3	0.2	0.0	100.0	75.7	23.7	0.5	0.1
25-34	100.0	25.7	71.8	2.3	0.2	100.0	18.1	77.6	3.4	0.9
35-44	100.0	9.6	84.7	4.9	0.8	100.0	7.4	82.1	6.3	4.2
45-54	100.0	4.7	87.1	5.3	3.0	100.0	4.9	75.7	6.4	13.0
55-64	100.0	2.8	85.9	3.5	7.8	100.0	3.3	62.8	3.5	30.4
65+	100.0	2.5	71.9	1.6	24.0	100.0	2.9	37.2	1.2	58.6

¹ батлуулаагүй гэр бүлтэй хүмүүсийг оруулсан.

² тусгаарласан хүмүүсийг оруулсан.

Нөгөө талаар 15-34 насанд нөхөрт гарсан эмэгтэйчүүд, 35-аас дээш насанд гэрлэсэн эрэгтэйчүүд олон байхад аль ч насанд бэлбэсэн эмэгтэйчүүдийн хувь эрэгтэйчүүдийнхээс мэдэгдэхүйц их байна (хүснэгт 7.8). Энэ нь эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү урт насалдагтай холбоотойгоор тэд эрэгтэйчүүдээс эрт бэлбэсэрч байгааг илтгэнэ. Ялангуяа, 65, түүнээс дээш насанд бэлбэсэн эмэгтэйчүүдийн тоо эрэгтэйчүүдийнхээс 24 мянган хүнээр илүү байна. Мөн эмэгтэйчүүд хэдийгээр бэлбэсэрсэн ч дахин нөхөрт гарах магадлал эрэгтэйчүүдийнхээс бага байдгийг харуулж байна. Энэ зүй тогтол 2000 оны тооллогын үр дүнгээс ч тодорхой харагддаг юм.

ЗУРАГ 7.4. ГЭР БҮЛЭЭ ЦУЦАЛСАН ХҮН АМЫН ХУВЬ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Гэр бүлээ цуцалсан хүний тоог хүйсээр ангилж үзэхэд эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү, ялангуяа 35-44 насанд хамгийн их зөрүүтэй (3 мянган хүн ба өмнөх тооллогын үеийнхээс 30 орчим хувиар буурсан) байна. Үүнээс эмэгтэйчүүдийн гэр бүлээ цуцлалт эрэгтэйчүүдээс өндөр байна гэж дүгнэхдээ тэд дахин нөхөрт гарах магадлал эрэгтэйчүүдээс бага байдгийг харгалзан үзэх ёстой.

ДҮГНЭЛТ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогоор нийт өрхийн тоо 2000 оныхоос 31.9 хувиар өссөний дотор хотын өрх 61.8 хувиар нэмэгдэж, харин хөдөөгийн өрх 4.3 хувиар буурсан байгаа нь өнгөрсөн жилүүдэд хөдөөнөөс төв суурин чиглэсэн хүн амын шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой.

Нийлмэл ам бүлтэй өрхийн тоо хотод хөдөөнөөс 4.4 дахин олон байна. Энэ нь төв суурин газарт орон сууцны хүрэлцээ хангамж тааруу, хөдөөнөөс шилжин ирэгчид хамаатан сандантайгаа хамт амьдрах нь олширч байгаатай холбоотой гэж үзэж байна.

Улсын хэмжээнд өрхийн ам бүлийн дундаж тоо 2000 онд 4.3 байсан бол 2010 онд 3.6 болж буурав. 2010 онд 2000 оныхоос 1-2 ам бүлтэй өрхийн эзлэх хувь ихээхэн өөрчлөгджээ. Тухайлбал, 2000 оны тооллогоор 1-2 ам бүлтэй өрх хөдөөд хотоос 4.5 пунктээр илүү байсан бол 2010 онд харин хотод хөдөөнөөс 2.5 пунктээр илүү болсон байна. Энэ нь төв газарт их, дээд сургуульд суралцагчид болон ажил хөдөлмөр хийхээр шилжин ирэгчид тусдаа өрх болж тоологдсонтой холбоотой.

Хүн амын гэр бүлийн байдалд гарсан хамгийн мэдэгдэхүйц өөрчлөлт бол огт гэрлээгүй хүмүүсийн эзлэх хувь 1989-2000 оны тооллого хооронд нэмэгдэж байсан бол сүүлчийн 11 жилд 1.8 пунктээр буурав. Энэ нь 2007-2008 онуудад төр, засгаас залуу гэр бүлийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний дүнд залуучууд гэрлэх нь нэмэгдсэнтэй холбон тайлбарлаж болох юм.

Анхны гэрлэлтийн дундаж нас 2000-2010 оны хооронд нэг насаар хойшилсон байна. Эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн анхны гэрлэлтийн насны ялгаа ойролцоогоор хоёр насны зөрүүтэй байгаа нь сүүлчийн 20 жилд өөрчлөгдсөнгүй.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, БҮТЭЦ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай” Монгол Улсын хууль, “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр”, Ази Номхон далайн бүсийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг дэмжих хоёр дахь 10 жилийн (Бивакогийн мянганы хөтөлбөр, 2003-2012 он) ажлын хүрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний бүрэн оролцоог хангасан, ая тухтай, хүний эрхэд тулгуурласан нийгмийг цогцлон бүрдүүлэх талаарх үйл ажиллагааны хөтөлбөр (НҮБ-ын Ази, Номхон далайн бүсийн эдийн засаг, нийгмийн комиссоос баталсан) зэрэг олон үйл ажиллагаа хэрэгжих явдлыг хянахад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаарх дэлгэрэнгүй үнэн бодит тоо баримт шаардлагатай юм. Монгол Улсын хүн амын 1963 оны тооллогоос хойш хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаарх улсын хэмжээний нэгдсэн тоо баримтгүй явж иржээ. Иймээс хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын асуулгад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн талаарх 2 үзүүлэлт оруулж, бүх хүнээс асуусан.

“Бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогийн улмаас бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь бүрэн болон 12 сараас дээш хугацаагаар хязгаарлагдсан хүнийг хөгжлийн бэрхшээлтэй” гэж үзсэн⁷.

Улсын хэмжээнд 2010 оны 11 дүгээр сарын 10-ны байдлаар хөгжлийн бэрхшээлтэй 108.1 мянган хүн байгаа нь суурин хүн амын 4.1 хувийг эзэлж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт хүний 59.7 мянга нь буюу 55.2 хувь нь эрэгтэй, 48.4 мянга буюу 44.7 хувь нь эмэгтэйчүүд юм.

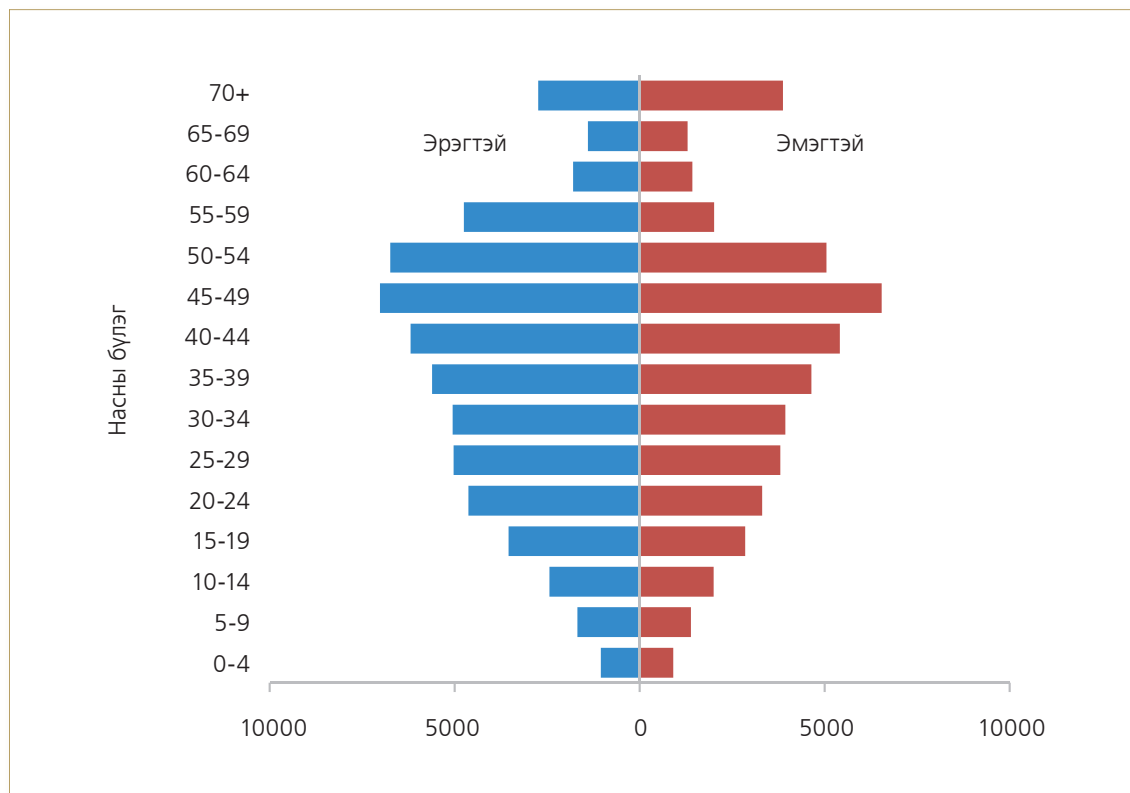
ХҮСНЭГТ 8.1. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	хүний тоо	дүнд эзлэх хувь	хүний тоо	дүнд эзлэх хувь	хүний тоо	дүнд эзлэх хувь
БҮГД	108 071	100.0	59 662	100.0	48 409	100.0
0-4	1 957	1.8	1 052	1.8	905	1.9
5-9	3 068	2.8	1 685	2.8	1 383	2.8
10-14	4 436	4.1	2 438	4.1	1 998	4.1
15-19	6 390	5.9	3 539	5.9	2 851	5.9
20-24	7 933	7.3	4 625	7.8	3 308	6.8
25-29	8 833	8.2	5 030	8.4	3 803	7.9
30-34	8 988	8.3	5 051	8.5	3 937	8.1
35-39	10 250	9.5	5 611	9.4	4 639	9.6
40-44	11 596	10.7	6 189	10.4	5 407	11.2
45-49	13 551	12.5	7 014	11.7	6 537	13.5
50-54	11 788	10.9	6 741	11.3	5 047	10.4
55-59	6 756	6.3	4 747	8.0	2 009	4.2
60-64	3 223	3.0	1 799	3.0	1 424	2.9
65-69	2 690	2.5	1 398	2.3	1 292	2.7
70+	6 612	6.2	2 743	4.6	3 869	8.0

⁷ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл II боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 280

Нийт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний 10.0 хувь нь 10-19 нас буюу өсвөр үеийнхэн, 15.5 хувь нь 20-29 насныхан, 17.8 хувь нь 30-39 насныхан, 23.2 хувь нь 40-49 насныхан, 17.2 хувь нь 50-59 насныхан үлдсэн нь 60-аас дээш насныхан байгаа бөгөөд 35-54 насныхан 47.2 мянга буюу хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт хүний 43.7 хувийг эзэлж байна.

ЗУРАГ 8.1. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ НАС, ХҮЙСИЙН СУВАРГА, 2010 ОН

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нэлээд хувийг 40-54 насныхан эзэлж байгааг дээрх суваргаас харж (Зураг 8.1) болно. Тэдний дийлэнх нь үйлдвэрлэлийн болон ахуйн ослоос хамаарч хөгжлийн олдмол бэрхшээлтэй болсон байх талтай. Харин 70, түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс бараг 2 дахин олон байгаа нь эмэгтэйчүүд урт насалдагтай холбоотой юм.

ХҮСНЭГТ 8.2. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ,
ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд		Хүйс		Нийт хүн амд эзлэх хувь
	хүний тоо	дүнд эзлэх хувь	эрэгтэй	эмэгтэй	
БҮГД	108 071	100.0	59 662	48 409	4.1
Архангай	3 720	3.4	2 116	1 604	4.4
Баян-Өлгий	3 856	3.6	1 920	1 936	4.5
Баянхонгор	3 696	3.4	2 061	1 635	4.9
Булган	2 318	2.1	1 337	981	4.4
Говь-Алтай	2 528	2.3	1 391	1 137	4.7
Дорноговь	2 560	2.4	1 500	1 060	4.4
Дорнод	4 082	3.8	2 321	1 761	5.9
Дундговь	1 881	1.7	1 043	838	4.9
Завхан	2 939	2.7	1 569	1 370	4.5
Өвөрхангай	4 604	4.3	2 569	2 035	4.6
Өмнөговь	2 183	2.0	1 226	957	3.6
Сүхбаатар	3 057	2.8	1 775	1 282	6.0
Сэлэнгэ	4 711	4.4	2 639	2 072	4.9
Төв	3 825	3.5	2 205	1 620	4.6
Увс	3 358	3.1	1 876	1 482	4.6
Ховд	2 896	2.7	1 550	1 346	3.8
Хөвсгөл	6 553	6.1	3 414	3 139	5.7
Хэнтий	4 136	3.8	2 378	1 758	6.3
Дархан-Уул	3 738	3.5	2 164	1 574	4.1
Улаанбаатар	37 404	34.6	20 438	16 966	3.2
Орхон	3 516	3.3	1 879	1 637	4.0
Говьсүмбэр	510	0.5	291	219	3.9

Хэнтий, Сүхбаатар, Дорнод, Хөвсгөл аймгийн хүн амын дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эзлэх хувь улсын дунджаас 1.6-2.2 пунктээр их, Өмнөговь, Ховд, Говьсүмбэр, Орхон аймгуудад 0.1-0.5 пунктээр бага байна. Улаанбаатар хотод 37.4 мянга буюу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн 34.6 хувь нь оршин сууж байна. Гэвч Улаанбаатар хотод нийт хүн амын 43.6 хувь нь оршин сууж байгаатай харьцуулбал хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эзлэх хувь аймгуудаас хамгийн бага байна.

ХҮСНЭГТ 8.3. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

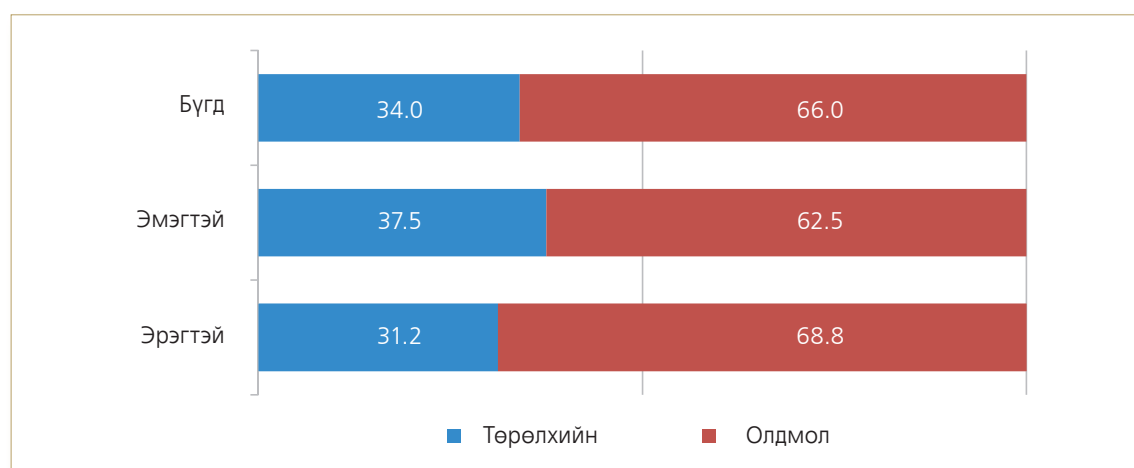
Аймаг, нийслэл	Хот		Хөдөө	
	хүний тоо	хувь	хүний тоо	хувь
БҮГД	67 069	62.1	41 002	37.9
Архангай	914	24.6	2 806	75.4
Баян-Өлгий	1 222	31.7	2 634	68.3
Баянхонгор	1 584	42.9	2 112	57.1
Булган	591	25.5	1 727	74.5
Говь-Алтай	864	34.2	1 664	65.8
Дорноговь	1 309	51.1	1 251	48.9
Дорнод	2 309	56.6	1 773	43.4
Дундговь	640	34.0	1 241	66.0
Завхан	696	23.7	2 243	76.3
Өвөрхангай	1 851	40.2	2 753	59.8
Өмнөговь	782	35.8	1 401	64.2
Сүхбаатар	1 033	33.8	2 024	66.2
Сэлэнгэ	2 244	47.6	2 467	52.4
Төв	606	15.8	3 219	84.2
Увс	1 302	38.8	2 056	61.2
Ховд	1 095	37.8	1 801	62.2
Хөвсгөл	2 148	32.8	4 405	67.2
Хэнтий	1 991	48.1	2 145	51.9
Дархан-Уул	2 708	72.4	1 030	27.6
Улаанбаатар	37 404	100.0	-	-
Орхон	3 393	96.5	123	3.5
Говьсүмбэр	383	75.1	127	24.9

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний 62.1 хувь буюу 67.1 мянга нь хотод, 37.9 хувь буюу 41.0 мянга нь хөдөөд амьдарч байна. Гэсэн хэдий ч хот, хөдөөд оршин сууж байгаа хүн амын тооноос хамаарч аймаг бүрт ялгаатай байгаа юм. Тухайлбал, Орхон, Дархан-Уул, Дорнод, Говьсүмбэр, Дорноговь аймгийн хот суурин газарт амьдарч байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо нь хөдөө оршин сууж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнээс олон, бусад аймгуудын хувьд хөдөөд илүү олноороо оршин сууж байна.

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ТӨРӨЛ, ХЭЛБЭР

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогоор 108.1 мянган хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн тоологдсоны 36.8 мянга буюу 34.0 хувь нь төрөлхийн, үлдсэн 71.3 мянга буюу 66.0 хувь нь олдмол хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс байна. Зураг 8.2-оос харахад хөгжлийн бэрхшээлтэй 10 эмэгтэй тутмын 6 нь олдмол байхад эрэгтэйчүүдийн хувьд энэ тоо 7 байна.

ЗУРАГ 8.2. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, БЭРХШЭЭЛИЙН ТӨРӨЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Төрөлхийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн 50.6 хувь, олдмол хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн 57.6 хувь эрэгтэйчүүд байгаа нь (хүснэгт 8.4) тэд эмэгтэйчүүдтэй харьцуулахад үйлдвэрлэлийн болон ахуйн осол, хоол хүнсний зохисгүй хэрэглээ, амьдралын буруу зуршил зэргээс хамаарч хөгжлийн бэрхшээлтэй болдогтой холбоотой.

ХҮСНЭГТ 8.4. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, ХҮЙС, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ХЭЛБЭР, ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Төрөл	Бүгд		Хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл			
	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Төрөлхийн	Дүнд эзлэх хувь	Олдмол	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	108 071	100.0	36 765	100.0	71 306	100.0
Хүйс						
Эрэгтэй	59 662	55.2	18 611	50.6	41 051	57.6
Эмэгтэй	48 409	44.8	18 154	49.4	30 255	42.4
Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр						
Харааны	16 631	15.4	5 131	14.0	11 500	16.1
Ярианы	5 999	5.6	4 338	11.8	1 661	2.3
Сонсголын	12 633	11.7	4 875	13.3	7 758	10.9
Хөдөлгөөний	31 265	28.9	8 274	22.5	22 991	32.2
Сэтгэцийн	20 898	19.3	10 864	29.5	10 034	14.1
Бусад*	20 645	19.1	3 283	8.9	17 362	24.4

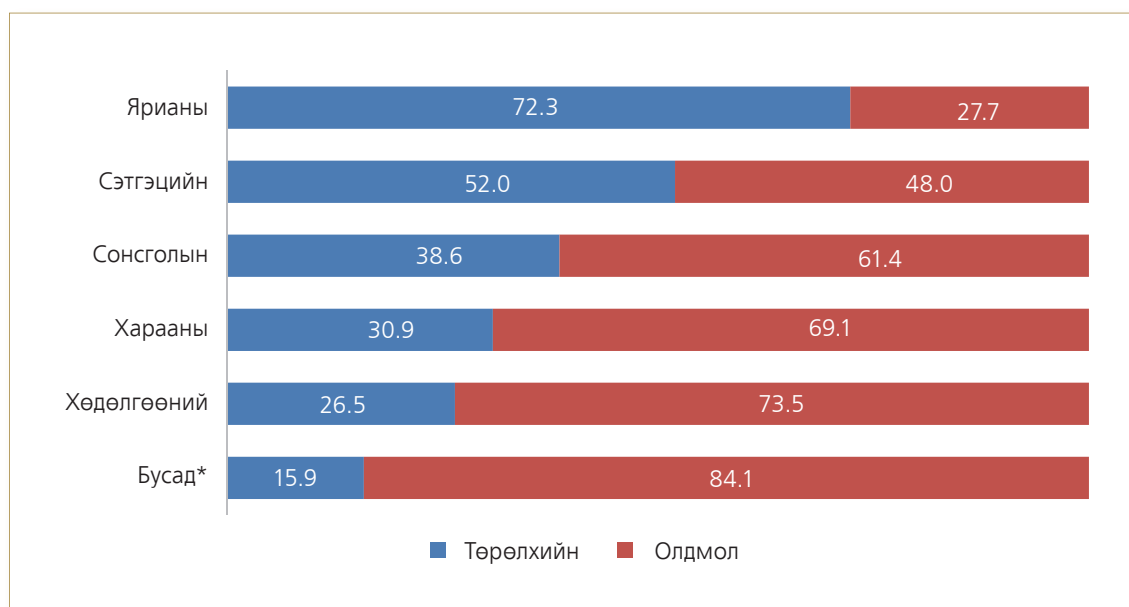
Тайлбар: * Хавсарсан болон бусад хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлийг энд оруулав

Төрөлхийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн дунд сэтгэцийн бэрхшээлтэй хүмүүс 29.5 хувь байгаа нь хамгийн өндөр, харин олдмол хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн дунд хөдөлгөөний бэрхшээлтэй хүмүүс 32.2 хувийг эзэлж байгаа нь хамгийн их байна. Ялангуяа, төрөлхийн болоод сэтгэцийн бэрхшээлтэй хүн амын хувь их байгааг удамшлын эмгэг, эх барихын болон төрөх үеийн хүндрэл зэрэг шалтгаанаар олон талаас нь нарийвчилж судлах шаардлагатай. Дараагийн анхаарал татаж байгаа асуудал нь төрөлхийн болоод ярианы бэрхшээлтэй хүн амын хувь олдмол бэрхшээлтэй хүнийхээс 5.1 дахин их байгаа явдал юм.

Хөгжлийн бэрхшээлийн төрлийг хэлбэрээр ангилж үзвэл ярианы болон сэтгэцийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн талаас илүү хувь нь төрөлхийн, бусад хэлбэрүүдийн хувьд олдмол бэрхшээл давамгайлж байна.

ЗУРАГ 8.3. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, ТӨРӨЛ, ХЭЛБЭРЭЭР, ХУВИАР, 2010 ОН

Тайлбар: * Хавсарсан болон бусад хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлийг энд оруулав

ДҮГНЭЛТ

Улсын хэмжээнд 108.1 мянган хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн байгаа нь суурин хүн амын 4.1 хувь юм. Хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт хүний 59.7 мянга нь буюу 55.2 хувь эрэгтэй, 48.4 мянга буюу 44.7 мянга нь эмэгтэйчүүд байна.

Төрөлхийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн дунд сэтгэцийн бэрхшээлтэй хүн 29.5 хувь байгаа нь хамгийн өндөр байна. Тиймээс үүнийг удамшлын эмгэг, эх барихын болон төрөх үеийн хүндрэл зэрэг шалтгаанаар олон талаас нь нарийвчилж судлах шаардлагатай. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн улс орны хөгжилд оруулж буй хувь нэмрийг үнэлэх, тэдний онцлог, хэрэгцээ шаардлагыг нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлстэй хамааруулж судлах, улмаар ахуй нөхцөл, амьжиргааг нь дээшлүүлэхэд ашиглагдах мэдээллийн бодитой эх үүсвэр бий болгох шаардлагатай байна.

ЕСЛҮГЭЭР БҮЛЭГ

ГАР УТАС, ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО, БҮТЭЦ

ГАР УТАС, ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО, БҮТЭЦ

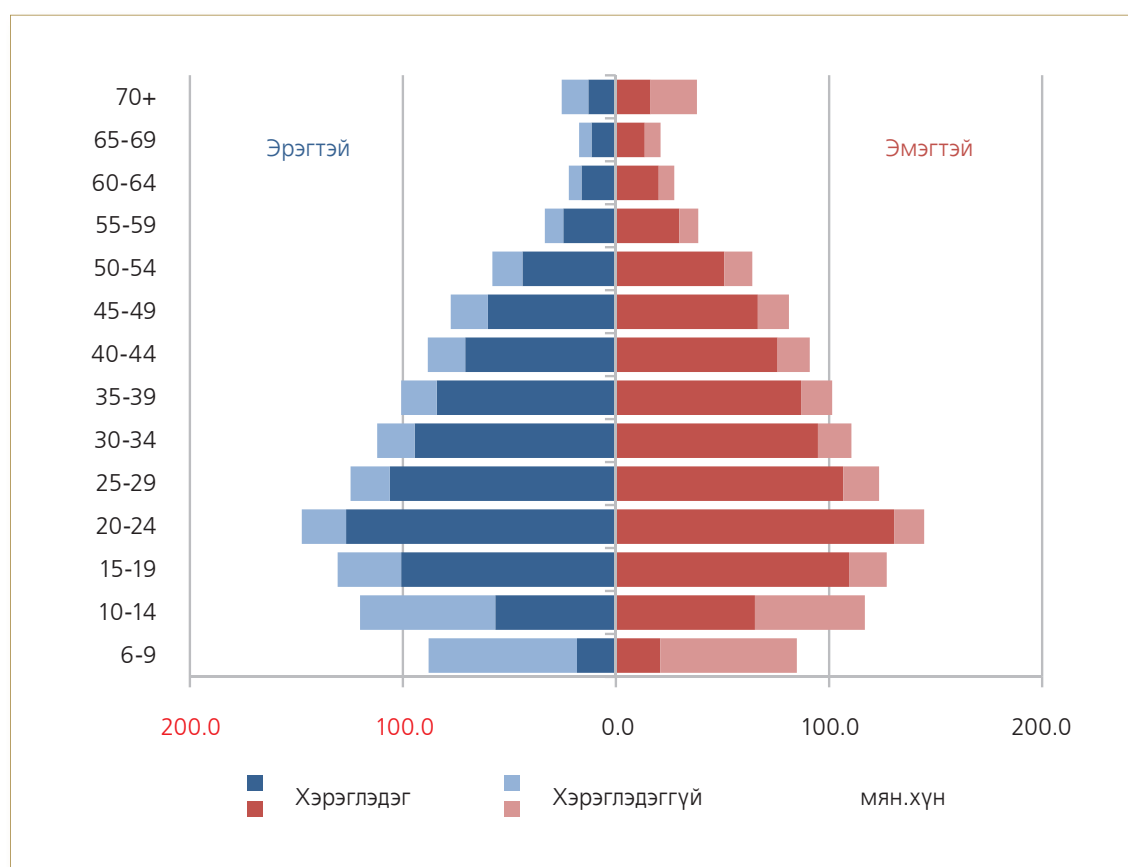
Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтын “Хөгжлийн төлөө дэлхий нийтийн түншлэлийг хөгжүүлэх” зорилгын хүрээнд “Мэдээлэл холбооны шинэ технологийг хөгжүүлэх, мэдээлэлжсэн нийгэм байгуулах” зорилтыг дэвшүүлсэн. Орчин үед мэдээллийн технологийн хэрэглээ эрчимтэй өсч, энэ төрлийн мэдээллийн хэрэгцээ нэмэгдсээр байна. Тиймээс төр болон хувийн хэвшлийнхний хэрэгцээг хангах, нөгөө талаас дэлхий нийтээрээ зөвшилцөж, олон улсын өмнө амлалт авсан МХЗ-дын холбогдох зорилтыг хэрэгжүүлж, биелэлтийг үнэлэх үүднээс интернэт, үүрэн утас хэрэглэгчийн тоог тодорхойлох үзүүлэлтийг тооллогын асуулгад тусгаж, мэдээллийг 6, түүнээс дээш насны бүх хүнээс цуглуулсан.

ГАР УТАС ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО, БҮТЭЦ

Үүрэн технологид суурилсан, нийтийн телефон сүлжээнд (үүрэн холбооны оператор) холбогдсон авсаархан, зөөврийн телефон хэрэглэгчийг үүрэн утас хэрэглэгч гэж үзсэн. Хамгийн гол нь үүрэн утаснаас гадна тусгай дугаарын хамт хэрэглэж байгаа тохиолдлыг хэрэглэгч гэсэн ойлголтод хамааруулсан юм.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогоор Монгол Улсын 6, түүнээс дээш насны суурин хүн амын 74 хувь буюу 1714.6 мянган иргэн гар утас хэрэглэж байна. Тэдний 48.2 хувь нь эрэгтэй, 51.8 хувь нь эмэгтэйчүүд ажээ.

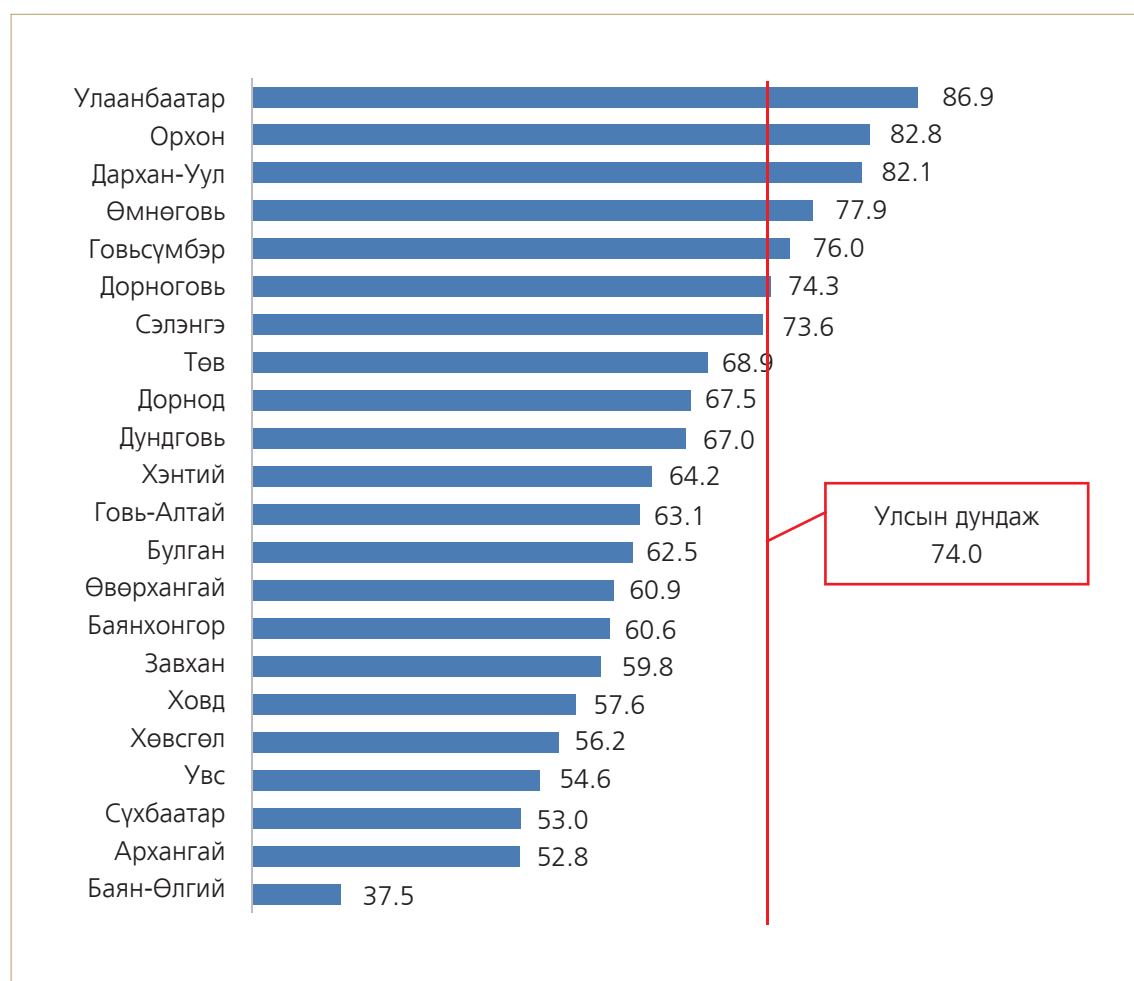
ЗУРАГ 9.1. ГАР УТАС ХЭРЭГЛЭГЧИЙН НАС, ХҮЙСИЙН СУВАРГА, 2010 ОН

Хөдөлмөрийн нас болох 15-59 насны хүн амын 85.3 хувь нь гар утас хэрэглэж байгаагаас 20-24 насныхан хамгийн их хэрэглэгчид байна.

Аймаг, нийслэлээр гар утасны хэрэглээг авч үзвэл Улаанбаатар хот, Орхон, Дархан-Уул, Өмнөговь, Говьсүмбэр, Дорноговь аймгийн хэрэглэгчийн хувь улсын дунджаас өндөр, Баян-Өлгий аймагт хамгийн бага буюу 37.5 хувьтай байна. Гар утасны хэрэглээ нь үүрэн утасны операторууд орон нутагт сүлжээгээ хир зэрэг өргөн нэвтрүүлсэн болон орон нутгийн байгаль, газарзүйн тогтоц, иргэдийн гар утас хэрэглэх шаардлага, боломж зэрэг олон хүчин зүйлээс хамааралтай юм.

ЗУРАГ 9.2. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ СУУРИН ХҮН АМД ГАР УТАС ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ЭЗЛЭХ ХУВЬ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Харин байршлын хувьд ангилж үзэхэд гар утас хэрэглэгчийн 76.7 хувь нь хот, суурин газар, үлдсэн хувь нь хөдөө амьдарч байна. Эндээс үүрэн холбооны техник, технологи төв суурин газар өргөн нэвтэрсэн нь харагдана. Бүсээр нь авч үзвэл төвийн бүс Улаанбаатарын дараа орох хамгийн их хэрэглэгчтэй (74.7 хувь) бол баруун бүс гар утас хамгийн бага хэрэглээтэй (53.4 хувь) байна.

ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО, БҮТЭЦ

Телефон утас болон түрээсийн шугам, өндөр хурдны хэрэглэгчийн тоон шугам буюу DSL, ADSL, байнгын гарцтай, өндөр хурдны кабель модем, шилэн кабель хэрэглэгчдийг интернэт хэрэглэгч гэж үзсэн. Интернэтийн **байнгын** хэрэглээг гэртээ болон гэрээсээ бусад газар 7 хоногийн ихэнх хугацаанд хэрэглэж байгаа тохиолдлоор, **тухайн үеийн** хэрэглээг интернэт үйлчилгээний цэг зэрэг газарт шаардлага гарсан үедээ хэрэглэж байвал “шаардлагатай үед” гэж тодорхойлсон.

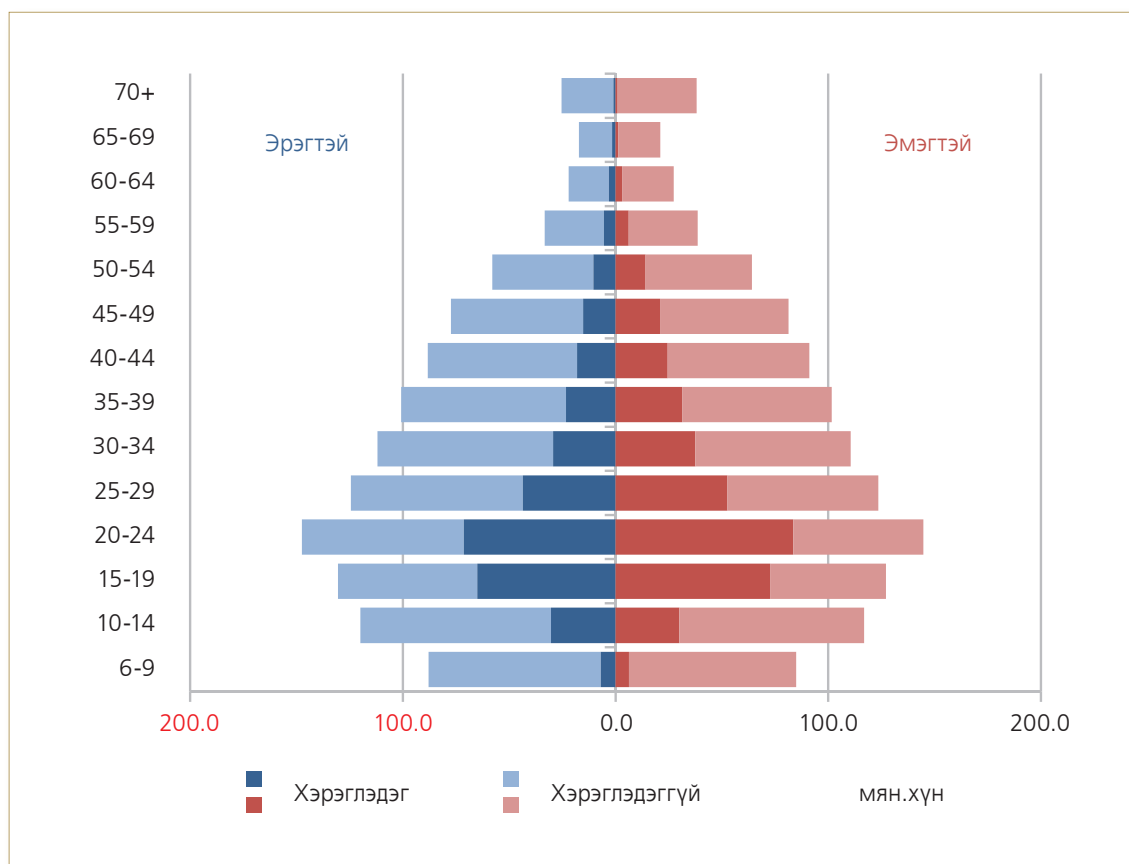
Тооллогын дүнгээр 6, түүнээс дээш насны суурин хүн амын 30.6 хувь буюу 709.6 мянган хүн интернэт хэрэглэж байна. Тэдний 32.3 хувь нь гэртээ, 20.3 хувь нь албан газар зэрэг гэрээсээ өөр газар байнга хэрэглэж байхад 47.4 хувь нь шаардлагатай үедээ интернэт хэрэглэдэг ажээ. Энэ байдлаас үзэхэд интернэт хэрэглэдэг хүмүүсийн бараг тал хувь нь шаардлагатай үедээ интернэт кафе буюу найз нөхөд, бусад хүмүүсийн интернэтэд холбогдсон шугам ашиглаж байна.

ЗУРАГ 9.3. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН
ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭЭ, 2010 ОН

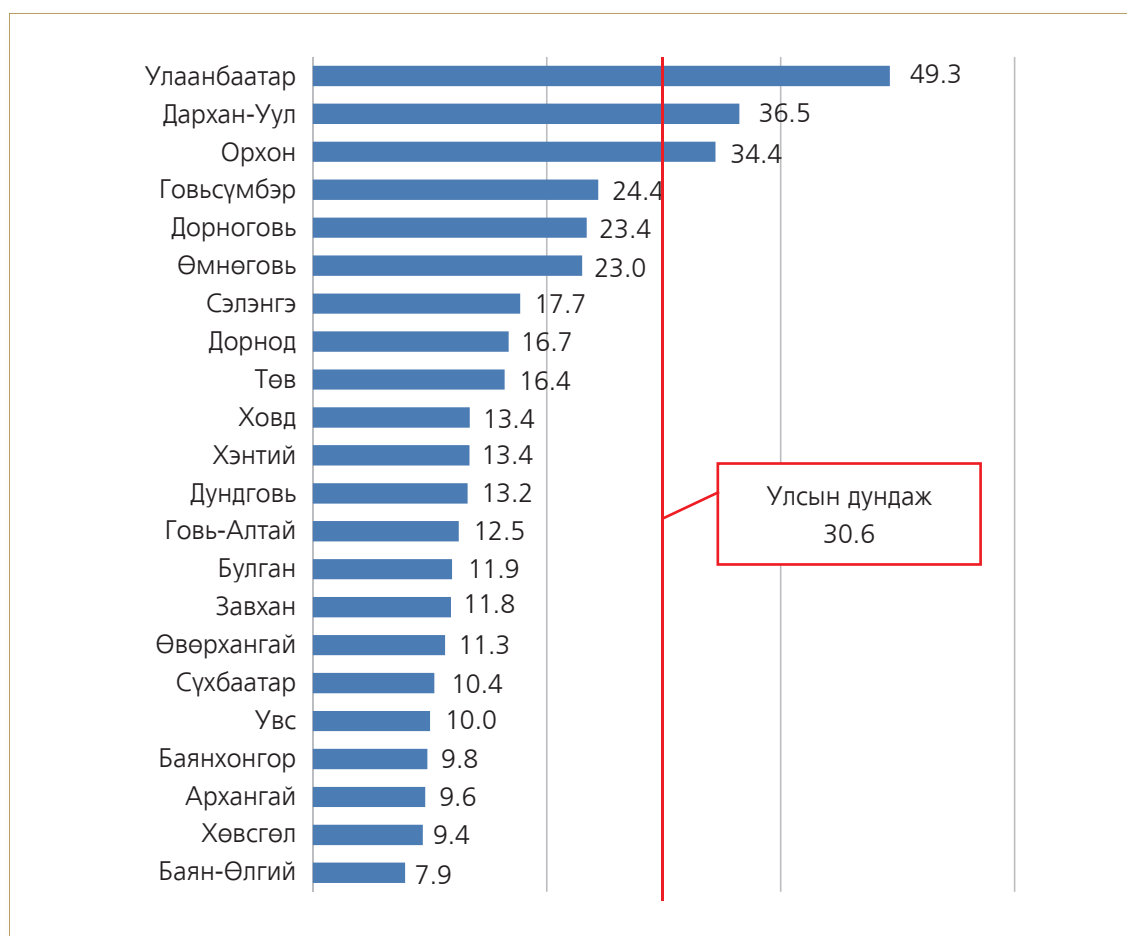
Гар утас хэрэглэдэг эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийг бодвол интернэт хэрэглэгчийн хүйсийн ялгаа арай илүү юм. Өөрөөр хэлбэл, интернэт хэрэглэгчийн 45.8 хувь нь эрэгтэйчүүд бол эмэгтэйчүүд 8.3 пунктээр олон байна. Интернэт хэрэглэх нь хувь хүнээс тодорхой төвшний хэлний мэдлэг, компьютер, шаардлагатай мэдээллээ богино хугацаанд хайж олох чадвар шаарддаг. Тиймээс эмэгтэйчүүдийн боловсролын төвшин эрэгтэйчүүдийнхтэй харьцуулахад илүү байгаатай холбоотойгоор эмэгтэйчүүд түлхүү хэрэглэдэг байж болох юм. Ялангуяа, энэхүү ялгааг хүний суралцах хамгийн идэвхтэй нас буюу 15-29 насанд тодорхой харж болно (зураг 9.6).

ЗУРАГ 9.4. ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН НАС, ХҮЙСИЙН СУВАРГА, 2010 ОН.

Аймаг, нийслэлийн 6, түүнээс дээш насны хүн амд эзлэх интернэт хэрэглэгчийн хувийн жингээр Улаанбаатар хот, Дархан-Уул, Орхон аймаг улсын дунджаас илүү буюу хамгийн өндөр, Хөвсгөл, Баян-Өлгий зэрэг аймгууд хамгийн бага байна.

ЗУРАГ 9.5. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМД ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ЭЗЛЭХ ХУВЬ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Байршлаар нь ангилж үзэхэд нийт интернэт хэрэглэгчийн 93 хувь нь хотод, үлдсэн 7 орчим хувь нь хөдөөд амьдарч байна. Төвийн бүс нутагт хүн амынх нь 22.6 хувь интернэт хэрэглэж (Улаанбаатарын дараагийн хамгийн их хэрэглээтэй бүс нутаг) байхад баруун бүсэд энэ хувь хамгийн бага буюу 11.0 хувь байгаа юм. Энэ нь төмөр зам дагасан шилэн кабель, дэд бүтцийн хөгжлөөс хамаарч байгааг харуулна.

ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын 6, түүнээс дээш насны суурин хүн амын 74 хувь буюу 1714.6 мянган иргэн гар утас хэрэглэж байна. Гар утас хэрэглэгч 4 хүн тутмын 3 нь хот суурин амьдардаг ажээ. Гар утас хэрэглэгчийн дотор 15-29 насныхан хамгийн олон байна.

Зургаа, түүнээс дээш насны суурин хүн амын 30.6 хувь буюу 709.6 мянган хүн интернэт хэрэглэж байгаагийн 52.6 хувь нь байнга, үлдсэн 47.4 хувь нь шаардлагатай үедээ хэрэглэдэг ажээ. Интернэт хэрэглэгчийн 54.2 хувь нь эмэгтэйчүүд бөгөөд тэдний боловсролын төвшин эрэгтэйчүүдийнхтэй харьцуулахад илүү байгаагаас шалтгаалж болох юм.

Аймаг, нийслэлээр нь авч үзвэл гар утас, интернэт хэрэглэгчийн тоогоор Улаанбаатар хот, Дархан-Уул, Орхон аймгууд улсын хэмжээнд тэргүүлж байгаа бол Архангай, Хөвсгөл, Баян-Өлгий зэрэг аймгууд хамгийн бага хэрэглэгчтэй байна.

АРАВЛУГААР БҮЛЭГ

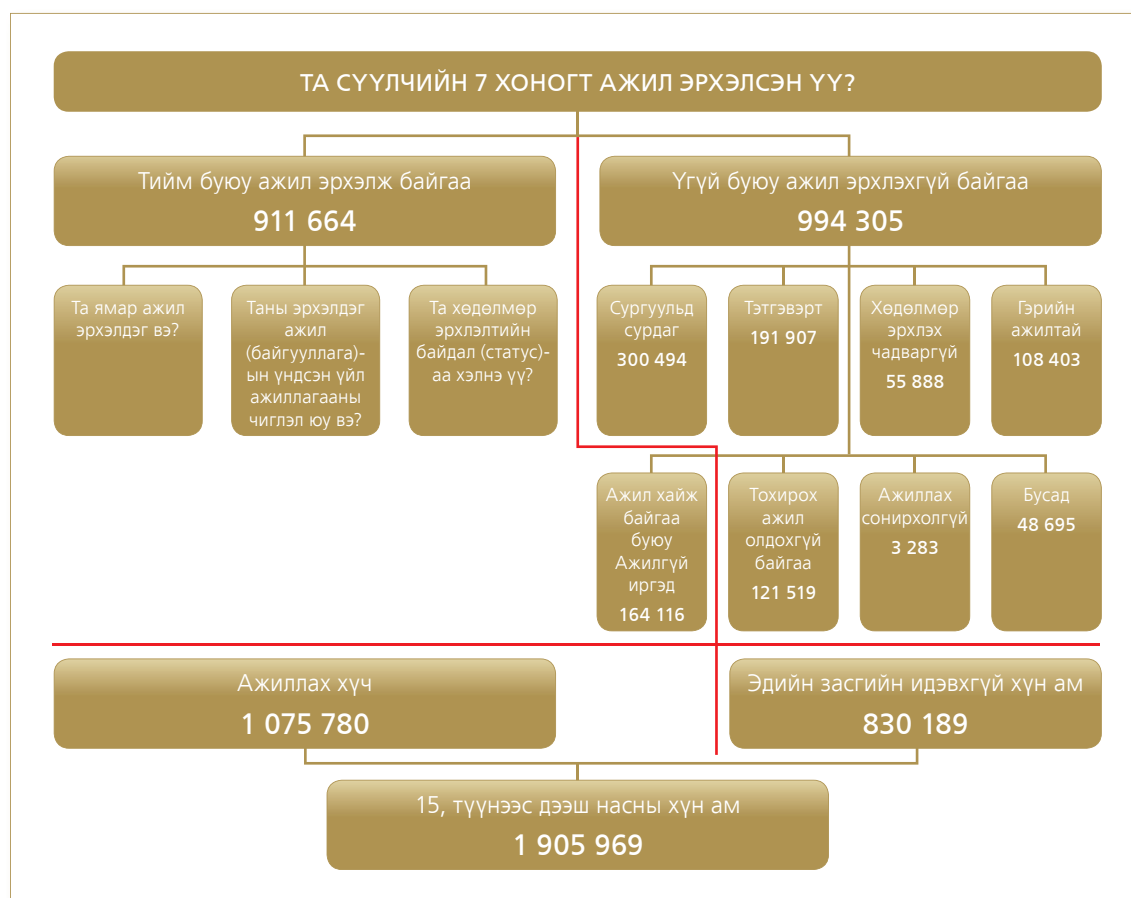
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ

Хүн амын эдийн засгийн идэвхийн талаарх ойлголт, тодорхойлолтыг НҮБ-ын “Хүн ам, орон сууцны тооллогын зарчим, зөвлөмж”⁸-ын 2.252 хэсгийг үндэслэн сүүлчийн хоёр тооллогод хэрэглэв. Ингэснээр хүн амын эдийн засгийн идэвхийн байдлыг тодорхойлж, хоёр тооллогын үр дүнг зэрэгцүүлэх боломжтой болсон. Үндэсний Статистикийн Хорооны дарга, Нийгмийн Хамгаалал, Хөдөлмөрийн сайдын 2009 оны 01-681/94 дүгээр тушаалаар баталсан “Хөдөлмөр эрхлэлт, ажиллах хүчний статистикийн үзүүлэлтийг тооцох аргачлал”-аар тооцсон албан ёсны статистикийн болон бусад түүвэр судалгааны зарим үзүүлэлттэй тооллогын үр дүн тохирохгүй байж болно. Учир нь дээрх аргачлалд хүн амын эдийн засгийн идэвхийн зарим голлох үзүүлэлтийг хөдөлмөрийн насны, хөдөлмөрийн чадвартай хүн амд харьцуулан тооцохоор заасан.

“Тооллогын товын үед ажил эрхэлж байгаа болон товын өмнөх 7 хоногт (2010 оны 11 дүгээр сарын 1-нээс хойш) ядаж нэг өдөр цалин орлоготой ажил эрхэлсэн хүнийг “Ажил эрхэлдэг” гэж үзсэн. Өөрөөр хэлбэл, эдийн засгийн идэвхийг долоо хоногийн байдлаар тухайн үеийн идэвх гэсэн ойлголтоор тодорхойлсон. Өвчтэй, жирэмсний болон төрсний дараах чөлөөтэй, ээлжийн амралттай зэрэг шалтгаанаар тооллогын товын өмнөх 7 хоногт ажил эрхлээгүй боловч үндсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжтэйгээ хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцлаагүй хүмүүсийг ажил эрхэлдэг гэж үзсэн (1 дүгээр бүлгийн “Тооллогод хэрэглэсэн ойлголт, тодорхойлолт” гэсэн хэсгийг үзнэ үү).

ЗУРАГ 10.1. АРВАНТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХИЙН ТАЛААРХ АСУУЛТЫН ХАРИУЛТЫН БҮДҮҮВЧ, 2010 ОН

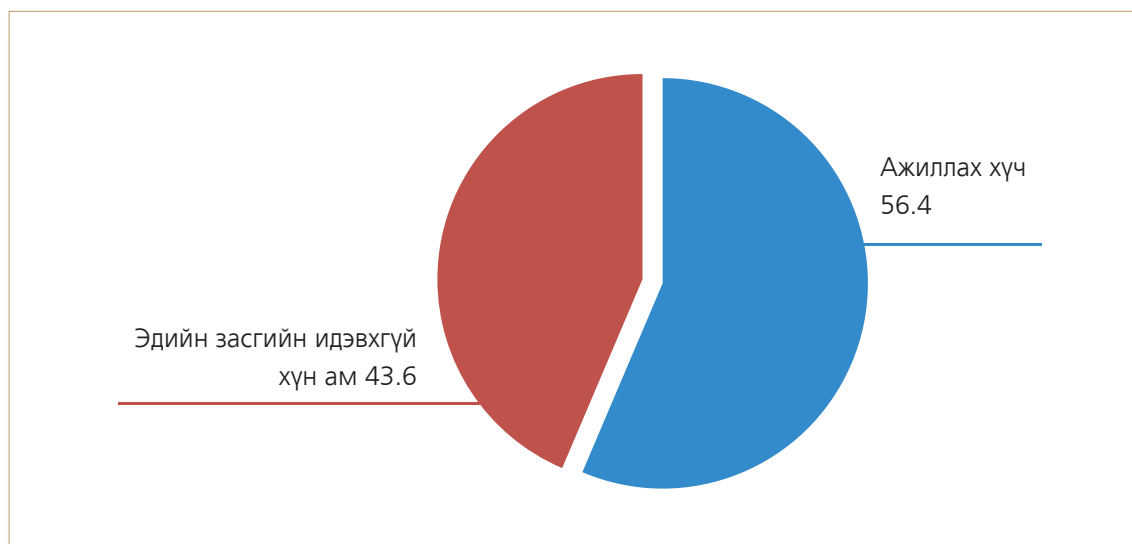
⁸ Хүн ам, орон сууцны тооллогын зарчим, зөвлөмж. 2 дахь хэвлэл, НҮБ, Нью-Йорк, 2009 он, хуудас 184

ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХИЙН БАЙДАЛ

Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвхийг тооллогод тухайн үеийн ажил эрхлэлтээр авсан учир ажиллах хүч (зарим тохиолдолд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амтай тохирдог), эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам гэж 2 ангилж тодорхойлов (зураг 10.1). Ажиллах хүчинд ажил эрхэлж байгаа хүн ам болон ажилгүй иргэдийг хамрууллаа. Энэ нь цаашдаа улс орны нийгэм, эдийн засаг, ялангуяа ажиллах хүчний бодлого боловсруулах үндэслэл болдог. Тухайн үед ажиллаж байгаа гэдэг ойлголтод байнгын болон улирлын чанартай ажил эрхэлдэг, тоолох үед ажил эрхлэхгүй байгаа ч ажилладаг байгууллага, аж ахуйн нэгжээсээ хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцлаагүй бүх хүн хамрагдсан гэдгийг дээр дурдсан билээ.

Харин эдийн засгийн идэвхгүй хүн амд хөдөлмөрийн зах зээлд ажиллах хүчээ нийлүүлээгүй хүмүүсээс гадна тохирох ажил олдохгүй байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхлээгүй хүнийг оруулсан болно.

ЗУРАГ 10.2. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, ХУВИАР, 2010 ОН

Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын 56.4 хувь нь ажиллах хүчинд багтаж байгаа нь 2000 оноос 5.6 пунктээр буурчээ. Ерөнхийдөө хүн амын эдийн засгийн идэвх өнгөрсөн тооллогын үеийнхээс буурч, эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тоо өссөнийг цаашид нарийвчлан судлах шаардлагатай.

Ажиллах хүчний оролцооны төвшинг байршил, хүйсээр ангилахад нэлээд ялгаатай байна. Энэ үзүүлэлт хөдөөд хотоос 13.8 пунктээр илүү байгаа нь манай улсын онцлог юм. Тооллогоор хөдөөгийн малчин өрхийн 15-аас дээш настай хүмүүсийг үндсэнд нь ажил эрхэлдэг гэж үздэгээс хамаарч, хөдөөгийн ажил хүчний оролцооны төвшин өндөр гарахад нөлөөлсөн. Гэхдээ хөдөөгийн хүн амын ажиллах хүчний оролцооны төвшин 2000 оны тооллогын үеийнхээс 7.5 пунктээр буурчээ.

Хүйсийн хувьд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн аль алиных нь ажиллах хүчний оролцоо хөдөөд хотынхоос өндөр байна. Ялангуяа, хөдөөгийн эрэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцоо 72.4 хувь байгаа нь хотынхоос 9.4 пунктээр илүү юм.

ХҮСНЭГТ 10.1. АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ОРОЛЦООНЫ ТӨВШИН,
ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Эдийн засгийг идэвх	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Ажиллах хүчний оролцооны төвшин	56.4	63.0	50.1	52.3	58.5	46.5	66.1	72.4	59.3
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын эзлэх хувь	43.6	37.0	49.9	47.7	41.5	53.5	33.9	27.6	40.7

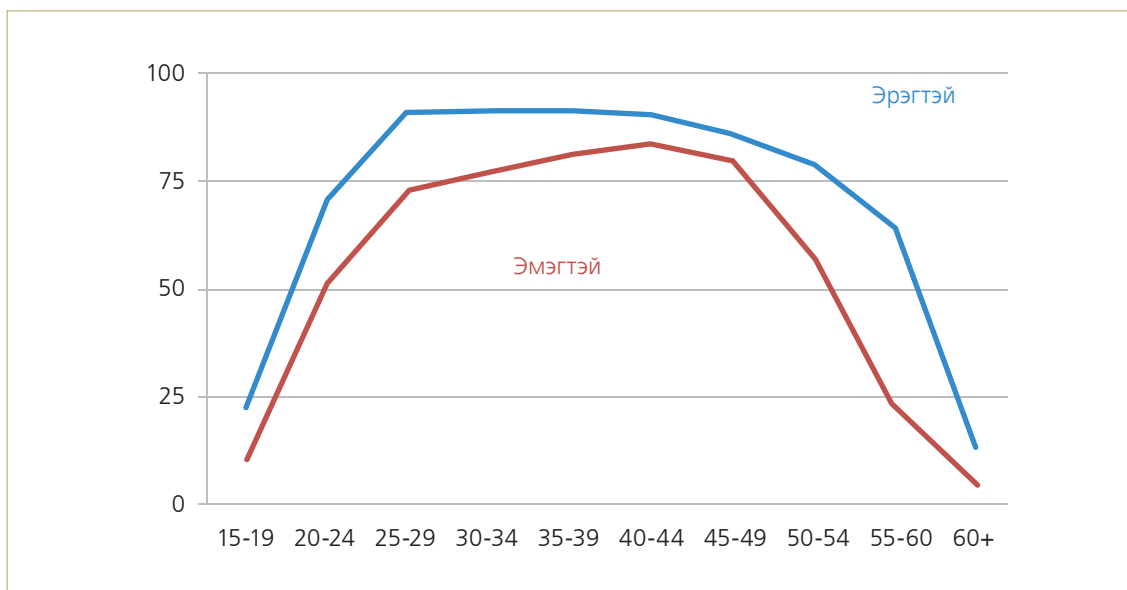
Ажиллах хүчийг насны бүлгээр ангилахад мэдэгдэхүйц ялгаа ажиглагдана. Эрэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх бүх насны бүлэгт эмэгтэйчүүдийнхээс өндөр юм. Үүний дотор 20-34 насанд эрэгтэйчүүдийнх эмэгтэйчүүдийнхээс 13.7-17.8 пунктээр их байгаа нь тухайн насны их, дээд сургуульд суралцагч эмэгтэйчүүд илүү байдагтай холбоотой. Хүн амын ажиллах хүчний оролцоо 25-44 насанд хамгийн өндөр байгаагийн дотор, эрэгтэйчүүдийн хувьд 80-иас дээш, эмэгтэйчүүдийнх 69-75 хувьтай байна. Ялангуяа, 40-49 насанд эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн хоорондын зөрүү хамгийн бага байгаа нь энэ насанд эдийн засгийн идэвх хамгийн өндөр байгааг гэрчилнэ. Харин 55-аас дээш насанд эмэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх огцом буурч байгаа нь тэд 55 наснаас эхлэн өндөр насны тэтгэвэрт гардагтай холбоотой.

ХҮСНЭГТ 10.2. АРВАНТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, ЭДИЙН
ЗАСГИЙН ИДЭВХ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам						Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам					
	Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй		Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	мян. хүн	хувь*	мян. хүн	хувь*	мян. хүн	хувь*	мян. хүн	хувь*	мян. хүн	хувь*	мян. хүн	хувь*
БҮГД	1075.8	56.4	590.1	63.0	485.6	50.1	830.2	43.6	347.1	37.0	483.1	49.9
15-19	37.1	14.4	25.9	19.8	11.2	8.8	220.5	85.6	104.7	80.2	115.8	91.2
20-24	161.3	55.2	94.4	64.0	66.9	46.2	130.9	44.8	53.1	36.0	77.8	53.8
25-34	357.3	75.9	195.7	82.8	161.6	69.1	113.2	24.1	40.8	17.2	72.4	30.9
35-44	295.2	77.3	151.7	80.2	143.4	74.5	86.5	22.7	37.4	19.8	49.1	25.5
45-54	186.2	66.3	96.1	70.9	90.1	62.0	94.7	33.7	39.4	29.1	55.3	38.0
55-59	26.1	36.3	17.9	53.7	8.2	21.3	45.8	63.7	15.5	46.3	30.4	78.7
60+	12.6	8.4	8.5	13.1	4.1	4.8	138.5	91.6	56.3	86.9	82.2	95.2

*тухайн насны бүлгийн хүн амд эзлэх хувь

ЗУРАГ 10.3. АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ОРОЛЦООНЫ ТӨВШИН,
НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам өмнөх тооллогын үеийнхээс өссөний шалтгаанд тайлбар болж чадах нэг зүйл бол 15-24 насны хүн амын ажиллах хүчний оролцоо огцом буурсан явдал юм. Тухайлбал, 15-19 насны эрэгтэйчүүдийн оролцооны төвшин 58.7 хувь, эмэгтэйчүүдийнх 74.3 хувь, 20-24 насны эрэгтэйчүүдийнх 14.1 хувь, эмэгтэйчүүдийнх 24 хувиар тус тус буурчээ. Энэ нь тухайн насны залуучуудын сургуульд хамрагдалт нэмэгдсэнтэй холбоотой байж болох юм.

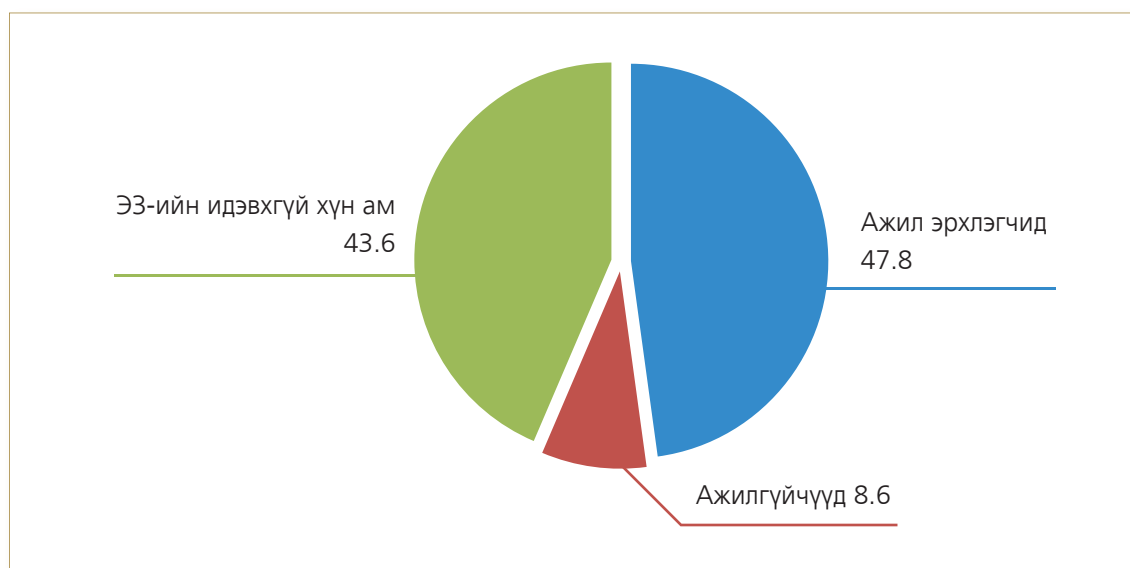
АЖИЛЛАХ ХҮЧ

Тооллогын товын өмнөх 7 хоногт ядаж нэг цагаас илүү хугацаагаар цалин орлоготой ажил эрхэлсэн, ажил хайж байгаа хүнийг ажиллах хүчинд хамааруулсныг дээр тэмдэглэсэн. Бид ажил эрхлэлтийг богино хугацаагаар тодорхойлж байгаа болохоор НҮБ-ын зөвлөмжийг үндэслэн **ажиллах хүч** гэдэг ойлголтыг хэрэглэж байна.

Тоолох ажиллагаа 2010 оны 11 дүгээр сарын дундуур явагдсан. Монгол орны байгаль, цаг уурын онцлогоос хамаарч энэ үед хүмүүсийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлд өөрчлөлт гардаг. Тухайлбал, газар тариалан, уул уурхайн салбарт ажилладаг хүмүүсийн үндсэн ажлынх нь ид үе дууссан байдаг хэдий ч ажилчид нь аж ахуйн нэгж, байгууллагаасаа хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцлаагүй бол хөдөлмөр эрхэлсэн гэж үзэв. Тиймээс тухайн тоолуулагч тооллогын товын өмнөх долоо хоногт ажил эрхлээгүй байвал түүний ажил эрхлэлтийг үнэн зөв тодорхойлохын тулд ер нь ажилтай эсэх, ажилдаа эргэж орох боломжтой эсэх, байгууллагаасаа хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцалсан эсэхийг тодруулж асуусан.

Ажилгүй хүн гэдгийг тодорхойлоход хүн амын тооллогын асуулгын хөдөлмөр эрхлэхгүй байгаа үндсэн шалтгаан гэсэн асуултыг ашигласан. Энэ нь эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тоог гаргахад түлхүүр үзүүлэлт болж өгсөн. “Ажил хайж байгаа” гэдэгт “тооллогын товын өмнөх 7 хоногт ажил эрхлээгүй бөгөөд хөдөлмөр халамж, үйлчилгээний хэлтэст бүртгэлтэй болон бүртгэлгүй, ажил идэвхтэй хайж байгаа” хүнийг хамааруулж, ажилгүйчүүдийг тодорхойлов.

ЗУРАГ 10.4. ХҮН АМЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, ХУВИАР, 2010 ОН

Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амд эзлэх ажилгүй иргэдийн хувь 8.6 болж, өнгөрсөн 11 жилийн хугацаанд 2.2 пунктээр буурчээ. Хэдийгээр ажилгүй иргэдийн хувь буурсан ч ажилгүйдлийн төвшин хэрхэн өөрчлөгдсөнийг дараагийн дэд бүлэгт оруулав.

АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМ

Тооллогоор “Ажил эрхэлдэг” хүн амд хэнийг хамруулсан талаар бүлгийн эхэнд тодорхой дурдсан билээ. Ажил эрхэлдэг бүх хүнээс тэдний эрхэлдэг ажил болон ажилладаг аж ахуйн нэгж, байгууллагынх нь үндсэн үйл ажиллагааны чиглэл, хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал гэсэн гурван асуултыг асуусан.

ХҮСНЭГТ 10.3. АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Хүйс	2000 он		2010 он		$\frac{2010}{2000}$ %
	мян.хүн	хувь*	мян.хүн	хувь*	
БҮГД	779.1	51.1	911.7	47.8	117.0
Эрэгтэй	420.4	56.1	495.1	52.8	117.8
Эмэгтэй	358.7	46.3	416.6	43.0	116.1

* 15, түүнээс дээш насны хүн амд эзлэх хувь

Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо 2000 оноос хойш 17 хувиар өсчээ. Хүйсээр нь авч үзвэл эрэгтэйчүүдийн хувьд илүү өсөлттэй байна. Харин байршлаар нь ангилахад нэлээд ялгаатай байгааг дараах хүснэгтээс харж болно.

ХҮСНЭГТ 10.4. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Хүйс	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян.хүн	хувь*	мян.хүн	хувь*	мян.хүн	хувь*
БҮГД	911.7	47.8	574.5	43.7	337.1	57.5
Эрэгтэй	495.1	52.8	302.9	48.2	192.2	62.7
Эмэгтэй	416.6	43.0	271.6	39.5	144.9	51.8

* 15, түүнээс дээш насны хүн амд эзлэх хувь

Улсын хэмжээнд арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын 47.8 хувь ажил эрхэлж байхад уг үзүүлэлт хөдөөд 57.5 хувь байгаа нь хотынхоос 13.8 пунктээр илүү байна. Хөдөөгийн хүн ам улсын суурин хүн амын 32.1 хувийг эзэлж, хувийн жин нь жилээс жилд буурч байгаа боловч тэд үндсэндээ мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлдэг нь хөдөөд хөдөлмөр эрхэлдэг хүний хувийн жин хөдөөд хотоос өндөр байх нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Хөдөөгийн эмэгтэйчүүдийн ажил эрхлэлт хотынхоос 12.3 пунктээр их бол эрэгтэйчүүдийнх 14.6 пунктээр илүү байна. Хэдийгээр эл зөрүү 2000 оны тооллогын үеийнхээс буурсан ч хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор хот суурин руу нүүж, амьжиргаагаа дээшлүүлэх гэсэн олон мянган хүн ажлын байраар тэр бүр хангагдаж чадахгүй байдал байсаар байна.

ХҮСНЭГТ 10.5. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2000, 2010 ОН

Насны бүлэг	2000			2010			2010 2000 %
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
БҮГД	779.3	420.6	358.7	911.7	495.1	416.6	117.0
15-19	80.9	48.4	32.5	25.6	18.7	6.9	31.7
20-24	126.1	69.1	57.0	122.9	72.7	50.2	97.5
25-34	252.3	131.0	121.3	300.6	163.8	136.7	119.1
35-44	199.7	99.9	99.8	255.9	129.1	126.8	128.1
45-54	82.8	46.5	36.3	169.1	85.4	83.7	204.3
55-59	22.3	16.0	6.3	25.0	16.9	8.1	112.0
60+	15.2	9.7	5.5	12.6	8.5	4.1	82.6

Дээрх хүснэгтээс сонирхолтой дүр төрх ажиглагдаж байна. 15-24 насны ажил эрхэлдэг хүний тоо 2000 оныхоос буурч, харин 35-54 насны хүний тоо өссөн нь аж ахуйн нэгж, байгууллагууд ажлын чадвар дадлага туршлагатай, ажлын бүтээмж өндөртэй ажилтныг ажиллуулах сонирхол нэмэгдэж байгаагийн зэрэгцээгээр өнгөрсөн жилүүдэд ажиллаж байсан 34-44 насныхан нас дэвшсэнтэй холбоотой. Нөгөө талаар залуучуудын сургуульд хамрагдалт өмнөх тооллогын үеэс нэмэгдсэн нь энэхүү бууралтад нөлөөлжээ.

ХҮСНЭГТ 10.6. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМ,
АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН АНГИЛАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Ажил мэргэжил	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Мян.хүн			Хувь-А			Хувь-Б		
БҮГД	911.7	495.1	416.6	100.0	100.0	100.0	100.0	54.3	45.7
Менежер	72.2	41.1	31.1	7.9	8.3	7.5	100.0	56.9	43.1
Мэргэжилтэн	153.9	53.2	100.7	16.9	10.8	24.2	100.0	34.6	65.4
Техникч болон туслах/ дэд мэргэжилтэн	40.5	15.4	25.0	4.4	3.1	6.0	100.0	38.1	61.9
Контор, үйлчилгээний ажилтан	23.7	6.7	17.1	2.6	1.3	4.1	100.0	28.1	71.9
Худалдаа үйлчилгээний ажилтан	134.2	53.3	80.9	14.7	10.8	19.4	100.0	39.7	60.3
Хөдөө аж ахуй, ой, загас агнуурын ажилтан	236.3	135.6	100.7	25.9	27.4	24.2	100.0	57.4	42.6
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний ажилтан	85.0	63.2	21.8	9.3	12.8	5.2	100.0	74.3	25.7
Суурин төхөөрөг, машин механизмын операторч, угсрагч	79.7	74.0	5.7	8.7	14.9	1.4	100.0	92.8	7.2
Энгийн ажил мэргэжил	68.7	36.7	32.0	7.5	7.4	7.7	100.0	53.4	46.6
Зэвсэгт хүчний ажил, мэргэжил	17.4	16.0	1.4	1.9	3.2	0.3	100.0	91.8	8.2

Хүн амын эрхэлдэг ажил мэргэжлийн онцлогоос хамаарч эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн ялгаа ангилал тус бүрт өөр өөр байгаа нь ажиглагдана. Эрхэлдэг ажил мэргэжил хүйсийн хувьд хамгийн бага зөрүүтэй байгаа нь менежер, хөдөө аж ахуй, ой, загас агнуур, энгийн ажил мэргэжил ажээ. Харин суурин төхөөрөг, машин механизмын операторч, угсрагч, зэвсэгт хүчний алба болон биеийн хүч шаардсан ажил мэргэжлийн 90 дээш хувийг эрэгтэйчүүд бүрдүүлж байна. Гэтэл мэргэжилтэн, контор, үйлчилгээний ажилтай 10 хүн тутмын 7 нь эмэгтэйчүүд байна.

Ажил эхэлдэг хүн амын 96.5 хувь нь боловсролтой, үүнээс эрэгтэйчүүдийн 95.6 хувь, эмэгтэйчүүдийн 97.6 хувь нь тус тус ямар нэг төвшний боловсрол эзэмшжээ. Ажил эрхэлдэг эрэгтэйчүүдийн 23.5 хувь нь дээд боловсролтой байхад ижил төвшний боловсролтой эмэгтэйчүүдийн хувь 12.5 пунктээр илүү байна. Хэдийгээр дээд боловсролтой эмэгтэйчүүд ажил эрхэлдэг хүн амд давамгайлж байгаа боловч менежер буюу бүх шатны төрийн, төрийн бус болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдах, бодлого тодорхойлох төвшинд тэдний төлөөлөл арай бага байгааг дээрх хүснэгтээс харж болно.

Тооллогоор хөдөлмөр эрхэлдэг буюу товын өмнөх 7 хоногт ажил эрхэлсэн гэж хариулт өгсөн хүмүүсээс ажилладаг байгууллага эсвэл эрхэлдэг ажлынх нь үндсэн үйл ажиллагааны чиглэлийг тодруулж асуусан. Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллыг хуулийн этгээд, өөрөөр хэлбэл, өмчийн бүх төрөлд хамаарагдах аж ахуйн нэгж, байгууллага болон хүн амд үйлчилдэг ашгийн бус төр, олон нийт, шашны зэрэг байгууллагууд, хувиараа аж ахуй эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээг үйл ажиллагааны чиглэлээр нь ялгаж, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний тооцоо, ажиллах хүчний судалгаа зэрэг олон зорилгоор ашигладаг.

ХҮСНЭГТ 10.7. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМ,
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАР, ХУВИАР 2010 ОН

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	Бүгд	Эрэгтэй мян.хүн	Эмэгтэй	Дүн	Эрэгтэй Хувь А	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй Хувь Б	Эмэгтэй
БҮГД	911.7	495.1	416.6	100.0	100.0	100.0	100.0	54.3	45.7
Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас барилт, ан агнуур	241.0	139.4	101.6	26.4	28.2	24.4	100.0	57.8	42.2
Уул уурхай, олборлолт	48.9	39.2	9.7	5.4	7.9	2.3	100.0	80.2	19.8
Боловсруулах үйлдвэрлэл	63.4	33.6	29.8	7.0	6.8	7.2	100.0	53.0	47.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	14.3	10.8	3.5	1.6	2.2	0.8	100.0	75.5	24.5
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	6.5	3.8	2.7	0.7	0.8	0.6	100.0	58.8	41.2
Барилга	58.5	46.7	11.8	6.4	9.4	2.8	100.0	79.8	20.2
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээ	117.0	51.1	66.0	12.8	10.3	15.8	100.0	43.6	56.4
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	52.7	42.1	10.6	5.8	8.5	2.5	100.0	79.8	20.2
Байр, сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	28.4	6.3	22.1	3.1	1.3	5.3	100.0	22.2	77.8
Мэдээлэл, холбоо	13.6	7.2	6.4	1.5	1.5	1.5	100.0	52.8	47.2
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	15.8	6.1	9.8	1.7	1.2	2.3	100.0	38.4	61.6
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	7.7	3.4	4.3	0.8	0.7	1.0	100.0	44.1	55.9
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	10.5	5.1	5.4	1.2	1.0	1.3	100.0	49.0	51.0
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	12.3	8.8	3.5	1.3	1.8	0.8	100.0	71.5	28.5
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	74.6	49.3	25.3	8.2	10.0	6.1	100.0	66.1	33.9
Боловсрол	79.6	21.3	58.2	8.7	4.3	14.0	100.0	26.8	73.2
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	35.7	7.0	28.7	3.9	1.4	6.9	100.0	19.5	80.5
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	8.5	4.6	3.8	0.9	0.9	0.9	100.0	54.7	45.3
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	19.3	8.1	11.2	2.1	1.6	2.7	100.0	42.0	58.0
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	0.7	0.2	0.5	0.1	0.0	0.1	100.0	26.6	73.4
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2.7	1.1	1.7	0.3	0.2	0.4	100.0	39.2	60.8

Хүн амын 26.4 хувь нь ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуй, загас барилтын салбарт ажиллаж байгаа нь бусад салбараас хамгийн өндөр юм. Ажил эрхэлдэг хүн амыг хүйсээр ангилж үзэхэд эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын онцлогоос хамаарч нэлээд ялгаатай байна. Тухайлбал, уул уурхай, олборлолт, цахилгаан хий, уур агааржуулалтын хангамж, барилга, тээвэр агуулахын аж ахуй, захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааны салбарт ажиллагчдын 70, түүнээс илүү хувь нь эрэгтэйчүүд байхад байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх, боловсрол, хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагааны салбарт ажиллагчдын 70, түүнээс дээш хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Хот, хөдөөгийн хүн амын эдийн засгийн үйл ажиллагааны чиглэлийг авч үзэхэд илүү тодорхой мэдээлэл өгнө. Хотын ажил эрхэлдэг хүн амын дотор бөөний болон жижиглэн худалдаа, боловсруулах үйлдвэрлэл, төрийн удирдлага, батлан хамгаалах, боловсролын салбарт ажиллагчдын хувийн жин өндөр байна. Гэхдээ салбар салбарын ажиллагчдын хувь хөдөөгийнх шиг нэг салбарт хэт төвлөрсөн бус харьцангуй жигд тархжээ.

Хөдөө аж ахуй, ан агнуур, загас барилт, ойн аж ахуйн салбарт ажиллагчид хөдөөгийн ажиллагчдын 2/3-ыг бүрдүүлж, дараа нь төрийн удирдлага, батлан хамгаалах, боловсролын салбар орж байгаагаас харахад хөдөөд боловсруулах зэрэг аж үйлдвэрийн салбар муу хөгжсөнийг гэрчилнэ. Харин уул уурхай, олборлолтын салбарт ажиллагчдын хувь хот, хөдөөд ойролцоо гарсан нь тооллого явагдах үед уул уурхайн олборлохтой холбоотой үндсэн үйл ажиллагаа зогсож, ажиллагчид нь хот суурин газар тоологдсоноос хамаарчээ.

ХҮСНЭГТ 10.8. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	Хот		Хөдөө	
	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Дүнд эзлэх хувь	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	581 329	100.0	330 335	100.0
Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас барилт, ан агнуур	23 492	4.0	217 525	65.8
Уул уурхай, олборлолт	32 916	5.7	15 981	4.8
Боловсруулах үйлдвэрлэл	57 704	9.9	5 687	1.7
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	12 220	2.1	2 037	0.6
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	5 875	1.0	576	0.2
Барилга	51 217	8.8	7 300	2.2
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар, үйлчилгээ	106 898	18.4	10 142	3.1
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	45 930	7.9	6 751	2.0
Байр, сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	25 831	4.4	2 615	0.8
Мэдээлэл, холбоо	12 976	2.2	670	0.2
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	13 317	2.3	2 524	0.8
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	7 644	1.3	45	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	8 664	1.5	1 834	0.6
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	10 587	1.8	1 689	0.5
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	54 132	9.3	20 449	6.2
Боловсрол	56 263	9.7	23 289	7.1
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	27 301	4.7	8 409	2.5
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	7 377	1.3	1 086	0.3
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	17 876	3.1	1 409	0.4
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийнүйл ажиллагаа	634	0.1	49	0.0
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2 475	0.4	268	0.1

Ажиллах хүч, хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаанд хэрэглэгддэг дараагийн чухал үзүүлэлт бол хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (статус) юм. Тоолуулж байгаа хүний эрхэлдэг ажил болон ажилладаг аж ахуйн нэгж, байгууллагадаа гүйцэтгэж байгаа үүрэг, байгуулсан гэрээ хэлцэл, тухайн хүний байгууллага, хувь хүнтэй харилцах эрх мэдэл, ажил үүрэг, хүлээх хариуцлагыг тодорхойлж өгдөг учраас энэ үзүүлэлт ихээхэн чухал ач холбогдолтой.

ХҮСНЭГТ 10.9. АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

	2000			2010		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Цалин хөлстэй ажиллагч	41.3	39.3	43.6	56.2	53.6	59.4
Ажил олгогч	1.3	1.7	0.8	2.5	3.1	1.8
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	31.2	43.9	16.4	27.7	37.7	15.9
Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	0.5	0.5	0.4	0.2	0.2	0.2
Өрхийн үйлдвэрлэл үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	25.3	14.0	38.6	12.9	4.9	22.5
Бусад	0.4	0.6	0.2	0.4	0.5	0.3

Хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал сүүлчийн 11 жилийн хугацаанд багагүй өөрчлөгджээ. 2000 онд өрхийн бизнест цалин хөлсгүй ажилладаг 197.5 мянган хүн байсан бол 2010 онд 117.8 мянга болтлоо цөөрсөн байна. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн хувийн жин 3.5 пунктээр буурч, харин цалин хөлстэй ажиллагч, ажил олгогчийн хувийн жин өссөн нь үйлдвэрлэл, үйлчилгээ өргөжсөнийг харуулна. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн хувийн жин буурах нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдлаа хангах, нийгмийн хамгаалалд хамрагдаж, хөдөлмөрлөх эрхээ бүрэн дүүрэн эдлэх бололцоог нэмэгдүүлдгээрээ сайн талтай юм.

АЖИЛГҮЙЧҮҮД

Улсын хэмжээнд ажилгүйчүүдийн тоо 2010 онд 164.1 мянган хүн байгаа нь 2000 оноос 0.8 мянган хүнээр буюу дөнгөж 1 хувиар буурчээ. Гэвч энэ хугацаанд Монгол Улсын ажиллах хүч 132.5 мянган хүнээр хүрээгээ тэлсэн байна. Харин ажилгүйдлийн төвшин 2010 онд 2000 оныхоос 2.2 пунктээр буурсны дотор хотод 7.8 пунктээр буурсан боловч хөдөөд 2.8 пунктээр нэмэгдсэн байна. Ажил эрхэлдэггүй эрэгтэйчүүдийн тоо эмэгтэйчүүдийнхээс их байгаатай холбоотойгоор ажилгүйдлийн төвшин ч мөн адил эрэгтэйчүүдийнх өндөр гарчээ. Энэ нь эрэгтэйчүүдийн боловсролын төвшин эмэгтэйчүүдийнхээс бага байгаатай холбоотой.

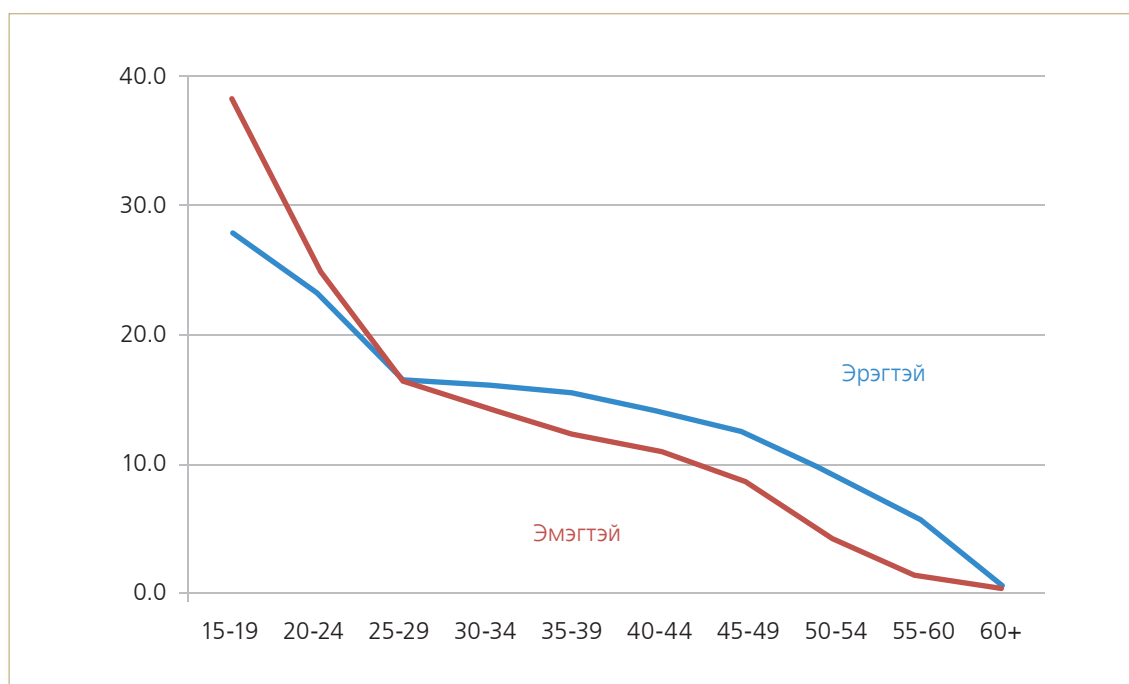
ХҮСНЭГТ 10.10. АЖИЛГҮЙДЛИЙН ТӨВШИН, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Хүйс	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян.хүн	Ажилгүйдлийн төвшин	мян.хүн	Ажилгүйдлийн төвшин	мян.хүн	Ажилгүйдлийн төвшин
БҮГД	164.1	15.3	114.6	16.5	49.5	13.0
Эрэгтэй	95.0	16.1	65.9	17.7	29.1	13.4
Эмэгтэй	69.1	14.2	48.6	15.0	20.4	12.6

Ерөнхийдөө ажилгүйдлийн төвшин хотод өндөр, хөдөөд бага байна. Энэ нь нэг талаас сүүлчийн жилүүдэд мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд тохиолдсон байгалийн гамшигт үзэгдлээс шалтгаалан олон тооны айл өрхүүд малгүй болж, хот суурин бараадан ирсэн, нөгөө талаас тэд хотод ирээд ажлын байр олох боломж муу байдагтай холбоотой.

Нийт ажилгүй хүмүүсийн дотор 20-34 насны 95.1 мянган (ажилгүй иргэдийн 57.9 хувь) залуучууд байгаа нь бусад наснаас хамгийн өндөр юм. Харин 35-44 насны 39.2 мянган хүн ажилгүй байгаа нь нийт ажилгүйчүүдийн 23.9 хувь болж байна. Үүнээс үзэхэд ажилгүйчүүдийн дийлэнх буюу 81.8 хувь нь 20-44 насныхан ажээ.

ЗУРАГ 10.5. АЖИЛГҮЙДЛИЙН ТӨВШИН, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Ерөнхийдөө ажилгүйдлийн төвшин 15-24 насанд өндөр байгаа нь мэргэжилгүй залуучуудад ажлын байр ховор олддогтой, нөгөө талаар, тэд энэ насанд ажиллахаас суралцахыг илүүд үзэж байгаатай холбоотой. Энэ нь эмэгтэйчүүдийн хувьд бүр илүү ажиглагдана. Харин 25, түүнээс дээш насныханд эрэгтэйчүүд илүү их ажилгүйдэлд өртөж байна.

ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХГҮЙ ХҮН АМ

Арван тав, түүнээс дээш насны ажил эрхэлдэггүй хүн амаас ажил эрхлэхгүй байгаа шалтгааныг асуусан. Тухайлбал, сургуульд сурдаг хүн амд 15-аас дээш настай бүх шатны сургуульд суралцагчдыг, хөдөлмөрлөх чадваргүй хүн амд хөдөлмөрийн насны боловч хөдөлмөрлөх чадвараа байнга буюу удаан хугацаагаар бүтэн болон хэсэгчлэн алдсан бөгөөд сэргээгдэх боломжгүй хүнийг, гэрийн ажилтайд хүүхэд, өндөр настан, өвчтөн асардаг, гэр бүлийн бусад хүний ажлын онцлог зэргээс хамааран ажиллаж чадахгүй байгаа хүнийг тус тус хамааруулав. Тохирох ажил олдохгүй байгаа гэдэг ойлголтод “Ажил хийхийг хүсч байгаа, ажил хийхэд бэлэн, урьд нь ажил идэвхтэй хайж байгаад тохирох ажил олдохгүй итгэл алдарсны улмаас тооллогын товын өмнөх 7 хоногт ажил идэвхтэй хайгаагүй эсвэл тохирох ажил хаанаас хайхаа мэдэхгүй байгаа хүмүүсийг” оруулав.

ХҮСНЭГТ 10.11. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХГҮЙ
ХҮН АМЫН ТОО, АЖИЛ ЭРХЛЭХГҮЙ БАЙГАА ШАЛТГААН, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Ажил эрхлээгүй шалтгаан	2000			2010			2010 2000 %
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
БҮГД	580.3	235.6	344.7	830.3	347.2	483.1	143.1
Сургуульд сурдаг	171.0	71.4	99.6	300.5	136.7	163.8	175.7
Тэтгэвэрт	163.7	53.9	109.8	191.9	65.7	126.2	117.2
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	36.9	20.5	16.4	55.9	31.3	24.6	151.5
Гэрийн ажилтай	76.3	10.9	65.4	108.4	12.1	96.3	142.1
Ажиллах сонирхолгүй	-	-	-	3.3	2.3	1.0	-
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	90.4	53.1	37.3	121.6	71.9	49.7	134.5
Бусад	42.0	25.8	16.2	48.7	27.1	21.6	115.9

Эдийн засгийн идэвхгүй 10 хүн тутмын 4 нь эрэгтэйчүүд, 6 нь эмэгтэйчүүд байна. Улсын хэмжээнд эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам нийтдээ 830.2 мянга байгаа нь 2000 оныхоос 43.1 хувиар, үүний дотор сургуульд суралцагчид 75.7 хувь, хөдөлмөрлөх чадваргүй, гэрийн ажилтай болон тохирох ажил олдохгүй байгаа хүний тоо 51.5, 42.1, 34.5 хувиар тус тус өсчээ. Сургуульд суралцагчдын хувь өссөн нь зүй ёсны асуудал бол хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй, тохирох ажил олдохгүй байгаа гэсэн шалтгаан нэмэгдсэнийг цаашид нарийвчлан судлах шаардлагатай. Ялангуяа, хөдөлмөрийн насны хүн амд хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй хүний тоо хамгийн их өссөн нь үйлдвэрлэлийн болон ахуйн осол гэмтэл, энгийн болон мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөл нэмэгдсэн, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааг хувь хүн сахиж ажиллахгүй байгаа зэрэг олон шалтгаантай байж болох юм. Тохирох ажил олдохгүй, гэрийн ажилтай гэсэн шалтгаануудын хувьд хүн амын эзэмшсэн мэргэжил, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээтэй хэр нийцэж байгаагаас хамаардаг.

Гэрийн ажилтайн улмаас хөдөлмөр эрхлэхгүй байгаа эмэгтэйчүүдийн тоо 2000 оноос 47.2 хувиар өссөн байхад эрэгтэйчүүдийнх 11.2 хувиар нэмэгдсэн нь эмэгтэйчүүд хөлсгүй буюу эдийн засгийн бус үйлдвэрлэл, үйлчилгээний дийлэнх хэсгийг эрхэлж байгааг гэрчилнэ.

ХҮСНЭГТ 10.12. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ЭДИЙН ИДЭВХГҮЙ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, АЖИЛ ЭРХЛЭЭГҮЙ ШАЛТГААНААР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам							Бусад
	Бүгд	Сургуульд сурдаг	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	
БҮГД	830.2	300.5	191.9	55.9	108.4	3.3	121.5	48.7
15-19	220.5	204.9	-	2.9	3.7	0.3	5.5	3.4
20-24	130.9	82.7	-	4.2	18.8	0.4	16.9	8.0
25-34	113.2	11.4	-	10.6	41.8	0.9	33.6	15.0
35-44	86.5	1.4	0.1	14.2	24.3	0.9	34.1	11.5
45-54	94.7	0.1	21.1	18.4	17.8	0.7	27.7	8.8
55-59	45.8	-	34.4	4.3	1.7	0.1	3.6	1.6
60+	138.5	-	136.4	1.4	0.3	0.0	0.2	0.4

Ажил хийх сонирхолгүй 3.3 мянган хүн байгаагийн 1.8 мянга буюу 54.0 хувь нь ажил эрхлэх ид нас болох 25-44 насны хүмүүс байгаа нь цаашид анхааран судлах асуудлуудын нэг юм.

Тохирох ажил олдохгүй байгаа хүний 96.2 хувь боловсролтой, үүний дотор 13.1 хувь нь дээд, 6.1 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүн байна. Энэ нь боловсролын хэрэгцээ, нийлүүлэлт тохирохгүй байгааг харуулна. Гэрийн ажилтай хүмүүсийн 96.6 хувь боловсролтой байгаагийн дотор 21.2 хувь нь дээд боловсролтой, 5.6 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой ажээ. Харин ажиллах сонирхолгүй бүх хүний 91.5 хувь боловсролтой, үүний дотор 13.5 хувь нь дээд, 5.0 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүмүүс байна.

Арван тав, түүнээс дээш насны нийт хүн амын 43.6 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам юм. Энэ тоон дээр ажилгүйчүүдийг нэмбэл дээрх насны нийт хүн амын 52.2 хувь буюу 2 хүн тутмын нэг нь ажил эрхлэхгүй байна гэсэн дүгнэлт хийж болно. Үүнээс гадна тохирох ажил олдохгүй байгаа, гэрийн ажилтай, ажиллах сонирхолгүйн улмаас хөдөлмөрийн зах зээлд оролцохгүй байгаа хүмүүсийн 13.6-21.9 хувь нь дээд боловсрол эзэмшсэн байгаагийн шалтгаан нөхцөлийг гүнзгийрүүлэн судлах шаардлагатай юм.

ДҮГНЭЛТ

Арван тав, түүнээс дээш насны нийт хүн амын 56.4 хувь ажиллах хүчинд багтаж байгаа нь 2000 оноос 5.5 пунктээр буурсан бол ажиллах хүчинд хамаарагдахгүй хүн ам (43.6 хувь) 5.5 пунктээр өсчээ. Ерөнхийд нь үзвэл хүн амын эдийн засгийн идэвх өнгөрсөн тооллогын үеийнхээс буурчээ.

Эрэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны төвшин эмэгтэйчүүдийнхээс өндөр хэвээр байна. Байршлын хувьд хөдөөгийн эрэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцоо 72.4 хувь байгаа нь хотынхоос 9.4 пунктээр илүү юм. Энэ нь хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийн онцлогтой холбоотой.

Нийт хүн амд ажил эрхэлдэг хүн амын эзлэх хувь өнгөрсөн тооллогын үеийнхээс 3.3 пунктээр буурч, харин эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын хувийн жин 5.6 пунктээр нэмэгдэж, ажил хайж байгаа иргэд 8.6 хувийг эзэлж байна. Ялангуяа, 15-24 насны залуучуудын зарим хэсэг эзэмшсэн боловсролоо ахиулах, мэргэжил эзэмшихээр суралцаж байгаа тул ажиллах хүчинд оролцож чадахгүй байна. Мөн 55-аас дээш наснаас эхлэн нас ахих тутам хүмүүсийн хөдөлмөрийн чадвар буурч, 60, түүнээс дээш насны хүн амын дөнгөж 8.5 хувь ажиллах хүчинд хамрагдаж байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 2.6 пунктээр буурчээ.

Арван тав, түүнээс дээш насны хүн амын 47.8 хувь нь ажил эрхэлж байхад энэ үзүүлэлт хөдөөд 57.7 хувь байгаа нь хөдөөгийн хүн амын дийлэнх мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлдэгтэй холбоотой. Ялангуяа, хөдөөгийн эмэгтэйчүүдийн ажил эрхлэлт хотынхоос 12.3 пунктээр өндөр байгаа нь хөдөөгийн эмэгтэйчүүдийн дийлэнх нь мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлж байгаагаар тайлбарлагдана.

Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (статус) ихээхэн өөрчлөгджээ. Тухайлбал, 2000 онд өрхийн бизнест цалин хөлсгүй ажилладаг хүмүүсийн тоо харьцангуй олон буюу 197.5 мянган хүн байсан бол 2010 онд 117.8 мянга болтлоо цөөрчээ. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн хувийн жин 3.5 пунктээр буурч, цалин хөлстэй ажиллагч, ажил олгогчийн хувийн жин өссөн нь үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хүрээ тэлж, ажлын байр нэмэгдсэнийг гэрчилнэ.

Улсын хэмжээнд ажилгүйдлийн төвшин 2010 онд 15.3 хувь болж, 2000 оноос 2.2 пунктээр буурчээ. Ерөнхийдөө ажилгүйдлийн төвшин хотод өндөр, хөдөөд бага байна. Хотод ажилгүйдлийн төвшин өндөр байгаа нь нэг талаас сүүлчийн жилүүдэд тохиолдож байгаа байгалийн гамшигт үзэгдлээс шалтгаалан олон тооны өрхүүд малгүй болж, хот суурин газар шилжин ирж байгаа, нөгөө талдаа тэд хотод ирээд ажлын байр олох боломж нөхцөл муу байдагтай холбоотой.

Ажилгүй иргэдийн дотор 20-34 насны 95.1 мянган залуучууд байгаа нь хамгийн их буюу нийт ажилгүйчүүдийн 57.9 хувийг эзэлж байна. Мөн 35-44 насны 39.2 мянган хүн ажилгүй байгаа юм. Үүнээс үзэхэд ажилгүйчүүдийн дийлэнх буюу 63.1 хувь нь ид хөдөлмөрийн буюу 20-44 насныхан байна.

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын дотор 41.8 хувь нь эрэгтэйчүүд, 58.2 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын дотроос хөдөлмөрлөх чадваргүй, гэрийн ажилтай болон тохирох ажил олдохгүй байгаа хүний тоо 51.5, 42.1, 34.5 хувиар тус тус өссөнийг цаашид судлах шаардлагатай.

АРВАННЭГЛҮГЭЭР БҮЛЭГ

ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН
ИРГЭДИЙН ТОО, БҮТЭЦ

ГАДААДАД 6, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ САРЫН ХУГАЦААГААР ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО

Монгол Улс зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэнээр хүн амын гадаад улс орнуудад шилжин хөдөлгөөн нэмэгдсэн. “Улсынхаа нутаг дэвсгэрт чөлөөтэй зорчих, түр буюу байнга оршин суух газраа сонгох, гадаадад явах, оршин суух, эх орондоо буцаж ирэх эрхтэй”⁹ гэсэн Үндсэн хуулийн заалт нь иргэдийг гадаад зорчих, сурах, ажиллах, эх орондоо дуртай цагтаа эргэж ирэх эрх зүйн үндэс болдог. Сурч боловсрох, хөдөлмөр эрхэлж, амьжиргаагаа дээшлүүлэх, бизнес эрхлэх, эрүүл мэндийн үйлчилгээ авах, гэр бүл болох зэрэг шалтгааны улмаас манай орны иргэдийн гадаадын олон улс оронд зорчих хөдөлгөөн улам нэмэгдэж байна. “Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын тухай” Монгол Улсын хуульд гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Монгол Улсын иргэдээ тоолохоор хуульчилсан юм. Иймээс хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогоор гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин сууж, ажиллаж амьдарч, сурч байгаа иргэдийнхээ талаар бодитой тоо мэдээллийг тодорхойлох асуудлыг боловсруулж, хэрэгжүүлэв. Энэ нь төр засгаас гадаадад ажиллаж, сурч байгаа иргэдийнхээ талаар баримтлах бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулах үндсэн мэдээлэл болох учиртай.

Тооллогоор гадаадад 6, түүнээс сарын хугацаагаар амьдарч, ажиллаж, суралцаж байгаа Монгол Улсын иргэдийг гадаадад (цаашид гадаадад оршин суугаа гэнэ) оршин суугаа гэж үзсэн.

Гадаад улс оронд Монгол Улсын хэдэн иргэн ажиллаж, амьдарч, суралцаж байгаа талаарх бүртгэл, мэдээллийн тогтолцоо бүрдээгүйн улмаас энэ чиглэлийн албан ёсны тоо мэдээлэл өнөө хэр нь байхгүй байв.

Гадаад харилцааны яам гадаад орнуудад суугаа ЭСЯ, ДТГ-даар дамжуулан тухайн оронд монгол иргэдийн эрх ашгийг хамгаалах, бизнес эрхлэх зэрэг чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгж, холбоо, төрийн бус байгууллагуудын шугамаар гадаадад ажиллаж, амьдардаг иргэдийн тоог нэгтгэн гаргуулж байна. Тус яамнаас нэгтгэн ирүүлсэн мэдээлэл бусад эх үүсвэрүүдтэй харьцуулахад гадаадад амьдарч байгаа монгол иргэдийн талаарх илүү бодитой тоо байж болох үндэслэлтэй юм (Хүснэгт 11.1). Ерөнхийдөө тоолох үйл ажиллагааны хамралт, мэдээлэл цуглуулахад шаардагдах төсөв зэрэг төлөвлөлтийг энэхүү мэдээлэлд үндэслэн тооцож байсан.

⁹ Монгол Улсын үндсэн хууль. Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл. I боть, Улаанбаатар хот, 2008 он, хуудас 5.

ХҮСНЭГТ 11.1. ГАДААДАД АЖИЛЛАЖ, АМЬДАРЧ БАЙГАА МОНГОЛ УЛСЫН
ИРГЭДИЙН ТОО, УЛСААР, 2010 ОН*

Улсын нэр	Тоо (мян.хүн)
НИЙТ	134.8
Америкийн Нэгдсэн Улс	27.3
Бүгд Найрамдах Казакстан Улс	40.2
Бүгд Найрамдах Солонгос Улс	30.8
Бүгд Найрамдах Турк Улс	1.8
Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс	5.0
Бүгд Найрамдах Чех Улс	6.1
Бүгд Найрамдах Франц Улс	1.5
Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улс	2.0
Оросын Холбооны Улс	1.8
Холбооны Бүгд Найрамдах Герман улс	4.4
Швейцарийн Холбооны Улс	1.5
Япон Улс	5.0
Бусад Улс	7.4

* Эх үүсвэр: ГХЯ-ны мэдээгээр

Мэдээлэл цуглуулах ажлыг нэг талаас монголд байгаа ар гэрийнхнээс нь асуух, нөгөө талаас гадаадад оршин суугаа иргэд өөрсдөө интернэтээр тоолуулахаар зохион байгуулсан бөгөөд АНУ-аас бусад улсын хувьд тооллогын хамралт сайн явагдсан.

Гадаадад оршин суугаа иргэдийн тоог энэ чиглэлийн холбогдох байгууллагуудын мэдээллээс нягталж, тооллогын дүнтэй харьцуулж, нийт тоог гаргах шаардлага тавигдах нь зүй ёсны асуудал юм.

УБЕГ, ГИХАЭГ-ын мэдээнээс үзэхэд 2000-2010 онуудад нийт 40 орчим мянган иргэд, үүний дотроос 39 мянга орчим иргэд БНКаЗУ-ын харьяат болжээ. Тиймээс гадаад улсын харьяат болсон дээрх иргэдийн тоог оролцуулахгүйгээр тооллогын хамралт, ГХЯ-ны мэдээнээс үзэхэд гадаадад нийт 130-140 мянган иргэн удаан хугацаагаар оршин сууж байна.

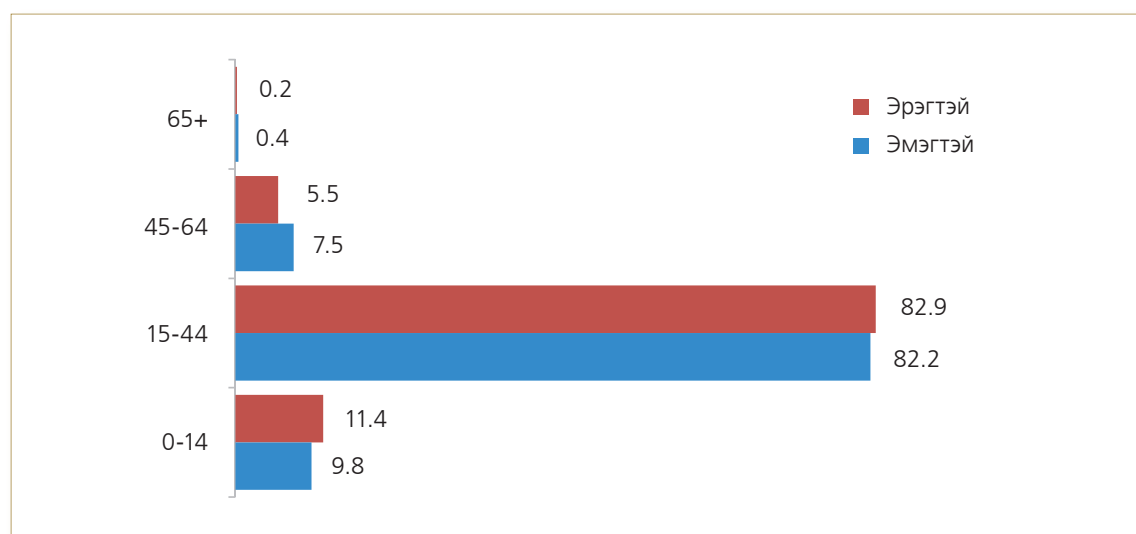
ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО, НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын дүнгээр гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын 107140 иргэн тоологдлоо.

ХҮСНЭГТ 11.2. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Бүгд	Хүйс		Хүйсийн харьцаа
		Эрэгтэй	Эмэгтэй	
БҮГД	107 140	49 955	57 185	87.4
0-4	4 598	2 309	2 289	100.9
5-9	3 171	1 595	1 576	101.0
10-14	3 535	1 771	1 764	100.2
15-19	9 176	4 420	4 756	93.0
20-24	20 400	10 164	10 236	99.3
25-29	20 739	10 161	10 578	96.1
30-34	16 855	7 500	9 355	80.1
35-39	13 343	5 797	7 546	76.8
40-44	7 930	3 380	4 550	74.3
45-49	4 168	1 628	2 540	64.1
50-54	1 883	742	1 141	65.1
55-59	709	269	440	61.1
60-64	304	117	187	62.6
65-69	162	54	108	50.0
70+	167	48	119	48.1

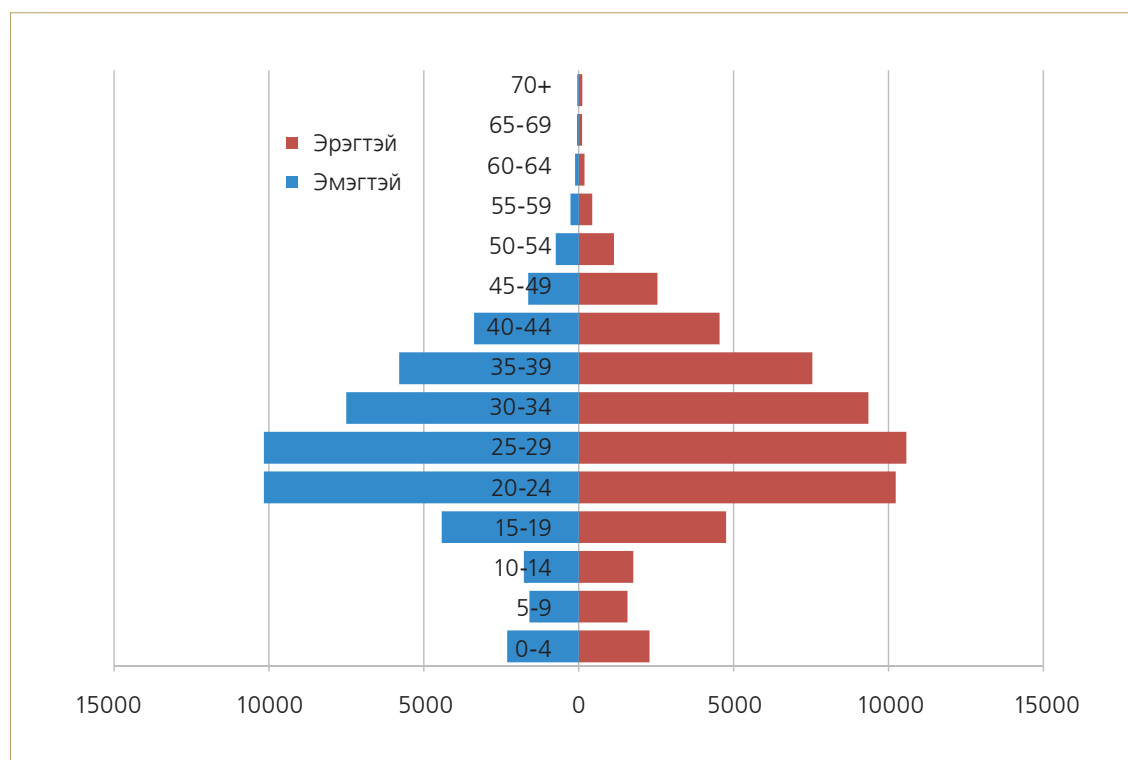
ЗУРАГ 11.1. НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ, ХУВИАР, 2010 ОН

Гадаадад оршин суугаа иргэдийн насны бүтцээс үзвэл 0-14 насны хүн ам 10.6 хувь, 15-44 насныхан 82.5 хувь, 45-64 насныхан 6.6 хувь, 65, түүнээс дээш насны хүн ам 0.3 хувийг эзэлж байна. Өөрөөр хэлбэл, 10 хүн тутмын 9 хөдөлмөрийн насны хүн ам байгаа нь албан ёсны хөдөлмөрийн гэрээтэй болон хувиараа олон тооны иргэд гадаадад гарч ажиллаж, амьдарч байгаатай холбоотой.

Зуун эмэгтэйд ногдох эрэгтэй хүн ам буюу хүйсийн харьцаа 87.4 байгаа (46.6 хувь эрэгтэй, 53.4 хувь эмэгтэйчүүд) нь гадаадад эмэгтэйчүүд олон байгааг харуулж байна. Хүйсийн харьцаа насны бүлэг ахих тутам буурч, 30 наснаас эхлэн огцом багасчээ. 0-14 насныхны хувьд дийлэнх нь эрэгтэйчүүд байхад хөдөлмөрийн болон ахмад настнуудын хувьд эмэгтэйчүүд олонх байна. Гэхдээ гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн хүйсийн харьцаа улс орон бүрт харилцан адилгүй байна. Тухайлбал, хамгийн олон иргэн оршин суугаа БНСУ-д хүйсийн харьцаа 136.4, ОХУ-д 106.2 байхад Япон, АНУ, БНЧУ, БНХАУ-д тус тус 77.8, 75.3, 68.0, 56.7 байна.

ЗУРАГ 11.3. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН НАС, ХҮЙСИЙН СУВАРГА, 2010 ОН

Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн нас, хүйсийн суварга илүү тодорхой мэдээллийг өгч чадна. Суваргаас харахад Монгол Улс дахь суурин хүн амын насны бүтэцтэй ойролцоо байна. Өөрөөр хэлбэл, 0-4 насны хүн ам 5-14 насныхаас илүү цүлхийсэн хэлбэртэй байгааг харуулж байна.

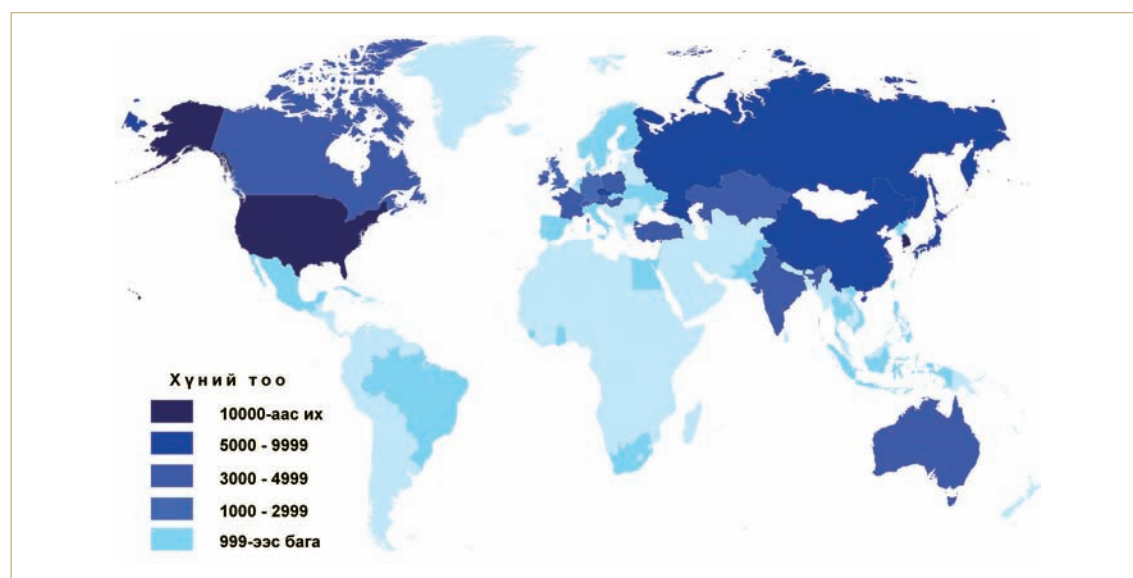
Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогоор гадаадад оршин суугаа иргэдийн Монголд байнга амьдарч байсан аймаг, нийслэлийг тодруулж асуусан. Үүний үр дүнд гадаадад оршин суугаа иргэдийн 80 хувь нь Улаанбаатараас, 7 хувь нь Дархан-Уул, Орхон, 2.6 хувь нь Баян-Өлгий аймгаас гадаадад явжээ (хүснэгт 11.3).

ХҮСНЭГТ 11.3. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭД,
БАЙНГА ОРШИН СУУЖ БАЙСАН АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Тоо	Дүнд эзлэх хувь	Аймаг, нийслэл	Тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	107 140	100.0			
Архангай	505	0.5	Сүхбаатар	243	0.2
Баян-Өлгий	2 824	2.6	Сэлэнгэ	1 780	1.7
Баянхонгор	395	0.4	Төв	1 330	1.2
Булган	588	0.6	Увс	422	0.4
Говь-Алтай	368	0.3	Ховд	617	0.6
Дорноговь	682	0.6	Хөвсгөл	593	0.6
Дорнод	679	0.6	Хэнтий	476	0.5
Дундговь	277	0.3	Дархан-Уул	3 978	3.7
Завхан	557	0.5	Улаанбаатар	85 758	80.0
Өвөрхангай	870	0.8	Орхон	3 581	3.3
Өмнөговь	459	0.4	Говьсүмбэр	158	0.2

Монгол Улсын иргэдийг гадаадад оршин суугаа улсаар авч үзвэл хамгийн их хүнтэй БНСУ, АНУ, БНЧУ дараа нь БНХАУ, Япон, ОХУ зэрэг улсууд юм. Эдгээр улсуудад гадаадад оршин суугаа нийт иргэдийн 66.8 нь ажиллаж, сурч, амьдарч байна.

ЗУРАГ 11.4. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО,
ОРШИН СУУГАА УЛСААР, 2010 ОН

Улаанбаатараас гадаадад явсан иргэдийн 20.7 хувь нь АНУ руу, 45.0 хувь нь зүүн Ази, Номхон далайн бүс нутагт, 31.6 хувь нь Европд зорчсон бол зүүн бүсээс хамгийн их нь өмнөд Ази, Европд, баруун бүсээс зүүн Ази, Номхон далайн бүс нутагт явсан хүмүүс зонхилж байна.

ХҮСНЭГТ 11.4. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭД,
БАЙНГА ОРШИН СУУЖ БАЙСАН АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ОРШИН СУУГАА УЛС,
БҮС НУТАГ, ХУВИАР, 2010 ОН

Бүс	Бүгд	Америк	Зүүн Ази, Номхон далайн бүс нутаг	Европ	Өмнөд Ази	Африк
БҮГД	100.0	18.4	47.5	31.3	1.5	1.3
Улаанбаатар	100.0	20.8	45.0	31.6	1.3	1.3
Зүүн	100.0	7.9	52.5	35.6	2.3	1.7
Төвийн	100.0	10.0	49.5	37.1	1.9	1.5
Хангайн	100.0	11.1	53.0	31.9	2.9	1.1
Баруун	100.0	4.6	79.8	13.2	1.5	0.9

Нийт иргэдийн 37 хувь нь сурах, 41.3 хувь нь хөдөлмөр эрхлэх (үүнээс 19.1 хувь нь хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах, 19.6 хувь нь хувиараа ажиллах, 2.6 хувь нь албан томилолтоор ажиллах), 0.7 хувь нь эмчлүүлэх, үлдсэн 21 хувь нь бусад зорилгоор эх орноосоо явжээ. Явсан зорилгыг оршин суугаа улсаар нь харвал АНУ, БНСУ, БНХАУ руу хамгийн олон хүн суралцахаар (нийт сурахаар явагсдын 47.8 хувь), БНСУ, БНЧУ руу хамгийн олон хүн хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллахаар (нийт хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллахаар явагсдын 76.4 хувь), БНСУ, АНУ руу хамгийн их хүн хувиараа ажиллахаар (нийт хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллахаар явагсдын 47.3 хувь) явж байгаагаас харахад АНУ, БНСУ, БНЧУ монголчуудын хамгийн олноороо амьдарч, ажиллаж, сурдаг улс болжээ.

ХҮСНЭГТ 11.5. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА ИРГЭД, ОРШИН СУУГАА УЛС,
ЯВСАН ЗОРИЛГО, ХУВИАР, 2010 ОН

Оршин суугаа улс	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Суралцах	Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах	Хувиараа ажиллах	Албан томилолтоор ажиллах	Эмчлүүлэх	Бусад
БҮГД	107 140	100.0	37.0	19.1	19.6	2.6	0.7	21.0
Өмнөд Солонгос	29 534	100.0	21.6	40.3	22.3	1.7	0.8	13.3
Америк	17 036	100.0	43.6	4.1	19.7	2.2	0.6	29.8
Чех	7 274	100.0	9.0	51.6	18.6	1.3	0.2	19.3
Хятад	7 273	100.0	70.8	3.9	8.1	2.8	0.5	13.9
Япон	5 401	100.0	48.3	11.0	13.5	2.4	0.4	24.4
Орос	5 008	100.0	67.4	3.0	10.4	3.4	0.5	15.3
Герман	3 852	100.0	47.9	4.2	12.9	2.4	0.7	31.9
Англи	3 701	100.0	55.2	4.0	17.1	1.9	0.2	21.6
Франц	2 859	100.0	17.5	8.9	30.3	1.9	4.7	36.7
Турк	2 645	100.0	53.6	8.0	30.0	1.1	0.2	7.1
Казахстан	2 523	100.0	56.5	5.5	20.2	0.8	1.1	15.9
Унгар	1 615	100.0	15.3	38.8	20.2	3.3	0.5	21.9
Швейцари	1 509	100.0	22.2	11.2	32.6	5.4	0.7	27.9
Австри	1 346	100.0	35.8	6.1	22.5	2.8	0.8	32.0
Канад	1 259	100.0	27.5	3.8	19.0	4.4	0.7	44.6
Ирланд	1 124	100.0	55.9	3.5	15.4	1.7	0.3	23.2
Энэтхэг	1 116	100.0	91.8	0.9	1.3	0.9	0.2	4.9
Польш	999	100.0	30.6	7.1	23.9	9.6	0.5	28.3
Австрали	962	100.0	53.7	4.3	13.5	2.7	0.3	25.5
Итали	282	100.0	56.0	3.9	13.5	2.8	1.8	22.0
Бусад	9 822	100.0	28.5	11.2	26.8	5.7	0.9	26.9

Монголчууд гадаадад чөлөөтэй зорчих болсноос хойш 20 гаруй жил өнгөрчээ. Иргэдийн гадаадад оршин суугаа хугацааг авч үзэхэд 21.5 хувь нь 1 жил хүртэлх, дийлэнх буюу 53.2 хувь нь 2-5 жил, үлдсэн хувь нь 6-аас дээш жил гадаадад амьдарч байна. Хамгийн олон жил гадаадад оршин суугаа иргэд Герман, хуучин социалист орон байсан - Унгар, Польш улсад амьдарч байна. Харин БНКазУ, БНХАУ амьдарч байгаа иргэд хамгийн цөөн жил оршин суугаа ажээ. БНСУ, БНЧУ, Австрали, Энэтхэг зэрэг улсад амьдрагчид дунджаар 2-5 жил, Ирланд, ХБНГУ, АНУ хувьд 6-10 жил оршин суугаа иргэд багагүй хувийг эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 11.6. ГАДААДАД ОРШИН СУУГАА ИРГЭД, ОРШИН СУУГАА УЛС,
ОРШИН СУУГАА ХУГАЦАА, ХУВИАР, 2010 ОН

Оршин суугаа улс	Тоо	Хувь	Оршин суугаа хугацаа			
			0-1 жил	2-5 жил	6-10 жил	11-ээс дээш жил
БҮГД	107 140	100.0	21.5	53.2	19.9	5.4
Өмнөд Солонгос	29 534	100.0	19.7	65.0	12.9	2.4
Америк	17 036	100.0	14.5	42.3	35.8	7.4
Чех	7 274	100.0	9.7	64.5	18.0	7.8
Хятад	7 273	100.0	40.1	51.7	7.4	0.8
Япон	5 401	100.0	22.4	52.6	21.5	3.5
Орос	5 008	100.0	34.3	47.6	12.8	5.3
Герман	3 852	100.0	12.1	29.3	39.3	19.3
Англи	3 701	100.0	12.9	51.9	30.1	5.1
Франц	2 859	100.0	21.2	47.0	25.7	6.1
Турк	2 645	100.0	33.8	54.7	10.3	1.2
Казахстан	2 523	100.0	42.4	50.3	6.5	0.8
Унгар	1 615	100.0	8.2	35.4	20.9	35.5
Швейцари	1 509	100.0	22.7	50.4	22.1	4.8
Австри	1 346	100.0	16.9	51.0	25.6	6.5
Канад	1 259	100.0	33.3	44.3	17.8	4.6
Ирланд	1 124	100.0	9.4	48.9	40.8	0.9
Энэтхэг	1 116	100.0	33.9	57.6	7.5	1.0
Польш	999	100.0	15.8	33.7	21.4	29.1
Австрали	962	100.0	24.4	58.7	14.7	2.2
Итали	282	100.0	24.5	52.5	15.6	7.4
Бусад	9 822	100.0	26.5	51.2	17.8	4.5

ДҮГНЭЛТ

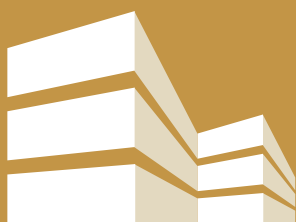
Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын дүнгээр гадаадад оршин суугаа 107140 иргэн тоологдов.

Нийт иргэдийн 37 хувь нь сурах, 41.3 хувь нь хөдөлмөр эрхлэх (үүнээс 19.1 хувь нь хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах, 19.6 хувь нь хувиараа ажиллах, 2.6 хувь нь албан томилолтоор ажиллах), 0.7 хувь нь эмчлүүлэх, үлдсэн 21 хувь нь бусад зорилгоор эх орноосоо явжээ. Явсан зорилгыг оршин суугаа улсаар нь харвал АНУ, БНСУ, Хятад руу хамгийн олон хүн суралцахаар (нийт сурахаар явагсадын 47.8 хувь), БНСУ, БНЧУ руу хамгийн олон хүн хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллахаар (нийт хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллахаар явагсдын 76.4 хувь), БНСУ, АНУ руу хамгийн их хүн хувиараа ажиллахаар (нийт хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллахаар явагсдын 47.3 хувь) явж байгаагаас харахад АНУ, БНСУ, БНЧУ монголчуудын хамгийн олноороо амьдарч, ажиллаж, сурдаг улс болжээ.

Иргэдийн гадаадад оршин суугаа хугацааг авч үзэхэд 21.5 хувь нь 1 жил хүртэлх, дийлэнх буюу 53.2 хувь нь 2-5 жил, үлдсэн хувь нь 6-аас олон жил гадаадад амьдарч байна. Хамгийн олон жил гадаадад оршин суугаа иргэд ХБНГУ, хуучин социалист орон байсан - Унгар, Польш улсад амьдарч байна. Харин Казахстан, Хятадад амьдарч байгаа иргэд хамгийн цөөн жил оршин суугаа ажээ. БНСУ, БНЧУ, Австрали, Энэтхэг зэрэг улсад амьдрагчид дунджаар 2-5 жил, Ирланд, ХБНГУ, АНУ-ын хувьд 6-10 жил оршин суугаа иргэд багагүй хувийг эзэлж байна.

АРВАНХОЁРЛУГААР БҮЛЭГ

ӨРХИЙН ОРОН СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, НӨХЦӨЛ

СУУЦНЫ ТӨРӨЛ

Хүний амьдралын анхдагч хэрэгцээ, эрүүл энх, тав тухтай, аюулгүй амьдрах үндсэн орчин бол орон сууц юм. Төр, засгийн бодлогын нэг хэсэг нь хүн амаа орон сууцаар хангаж, тав тухтай амьдрах орчинг бүрдүүлэхэд чиглэдэг.

Монгол Улс хүн амын 1969 оны тооллогоос эхлэн орон сууцны тооллогыг хамтатган зохион байгуулж, орон сууцны сан (фонд), түүний нөхцөлийн талаарх мэдээллийг цуглуулж, бодлого, хөтөлбөртөө оруулж ирсэн. Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын орон сууц, түүний нөхцөлийн талаарх асуулгын агуулга, бүтэц нь өмнөх тооллогуудынхтай адил. Энэ удаа байшин болон монголын ард түмний уламжлалт сууц – гэрийн талаарх мэдээллийг тус тусад нь авч үзэв.

Тооллогод хэрэглэсэн сууц гэдэг ойлголт өргөн утгаараа тоолох үед хүний амьдарч байгаа зориулалтын болон зориулалтын бус бүх төрлийн сууцыг хамардаг. Нөгөө талаар хүн амын амьдарч байгаа сууцны нөхцөл ямар байгааг тодорхойлж, орон сууцжуулах бодлого, хөтөлбөрийн үр өгөөжийг үнэлэх зорилго агуулж байсан тул сууцны нөхцөл, дэд бүтцийн хангамжийн үзүүлэлтийг гаргахад чиглэгдсэн. Гэхдээ орон сууцны фондын тооллогыг явуулаагүй тул тооллогын үр дүнд хүн амьдардаггүй сууцны тоо, сууцны насжилт, ханын болон дээврийн материал, дэд бүтцийн талаарх мэдээллийг гаргах боломжгүй. Тухайлбал, манай улс хэчнээн орон сууцны болон сууцны тусдаа байшин, бие даасан тохилог сууц, эсвэл гэртэй вэ гэсэн үзүүлэлтийг тодорхойлох бололцоогүй юм.

Тоолох үед өрхийн амьдарч буй сууцыг ерөнхийдөө хүн амьдрах зориулалтаар нь гэр, байшин, зориулалтын бус гэж ангилсан. Өөрөөр хэлбэл, зориулалтын бус, бусад гэсэн ангиллын сууцууд хүний амьдрах тав тухтай орчинг хангах шаардлагад нийцэхгүй гэсэн агуулгыг илэрхийлнэ (сууцны төрлийн тодорхойлолтыг энэ номын 1 дүгээр бүлгийн “Тооллогод хэрэглэсэн ойлголт, тодорхойлолт” гэсэн хэсгээс үзнэ үү). Дараагийн онцлон тэмдэглэх асуудал бол нэгээс илүү сууцтай өрхүүдийн хувьд хүйтний улиралд амьдардаг үндсэн сууцаар нь асуулгыг асуусан болно.

ЗУРАГ 12.1. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ТӨРЛӨӨР, 2010 ОН

Орон сууцны тооллогын дүнгээр нийт өрхийн 45.2 хувь нь монголын ард түмний уламжлалт сууц гэрт, 53.6 хувь нь байшинд, 1.1 хувь нь бусад төрлийн сууцанд амьдарч байна. Гэрт амьдардаг өрхийн хувь өмнөх тооллогын үеийнхээс 5.7 пунктээр буурсан бол байшинд амьдардаг өрхийнх 4.6 пунктээр нэмэгджээ.

ХҮСНЭГТ 12.1. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Сууцны төрөл	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	713.8	100.0	479.5	100.0	234.3	100.0
Гэр	322.8	45.2	156.7	32.7	166.1	70.9
Байшин	382.8	53.6	316.1	65.9	66.7	28.5
Зориулалтын бус сууц	8.1	1.1	6.6	1.4	1.5	0.6
Бусад	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0

Хот, хөдөөд амьдарч байгаа өрхийн сууцны төрөл нэлээд ялгаатай байна. Хотод нийт өрхийн 65.9 хувь нь байшинд, 32.7 хувь нь гэрт амьдарч байгааг өмнөх тооллогын үетэй харьцуулахад байшинд амьдардаг өрхийн эзлэх хувь буурч, гэрт амьдардаг өрхийнх нэмэгджээ. Энэ нь гол төлөв томоохон хот, аймгийн төвүүдэд хөдөөнөөс шилжин ирэгчид ихэнх тохиолдолд эхлээд гэр хороололд суурьшдагтай холбоотой. Хотын байшинд амьдардаг өрхийн тоо тооллого хооронд 48.8 хувиар өссөн боловч гэрт амьдрагчдын тоо илүү ихээр нэмэгджээ. Хөдөөгийн өрхийн 70.9 хувь гэрт амьдарч байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 7.4 пунктээр буурч, харин байшинд амьдардаг өрхийн хувь 6.8 пунктээр өссөн байна. Ерөнхийдөө хот, хөдөөгийн гэр, байшинд амьдардаг өрхийн хувийн жингийн зөрүү тооллого хооронд буурч, өрхүүдийн сууцны ялгаа багассан. Хот, хөдөөд байшинд амьдардаг өрхийн тоо өсч байгаа нь тохилог сууцанд суугчдын тоо нэмэгдэхийн зэрэгцээгээр иргэд өөрсдөө байшин барьж суух нь олширч, орон сууцаар хангах бодлого тодорхой хэмжээгээр нөлөөлснийг гэрчилнэ.

Байшинг төрлөөр нарийвчилж ангилсан нь 2000 оны тооллогынхоос бага зэрэг ялгаатай ч харьцуулалт хийх бололцоотой юм. Орон сууцны байшинд суудаг өрхийн тоо нийт өрхийн 21.3 хувийг эзэлж, 2000 оныхоос 0.7 пунктээр буурсан байна. Харин сууцны тусдаа байшинд суудаг өрхийн хувийн жин 2000 оныхоос 4.7 пунктээр өссөн нь иргэд өөрсдөө байшин барьж суух бололцоо нэмэгдсэнийг харуулж байна. Нийт өрхийн 0.5 хувь нь бие даасан тохилог сууцанд амьдарч байгаа бол 2000 онд уг үзүүлэлтийг тусад нь тодорхойлж байгаагүй юм.

ХҮСНЭГТ 12.2. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Сууцны төрөл	2000		2010	
	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	541.1	100.0	713.8	100.0
Гэр	275.6	50.9	322.8	45.2
Зориулалтын бус сууц	3.4	0.6	8.1	1.1
Бусад	0.8	0.1	0.1	0.0
Байшин	261.3	48.3	382.8	53.6
Орон сууцны байшин	119.0	22.0	152.3	21.3
Бие даасан тохилог сууц ¹	-	-	3.8	0.5
Сууцны тусдаа байшин	133.9	24.7	209.9	29.4
Нийтийн байр ²	8.4	1.6	16.7	2.3

¹ 2000 онд бие даасан тохилог сууцыг тусад нь тодорхойлоогүй

² оюутан, сурагчдын нийтийн байр, ажиллагчдын нийтийн байр, нийтийн зориулалтын бусад байрыг хамт авч үзэв.

Гэрт амьдардаг өрх хөдөөд дийлэнх байгаа боловч сумын төв, хөдөөгөөр ангилахад үр дүн нь илүү тодорхой болно. Тухайлбал, сумын төвд оршин суудаг өрхийн 46.9 хувь, хөдөөгийн 14.9 хувь нь байшинд амьдарч, 2000 оныхоос 3.6-4.8 пунктээр нэмэгдсэн. Энэ нь нэг талаас хүн амын амьжиргааны төвшин 2000 онтой харьцуулахад дээшилсэн, нөгөө талаас шилжих хөдөлгөөн нэмэгдсэн зэрэг олон хүчин зүйлтэй холбоотой.

ХҮСНЭГТ 12.3. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, БАЙРШИЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Сууцны төрөл	Бүгд	Байршил				
		Хөдөө	Сумын төв	Тосгон	Аймгийн төв	Улаанбаатар
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Гэр	45.2	84.7	52.0	36.7	39.4	28.9
Байшин	53.6	14.9	46.9	62.3	59.1	69.7
Зориулалтын бус сууц	1.1	0.3	1.1	1.0	1.5	1.4
Бусад	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Тосгонд амьдардаг өрхийн 62.3 хувь нь байшинд амьдарч байна. Энэхүү үзүүлэлтийг өмнөх тооллогын үр дүнтэй харьцуулах боломжгүй юм. Учир нь “Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай” Монгол Улсын хуулийн дагуу тосгонд хамаарах суурингийн тоо 2000 онд 29 байснаа 2010 онд 17 болж өөрчлөгдсөн.

ОРОН СУУЦНЫ ӨМЧИЙН ХЭЛБЭР

Сууцны өмчийн хэлбэрийг 2010 оны тооллогод тодорхойлохдоо төрийн болон хувийн гэж 2 ерөнхий ангилалд хуваасан бөгөөд хувийн өмчийг дотор нь иргэний, аж ахуй нэгж байгууллагын гэж ангилсан. Уг үзүүлэлтийг 2000 онд төрийн, хувийн, холимог (2000 онд нийт өрхийн 1 хувь нь амьдарч байсан) гэж ангилж байжээ. Тиймээс сууцны өмчийн хэлбэрийг 2000 оныхтой ерөнхий ангиллын хувьд харьцуулах бүрэн бололцоотой юм.

ХҮСНЭГТ 12.4. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ӨМЧИЙН ХЭЛБЭР,
СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Сууц төрөл	Бүгд		Төрийн өмчийн		Хувийн өмчийн			
	мян. өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян. өрх	Дүнд эзлэх хувь	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын		Иргэний	
	мян. өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян. өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян. өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян. өрх	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	713.8	100.0	11.6	1.6	15.5	2.2	686.7	96.2
Гэр	322.8	100.0	1.3	0.4	1.3	0.4	320.3	99.2
Байшин	382.8	100.0	9.4	2.5	11.0	2.9	362.4	94.7
Зориулалтын бус сууц	8.1	100.0	0.9	11.4	3.2	39.9	3.9	48.8
Бусад	0.1	100.0	0.0	31.9	0.0	31.9	0.0	36.1

Нийт өрхийн 98.4 хувь хувийн (96.2 хувь нь иргэний, 2.2 хувь нь аж ахуйн нэгж, байгууллагын) өмчийн сууцанд амьдарч байгаа нь 2000 оныхоос 7.7 пунктээр нэмэгджээ. Гэрт суудаг өрхийн 99.6 хувь хувийн (99.2 хувь нь иргэний, 0.4 хувь нь аж ахуйн нэгж, байгууллагын) өмчийн сууцанд байгаа нь 2000 оныхоос 0.1 пунктээр өсчээ. Байшинд суудаг өрхийн 2.5 хувь нь төрийн өмчийн сууцанд, 97.5 хувь нь хувийн (94.7 хувь нь иргэний, 2.9 хувь нь аж ахуйн нэгж, байгууллагын) өмчийн сууцанд амьдарч байна. Харин 2000 оны тооллогын дүнгээс үзэхэд байшинд амьдардаг нийт өрхийн 16.6 хувь нь төрийн, 81.6 хувь нь хувийн өмчийн сууцанд амьдарч байжээ. Төрийн өмчийн сууц ийнхүү багассан нь улсаас төрийн мэдлийн орон сууцыг хувьчилж, иргэдээ өмчтэй болгох бодлого хэрэгжүүлсний үр дүн юм.

ХҮСНЭГТ 12.5. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ӨМЧИЙН ХЭЛБЭР
ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Өмчлөлийн хэлбэр	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	713.8	100.0	479.5	100.0	234.3	100.0
Төрийн өмчийн	11.6	1.6	7.4	1.5	4.2	1.8
Хувийн өмчийн	702.2	98.4	472.1	98.5	230.0	98.2
ААНБ-ын	15.5	2.2	12.6	2.6	2.9	1.3
Иргэний	686.7	96.2	459.6	95.8	227.1	96.9

Өрхийн сууцны өмчийн хэлбэрийг хот, хөдөөгөөр ангилж үзэхэд төрийн өмчийн сууцанд амьдарч байгаа өрх хөдөөд (1.8 хувь), хотоос (1.5) илүү байсан бол 2000 онд эсрэгээрээ хотод (12.5 хувь), хөдөөгөөс (3.1 хувь) илүү байжээ. Хувийн өмчийн сууцанд амьдардаг өрх хөдөөд 98.2 хувь, хотод 98.5 хувь байгаа нь 2000 оныхоос тус тус 1.6, 12.6 пунктээр нэмэгджээ.

ХҮСНЭГТ 12.6. ӨРХИЙН ТОО, СУУЦНЫ ЭЗЭМШЛИЙН ХЭЛБЭР,
ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Эзэмшлийн хэлбэр	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь	мян.өрх	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	713.8	100.0	479.5	100.0	234.3	100.0
Өөрийн эзэмшлийн	619.0	86.7	401.1	83.6	217.9	93.1
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	45.0	6.3	40.9	8.5	4.0	1.7
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	43.5	6.1	33.0	6.9	10.6	4.5
Бусад	6.3	0.9	4.5	0.9	1.7	0.7

Өрх, хүн амын хэдэн хувь нь өөрийн гэсэн орон сууцтай вэ, цаашид орон сууцны эрэлт, хэрэгцээ ямар байх зэрэг асуултад тодорхой хэмжээгээр хариулт өгөх үзүүлэлт бол өрхийн сууцны эзэмшил юм. Сууцны эзэмшлийг хэлбэрээр нь үзэхэд хэд хэдэн асуудал тодорхой болно. Улсын хэмжээнд нийт өрхийн 13.3 хувь буюу 94.8 мянган өрх өөрийн гэсэн сууцгүй байна. Эдгээрийн 78.4 мянга нь хотын өрхүүд юм. Хөдөөд энэ үзүүлэлт харьцангуй бага байгаа нь орон сууцны хэрэгцээг гол төлөв шинэ гэр, байшин барьж хангах боломжтой байдагтай холбоотой. Нэг орон байранд хамт амьдарч байгаа өрхүүдийг үндсэн болон хамт амьдарч байгаагаар нь ялгаж тоолсон тул эзэмшлийн хэлбэрийг үүнтэй холбон судлах бололцоо байгааг тэмдэглэх нь зүйтэй.

ӨРХИЙН ЦАХИЛГААН ХАНГАМЖ

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогоор цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэрийг 2000 оныхоос нэлээд дэлгэрүүлж авсан. Энэ нь сүүлчийн жилүүдэд хөдөө орон нутагт сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж, жижиг оврын цахилгаан үүсгүүр өргөн ашиглах болсонтой холбоотой. Тиймээс сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийн хангамж, хүрэлцээг тодорхойлж, цаашид холбогдох бодлого, хөтөлбөр боловсруулах суурь мэдээлэл бүрдүүлснээрээ ач холбогдолтой юм.

ХҮСНЭГТ 12.7. ӨРХИЙН ТОО, ЦАХИЛГААНЫ ЭХ ҮҮСВЭР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Цахилгааны эх үүсвэр	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	мян. өрх*	эзлэх хувь	мян. өрх	эзлэх хувь	мян. өрх	эзлэх хувь
БҮГД	705.6	100.0	472.9	100.0	232.8	100.0
Төвлөрсөн систем	541.1	76.7	450.3	95.2	90.9	39.0
Дизель станц	18.8	2.7	8.8	1.9	10.0	4.3
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	110.0	15.6	6.3	1.3	103.8	44.6
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	12.5	1.8	2.2	0.5	10.3	4.4
Цахилгааны эх үүсвэргүй	23.2	3.3	5.4	1.1	17.9	7.7
ГЭР	322.8	100.0	156.7	100.0	166.1	100.0
Төвлөрсөн систем	182.5	56.5	139.5	89.0	42.9	25.9
Дизель станц	12.2	3.8	5.4	3.4	6.8	4.1
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	96.5	29.9	5.7	3.6	90.8	54.7
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	10.4	3.2	1.6	1.0	8.9	5.3
Цахилгааны эх үүсвэргүй	21.2	6.6	4.6	2.9	16.6	10.0
БАЙШИН	382.8	100.0	315.8	100.0	66.7	100.0
Төвлөрсөн систем	358.7	93.7	310.7	98.3	47.9	71.9
Дизель станц	6.6	1.7	3.4	1.1	3.2	4.8
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	13.5	3.5	0.6	0.2	12.9	19.4
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	2.1	0.5	0.6	0.2	1.4	2.1
Цахилгааны эх үүсвэргүй	2.0	0.5	0.8	0.2	1.3	1.9

*Зориулалтын бус сууц, бусад сууцанд амьдарч байгаа өрхийн тоо ороогүй

Улсын хэмжээнд 23.2 мянган өрх цахилгаангүй байна. Энэ нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 7.6 дахин буурсан үзүүлэлт юм. Цахилгаангүй өрхийн 91.3 хувь нь гэрт амьдардаг бөгөөд тэдгээрийн 78.3 хувь нь хөдөө оршин суудаг ажээ. Сэргээгдэх эрчим хүч ашигладаг өрхийн 90 гаруй хувь хөдөө орон нутагт байгаа нь цаашид ийм төхөөрөмжийн хэрэгцээ нэмэгдэхийг дээрх хүснэгтээс харж болно.

ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН СУУЦНЫ НӨХЦӨЛ

Монголын ард түмний үндэсний уламжлалт сууц болох гэрт нийт өрхийн 45-аас илүү хувь нь амьдарч байгааг дээр тэмдэглэсэн.

ХҮСНЭГТ 12.8. ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АМ БҮЛИЙН ТОО, ГЭРИЙН ХАНЫН ТОО, ХУВИАР, 2010 ОН

Ам бүлийн тоо	Бүгд		Ханын тоо							
			5-аас цөөн		5		6		6-аас дээш	
	мян. өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян. өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян. өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян. өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян. өрх	бүгдэд эзлэх хувь
БҮГД	322.8	100.0	82.0	25.4	181.7	56.3	50.8	15.7	8.3	2.6
1-2	88.0	100.0	31.3	35.6	44.8	51.0	10.4	11.9	1.4	1.5
3-4	150.4	100.0	35.2	23.4	87.8	58.4	23.7	15.7	3.8	2.5
5-6	71.6	100.0	13.3	18.5	41.7	58.2	14.1	19.6	2.6	3.7
7+	12.8	100.0	2.2	17.5	7.4	57.9	2.6	20.5	0.5	4.0

Гэрт амьдардаг өрхийн 56.3 хувь нь 5 ханатай гэрт амьдарч байгаагаас үзэхэд таван ханатай гэр манай ард түмний түгээмэл сууц гэж ойлгогдоно. Гэрийн ханын тоогоор талбайн хэмжээг тооцож болох хэдий ч аймаг орон нутаг, үндэстэн угсаатны уламжлалт зан заншилтай холбоотойгоор ханын толгойн тоо, зууравчны хэмжээнээс хамаарч, гэрийн хэмжээ бүс нутгуудад өөр өөр байдгийг судлаачид анхаарах нь зүйтэй. Өрхийн ам бүлийн тоо нэмэгдэхийн хэрээр гэрийн ханын тоо нэмэгдэх нь зүй ёсны асуудал бөгөөд энэ зүй тогтлыг дээрх хүснэгтээс ажиглаж болно.

Гэрт амьдардаг өрхийн ахуйн нөхцөлийн талаар бие засах газар, хатуу хог хаягдал болон бохир ус зайлуулах хэлбэр гэсэн үзүүлэлтийг тухайн өрхөөс асуусан бөгөөд үр дүнг нь нэгтгэвэл дараах байдалтай байна.

ХҮСНЭГТ 12.9. ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АХУЙН НӨХЦӨЛИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

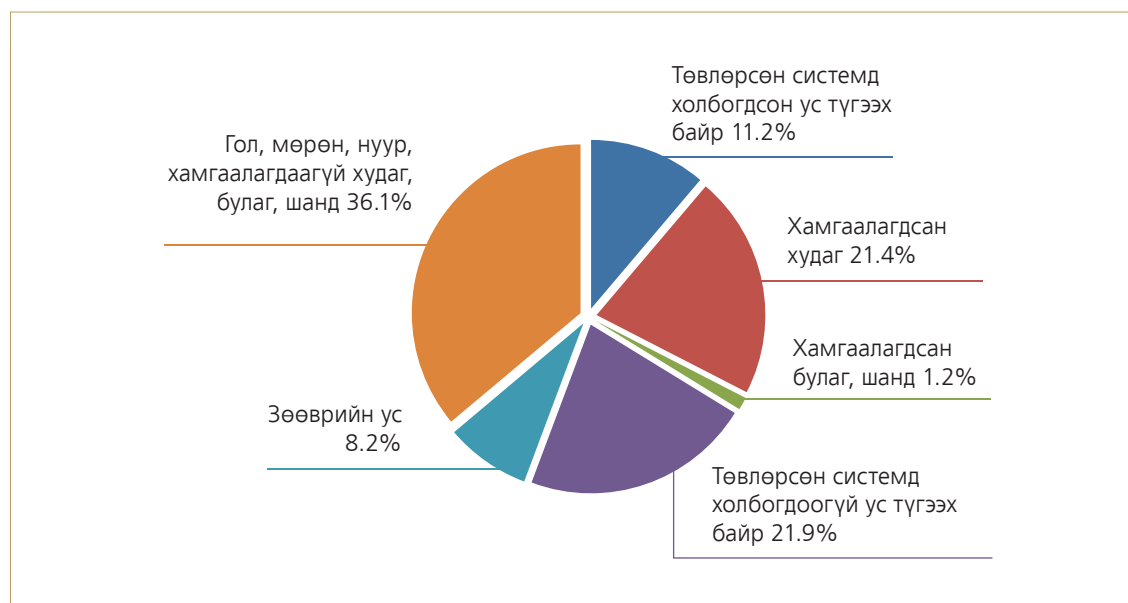
Ахуйн нөхцөл	Бүгд	Хот	Хөдөө
БИЕ ЗАСАХ ГАЗАРТАЙ ЭСЭХ	100.0	100.0	100.0
Бусадтай хамтран ашигладаг	43.5	58.4	29.5
Бусадтай хамтран ашигладаггүй	30.7	36.9	24.8
Тогтсон газар байхгүй	25.8	4.7	45.7
ХАТУУ ХОГ ХАЯГДЛАА ЗАЙЛУУЛАХ ХЭЛБЭР	100.0	100.0	100.0
Үйлчилгээний байгууллагаар	43.0	80.1	7.9
Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	21.9	10.0	33.2
Тогтсон газар байхгүй	35.1	9.9	58.9
БОХИР УС ЗАЙЛУУЛАХ ХЭЛБЭР	100.0	100.0	100.0
Цооногт асгадаг	56.5	81.7	32.6
Задгай асгадаг	43.5	18.3	67.4

Бие засах тодорхой цэггүй өрх нийт өрхийн 25.8 хувийг эзэлж байгаа бол энэ үзүүлэлт хотод 4.7 хувь буюу 7.4 мянган өрх байгаа нь анхаарал татаж байна. Хотод бие засах газраа олон өрх дундаа ашиглах, тогтсон газар байхгүй байх нь хөрсний бохирдол, хүн амд халдварт өвчин тархах магадлалыг нэмэгдүүлж байна. Хатуу хог хаягдлаа хаях тогтсон цэггүй өрх хотын нийт өрхийн 9.9 хувь, бохир усаа задгай асгадаг өрх 18.3 хувь байгаа нь хот суурин газар оршин суугчдын орчны эрүүл ахуйн нөхцөлд сөргөөр нөлөөлж байгааг анхаарч, цаашид гүнзгийрүүлэн судалж, холбогдох арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Ундны усны баталгаат эх үүсвэрт төвлөрсөн систем, төвлөрсөн системд холбогдсон болон холбогдоогүй ус түгээх байр, хамгаалагдсан худаг, булаг, шанд, цэвэршүүлэн савласан усыг оруулдаг бол хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд, зөөврийн ус, гол, мөрөн, нуур зэрэг гадаргуугийн усыг сайжруулсан ундны усны эх үүсвэрт оруулдаггүй.

Гэрт амьдардаг өрхийн 55.7 хувь нь баталгаатай эх үүсвэрээс ундны усаа авч байна. Харин 44.3 хувь нь баталгаагүй ундны ус хэрэглэж байгаагаас 36.1 хувь гол мөрөн, нуур, булаг шанд, 8.2 хувь нь зөөврийн ус хэрэглэж байна. Энэ нь гэрт амьдардаг өрхийн олонх нь хөдөө амьдардагтай холбоотой. Өрхийн ундны усны эх үүсвэрийн талаарх 2010 оны тооллогын асуулт өмнөх тооллогынхоос ялгаатай тул зэрэгцүүлэх боломжгүй юм.

ЗУРАГ 12.2. ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН УСАН ХАНГАМЖ, ХУВИАР, 2010 ОН

БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН СУУЦНЫ НӨХЦӨЛ

СУУЦНЫ БАГТААМЖ

Байшинд амьдардаг өрхийн сууцны талбайн хэмжээ, өрөөний тоог тооллогын асуулгад оруулсан нь сууцны зай талбай оршин суугчдын эрүүл ахуйн шаардлагыг хэр зэрэг хангаж байгаа болон аймаг, бүс нутгийг жиших, гадаад орнуудын ижил төрлийн үзүүлэлттэй зэрэгцүүлж, бодлого төлөвлөлтөд ашиглах зорилготой.

ХҮСНЭГТ 12.10. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АМ БҮЛИЙН ТОО, СУУЦНЫ ТАЛБАЙН ХЭМЖЭЭ, ХУВИАР, 2010 ОН

Ам бүлийн тоо	Бүгд		Сууцны талбай (квадрат метр)					
			20 хүртэл		21-40		40-өөс дээш	
	мян.өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян.өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян.өрх	бүгдэд эзлэх хувь	мян.өрх	бүгдэд эзлэх хувь
БҮГД	378.2	100.0	50.4	13.3	151.3	40.0	176.5	46.7
1-2	95.0	100.0	19.1	20.1	39.8	41.8	36.2	38.1
3-4	180.6	100.0	22.6	12.5	72.6	40.2	85.3	47.3
5-6	82.8	100.0	7.2	8.7	31.4	37.9	44.2	53.4
7+	19.8	100.0	1.5	7.5	7.4	37.6	10.9	54.9

Байшинд амьдардаг өрхийн 40 хувь нь 21-40 квадрат метр талбайтай сууцанд амьдарч байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 14.9 пунктээр буурав. Гэтэл 40-өөс дээш квадрат метр талбайтай байшинд суудаг өрхийн хувь 46.7 хувь болж, өмнөх тооллогынхоос 2.9 дахин өссөнийг ерөнхийдөө орон сууцны багтаамж сайжирсан гэж үзэж болно. Үүнийг нотлох нэг үзүүлэлт бол 7, түүнээс дээш ам бүлтэй өрхийн 54.9 хувь нь 40-өөс дээш квадрат метр талбайтай байранд амьдарч байгаа явдал юм. Өрөөний болон өрхийн ам бүлийн тоог харьцуулж үзэхэд сууцны багтаамж нэмэгдсэн нь илүү тодорхой болно.

ХҮСНЭГТ 12.11. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АМ БҮЛИЙН ТОО, ӨРӨӨНИЙ ТОО, ХУВИАР, 2010 ОН

Ам бүлийн тоо	Бүгд	Өрөөний тоо						
		1	2	3	4	5-7	8-10	11+
БҮГД	100.0	33.6	39.5	18.9	5.5	2.1	0.3	0.2
1-2	100.0	43.5	37.0	14.5	3.5	1.2	0.2	0.2
3-4	100.0	32.8	40.8	18.9	5.2	1.9	0.2	0.2
5-6	100.0	26.5	40.0	22.4	7.5	3.0	0.4	0.2
7+	100.0	23.5	38.4	24.9	8.5	3.9	0.5	0.2

Тооллогоор байшинд амьдардаг өрхийн 73.1 хувь 1-2 өрөөтэй сууцанд амьдарч байгаа нь 2000 оноос 7.6 пунктээр буурчээ. Тус улсын өрхийн ам бүлийн дундаж үзүүлэлт болох 3-4 ам бүлтэй өрхийн 73.6 хувь 1-2 өрөөтэй сууцанд амьдарч байгааг өмнөх тооллогын үетэй харьцуулахад 9.1 пунктээр, 7, түүнээс дээш ам бүлтэй өрхийн 62.0 хувь 1-2 өрөөтэй сууцанд амьдарч байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 11.7 пунктээр тус тус буурав. Долоо, түүнээс дээш ам бүлтэй байшинд амьдардаг өрхийн 4.6 хувь 5-аас олон өрөөтэй сууцанд амьдарч байгаа нь 2000 оныхоос 5.1 дахин өссөн байна.

ДЭД БҮТЦИЙН ХАНГАМЖ

Энэ удаагийн тооллогоор орон сууцны нөхцөлийн талаар нэлээд мэдээлэл цуглуулсныг дээр дурдсан. Дараах хүснэгтэд байшинд суудаг өрхийн дэд бүтцийн хангамж болох халаалтын төрөл, усан хангамж, бие засах газар, онгоц, шүршүүрийн өрөөний талаарх үр дүнг танилцуулна.

Байшинд амьдардаг өрхийн 43.8 хувь төвлөрсөн халаалтын системд холбогдсон байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 0.6 пунктээр буурсан аж. Хотын төвлөрсөн халаалттай байшинд амьдардаг өрхийн хувь 3.2 пунктээр буурсан бол хөдөөд энэ хувь бараг 3 дахин нэмэгджээ. Харин иргэд сууцаа ердийн галлагаагаар халааж байгаа хувь хот, хөдөөд, ялангуяа хотод илүү нэмэгдсэн байна. Энэ бүхнээс үзэхэд өнгөрсөн 11 жилийн хугацаанд сууцыг халаалтаар хангах, дулааны шугам сүлжээ, дэд бүтцийг бий болгох асуудал учир дутагдалтай явж ирснийг харуулна. Хотод ердийн байдлаар сууцаа халаах явдал нэмэгдсэн нь сүүлчийн жилүүдийн томоохон хот, аймгийн төвүүдийн агаарын бохирдлоос ч тодорхой мэдрэгдэнэ.

ХҮСНЭГТ 12.12. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, ХАЛААЛТЫН ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Халаалтын төрөл	2000			2010		
	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Төвлөрсөн	44.3	54.7	2.5	43.8	51.6	7.2
Төвлөрсөн бус	12.3	12.1	13.0	5.9	6.3	4.1
Нам даралтын зуух	-	-	-	5.3	5.6	3.6
Цахилгаан халаагуур	-	-	-	0.6	0.7	0.5
Ердийн галлагаа	43.4	33.2	84.5	50.2	42.1	88.7

Халуун, хүйтэн устай сууцанд амьдардаг өрхийн хувь 38.7 байгаа нь өмнөх тооллогын дүнтэй харьцуулахад 1.1 пунктээр буурсан байна. Энэ үзүүлэлт хотод 46.0 хувь, хөдөөд 3.7 хувь байна. Байшинд амьдардаг өрхийн 56.8 хувь буюу 214.7 мянган өрх зөөврийн ус хэрэглэж байгаагийн дотор хотын 152.7 мянган өрх байна. Байшинд амьдардаг, зөөврийн ус хэрэглэдэг өрхийн хувь өмнөх тооллогоос 3.0 пунктээр нэмэгдсэний дотор хотод 5.5 пункт, хөдөөд 1.3 пунктээр тус тус ихэсчээ.

ХҮСНЭГТ 12.13. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН УСАН ХАНГАМЖИЙН ТӨРӨЛ, ХОТ ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Усан хангамж	Бүгд	Хот	Хөдөө
БҮГД	100.0	100.0	100.0
Төвлөрсөн усан хангамж	42.8	50.6	5.9
Халуун, хүйтэн устай	38.5	45.8	3.6
Зөвхөн хүйтэн устай	4.4	4.8	2.4
Төвлөрсөн бус усан хангамж	57.2	49.4	94.1
Бие даасан систем	0.4	0.4	0.3
Халуун, хүйтэн устай	0.2	0.2	0.2
Зөвхөн хүйтэн устай	0.2	0.2	0.2
Зөөврийн	56.8	48.9	93.8

Байшинд амьдардаг өрхийн ахуйн нөхцөлийн үндсэн үзүүлэлтийн нэг нь онгоц, шүршүүр юм. Энэхүү үзүүлэлт нь хүн амын эрүүл ахуйн нөхцөл, ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмж ямар байгааг тодруулах, энэ төрлийн бодлого, хөтөлбөр боловсруулах суурь эх үүсвэр болно.

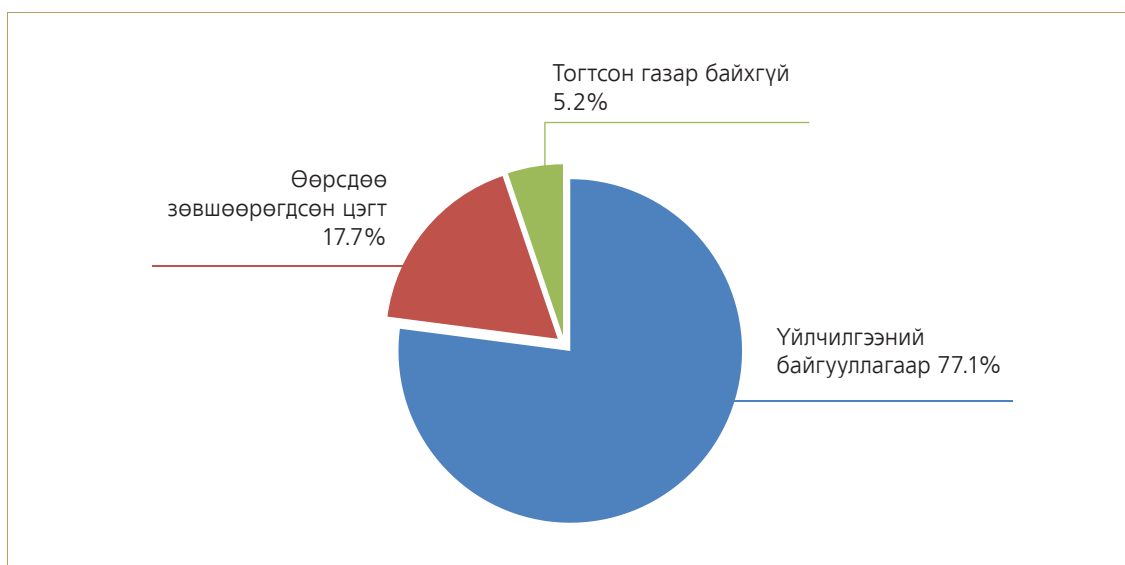
ХҮСНЭГТ 12.14. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН АХУЙН НӨХЦЛИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ, ХОТ ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

	2000			2010		
	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө
БИЕ ЗАСАХ ГАЗАР	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Сууцны дотор	46.9	57.9	2.9	42.4	50.1	5.9
Бусадтай хамтран ашигладаг	1.9	2.4	0.1	6.1	7.2	0.8
Бусадтай хамтран ашигладаггүй	45.0	55.5	2.8	36.3	42.9	5.2
Сууцны гадна	53.1	42.1	97.1	55.5	49.4	84.3
Бусадтай хамтран ашигладаг	-	-	-	24.9	23.3	32.5
Бусадтай хамтран ашигладаггүй	-	-	-	30.7	26.2	51.8
Тогтсон газар байхгүй	-	-	-	2.1	0.5	9.7
ОНГОЦ, ШҮРШҮҮРИЙН ӨРӨӨ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Өрөөтэй	43.4	53.5	3.0	40.6	47.8	6.6
Байнгын суурилуулсан	-	-	-	40.0	47.1	6.0
Угсардаг /зөөврийн/	-	-	-	0.7	0.7	0.5
Нийтээрээ ашигладаг	-	-	-	2.2	2.5	0.5
Өрөөгүй	56.7	46.5	97.0	57.2	49.6	92.9

Сууцны дотроо бие засах газартай өрхийн хувь улсын хэмжээнд 42.4 хувь болсон нь 2000 оноос 4.5 пунктээр буурсан бол сууцны гаднаа бие засах газартай өрхийн хувь нэмэгджээ. Хот суурин газарт бие засах тогтсон газаргүй 1458 өрх байна.

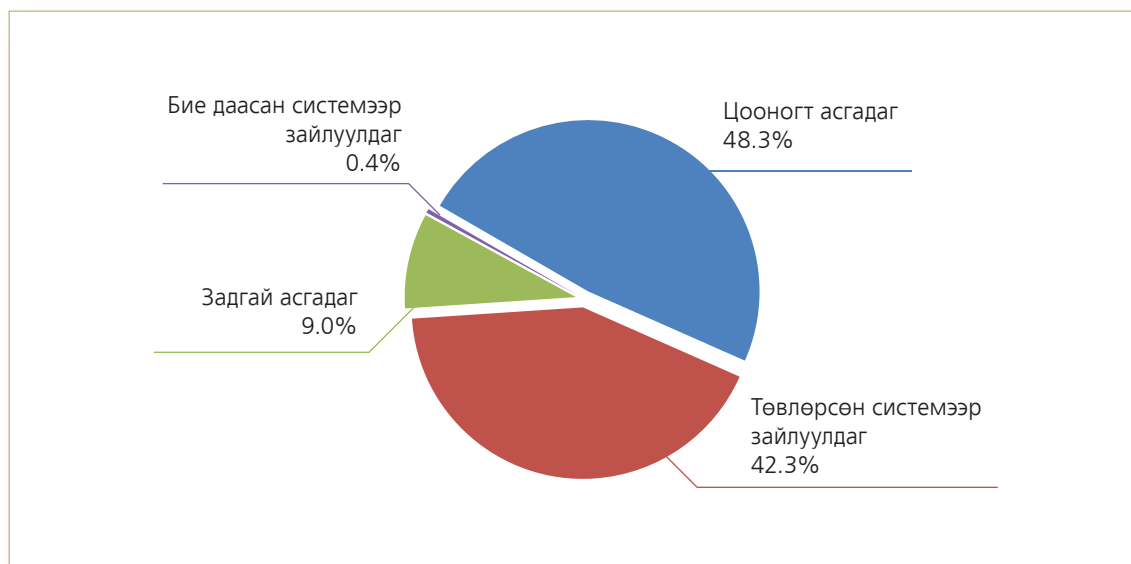
Байшинд амьдардаг өрхийн онгоц, шүршүүрийг энэ удаагийн тооллогод өрх дангаараа эзэмшдэг болон нийтээрээ ашигладаг, онгоц шүршүүргүй гэсэн ангиллаар тусгасан. Өмнөх тооллогод уг үзүүлэлтийг онгоц, шүршүүрийн өрөөтэй, өрөөгүй гэж ангилан, өрөөтэй гэснийг тусдаа болон нийтийн хэмээн салгаж тодорхойлсон. Үүнийг энэ бүлэгт 2 тооллогын үр дүнг харьцуулах үүднээс тусдаа, нийтийн гэсэн дэд ангиллыг салгаж оруулсангүй (хүснэгт 12.14). Байшинд амьдардаг нийт өрхийн 42.8 хувь (тусдаа эзэмшдэг 40.6 хувь, нийтээрээ ашигладаг 2.2 хувь) нь онгоц, шүршүүртэй байгааг өмнөх тооллоготой харьцуулахад 0.6 пунктээр буурчээ. Энэ үзүүлэлт хотод 3.1 пунктээр буурсан бол хөдөөд 4.1 пунктээр нэмэгдсэн байна. Байнгын суурилуулсан онгоц, шүршүүртэй сууцанд амьдардаг өрх нийт байшинд амьдардаг өрхийн 40.0 хувийг эзэлж байгаагийн дотор хөдөөд энэ үзүүлэлт дөнгөж 6 хувь байгаа нь хангалтгүй юм. Харин онгоц шүршүүргүй өрхийн хувь улсын хэмжээнд 57.2 байхад хөдөөгийн өрхийн бараг 93 хувь нь ийм сууцанд амьдарч байна.

ЗУРАГ 12.3. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН, ХАТУУ ХОГ, ХАЯГДАЛ ЗАЙЛУУЛАЛТЫН ХЭЛБЭР, ХУВИАР, 2010 ОН

Өрхийн хатуу хог хаягдлыг нэгдсэн бодлогоор ангилан ялгаж, тогтсон газар зайлуулах, бохир усыг нэгдсэн шугам шүлжээгээр зайлуулж, цэвэрлэх байгууламжид цэвэршүүлэх нь хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчин, хөрсний бохирдолд ихээхэн нөлөөтэй. Ялангуяа, хүн ам ихээр төвлөрсөн томоохон хот суурин газруудад хатуу хог хаягдлыг дахин боловсруулах, иргэдэд хогоо ялгаж зайлуулах ухамсрыг төлөвшүүлэх зэрэг олон асуудалд энэхүү үзүүлэлтүүд тодорхой хариулт өгнө. Байшинд амьдардаг өрхийн 77.1 хувь үйлчилгээний байгууллагаар хог хаягдлаа зайлуулж байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс ихээхэн дэвшил гарсан байна. 2000 онд байшинд суудаг өрхийн 10 хувь хатуу хог хаягдлаа зайлуулах тодорхой цэггүй байсан бол 2010 онд 5 хувь болтлоо буурчээ.

ЗУРАГ 12.4. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН БОХИР УС ЗАЙЛУУЛАЛТЫН ХЭЛБЭР,
ХУВИАР, 2010 ОН

Байшинд амьдардаг өрхийн 42.3 хувь нь төвлөрсөн системээр, 0.4 хувь нь бие даасан системээр шингэн хог хаягдлаа зайлуулж, 48.3 хувь нь цооногт, үлдсэн 9 хувь нь задгай асгаж байна. Цооногт асгаж байгаа хувь өндөр байгаа нь сууцны тусдаа байшинд амьдардаг өрх байшинд амьдардаг өрхийн дийлэнхийг бүрдүүлж байгаатай холбоотой.

ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын нийт өрхийг сууцны төрлөөр ангилахад 45.2 хувь нь гэрт, 53.6 хувь нь байшинд, 1.1 хувь нь бусад төрлийн сууцанд амьдарч байна. Өмнөх тооллогын үеийнхээс байшин амьдардаг өрхийн эзлэх хувь 5.3 пунктээр нэмэгдэж, гэрт амьдардаг өрхийн хувь 5.7 пунктээр буурчээ. Хот, хөдөөд амьдарч байгаа өрхийн сууцны төрөл нэлээд ялгаатай юм. Хотод нийт өрхийн 2/3 байшинд амьдарч байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс буурсан. Энэ нь гол төлөв том хотуудад хөдөөнөөс шилжин ирэгчид ихэнх тохиолдолд гэр хороололд суурьшдагтай холбоотой.

Улсын хэмжээнд нийт өрхийн 13.3 хувь буюу 94.8 мянган өрх өөрийн эзэмшлийн сууцгүй байна. Хотын нийт өрхийн 16.3 хувь буюу 78.4 мянга нь өөрийн гэсэн сууцгүй ажээ.

Тооллогын дүнгээс үзэхэд 23.2 мянган өрх цахилгаангүй байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 7.6 дахин буурсан чухал дэвшил юм. Цахилгаангүй өрхийн 91.3 хувь нь гэрт амьдарч байгаагийн дотор 78.3 хувь нь хөдөөд оршин суудаг ажээ. Цахилгааны эх үүсвэрээр хангагдаагүй өрхийн хувь хэд дахин буурсан сайн талтай ч цаашид энэ тал дээр анхаарах нь зүй ёсны асуудал юм.

Ерөнхийдөө орон сууцны багтаамж сайжирчээ. Үүнийг байшинд амьдардаг өрхийн 40 хувь 21-40 квадрат метр талбайтай сууцанд амьдарч, өмнөх тооллогын үеийнхээс 14.9 пунктээр буурсан, харин 40-өөс дээш квадрат метр талбайтай байшинд амьдардаг өрхийн хувь 46.7 хувь болж, өмнөх тооллогынхоос 2.9 дахин өссөнөөс харж болно.

Хотод амьдардаг нийт өрхөд эзлэх төвлөрсөн халаалттай байшинд амьдардаг өрхийн хувь 3.2 пунктээр буурсан бол хөдөөд энэ хувь бараг 3 дахин нэмэгджээ. Ердийн галлагаатай сууцанд амьдардаг өрхийн нийт өрхөд эзлэх хувь хот, хөдөөд нэмэгдсэний дотор хотод илүү нэмэгдсэн байна. Энэ нь хүн амын шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой.

Сууцны дотроо бие засах газартай байшинд амьдардаг өрхийн хувь улсын хэмжээнд 42.4 хувь болсон нь 2000 оноос 4.5 пунктээр буурсан бол сууцны гаднаа бие засах газартай өрхийн хувь нэмэгдэв. Байшинд амьдардаг нийт өрхийн 42.8 хувь (тусдаа эзэмшдэг 40.6 хувь, нийтээрээ ашигладаг 2.2 хувь) нь онгоц, шүршүүртэй байгааг өмнөх тооллоготой харьцуулахад 0.6 пунктээр буурчээ. Байшинд амьдардаг өрхийн 77.1 хувь үйчилгээний байгууллагаар хог хаягдлаа зайлуулж байгаа нь өмнөх тооллогын үетэй харьцуулахад ихээхэн дэвшил гарсан. 2000 онд байшинд суудаг өрхийн 10 хувь хатуу хог хаягдлаа зайлуулах тодорхой цэггүй байсан бол 2010 онд 5 хувь болтлоо буурчээ.

Ерөнхийд нь дүгнэж үзвэл хүн амыг цахилгаанаар хангаж, төвлөрсөн болон төвлөрсөн бус байдлаар эрчим хүчний эх үүсвэрийг шийдэх бодлого, хөтөлбөр, хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ бодитой үр дүнд хүрсэн бол хүн амын шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор сууцны халаалт, дулаан, ариун цэврийн байгууламж зэрэг үзүүлэлтүүдийн хувьд эерэг өөрчлөлт ажиглагдсангүй.

НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын хүн амын жилийн дундаж өсөлт 2000-2010 онд 1.5 хувь болсон нь өмнөх 10 жилийнхээс 0.1 пунктээр илүү юм. Үүнд хүн амын ердийн хөдөлгөөний цэвэр өсөлт өмнөх 10 жилийнхээс илүү байсан, мөн 1989-1990 онд Монгол Улсад ажиллаж, амьдарч байсан хуучин Зөвлөлт Холбоот Улсын 50 шахам мянган иргэн нутаг буцаж, 1990-ээд оны дундуур 50 гаруй мянган казах иргэд Казахстан улсад хөдөлмөрийн гэрээтэй ажиллахаар явж, шилжин суурьшсан шиг гадаад улс орнуудад олон арван мянган хүн бөөнөөрөө шилжээгүй нь нөлөөлсөн байна. Аймгуудын хүн амын жилийн дундаж өсөлт дотоод шилжих хөдөлгөөний нөлөөгөөр 5 аймаг (Дорноговь, Өмнөговь, Дархан-Уул, Орхон, Говьсүмбэр), нийслэлээс бусад бүх аймагт буурчээ. Сүүлчийн 20 жилд хүн амын жилийн дундаж өсөлтийн хурд тийм ч өндөр биш байлаа. Цаашдаа хүн ам энэ тогтмол хэмжээгээр өсвөл ойролцоогоор 47-50 жилд одоогийнхоос 2 дахин олон болох юм.

Хүн амын насны бүтцэд өөрчлөлт гарч, нийт хүн амд 0-4 насныхны эзлэх хувь өмнөх тооллогын үеийнхээс өссөн. Энэ нь өнгөрсөн 10 жилд нийтдээ 583.8 мянган хүүхэд төрсний дотор 2007-2009 онуудад төрөлт өмнөх жилүүдийнхээс нэлээд нэмэгдсэн нь хүн амын өсөлтөд эерэг нөлөөлсөнтэй холбоотой юм. Харин 5-9 насны бүлэг дэх хувийн жин өмнөх 10 жилийнхээс буурсан байна. Ерөнхийдөө 0-14 насны хүүхдүүдийн эзлэх хувийн жин 2000 оныхоос 8.5 пунктээр буурсан бол хөдөлмөрийн буюу 15-64 насны хүн амын хувийн жин 8.3 пунктээр нэмэгдэж, хөдөлмөрийн насны хүн амд ногдох тэжээлгэгчдийн харьцаа буюу хүн ам зүйн ачаалал 2010 онд 2000 оныхоос 19.6 пунктээр буурав.

Төрөлтийг нэмэгдүүлэх, улмаар хүн амын өсөлтийн хурдыг түргэтгэх арга хэмжээг дэс дараатай хэрэгжүүлэх, хүн амын насны залуу бүтцээ цаашид урт хугацаанд хадгалах талаар анхаарах шаардлага байгаа нь 2010 оны тооллогын дүнгээс харагдаж байна.

Хүн амын шилжих хөдөлгөөний 2000-2010 оны дүр төрх өмнөх 10 жилийнхтэй ерөнхийдөө төстэй, нийслэл хотоос бусад бүх бүс нутагт шилжих хөдөлгөөний урсгал гадагшаа чиглэжээ. Баруун бүсээс бусад бүс руу цэвэр шилжилт (шилжин ирсэн, явсан хүний зөрүү) хамгийн их байна. Улаанбаатар хотод төрөөд тоолох үед нийслэлд сууж байгаа хүний эзлэх хувь 92.3 байгаа нь Улаанбаатар хотод төрсөн хүн өөр бүсэд шилжин суурьших сонирхол тун бага байгааг харуулж байна. Улаанбаатар хотын хүн ам 5 жилийн дотор шилжих хөдөлгөөний улмаас 135.7 мянган хүнээр нэмэгдсэн нь тоолох үед нийслэлд оршин сууж байсан 9 хүний нэг нь сүүлчийн 5 жилд шилжин суурьшисныг харуулж байна. Гэтэл баруун бүсийн хүн амын 5 жилийн цэвэр шилжилтийг тооллогоор байгаа хүн амын тоотой харьцуулахад 12.8 хувьтай тэнцэж байна.

Тооллогын өмнөх нэг жилд улсын хэмжээнд 101.2 мянган хүн шилжих хөдөлгөөнд оролцож байгаа нь Өвөрхангай аймгийн суурин хүн амтай тэнцүү юм. Энэ үзүүлэлт улсын хэмжээний суурин хүн амын 3.8 хувийг эзлэж байгаа нь нэлээд өндөр үзүүлэлт билээ.

Манай улсад төв сууринг чиглэсэн шилжих хөдөлгөөнөөс хамаарч хотын хүн ам өсч, хотжилт хурдацтай нэмэгджээ. Нийслэлээс гадна аймгийн төвүүд үүний дотор Дархан, Эрдэнэт хот хүмүүст боловсрол, эрүүл мэндийн болон бусад үйлчилгээ үзүүлэх, ажлын байр олох боломж илүү байдаг нь хөдөөнөөс төв суурин газрыг чиглэсэн шилжих хөдөлгөөн нэмэгдэх үндсэн шалтгаан юм. Мөн сүүлчийн жилүүдэд тохиолдож байгаа байгалийн гамшигт үзэгдлүүд малчдад хүндээр тусч, тэд төв суурин газарт шилжиж байгаа нь хотжих үйл явц өмнөхөөсөө илүү хурдацтай өсөх бас нэг нөхцөл болов. Цаашдаа шилжих хөдөлгөөний урсгал, ялангуяа нийслэлийг чиглэсэн шилжих хөдөлгөөн, төвлөрлийг сааруулах талаарх дунд, урт хугацааны бодлого боловсруулан, хэрэгжүүлэх нь чухал болохыг тооллогын дүн харуулж байна.

Арав, түүнээс дээш насны хүн амын боловсролын төвшин өмнөх тооллогын үеийнхээс 4.1 пунктээр дээшилж, 92.5 хувь болсны дотор нийт хүн амд дээд боловсролтой хүний

эзлэх хувь өнгөрсөн 11 жилд 10.7 пунктээр нэмэгдсэн нь нэг талаар сайн үзүүлэлт боловч нөгөө талдаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ажиллах тусгай мэргэжлийн дунд болон мэргэжлийн боловсрол эзэмшигчдийн хувь буурсан байна. Олон улсын нийтлэг жишиг хандлагатай зэрэгцүүлэхэд манай улсын дээд, тусгай мэргэжлийн дунд болон мэргэжлийн боловсролтой хүний хоорондох зохистой харьцаа алдагдсан байна. Тухайлвал манай улсын дээд боловсролтой 6 хүнд нэг мэргэжлийн боловсролтой хүн, дээд боловсролтой 3 хүнд 1 тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүн ногдож байна. Тиймээс мэргэжилтэй боловсон хүчний зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлт зохицохгүй, нийгмийн ухааны чиглэлийн мэргэжлээр төгссөн дээд боловсролтой мэргэжилтэй боловсон хүчний илүүдэл болж, тэд мэргэжлийн чиглэлээрээ ажиллах ажлын байр үндсэндээ байхгүй байгаа зэрэг асуудлыг зохицуулах шаардлага байгаа нь харагдаж байна.

Монгол Улсын 15, түүнээс дээш насны хүн амын 98.3 хувь бичиг үсэг мэдэж байгаа нь олон улсын дунджаас өндөр байна. Харин хот, хөдөөгийн оршин суугчдын хувьд ялгаа их байгаа юм. Хотын бичиг үсэг мэддэггүй хүн амын эзлэх хувь хөдөөгийнхөөс дөрөв дахин бага, тэдний 0,9 хувь нь бичиг үсэг мэдэхгүй байгаагаас үзэхэд хотынхон бараг бүхэлдээ бичигтэн болсон гэж үзэж болно.

Сургуульд хамрагдалт 11 жилийн өмнөхөөс сайжирсан байна. Тухайлбал, 2000 онд 8 настай бүх хүүхдийн 84.8 хувь нь сургуульд сурч байсан бол 2010 онд 98.4 хувь болж өсчээ. Есөн настай хүүхдийн сургуульд хамрагдалт 2000 онд 93.3 хувь байсан бол 2010 онд 98.5 хувь болж нэмэгдсэн байна.

Бүх насны бүлэгт сургуульд суралцаж байгаа эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байгаа нь хот, хөдөөд аль алинд нь ажиглагдаж байна.

Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогоор нийт өрхийн тоо 2000 оныхоос 31.9 хувиар өссөний дотор хотын өрх 61.8 хувиар өсч, харин хөдөөгийн өрх 4.3 хувиар буурсан байна. Нийлмэл ам бүлтэй өрхийн тоо хотод хөдөөнөөс 4.4 дахин олон байна. Энэ нь төв суурин газарт орон сууцны хүрэлцээ хангамж тааруу, хөдөөнөөс шилжин ирэгчид хамаатан сандантайгаа хамт амьдрах нь ихэсч байгаатай холбоотой гэж үзэж байна. Үүний зэрэгцээгээр хотод ганц бие өрхийн тоо өмнөх тооллогын үеийнхээс 2.9 дахин өссөнийг шилжих хөдөлгөөнтэй холбон тайлбарлаж болох юм.

Хүн амын гэр бүлийн байдалд гарсан хамгийн мэдэгдэхүйц өөрчлөлт бол огт гэрлээгүй хүмүүсийн эзлэх хувь 1989-2000 оны тооллого хоорондын хугацаанд нэмэгдэж байсан бол 2010 онд 2000 оноос 1.8 пунктээр буурав. Үүнийг 2007-2008 онуудад төр засгаас залуу гэр бүлийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний дүнд залуучууд гэрлэх нь нэмэгдсэнтэй холбон тайлбарлаж болох юм.

Улсын хэмжээнд 108.1 мянган хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд байгаа нь нийт суурин хүн амын 4.1 хувийг эзэлж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн 59.7 мянга буюу 55.2 хувь нь эрэгтэй, 48.4 мянга буюу 44.7 мянга нь эмэгтэйчүүд байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн ажил эрхлэлтийн байдлаас үзвэл 80.1 хувь нь ажил эрхлэхгүй байгаагийн дотор эрэгтэйчүүдийн 77.3 хувь, эмэгтэйчүүдийн 83.5 хувь нь ажилгүй юм.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн улс орны хөгжилд оруулах хувь нэмрийг үнэлэх, төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, хамт олон, гэр бүл, иргэдийн санал санаачилгыг дэмжих замаар хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөрлөх, тэдний ахуй нөхцөлийг дээшлүүлэхэд тооллогын дүнд үндэслэсэн гүнзгийрүүлсэн судалгаа хийж, цаашид бодлогоор зохицуулах шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна.

Арван тав, түүнээс дээш настай нийт хүн амын 56.4 хувь ажиллах хүчинд багтаж байгаа нь 2000 оноос 5.5 пунктээр буурсан байна. Мөн насны нийт хүн амын 43.6 хувь ажиллах хүчинд хамаарахгүй байгаа нь өнгөрсөн тооллогынхоос 5.5 пунктээр өссөн байна. Ерөнхийд нь үзвэл хүн амын эдийн засгийн идэвх өнгөрсөн тооллогын үеийнхээс

буурчээ. Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам нийтдээ 830.3 мянга байгаа нь 2000 оныхоос 43.1 хувиар өссөн байна. Энэ тоон дээр ажилгүйчүүд болох 164.1 мянган хүнийг нэмж үзвэл 15, түүнээс дээш насны нийт хүн амын 52.2 хувь буюу 2 хүний нэг нь ажил эрхлэхгүй байна. Тохирох ажил олдохгүй байгаа, гэрийн ажилтай, ажиллах сонирхолгүй хүмүүсийн 13.6-21.9 хувь нь дээд боловсролтой юм. Улсын хэмжээнд ажилгүй байгаа хүмүүсийн дотор 20-34 насныхан 95.1 мянга, 35-44 насныхан 39.2 мянга байгаа нь нийт ажилгүйчүүдийн дийлэнх буюу 81.8 хувь нь 20-44 насныхан байгааг харуулна. Үүний шалтгаан нөхцөлийг нарийвчлан судлах нь энэ асуудлыг хариуцдаг шат шатны төр захиргааны байгууллага, судлаачдын анхаарах асуудал болоод байна.

Хүн ам зүйн ачаалал буурч байгаагийн зэрэгцээгээр хүн амын боловсролын төвшин дээшилж, тус улс эрчимтэй хөгжлийн гараанд ирээд байгаа өнөө үед хүн ам зүйн ийм тааламжтай нөхцөлийг бүрэн дүүрэн ашиглах нь чухал юм. Харин тооллогын дүнгээс үзэхэд хүн амын ажиллах хүчний оролцооны төвшин өмнөх тооллогын үеийнхээс буурч, ажилгүй, тохирох ажил олдохгүй, ажиллах сонирхолгүй хүний нийт тоо нэмэгдсэн зэрэг хүн амын ажил эрхлэлттэй холбогдох сөрөг үзэгдлийн шалтгаан нөхцөлийг нарийвчлан судлах, ажлын байрыг эрчимтэй нэмэгдүүлэх, ялангуяа үйлдвэрлэлд ажиллах мэргэжилтэй ажилтныг олноор бэлтгэх зэрэг арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх нь зүйтэй байна.

Манай улсын нийт өрхийн 45.2 хувь нь Монголын ард түмний уламжлалт сууц гэрт, 53.6 хувь нь байшинд, 1.1 хувь нь бусад төрлийн сууцанд амьдарч байна. Хот, хөдөөд амьдарч байгаа өрхийн сууцны төрөл нэлээд ялгаатай байна. Хотод нийт өрхийн 65.9 хувь байшинд, 32.7 хувь гэрт амьдарч байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс байшинд амьдардаг өрхийн эзлэх хувь буурч, гэрт амьдардаг өрхийнх нэмэгдсэнийг харуулж байна. Энэ нь гол төлөв том хотуудад хөдөөнөөс шилжин ирэгчид ихэнх тохиолдолд гэр хороололд суурьшсантай холбоотой.

Хотын байшинд амьдардаг өрхийн тоо тооллого хооронд 48.8 хувь өссөн боловч гэрт амьдрагчдийн тоо илүү олноор нэмэгджээ. Төв суурин газарт гэрт амьдарч байгаа өрхийн тоо нэмэгдэж байгаагаас агаарын болон орчны бохирдлыг нэмэгдүүлэх, оршин суугчдын эрүүл ахуйн нөхцөл хүндрэх зэрэг сөрөг үзэгдлүүд нэмэгдэж болзошгүй юм.

Өрхийн сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр ангилахад сонирхолтой дүр зураг харагдаж байна. Улсын хэмжээнд нийт өрхийн 13.3 хувь буюу 94.8 мянган өрх өөрийн өмчийн сууцгүй байна. Эдгээрийн 78.4 мянга нь хотын өрхүүд байгаагаас үзэхэд хотынхны орон сууцны хүрэлцээ, хангамж хангалтгүйг харуулж байна. Хөдөөд энэ үзүүлэлт харьцангуй бага байгаа нь орон сууцны хэрэгцээгээ гол төлөв шинэ гэр, байшин барьж хангах боломжтой байдагтай холбоотой.

Таван ханатай гэрт 3-4 ам бүлтэй өрхийн 58.4 хувь нь амьдарч байгаагийн зэрэгцээгээр 7-гоос дээш ам бүлтэй өрхийн 57.9 хувь нь мөн 5 ханатай гэрт амьдарч байгаагаас үзэхэд таван ханатай гэр манай ард түмний хамгийн түгээмэл сууц гэж ойлгогдож байна.

Тоолох үед улсын хэмжээнд 23.2 мянган өрх цахилгаангүй байна. Энд өмнөх тооллогын үеийнхэс 7.6 дахин цөөн болж ихээхэн ахиц гарчээ. Гэвч цахилгаангүй өрхийн тоо нэлээд олон байна. Цахилгаангүй өрхийн 91.3 хувь нь гэрт амьдардаг өрхүүд юм. Гэрт амьдардаг цахилгаангүй өрхийн 78.3 хувь нь хөдөөд оршин суудаг өрхүүд ажээ. Сэргээгдэх эрчим хүч ашигладаг нийт өрхийн 96.7 хувь хөдөө орон нутагт байгаа нь зүй ёсны асуудал бөгөөд цаашид ч ийм төхөөрөмжийн хэрэгцээ шаардлага их байгааг холбогдох байгууллагууд анхаарах нь зүйтэй.

Байшинд амьдардаг нийт өрхийн 40 хувь 21-40 квадрат метр талбайтай сууцанд амьдарч байгаа нь өмнөх тооллогын үеийнхээс 14.9 пунктээр буурсан байна. Гэтэл 40-өөс дээш квадрат метр талбайтай байршинд суудаг өрхийн нийт өрхөд эзлэх хувь 46.7 хувь болж, өмнөх тооллогынхоос 2.9 дахин өссөн нь ерөнхийдөө орон сууцны

багтаамж сайжирсан гэж үзэж болох юм. Үүнийг харуулах бас нэг үзүүлэлт нь 7, түүнээс дээш ам бүлтэй өрхийн 54.9 хувь нь 40-өөс дээш квадрат метр талбайтай байранд амьдарч байгаа явдал юм.

Сууцны дотроо бие засах газартай байшинд амьдардаг өрхийн хувь 2000 оноос 4.5 пунктээр буурч, харин сууцны гадна бие засах газартай өрхийн хэмжээ нэмэгджээ. Байшинд амьдардаг нийт өрхийн 42.8 хувь (тусдаа эзэмшдэг 40.6 хувь, нийтээрээ ашигладаг 2.2 хувь) нь онгоц, шүршүүрийн өрөөтэй байгааг өмнөх тооллоготой харьцуулахад 0.6 пунктээр буурчээ. Байшинд амьдардаг өрхийн 77.1 хувь үйчилгээний байгууллагаар хог хаягдлаа зайлуулж байгаа нь өмнөх тооллогын үетэй харьцуулахад ихээхэн дэвшил гарсан аж. 2000 онд байшинд суудаг өрхийн 10 хувь хатуу хог хаягдлаа зайлуулах тодорхой цэг байхгүй байсан бол 2010 онд 5 хувь болтлоо буурчээ.

Ерөнхийд нь дүгнэж үзвэл хүн амыг цахилгаанаар хангаж, төвлөрсөн болон төвлөрсөн бус байдлаар эрчим хүчний эх үүсвэрийг шийдэх бодлого, хөтөлбөр, хэрэгжүүлсэн нь бодитой үр дүнд хүрсэн боловч хүн амын шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор нийтийн ариун цэвэр, орчны бохирдолтой холбоотой үзүүлэлтүүдийн хувьд эерэг өөрчлөлт ажиглагдсангүй.

Гэрт амьдардаг нийт өрхийн 25.8 хувийг нь бие засах тодорхой цэггүй байгаагийн дотор энэ үзүүлэлт хотод 4.7 хувь буюу 7.4 мянган өрх байгаа нь анхаарал татаж байна. Хотод бие засах газраа олон өрх дундаа ашигладаг, эсвэл бие засах тогтсон цэг байхгүй байх нь хөрсний бохирдол, хүн амын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлсөөр байна. Хотын гэрт амьдардаг нийт өрхийн 9.9 хувь хатуу хог хаягдлаа хаях тогтсон цэггүй, 18.3 хувь бохир усаа задгай асгаж байгаа нь хот суурингийн оршин суугчдын орчны эрүүл ахуйн нөхцөлд тааламжгүй нөлөөлж байгааг хот суурин газрын төр захиргааны байгууллагууд анхаарч, цаашид гүнзгийрүүлэн судалж, холбогдох арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх нь зүйтэй.

ХАВСРАЛТ

ХҮСНЭГТ 1. МОНГОЛ УЛСЫН СҮҮРИН ХҮН АМЫН ТОО*, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	2 647 545	288 497	216 214	236 865	257 645	292 183	247 983	222 522
Архангай	84 078	9 299	7 693	9 418	7 967	7 428	6 932	6 929
Баян-Өлгий	85 232	11 037	10 383	10 092	8 947	6 832	7 264	6 507
Баянхонгор	75 690	8 606	7 038	8 505	7 134	7 104	6 745	6 391
Булган	53 065	5 836	4 433	5 426	4 212	3 881	4 335	4 513
Говь-Алтай	53 223	5 885	5 252	5 689	4 742	4 701	4 810	4 550
Дорноговь	57 930	6 688	5 116	5 315	4 698	5 780	5 974	5 343
Дорнод	68 873	7 928	5 751	6 207	6 227	6 838	6 433	5 874
Дундговь	38 543	4 285	3 674	4 157	3 242	3 061	3 366	3 230
Завхан	64 924	7 667	6 030	7 182	5 625	4 563	5 482	5 632
Өвөрхангай	100 444	11 482	9 412	11 106	9 123	8 455	8 672	8 274
Өмнөговь	60 855	5 726	4 671	5 236	4 387	6 610	6 988	5 931
Сүхбаатар	51 091	5 400	4 501	5 122	4 463	4 600	4 800	4 720
Сэлэнгэ	95 804	10 588	8 183	9 230	8 039	8 565	8 512	8 001
Төв	83 838	9 388	7 012	7 771	7 071	7 294	7 296	6 990
Увс	72 906	9 201	7 834	8 895	7 454	5 179	5 829	5 537
Ховд	76 252	9 222	7 933	9 132	8 061	6 618	6 079	5 908
Хөвсгөл	114 331	13 220	10 493	11 817	10 335	9 869	9 741	9 542
Хэнтий	65 335	7 454	6 239	6 680	5 619	5 176	5 721	5 643
Дархан-Уул	90 642	9 375	6 735	7 908	10 026	10 110	7 680	7 340
Улаанбаатар	1 154 290	119 637	80 040	82 753	121 019	159 643	116 322	97 609
Орхон	87 118	8 992	6 671	7 939	8 132	8 630	7 757	6 961
Говьсүмбэр	13 081	1 581	1 120	1 285	1 122	1 246	1 245	1 097

* Гадаадад б, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 1-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	202 383	179 267	158 756	122 082	71 989	49 453	38 232	63 474
Архангай	6 475	5 873	4 873	3 792	2 417	1 586	1 371	2 025
Баян-Өлгий	5 844	4 926	4 098	3 183	1 822	1 299	1 027	1 971
Баянхонгор	5 787	5 097	4 130	3 157	1 788	1 291	1 120	1 797
Булган	4 407	4 122	3 561	3 048	1 818	1 080	898	1 495
Говь-Алтай	4 290	3 766	3 032	2 365	1 314	850	767	1 210
Дорноговь	4 563	3 969	3 513	2 644	1 527	893	640	1 267
Дорнод	5 083	4 498	4 335	3 611	2 130	1 280	936	1 742
Дундговь	2 872	2 574	2 325	1 879	1 097	736	588	1 457
Завхан	5 320	4 817	3 873	2 993	1 630	1 198	1 137	1 775
Өвөрхангай	7 867	7 012	5 826	4 188	2 694	1 898	1 644	2 791
Өмнөговь	5 412	4 853	3 982	2 501	1 331	856	709	1 662
Сүхбаатар	3 982	3 554	3 056	2 541	1 528	873	633	1 318
Сэлэнгэ	7 610	7 164	6 453	5 002	3 017	1 953	1 391	2 096
Төв	6 488	5 917	5 399	4 512	2 815	1 905	1 478	2 502
Увс	5 289	5 202	4 138	3 025	1 651	1 143	1 007	1 522
Ховд	5 506	4 850	4 170	3 085	1 785	1 187	1 002	1 714
Хөвсгөл	9 140	8 192	7 133	5 402	2 993	1 926	1 674	2 854
Хэнтий	4 891	4 503	4 194	3 345	1 976	1 213	921	1 760
Дархан-Уул	6 940	6 372	5 803	4 371	2 591	1 880	1 357	2 154
Улаанбаатар	86 563	74 127	67 613	52 379	31 323	22 676	16 605	25 981
Орхон	7 011	6 957	6 487	4 484	2 410	1 489	1 154	2 044
Говьсүмбэр	1 043	922	762	575	332	241	173	337

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 1-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	1 313 968	146 516	110 117	120 064	130 560	147 472	124 490	111 976
Архангай	41 943	4 625	3 904	4 820	4 042	3 718	3 508	3 455
Баян-Өлгий	42 655	5 573	5 239	5 079	4 569	3 483	3 689	3 260
Баянхонгор	38 023	4 425	3 492	4 332	3 841	3 754	3 355	3 224
Булган	27 325	2 961	2 320	2 764	2 348	2 109	2 215	2 342
Говь-Алтай	26 602	2 977	2 688	2 899	2 373	2 417	2 472	2 339
Дорноговь	29 230	3 386	2 530	2 611	2 349	2 991	3 244	2 768
Дорнод	34 796	4 042	2 981	3 127	3 236	3 653	3 333	3 043
Дундговь	19 578	2 221	1 870	2 129	1 753	1 640	1 694	1 654
Завхан	32 544	3 845	3 093	3 712	2 978	2 418	2 756	2 785
Өвөрхангай	50 333	5 892	4 776	5 691	4 796	4 417	4 364	4 133
Өмнөговь	34 884	2 895	2 390	2 668	2 456	4 146	4 218	3 722
Сүхбаатар	26 059	2 729	2 334	2 604	2 423	2 440	2 504	2 509
Сэлэнгэ	48 756	5 422	4 178	4 635	4 344	4 700	4 435	4 171
Төв	43 751	4 867	3 588	3 990	3 944	4 128	3 889	3 711
Увс	36 829	4 675	3 964	4 545	3 880	2 862	3 003	2 812
Ховд	38 006	4 716	4 037	4 629	4 034	3 346	3 139	2 987
Хөвсгөл	56 899	6 650	5 274	5 888	5 436	5 131	4 949	4 779
Хэнтий	33 399	3 817	3 211	3 474	3 093	2 792	2 999	2 883
Дархан-Уул	44 556	4 771	3 439	3 951	5 134	5 115	3 825	3 670
Улаанбаатар	558 247	60 587	40 885	41 840	58 632	77 209	56 452	47 714
Орхон	42 813	4 633	3 364	4 001	4 239	4 323	3 804	3 464
Говьсүмбэр	6 740	807	560	675	660	680	643	551

Хүснэгт 1-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	100 819	88 273	77 475	58 009	33 384	22 106	17 262	25 445
Архангай	3 241	2 901	2 488	1 827	1 157	728	659	870
Баян-Өлгий	2 858	2 462	1 993	1 562	843	618	515	912
Баянхонгор	2 856	2 571	2 068	1 486	811	565	502	741
Булган	2 268	2 107	1 801	1 529	920	539	449	653
Говь-Алтай	2 177	1 910	1 512	1 143	603	334	338	420
Дорноговь	2 346	2 010	1 770	1 318	760	430	286	431
Дорнод	2 554	2 226	2 162	1 763	1 039	607	417	613
Дундговь	1 401	1 334	1 199	911	511	349	296	616
Завхан	2 675	2 398	1 921	1 442	723	512	523	763
Өвөрхангай	3 887	3 427	2 888	1 955	1 290	875	755	1 187
Өмнөговь	3 415	3 044	2 400	1 446	674	442	329	639
Сүхбаатар	2 088	1 815	1 560	1 252	721	399	274	407
Сэлэнгэ	3 822	3 491	3 224	2 385	1 497	924	641	887
Төв	3 374	3 050	2 717	2 260	1 424	962	704	1 143
Увс	2 637	2 562	2 090	1 509	800	464	445	581
Ховд	2 693	2 407	2 064	1 502	843	515	442	652
Хөвсгөл	4 533	4 117	3 514	2 596	1 369	821	766	1 076
Хэнтий	2 417	2 252	2 122	1 701	957	587	431	663
Дархан-Уул	3 362	3 074	2 655	2 008	1 189	836	627	900
Улаанбаатар	42 319	35 413	31 885	23 907	13 927	9 829	7 292	10 356
Орхон	3 361	3 248	3 053	2 213	1 172	655	496	787
Говьсүмбэр	535	454	389	294	154	115	75	148

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 1-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	1 333 577	141 981	106 097	116 801	127 085	144 711	123 493	110 546
Архангай	42 135	4 674	3 789	4 598	3 925	3 710	3 424	3 474
Баян-Өлгий	42 577	5 464	5 144	5 013	4 378	3 349	3 575	3 247
Баянхонгор	37 667	4 181	3 546	4 173	3 293	3 350	3 390	3 167
Булган	25 740	2 875	2 113	2 662	1 864	1 772	2 120	2 171
Говь-Алтай	26 621	2 908	2 564	2 790	2 369	2 284	2 338	2 211
Дорноговь	28 700	3 302	2 586	2 704	2 349	2 789	2 730	2 575
Дорнод	34 077	3 886	2 770	3 080	2 991	3 185	3 100	2 831
Дундговь	18 965	2 064	1 804	2 028	1 489	1 421	1 672	1 576
Завхан	32 380	3 822	2 937	3 470	2 647	2 145	2 726	2 847
Өвөрхангай	50 111	5 590	4 636	5 415	4 327	4 038	4 308	4 141
Өмнөговь	25 971	2 831	2 281	2 568	1 931	2 464	2 770	2 209
Сүхбаатар	25 032	2 671	2 167	2 518	2 040	2 160	2 296	2 211
Сэлэнгэ	47 048	5 166	4 005	4 595	3 695	3 865	4 077	3 830
Төв	40 087	4 521	3 424	3 781	3 127	3 166	3 407	3 279
Увс	36 077	4 526	3 870	4 350	3 574	2 317	2 826	2 725
Ховд	38 246	4 506	3 896	4 503	4 027	3 272	2 940	2 921
Хөвсгөл	57 432	6 570	5 219	5 929	4 899	4 738	4 792	4 763
Хэнтий	31 936	3 637	3 028	3 206	2 526	2 384	2 722	2 760
Дархан-Уул	46 086	4 604	3 296	3 957	4 892	4 995	3 855	3 670
Улаанбаатар	596 043	59 050	39 155	40 913	62 387	82 434	59 870	49 895
Орхон	44 305	4 359	3 307	3 938	3 893	4 307	3 953	3 497
Говьсүмбэр	6 341	774	560	610	462	566	602	546

Хүснэгт 1-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	101 564	90 994	81 281	64 073	38 605	27 347	20 970	38 029
Архангай	3 234	2 972	2 385	1 965	1 260	858	712	1 155
Баян-Өлгий	2 986	2 464	2 105	1 621	979	681	512	1 059
Баянхонгор	2 931	2 526	2 062	1 671	977	726	618	1 056
Булган	2 139	2 015	1 760	1 519	898	541	449	842
Говь-Алтай	2 113	1 856	1 520	1 222	711	516	429	790
Дорноговь	2 217	1 959	1 743	1 326	767	463	354	836
Дорнод	2 529	2 272	2 173	1 848	1 091	673	519	1 129
Дундговь	1 471	1 240	1 126	968	586	387	292	841
Завхан	2 645	2 419	1 952	1 551	907	686	614	1 012
Өвөрхангай	3 980	3 585	2 938	2 233	1 404	1 023	889	1 604
Өмнөговь	1 997	1 809	1 582	1 055	657	414	380	1 023
Сүхбаатар	1 894	1 739	1 496	1 289	807	474	359	911
Сэлэнгэ	3 788	3 673	3 229	2 617	1 520	1 029	750	1 209
Төв	3 114	2 867	2 682	2 252	1 391	943	774	1 359
Увс	2 652	2 640	2 048	1 516	851	679	562	941
Ховд	2 813	2 443	2 106	1 583	942	672	560	1 062
Хөвсгөл	4 607	4 075	3 619	2 806	1 624	1 105	908	1 778
Хэнтий	2 474	2 251	2 072	1 644	1 019	626	490	1 097
Дархан-Уул	3 578	3 298	3 148	2 363	1 402	1 044	730	1 254
Улаанбаатар	44 244	38 714	35 728	28 472	17 396	12 847	9 313	15 625
Орхон	3 650	3 709	3 434	2 271	1 238	834	658	1 257
Говьсүмбэр	508	468	373	281	178	126	98	189

ХҮСНЭГТ 1А. МОНГОЛ УЛСЫН ХОТЫН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО*, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	1 798 147	188 882	133 740	143 846	188 334	221 784	171 685	149 461
Архангай	20 619	1 988	1 621	1 949	2 641	2 489	1 556	1 480
Баян-Өлгий	30 663	3 580	3 363	3 455	3 385	2 586	2 626	2 322
Баянхонгор	29 829	3 272	2 560	3 026	3 306	2 848	2 631	2 462
Булган	14 116	1 426	1 073	1 282	1 354	1 080	1 131	1 058
Говь-Алтай	17 962	1 768	1 531	1 738	2 151	1 877	1 538	1 406
Дорноговь	33 932	3 912	2 851	2 918	3 048	3 622	3 534	3 151
Дорнод	38 615	4 461	3 180	3 409	3 823	3 828	3 460	3 184
Дундговь	13 664	1 483	1 183	1 335	1 462	1 092	1 143	1 057
Завхан	17 485	1 894	1 459	1 697	2 059	1 424	1 357	1 390
Өвөрхангай	38 027	4 053	3 252	3 982	3 991	3 179	3 129	2 967
Өмнөговь	18 781	2 093	1 552	1 792	1 766	1 804	1 847	1 557
Сүхбаатар	16 150	1 670	1 257	1 327	1 580	1 568	1 463	1 421
Сэлэнгэ	47 008	5 010	3 846	4 273	4 027	4 309	4 137	3 876
Төв	13 339	1 353	1 010	1 113	1 368	1 312	1 148	1 047
Увс	27 178	3 179	2 576	2 995	3 377	1 992	2 087	2 003
Ховд	29 046	3 090	2 615	3 128	4 000	3 215	2 158	2 066
Хөвсгөл	38 443	4 161	3 274	3 768	3 633	3 318	3 137	3 188
Хэнтий	30 086	3 426	2 789	3 004	2 858	2 395	2 544	2 633
Дархан-Уул	74 985	7 563	5 457	6 316	8 717	8 884	6 316	6 005
Улаанбаатар	1 154 290	119 637	80 040	82 753	121 019	159 643	116 322	97 609
Орхон	84 187	8 697	6 425	7 642	7 861	8 409	7 534	6 765
Говьсүмбэр	9 742	1 166	826	944	908	910	887	814

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 1А-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	136 034	120 105	108 736	83 084	49 342	34 724	26 004	42 386
Архангай	1 409	1 408	1 229	920	628	424	364	513
Баян-Өлгий	2 287	1 970	1 719	1 296	683	456	345	590
Баянхонгор	2 270	1 949	1 677	1 257	717	558	472	824
Булган	1 082	1 115	1 039	840	572	313	311	440
Говь-Алтай	1 336	1 299	1 154	826	475	276	222	365
Дорноговь	2 642	2 333	2 085	1 507	854	495	338	642
Дорнод	2 815	2 466	2 379	2 002	1 189	770	580	1 069
Дундговь	932	927	884	721	399	285	197	564
Завхан	1 378	1 330	1 106	828	422	331	321	489
Өвөрхангай	3 049	2 763	2 237	1 567	1 058	821	743	1 236
Өмнөговь	1 355	1 334	1 107	799	478	335	262	700
Сүхбаатар	1 200	1 161	1 007	886	596	353	219	442
Сэлэнгэ	3 814	3 552	3 204	2 544	1 559	1 006	715	1 136
Төв	974	956	861	729	446	295	232	495
Увс	1 906	2 001	1 725	1 248	663	444	402	580
Ховд	2 094	1 858	1 639	1 114	639	462	359	609
Хөвсгөл	3 341	2 877	2 530	1 860	1 105	709	587	955
Хэнтий	2 312	2 076	1 912	1 503	879	582	421	752
Дархан-Уул	5 718	5 236	4 761	3 539	2 100	1 535	1 079	1 759
Улаанбаатар	86 563	74 127	67 613	52 379	31 323	22 676	16 605	25 981
Орхон	6 778	6 691	6 297	4 300	2 309	1 410	1 102	1 967
Говьсүмбэр	779	676	571	419	248	188	128	278

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 1А-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	872 989	95 671	68 119	72 244	92 124	107 751	83 922	73 525
Архангай	9 572	932	835	991	1 098	968	753	709
Баян-Өлгий	15 041	1 777	1 713	1 726	1 692	1 217	1 323	1 146
Баянхонгор	14 518	1 702	1 272	1 447	1 618	1 436	1 276	1 242
Булган	7 034	715	548	613	730	552	554	535
Говь-Алтай	8 502	911	780	871	953	797	725	691
Дорноговь	16 756	2 011	1 422	1 426	1 428	1 761	1 876	1 587
Дорнод	18 667	2 264	1 649	1 662	1 869	1 847	1 698	1 587
Дундговь	6 787	758	610	640	776	560	570	531
Завхан	8 386	916	721	854	1 039	686	633	642
Өвөрхангай	18 559	2 077	1 673	2 034	1 989	1 530	1 506	1 417
Өмнөговь	9 374	1 045	817	877	958	960	913	810
Сүхбаатар	8 041	825	663	646	806	790	760	766
Сэлэнгэ	23 365	2 570	1 967	2 117	2 072	2 274	2 129	1 978
Төв	6 586	697	498	584	723	704	567	525
Увс	13 378	1 637	1 263	1 542	1 625	1 027	1 045	1 006
Ховд	13 841	1 578	1 297	1 565	1 826	1 409	1 085	1 042
Хөвсгөл	18 580	2 016	1 645	1 844	1 770	1 640	1 523	1 596
Хэнтий	14 957	1 781	1 421	1 503	1 482	1 249	1 294	1 291
Дархан-Уул	36 549	3 818	2 794	3 144	4 434	4 441	3 099	2 960
Улаанбаатар	558 247	60 587	40 885	41 840	58 632	77 209	56 452	47 714
Орхон	41 250	4 458	3 230	3 827	4 073	4 196	3 688	3 349
Говьсүмбэр	4 999	596	416	491	531	498	453	401

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 1А-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	66 149	57 388	51 528	38 547	22 373	15 234	11 578	16 836
Архангай	666	703	605	418	296	199	181	218
Баян-Өлгий	1 065	993	784	631	346	205	178	245
Баянхонгор	1 073	961	801	583	318	239	210	340
Булган	544	546	516	411	272	159	155	184
Говь-Алтай	636	599	576	416	209	122	99	117
Дорноговь	1 318	1 122	1 034	736	424	242	163	206
Дорнод	1 333	1 135	1 129	949	552	351	256	386
Дундговь	450	430	445	351	186	139	106	235
Завхан	667	629	530	403	179	135	144	208
Өвөрхангай	1 491	1 328	1 069	719	484	374	337	531
Өмнөговь	655	632	535	395	220	162	115	280
Сүхбаатар	616	558	492	426	285	168	98	142
Сэлэнгэ	1 843	1 696	1 526	1 174	766	470	312	471
Төв	460	442	398	337	210	135	94	212
Увс	936	961	845	608	315	168	176	224
Ховд	979	874	800	538	288	186	152	222
Хөвсгөл	1 602	1 404	1 222	866	496	310	277	369
Хэнтий	1 096	1 007	938	743	407	256	203	286
Дархан-Уул	2 752	2 508	2 161	1 599	952	666	500	721
Улаанбаатар	42 319	35 413	31 885	23 907	13 927	9 829	7 292	10 356
Орхон	3 243	3 124	2 953	2 127	1 120	630	475	757
Говьсүмбэр	405	323	284	210	121	89	55	126

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 1А-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	925 158	93 211	65 621	71 602	96 210	114 033	87 763	75 936
Архангай	11 047	1 056	786	958	1 543	1 521	803	771
Баян-Өлгий	15 622	1 803	1 650	1 729	1 693	1 369	1 303	1 176
Баянхонгор	15 311	1 570	1 288	1 579	1 688	1 412	1 355	1 220
Булган	7 082	711	525	669	624	528	577	523
Говь-Алтай	9 460	857	751	867	1 198	1 080	813	715
Дорноговь	17 176	1 901	1 429	1 492	1 620	1 861	1 658	1 564
Дорнод	19 948	2 197	1 531	1 747	1 954	1 981	1 762	1 597
Дундговь	6 877	725	573	695	686	532	573	526
Завхан	9 099	978	738	843	1 020	738	724	748
Өвөрхангай	19 468	1 976	1 579	1 948	2 002	1 649	1 623	1 550
Өмнөговь	9 407	1 048	735	915	808	844	934	747
Сүхбаатар	8 109	845	594	681	774	778	703	655
Сэлэнгэ	23 643	2 440	1 879	2 156	1 955	2 035	2 008	1 898
Төв	6 753	656	512	529	645	608	581	522
Увс	13 800	1 542	1 313	1 453	1 752	965	1 042	997
Ховд	15 205	1 512	1 318	1 563	2 174	1 806	1 073	1 024
Хөвсгөл	19 863	2 145	1 629	1 924	1 863	1 678	1 614	1 592
Хэнтий	15 129	1 645	1 368	1 501	1 376	1 146	1 250	1 342
Дархан-Уул	38 436	3 745	2 663	3 172	4 283	4 443	3 217	3 045
Улаанбаатар	596 043	59 050	39 155	40 913	62 387	82 434	59 870	49 895
Орхон	42 937	4 239	3 195	3 815	3 788	4 213	3 846	3 416
Говьсүмбэр	4 743	570	410	453	377	412	434	413

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 1А-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	69 885	62 717	57 208	44 537	26 969	19 490	14 426	25 550
Архангай	743	705	624	502	332	225	183	295
Баян-Өлгий	1 222	977	935	665	337	251	167	345
Баянхонгор	1 197	988	876	674	399	319	262	484
Булган	538	569	523	429	300	154	156	256
Говь-Алтай	700	700	578	410	266	154	123	248
Дорноговь	1 324	1 211	1 051	771	430	253	175	436
Дорнод	1 482	1 331	1 250	1 053	637	419	324	683
Дундговь	482	497	439	370	213	146	91	329
Завхан	711	701	576	425	243	196	177	281
Өвөрхангай	1 558	1 435	1 168	848	574	447	406	705
Өмнөговь	700	702	572	404	258	173	147	420
Сүхбаатар	584	603	515	460	311	185	121	300
Сэлэнгэ	1 971	1 856	1 678	1 370	793	536	403	665
Төв	514	514	463	392	236	160	138	283
Увс	970	1 040	880	640	348	276	226	356
Ховд	1 115	984	839	576	351	276	207	387
Хөвсгөл	1 739	1 473	1 308	994	609	399	310	586
Хэнтий	1 216	1 069	974	760	472	326	218	466
Дархан-Уул	2 966	2 728	2 600	1 940	1 148	869	579	1 038
Улаанбаатар	44 244	38 714	35 728	28 472	17 396	12 847	9 313	15 625
Орхон	3 535	3 567	3 344	2 173	1 189	780	627	1 210
Говьсүмбэр	374	353	287	209	127	99	73	152

ХҮСНЭГТ 15. МОНГОЛ УЛСЫН ХӨДӨӨГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО*,
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	849 398	99 615	82 474	93 019	69 311	70 399	76 298	73 061
Архангай	63 459	7 311	6 072	7 469	5 326	4 939	5 376	5 449
Баян-Өлгий	54 569	7 457	7 020	6 637	5 562	4 246	4 638	4 185
Баянхонгор	45 861	5 334	4 478	5 479	3 828	4 256	4 114	3 929
Булган	38 949	4 410	3 360	4 144	2 858	2 801	3 204	3 455
Говь-Алтай	35 261	4 117	3 721	3 951	2 591	2 824	3 272	3 144
Дорноговь	23 998	2 776	2 265	2 397	1 650	2 158	2 440	2 192
Дорнод	30 258	3 467	2 571	2 798	2 404	3 010	2 973	2 690
Дундговь	24 879	2 802	2 491	2 822	1 780	1 969	2 223	2 173
Завхан	47 439	5 773	4 571	5 485	3 566	3 139	4 125	4 242
Өвөрхангай	62 417	7 429	6 160	7 124	5 132	5 276	5 543	5 307
Өмнөговь	42 074	3 633	3 119	3 444	2 621	4 806	5 141	4 374
Сүхбаатар	34 941	3 730	3 244	3 795	2 883	3 032	3 337	3 299
Сэлэнгэ	48 796	5 578	4 337	4 957	4 012	4 256	4 375	4 125
Төв	70 499	8 035	6 002	6 658	5 703	5 982	6 148	5 943
Увс	45 728	6 022	5 258	5 900	4 077	3 187	3 742	3 534
Ховд	47 206	6 132	5 318	6 004	4 061	3 403	3 921	3 842
Хөвсгөл	75 888	9 059	7 219	8 049	6 702	6 551	6 604	6 354
Хэнтий	35 249	4 028	3 450	3 676	2 761	2 781	3 177	3 010
Дархан-Уул	15 657	1 812	1 278	1 592	1 309	1 226	1 364	1 335
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	2 931	295	246	297	271	221	223	196
Говьсүмбэр	3 339	415	294	341	214	336	358	283

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 15-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	66 349	59 162	50 020	38 998	22 647	14 729	12 228	21 088
Архангай	5 066	4 465	3 644	2 872	1 789	1 162	1 007	1 512
Баян-Өлгий	3 557	2 956	2 379	1 887	1 139	843	682	1 381
Баянхонгор	3 517	3 148	2 453	1 900	1 071	733	648	973
Булган	3 325	3 007	2 522	2 208	1 246	767	587	1 055
Говь-Алтай	2 954	2 467	1 878	1 539	839	574	545	845
Дорноговь	1 921	1 636	1 428	1 137	673	398	302	625
Дорнод	2 268	2 032	1 956	1 609	941	510	356	673
Дундговь	1 940	1 647	1 441	1 158	698	451	391	893
Завхан	3 942	3 487	2 767	2 165	1 208	867	816	1 286
Өвөрхангай	4 818	4 249	3 589	2 621	1 636	1 077	901	1 555
Өмнөговь	4 057	3 519	2 875	1 702	853	521	447	962
Сүхбаатар	2 782	2 393	2 049	1 655	932	520	414	876
Сэлэнгэ	3 796	3 612	3 249	2 458	1 458	947	676	960
Төв	5 514	4 961	4 538	3 783	2 369	1 610	1 246	2 007
Увс	3 383	3 201	2 413	1 777	988	699	605	942
Ховд	3 412	2 992	2 531	1 971	1 146	725	643	1 105
Хөвсгөл	5 799	5 315	4 603	3 542	1 888	1 217	1 087	1 899
Хэнтий	2 579	2 427	2 282	1 842	1 097	631	500	1 008
Дархан-Уул	1 222	1 136	1 042	832	491	345	278	395
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	233	266	190	184	101	79	52	77
Говьсүмбэр	264	246	191	156	84	53	45	59

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 1Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	440 979	50 845	41 998	47 820	38 436	39 721	40 568	38 451
Архангай	32 371	3 693	3 069	3 829	2 944	2 750	2 755	2 746
Баян-Өлгий	27 614	3 796	3 526	3 353	2 877	2 266	2 366	2 114
Баянхонгор	23 505	2 723	2 220	2 885	2 223	2 318	2 079	1 982
Булган	20 291	2 246	1 772	2 151	1 618	1 557	1 661	1 807
Говь-Алтай	18 100	2 066	1 908	2 028	1 420	1 620	1 747	1 648
Дорноговь	12 474	1 375	1 108	1 185	921	1 230	1 368	1 181
Дорнод	16 129	1 778	1 332	1 465	1 367	1 806	1 635	1 456
Дундговь	12 791	1 463	1 260	1 489	977	1 080	1 124	1 123
Завхан	24 158	2 929	2 372	2 858	1 939	1 732	2 123	2 143
Өвөрхангай	31 774	3 815	3 103	3 657	2 807	2 887	2 858	2 716
Өмнөговь	25 510	1 850	1 573	1 791	1 498	3 186	3 305	2 912
Сүхбаатар	18 018	1 904	1 671	1 958	1 617	1 650	1 744	1 743
Сэлэнгэ	25 391	2 852	2 211	2 518	2 272	2 426	2 306	2 193
Төв	37 165	4 170	3 090	3 406	3 221	3 424	3 322	3 186
Увс	23 451	3 038	2 701	3 003	2 255	1 835	1 958	1 806
Ховд	24 165	3 138	2 740	3 064	2 208	1 937	2 054	1 945
Хөвсгөл	38 319	4 634	3 629	4 044	3 666	3 491	3 426	3 183
Хэнтий	18 442	2 036	1 790	1 971	1 611	1 543	1 705	1 592
Дархан-Уул	8 007	953	645	807	700	674	726	710
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	1 563	175	134	174	166	127	116	115
Говьсүмбэр	1 741	211	144	184	129	182	190	150

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 1Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	34 670	30 885	25 947	19 462	11 011	6 872	5 684	8 609
Архангай	2 575	2 198	1 883	1 409	861	529	478	652
Баян-Өлгий	1 793	1 469	1 209	931	497	413	337	667
Баянхонгор	1 783	1 610	1 267	903	493	326	292	401
Булган	1 724	1 561	1 285	1 118	648	380	294	469
Говь-Алтай	1 541	1 311	936	727	394	212	239	303
Дорноговь	1 028	888	736	582	336	188	123	225
Дорнод	1 221	1 091	1 033	814	487	256	161	227
Дундговь	951	904	754	560	325	210	190	381
Завхан	2 008	1 769	1 391	1 039	544	377	379	555
Өвөрхангай	2 396	2 099	1 819	1 236	806	501	418	656
Өмнөговь	2 760	2 412	1 865	1 051	454	280	214	359
Сүхбаатар	1 472	1 257	1 068	826	436	231	176	265
Сэлэнгэ	1 979	1 795	1 698	1 211	731	454	329	416
Төв	2 914	2 608	2 319	1 923	1 214	827	610	931
Увс	1 701	1 601	1 245	901	485	296	269	357
Ховд	1 714	1 533	1 264	964	555	329	290	430
Хөвсгөл	2 931	2 713	2 292	1 730	873	511	489	707
Хэнтий	1 321	1 245	1 184	958	550	331	228	377
Дархан-Уул	610	566	494	409	237	170	127	179
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	118	124	100	86	52	25	21	30
Говьсүмбэр	130	131	105	84	33	26	20	22

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 1Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	408 419	48 770	40 476	45 199	30 875	30 678	35 730	34 610
Архангай	31 088	3 618	3 003	3 640	2 382	2 189	2 621	2 703
Баян-Өлгий	26 955	3 661	3 494	3 284	2 685	1 980	2 272	2 071
Баянхонгор	22 356	2 611	2 258	2 594	1 605	1 938	2 035	1 947
Булган	18 658	2 164	1 588	1 993	1 240	1 244	1 543	1 648
Говь-Алтай	17 161	2 051	1 813	1 923	1 171	1 204	1 525	1 496
Дорноговь	11 524	1 401	1 157	1 212	729	928	1 072	1 011
Дорнод	14 129	1 689	1 239	1 333	1 037	1 204	1 338	1 234
Дундговь	12 088	1 339	1 231	1 333	803	889	1 099	1 050
Завхан	23 281	2 844	2 199	2 627	1 627	1 407	2 002	2 099
Өвөрхангай	30 643	3 614	3 057	3 467	2 325	2 389	2 685	2 591
Өмнөговь	16 564	1 783	1 546	1 653	1 123	1 620	1 836	1 462
Сүхбаатар	16 923	1 826	1 573	1 837	1 266	1 382	1 593	1 556
Сэлэнгэ	23 405	2 726	2 126	2 439	1 740	1 830	2 069	1 932
Төв	33 334	3 865	2 912	3 252	2 482	2 558	2 826	2 757
Увс	22 277	2 984	2 557	2 897	1 822	1 352	1 784	1 728
Ховд	23 041	2 994	2 578	2 940	1 853	1 466	1 867	1 897
Хөвсгөл	37 569	4 425	3 590	4 005	3 036	3 060	3 178	3 171
Хэнтий	16 807	1 992	1 660	1 705	1 150	1 238	1 472	1 418
Дархан-Уул	7 650	859	633	785	609	552	638	625
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	1 368	120	112	123	105	94	107	81
Говьсүмбэр	1 598	204	150	157	85	154	168	133

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

Хүснэгт 1Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	31 679	28 277	24 073	19 536	11 636	7 857	6 544	12 479
Архангай	2 491	2 267	1 761	1 463	928	633	529	860
Баян-Өлгий	1 764	1 487	1 170	956	642	430	345	714
Баянхонгор	1 734	1 538	1 186	997	578	407	356	572
Булган	1 601	1 446	1 237	1 090	598	387	293	586
Говь-Алтай	1 413	1 156	942	812	445	362	306	542
Дорноговь	893	748	692	555	337	210	179	400
Дорнод	1 047	941	923	795	454	254	195	446
Дундговь	989	743	687	598	373	241	201	512
Завхан	1 934	1 718	1 376	1 126	664	490	437	731
Өвөрхангай	2 422	2 150	1 770	1 385	830	576	483	899
Өмнөговь	1 297	1 107	1 010	651	399	241	233	603
Сүхбаатар	1 310	1 136	981	829	496	289	238	611
Сэлэнгэ	1 817	1 817	1 551	1 247	727	493	347	544
Төв	2 600	2 353	2 219	1 860	1 155	783	636	1 076
Увс	1 682	1 600	1 168	876	503	403	336	585
Ховд	1 698	1 459	1 267	1 007	591	396	353	675
Хөвсгөл	2 868	2 602	2 311	1 812	1 015	706	598	1 192
Хэнтий	1 258	1 182	1 098	884	547	300	272	631
Дархан-Уул	612	570	548	423	254	175	151	216
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	115	142	90	98	49	54	31	47
Говьсүмбэр	134	115	86	72	51	27	25	37

ХҮСНЭГТ 2. МОНГОЛ УЛСЫН СУУРИН ХҮН АМ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	10.9	8.2	8.9	9.7	11.0	9.4	8.4
Архангай	100.0	11.1	9.1	11.2	9.5	8.8	8.2	8.2
Баян-Өлгий	100.0	12.9	12.2	11.8	10.5	8.0	8.5	7.6
Баянхонгор	100.0	11.4	9.3	11.2	9.4	9.4	8.9	8.4
Булган	100.0	11.0	8.4	10.2	7.9	7.3	8.2	8.5
Говь-Алтай	100.0	11.1	9.9	10.7	8.9	8.8	9.0	8.5
Дорноговь	100.0	11.5	8.8	9.2	8.1	10.0	10.3	9.2
Дорнод	100.0	11.5	8.4	9.0	9.0	9.9	9.3	8.5
Дундговь	100.0	11.1	9.5	10.8	8.4	7.9	8.7	8.4
Завхан	100.0	11.8	9.3	11.1	8.7	7.0	8.4	8.7
Өвөрхангай	100.0	11.4	9.4	11.1	9.1	8.4	8.6	8.2
Өмнөговь	100.0	9.4	7.7	8.6	7.2	10.9	11.5	9.7
Сүхбаатар	100.0	10.6	8.8	10.0	8.7	9.0	9.4	9.2
Сэлэнгэ	100.0	11.1	8.5	9.6	8.4	8.9	8.9	8.4
Төв	100.0	11.2	8.4	9.3	8.4	8.7	8.7	8.3
Увс	100.0	12.6	10.7	12.2	10.2	7.1	8.0	7.6
Ховд	100.0	12.1	10.4	12.0	10.6	8.7	8.0	7.7
Хөвсгөл	100.0	11.6	9.2	10.3	9.0	8.6	8.5	8.3
Хэнтий	100.0	11.4	9.5	10.2	8.6	7.9	8.8	8.6
Дархан-Уул	100.0	10.3	7.4	8.7	11.1	11.2	8.5	8.1
Улаанбаатар	100.0	10.4	6.9	7.2	10.5	13.8	10.1	8.5
Орхон	100.0	10.3	7.7	9.1	9.3	9.9	8.9	8.0
Говьсүмбэр	100.0	12.1	8.6	9.8	8.6	9.5	9.5	8.4

Хүснэгт 2-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.6	6.8	6.0	4.6	2.7	1.9	1.4	2.4
Архангай	7.7	7.0	5.8	4.5	2.9	1.9	1.6	2.4
Баян-Өлгий	6.9	5.8	4.8	3.7	2.1	1.5	1.2	2.3
Баянхонгор	7.6	6.7	5.5	4.2	2.4	1.7	1.5	2.4
Булган	8.3	7.8	6.7	5.7	3.4	2.0	1.7	2.8
Говь-Алтай	8.1	7.1	5.7	4.4	2.5	1.6	1.4	2.3
Дорноговь	7.9	6.9	6.1	4.6	2.6	1.5	1.1	2.2
Дорнод	7.4	6.5	6.3	5.2	3.1	1.9	1.4	2.5
Дундговь	7.5	6.7	6.0	4.9	2.8	1.9	1.5	3.8
Завхан	8.2	7.4	6.0	4.6	2.5	1.8	1.8	2.7
Өвөрхангай	7.8	7.0	5.8	4.2	2.7	1.9	1.6	2.8
Өмнөговь	8.9	8.0	6.5	4.1	2.2	1.4	1.2	2.7
Сүхбаатар	7.8	7.0	6.0	5.0	3.0	1.7	1.2	2.6
Сэлэнгэ	7.9	7.5	6.7	5.2	3.1	2.0	1.5	2.2
Төв	7.7	7.1	6.4	5.4	3.4	2.3	1.8	3.0
Увс	7.3	7.1	5.7	4.1	2.3	1.6	1.4	2.1
Ховд	7.2	6.4	5.5	4.0	2.3	1.6	1.3	2.2
Хөвсгөл	8.0	7.2	6.2	4.7	2.6	1.7	1.5	2.5
Хэнтий	7.5	6.9	6.4	5.1	3.0	1.9	1.4	2.7
Дархан-Уул	7.7	7.0	6.4	4.8	2.9	2.1	1.5	2.4
Улаанбаатар	7.5	6.4	5.9	4.5	2.7	2.0	1.4	2.3
Орхон	8.0	8.0	7.4	5.1	2.8	1.7	1.3	2.3
Говьсүмбэр	8.0	7.0	5.8	4.4	2.5	1.8	1.3	2.6

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 2-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	11.2	8.4	9.1	9.9	11.2	9.5	8.5
Архангай	100.0	11.0	9.3	11.5	9.6	8.9	8.4	8.2
Баян-Өлгий	100.0	13.1	12.3	11.9	10.7	8.2	8.6	7.6
Баянхонгор	100.0	11.6	9.2	11.4	10.1	9.9	8.8	8.5
Булган	100.0	10.8	8.5	10.1	8.6	7.7	8.1	8.6
Говь-Алтай	100.0	11.2	10.1	10.9	8.9	9.1	9.3	8.8
Дорноговь	100.0	11.6	8.7	8.9	8.0	10.2	11.1	9.5
Дорнод	100.0	11.6	8.6	9.0	9.3	10.5	9.6	8.7
Дундговь	100.0	11.3	9.6	10.9	9.0	8.4	8.7	8.4
Завхан	100.0	11.8	9.5	11.4	9.2	7.4	8.5	8.6
Өвөрхангай	100.0	11.7	9.5	11.3	9.5	8.8	8.7	8.2
Өмнөговь	100.0	8.3	6.9	7.6	7.0	11.9	12.1	10.7
Сүхбаатар	100.0	10.5	9.0	10.0	9.3	9.4	9.6	9.6
Сэлэнгэ	100.0	11.1	8.6	9.5	8.9	9.6	9.1	8.6
Төв	100.0	11.1	8.2	9.1	9.0	9.4	8.9	8.5
Увс	100.0	12.7	10.8	12.3	10.5	7.8	8.2	7.6
Ховд	100.0	12.4	10.6	12.2	10.6	8.8	8.3	7.9
Хөвсгөл	100.0	11.7	9.3	10.3	9.6	9.0	8.7	8.4
Хэнтий	100.0	11.4	9.6	10.4	9.3	8.4	9.0	8.6
Дархан-Уул	100.0	10.7	7.7	8.9	11.5	11.5	8.6	8.2
Улаанбаатар	100.0	10.9	7.3	7.5	10.5	13.8	10.1	8.5
Орхон	100.0	10.8	7.9	9.3	9.9	10.1	8.9	8.1
Говьсүмбэр	100.0	12.0	8.3	10.0	9.8	10.1	9.5	8.2

Хүснэгт 2-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.7	6.7	5.9	4.4	2.5	1.7	1.3	1.9
Архангай	7.7	6.9	5.9	4.4	2.8	1.7	1.6	2.1
Баян-Өлгий	6.7	5.8	4.7	3.7	2.0	1.4	1.2	2.1
Баянхонгор	7.5	6.8	5.4	3.9	2.1	1.5	1.3	1.9
Булган	8.3	7.7	6.6	5.6	3.4	2.0	1.6	2.4
Говь-Алтай	8.2	7.2	5.7	4.3	2.3	1.3	1.3	1.6
Дорноговь	8.0	6.9	6.1	4.5	2.6	1.5	1.0	1.5
Дорнод	7.3	6.4	6.2	5.1	3.0	1.7	1.2	1.8
Дундговь	7.2	6.8	6.1	4.7	2.6	1.8	1.5	3.1
Завхан	8.2	7.4	5.9	4.4	2.2	1.6	1.6	2.3
Өвөрхангай	7.7	6.8	5.7	3.9	2.6	1.7	1.5	2.4
Өмнөговь	9.8	8.7	6.9	4.1	1.9	1.3	0.9	1.8
Сүхбаатар	8.0	7.0	6.0	4.8	2.8	1.5	1.1	1.6
Сэлэнгэ	7.8	7.2	6.6	4.9	3.1	1.9	1.3	1.8
Төв	7.7	7.0	6.2	5.2	3.3	2.2	1.6	2.6
Увс	7.2	7.0	5.7	4.1	2.2	1.3	1.2	1.6
Ховд	7.1	6.3	5.4	4.0	2.2	1.4	1.2	1.7
Хөвсгөл	8.0	7.2	6.2	4.6	2.4	1.4	1.3	1.9
Хэнтий	7.2	6.7	6.4	5.1	2.9	1.8	1.3	2.0
Дархан-Уул	7.5	6.9	6.0	4.5	2.7	1.9	1.4	2.0
Улаанбаатар	7.6	6.3	5.7	4.3	2.5	1.8	1.3	1.9
Орхон	7.9	7.6	7.1	5.2	2.7	1.5	1.2	1.8
Говьсүмбэр	7.9	6.7	5.8	4.4	2.3	1.7	1.1	2.2

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 2-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	10.6	8.0	8.8	9.5	10.9	9.3	8.3
Архангай	100.0	11.1	9.0	10.9	9.3	8.8	8.1	8.2
Баян-Өлгий	100.0	12.8	12.1	11.8	10.3	7.9	8.4	7.6
Баянхонгор	100.0	11.1	9.4	11.1	8.7	8.9	9.0	8.4
Булган	100.0	11.2	8.2	10.3	7.2	6.9	8.2	8.4
Говь-Алтай	100.0	10.9	9.6	10.5	8.9	8.6	8.8	8.3
Дорноговь	100.0	11.5	9.0	9.4	8.2	9.7	9.5	9.0
Дорнод	100.0	11.4	8.1	9.0	8.8	9.3	9.1	8.3
Дундговь	100.0	10.9	9.5	10.7	7.9	7.5	8.8	8.3
Завхан	100.0	11.8	9.1	10.7	8.2	6.6	8.4	8.8
Өвөрхангай	100.0	11.2	9.3	10.8	8.6	8.1	8.6	8.3
Өмнөговь	100.0	10.9	8.8	9.9	7.4	9.5	10.7	8.5
Сүхбаатар	100.0	10.7	8.7	10.1	8.1	8.6	9.2	8.8
Сэлэнгэ	100.0	11.0	8.5	9.8	7.9	8.2	8.7	8.1
Төв	100.0	11.3	8.5	9.4	7.8	7.9	8.5	8.2
Увс	100.0	12.5	10.7	12.1	9.9	6.4	7.8	7.6
Ховд	100.0	11.8	10.2	11.8	10.5	8.6	7.7	7.6
Хөвсгөл	100.0	11.4	9.1	10.3	8.5	8.2	8.3	8.3
Хэнтий	100.0	11.4	9.5	10.0	7.9	7.5	8.5	8.6
Дархан-Уул	100.0	10.0	7.2	8.6	10.6	10.8	8.4	8.0
Улаанбаатар	100.0	9.9	6.6	6.9	10.5	13.8	10.0	8.4
Орхон	100.0	9.8	7.5	8.9	8.8	9.7	8.9	7.9
Говьсүмбэр	100.0	12.2	8.8	9.6	7.3	8.9	9.5	8.6

Хүснэгт 2-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.6	6.8	6.1	4.8	2.9	2.1	1.6	2.9
Архангай	7.7	7.1	5.7	4.7	3.0	2.0	1.7	2.7
Баян-Өлгий	7.0	5.8	4.9	3.8	2.3	1.6	1.2	2.5
Баянхонгор	7.8	6.7	5.5	4.4	2.6	1.9	1.6	2.8
Булган	8.3	7.8	6.8	5.9	3.5	2.1	1.7	3.3
Говь-Алтай	7.9	7.0	5.7	4.6	2.7	1.9	1.6	3.0
Дорноговь	7.7	6.8	6.1	4.6	2.7	1.6	1.2	2.9
Дорнод	7.4	6.7	6.4	5.4	3.2	2.0	1.5	3.3
Дундговь	7.8	6.5	5.9	5.1	3.1	2.0	1.5	4.4
Завхан	8.2	7.5	6.0	4.8	2.8	2.1	1.9	3.1
Өвөрхангай	7.9	7.2	5.9	4.5	2.8	2.0	1.8	3.2
Өмнөговь	7.7	7.0	6.1	4.1	2.5	1.6	1.5	3.9
Сүхбаатар	7.6	6.9	6.0	5.1	3.2	1.9	1.4	3.6
Сэлэнгэ	8.1	7.8	6.9	5.6	3.2	2.2	1.6	2.6
Төв	7.8	7.2	6.7	5.6	3.5	2.4	1.9	3.4
Увс	7.4	7.3	5.7	4.2	2.4	1.9	1.6	2.6
Ховд	7.4	6.4	5.5	4.1	2.5	1.8	1.5	2.8
Хөвсгөл	8.0	7.1	6.3	4.9	2.8	1.9	1.6	3.1
Хэнтий	7.7	7.0	6.5	5.1	3.2	2.0	1.5	3.4
Дархан-Уул	7.8	7.2	6.8	5.1	3.0	2.3	1.6	2.7
Улаанбаатар	7.4	6.5	6.0	4.8	2.9	2.2	1.6	2.6
Орхон	8.2	8.4	7.8	5.1	2.8	1.9	1.5	2.8
Говьсүмбэр	8.0	7.4	5.9	4.4	2.8	2.0	1.5	3.0

ХҮСНЭГТ 2А. МОНГОЛ УЛСЫН ХОТЫН СУУРИН ХҮН АМ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	10.5	7.4	8.0	10.5	12.3	9.5	8.3
Архангай	100.0	9.6	7.9	9.5	12.8	12.1	7.5	7.2
Баян-Өлгий	100.0	11.7	11.0	11.3	11.0	8.4	8.6	7.6
Баянхонгор	100.0	11.0	8.6	10.1	11.1	9.5	8.8	8.3
Булган	100.0	10.1	7.6	9.1	9.6	7.7	8.0	7.5
Говь-Алтай	100.0	9.8	8.5	9.7	12.0	10.4	8.6	7.8
Дорноговь	100.0	11.5	8.4	8.6	9.0	10.7	10.4	9.3
Дорнод	100.0	11.6	8.2	8.8	9.9	9.9	9.0	8.2
Дундговь	100.0	10.9	8.7	9.8	10.7	8.0	8.4	7.7
Завхан	100.0	10.8	8.3	9.7	11.8	8.1	7.8	7.9
Өвөрхангай	100.0	10.7	8.6	10.5	10.5	8.4	8.2	7.8
Өмнөговь	100.0	11.1	8.3	9.5	9.4	9.6	9.8	8.3
Сүхбаатар	100.0	10.3	7.8	8.2	9.8	9.7	9.1	8.8
Сэлэнгэ	100.0	10.7	8.2	9.1	8.6	9.2	8.8	8.2
Төв	100.0	10.1	7.6	8.3	10.3	9.8	8.6	7.8
Увс	100.0	11.7	9.5	11.0	12.4	7.3	7.7	7.4
Ховд	100.0	10.6	9.0	10.8	13.8	11.1	7.4	7.1
Хөвсгөл	100.0	10.8	8.5	9.8	9.5	8.6	8.2	8.3
Хэнтий	100.0	11.4	9.3	10.0	9.5	8.0	8.5	8.8
Дархан-Уул	100.0	10.1	7.3	8.4	11.6	11.8	8.4	8.0
Улаанбаатар	100.0	10.4	6.9	7.2	10.5	13.8	10.1	8.5
Орхон	100.0	10.3	7.6	9.1	9.3	10.0	8.9	8.0
Говьсүмбэр	100.0	12.0	8.5	9.7	9.3	9.3	9.1	8.4

Хүснэгт 2А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.6	6.7	6.0	4.6	2.7	1.9	1.4	2.4
Архангай	6.8	6.8	6.0	4.5	3.0	2.1	1.8	2.5
Баян-Өлгий	7.5	6.4	5.6	4.2	2.2	1.5	1.1	1.9
Баянхонгор	7.6	6.5	5.6	4.2	2.4	1.9	1.6	2.8
Булган	7.7	7.9	7.4	6.0	4.1	2.2	2.2	3.1
Говь-Алтай	7.4	7.2	6.4	4.6	2.6	1.5	1.2	2.0
Дорноговь	7.8	6.9	6.1	4.4	2.5	1.5	1.0	1.9
Дорнод	7.3	6.4	6.2	5.2	3.1	2.0	1.5	2.8
Дундговь	6.8	6.8	6.5	5.3	2.9	2.1	1.4	4.1
Завхан	7.9	7.6	6.3	4.7	2.4	1.9	1.8	2.8
Өвөрхангай	8.0	7.3	5.9	4.1	2.8	2.2	2.0	3.3
Өмнөговь	7.2	7.1	5.9	4.3	2.5	1.8	1.4	3.7
Сүхбаатар	7.4	7.2	6.2	5.5	3.7	2.2	1.4	2.7
Сэлэнгэ	8.1	7.6	6.8	5.4	3.3	2.1	1.5	2.4
Төв	7.3	7.2	6.5	5.5	3.3	2.2	1.7	3.7
Увс	7.0	7.4	6.3	4.6	2.4	1.6	1.5	2.1
Ховд	7.2	6.4	5.6	3.8	2.2	1.6	1.2	2.1
Хөвсгөл	8.7	7.5	6.6	4.8	2.9	1.8	1.5	2.5
Хэнтий	7.7	6.9	6.4	5.0	2.9	1.9	1.4	2.5
Дархан-Уул	7.6	7.0	6.3	4.7	2.8	2.0	1.4	2.3
Улаанбаатар	7.5	6.4	5.9	4.5	2.7	2.0	1.4	2.3
Орхон	8.1	7.9	7.5	5.1	2.7	1.7	1.3	2.3
Говьсүмбэр	8.0	6.9	5.9	4.3	2.5	1.9	1.3	2.9

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 2А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	11.0	7.8	8.3	10.6	12.3	9.6	8.4
Архангай	100.0	9.7	8.7	10.4	11.5	10.1	7.9	7.4
Баян-Өлгий	100.0	11.8	11.4	11.5	11.2	8.1	8.8	7.6
Баянхонгор	100.0	11.7	8.8	10.0	11.1	9.9	8.8	8.6
Булган	100.0	10.2	7.8	8.7	10.4	7.8	7.9	7.6
Говь-Алтай	100.0	10.7	9.2	10.2	11.2	9.4	8.5	8.1
Дорноговь	100.0	12.0	8.5	8.5	8.5	10.5	11.2	9.5
Дорнод	100.0	12.1	8.8	8.9	10.0	9.9	9.1	8.5
Дундговь	100.0	11.2	9.0	9.4	11.4	8.3	8.4	7.8
Завхан	100.0	10.9	8.6	10.2	12.4	8.2	7.5	7.7
Өвөрхангай	100.0	11.2	9.0	11.0	10.7	8.2	8.1	7.6
Өмнөговь	100.0	11.1	8.7	9.4	10.2	10.2	9.7	8.6
Сүхбаатар	100.0	10.3	8.2	8.0	10.0	9.8	9.5	9.5
Сэлэнгэ	100.0	11.0	8.4	9.1	8.9	9.7	9.1	8.5
Төв	100.0	10.6	7.6	8.9	11.0	10.7	8.6	8.0
Увс	100.0	12.2	9.4	11.5	12.1	7.7	7.8	7.5
Ховд	100.0	11.4	9.4	11.3	13.2	10.2	7.8	7.5
Хөвсгөл	100.0	10.9	8.9	9.9	9.5	8.8	8.2	8.6
Хэнтий	100.0	11.9	9.5	10.0	9.9	8.4	8.7	8.6
Дархан-Уул	100.0	10.4	7.6	8.6	12.1	12.2	8.5	8.1
Улаанбаатар	100.0	10.9	7.3	7.5	10.5	13.8	10.1	8.5
Орхон	100.0	10.8	7.8	9.3	9.9	10.2	8.9	8.1
Говьсүмбэр	100.0	11.9	8.3	9.8	10.6	10.0	9.1	8.0

Хүснэгт 2А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.6	6.6	5.9	4.4	2.6	1.7	1.3	1.9
Архангай	7.0	7.3	6.3	4.4	3.1	2.1	1.9	2.3
Баян-Өлгий	7.1	6.6	5.2	4.2	2.3	1.4	1.2	1.6
Баянхонгор	7.4	6.6	5.5	4.0	2.2	1.6	1.4	2.3
Булган	7.7	7.8	7.3	5.8	3.9	2.3	2.2	2.6
Говь-Алтай	7.5	7.0	6.8	4.9	2.5	1.4	1.2	1.4
Дорноговь	7.9	6.7	6.2	4.4	2.5	1.4	1.0	1.2
Дорнод	7.1	6.1	6.0	5.1	3.0	1.9	1.4	2.1
Дундговь	6.6	6.3	6.6	5.2	2.7	2.0	1.6	3.5
Завхан	8.0	7.5	6.3	4.8	2.1	1.6	1.7	2.5
Өвөрхангай	8.0	7.2	5.8	3.9	2.6	2.0	1.8	2.9
Өмнөговь	7.0	6.7	5.7	4.2	2.3	1.7	1.2	3.0
Сүхбаатар	7.7	6.9	6.1	5.3	3.5	2.1	1.2	1.8
Сэлэнгэ	7.9	7.3	6.5	5.0	3.3	2.0	1.3	2.0
Төв	7.0	6.7	6.0	5.1	3.2	2.0	1.4	3.2
Увс	7.0	7.2	6.3	4.5	2.4	1.3	1.3	1.7
Ховд	7.1	6.3	5.8	3.9	2.1	1.3	1.1	1.6
Хөвсгөл	8.6	7.6	6.6	4.7	2.7	1.7	1.5	2.0
Хэнтий	7.3	6.7	6.3	5.0	2.7	1.7	1.4	1.9
Дархан-Уул	7.5	6.9	5.9	4.4	2.6	1.8	1.4	2.0
Улаанбаатар	7.6	6.3	5.7	4.3	2.5	1.8	1.3	1.9
Орхон	7.9	7.6	7.2	5.2	2.7	1.5	1.2	1.8
Говьсүмбэр	8.1	6.5	5.7	4.2	2.4	1.8	1.1	2.5

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 2А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	10.1	7.1	7.7	10.4	12.3	9.5	8.2
Архангай	100.0	9.6	7.1	8.7	14.0	13.8	7.3	7.0
Баян-Өлгий	100.0	11.5	10.6	11.1	10.8	8.8	8.3	7.5
Баянхонгор	100.0	10.3	8.4	10.3	11.0	9.2	8.8	8.0
Булган	100.0	10.0	7.4	9.4	8.8	7.5	8.1	7.4
Говь-Алтай	100.0	9.1	7.9	9.2	12.7	11.4	8.6	7.6
Дорноговь	100.0	11.1	8.3	8.7	9.4	10.8	9.7	9.1
Дорнод	100.0	11.0	7.7	8.8	9.8	9.9	8.8	8.0
Дундговь	100.0	10.5	8.3	10.1	10.0	7.7	8.3	7.6
Завхан	100.0	10.7	8.1	9.3	11.2	8.1	8.0	8.2
Өвөрхангай	100.0	10.1	8.1	10.0	10.3	8.5	8.3	8.0
Өмнөговь	100.0	11.1	7.8	9.7	8.6	9.0	9.9	7.9
Сүхбаатар	100.0	10.4	7.3	8.4	9.5	9.6	8.7	8.1
Сэлэнгэ	100.0	10.3	7.9	9.1	8.3	8.6	8.5	8.0
Төв	100.0	9.7	7.6	7.8	9.6	9.0	8.6	7.7
Увс	100.0	11.2	9.5	10.5	12.7	7.0	7.6	7.2
Ховд	100.0	9.9	8.7	10.3	14.3	11.9	7.1	6.7
Хөвсгөл	100.0	10.8	8.2	9.7	9.4	8.4	8.1	8.0
Хэнтий	100.0	10.9	9.0	9.9	9.1	7.6	8.3	8.9
Дархан-Уул	100.0	9.7	6.9	8.3	11.1	11.6	8.4	7.9
Улаанбаатар	100.0	9.9	6.6	6.9	10.5	13.8	10.0	8.4
Орхон	100.0	9.9	7.4	8.9	8.8	9.8	9.0	8.0
Говьсүмбэр	100.0	12.0	8.6	9.6	7.9	8.7	9.2	8.7

Хүснэгт 2А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.6	6.8	6.2	4.8	2.9	2.1	1.6	2.8
Архангай	6.7	6.4	5.6	4.5	3.0	2.0	1.7	2.7
Баян-Өлгий	7.8	6.3	6.0	4.3	2.2	1.6	1.1	2.2
Баянхонгор	7.8	6.5	5.7	4.4	2.6	2.1	1.7	3.2
Булган	7.6	8.0	7.4	6.1	4.2	2.2	2.2	3.6
Говь-Алтай	7.4	7.4	6.1	4.3	2.8	1.6	1.3	2.6
Дорноговь	7.7	7.1	6.1	4.5	2.5	1.5	1.0	2.5
Дорнод	7.4	6.7	6.3	5.3	3.2	2.1	1.6	3.4
Дундговь	7.0	7.2	6.4	5.4	3.1	2.1	1.3	4.8
Завхан	7.8	7.7	6.3	4.7	2.7	2.2	1.9	3.1
Өвөрхангай	8.0	7.4	6.0	4.4	2.9	2.3	2.1	3.6
Өмнөговь	7.4	7.5	6.1	4.3	2.7	1.8	1.6	4.5
Сүхбаатар	7.2	7.4	6.4	5.7	3.8	2.3	1.5	3.7
Сэлэнгэ	8.3	7.9	7.1	5.8	3.4	2.3	1.7	2.8
Төв	7.6	7.6	6.9	5.8	3.5	2.4	2.0	4.2
Увс	7.0	7.5	6.4	4.6	2.5	2.0	1.6	2.6
Ховд	7.3	6.5	5.5	3.8	2.3	1.8	1.4	2.5
Хөвсгөл	8.8	7.4	6.6	5.0	3.1	2.0	1.6	3.0
Хэнтий	8.0	7.1	6.4	5.0	3.1	2.2	1.4	3.1
Дархан-Уул	7.7	7.1	6.8	5.0	3.0	2.3	1.5	2.7
Улаанбаатар	7.4	6.5	6.0	4.8	2.9	2.2	1.6	2.6
Орхон	8.2	8.3	7.8	5.1	2.8	1.8	1.5	2.8
Говьсүмбэр	7.9	7.4	6.1	4.4	2.7	2.1	1.5	3.2

ХҮСНЭГТ 2Б. МОНГОЛ УЛСЫН ХӨДӨӨГИЙН СУУРИН ХҮН АМ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	11.7	9.7	11.0	8.2	8.3	9.0	8.6
Архангай	100.0	11.5	9.6	11.8	8.4	7.8	8.5	8.6
Баян-Өлгий	100.0	13.7	12.9	12.2	10.2	7.8	8.5	7.7
Баянхонгор	100.0	11.6	9.8	11.9	8.3	9.3	9.0	8.6
Булган	100.0	11.3	8.6	10.6	7.3	7.2	8.2	8.9
Говь-Алтай	100.0	11.7	10.6	11.2	7.3	8.0	9.3	8.9
Дорноговь	100.0	11.6	9.4	10.0	6.9	9.0	10.2	9.1
Дорнод	100.0	11.5	8.5	9.2	7.9	9.9	9.8	8.9
Дундговь	100.0	11.3	10.0	11.3	7.2	7.9	8.9	8.7
Завхан	100.0	12.2	9.6	11.6	7.5	6.6	8.7	8.9
Өвөрхангай	100.0	11.9	9.9	11.4	8.2	8.5	8.9	8.5
Өмнөговь	100.0	8.6	7.4	8.2	6.2	11.4	12.2	10.4
Сүхбаатар	100.0	10.7	9.3	10.9	8.3	8.7	9.6	9.4
Сэлэнгэ	100.0	11.4	8.9	10.2	8.2	8.7	9.0	8.5
Төв	100.0	11.4	8.5	9.4	8.1	8.5	8.7	8.4
Увс	100.0	13.2	11.5	12.9	8.9	7.0	8.2	7.7
Ховд	100.0	13.0	11.3	12.7	8.6	7.2	8.3	8.1
Хөвсгөл	100.0	11.9	9.5	10.6	8.8	8.6	8.7	8.4
Хэнтий	100.0	11.4	9.8	10.4	7.8	7.9	9.0	8.5
Дархан-Уул	100.0	11.6	8.2	10.2	8.4	7.8	8.7	8.5
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	100.0	10.1	8.4	10.1	9.2	7.5	7.6	6.7
Говьсүмбэр	100.0	12.4	8.8	10.2	6.4	10.1	10.7	8.5

Хүснэгт 2Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.8	7.0	5.9	4.6	2.7	1.7	1.4	2.5
Архангай	8.0	7.0	5.7	4.5	2.8	1.8	1.6	2.4
Баян-Өлгий	6.5	5.4	4.4	3.5	2.1	1.5	1.2	2.5
Баянхонгор	7.7	6.9	5.3	4.1	2.3	1.6	1.4	2.1
Булган	8.5	7.7	6.5	5.7	3.2	2.0	1.5	2.7
Говь-Алтай	8.4	7.0	5.3	4.4	2.4	1.6	1.5	2.4
Дорноговь	8.0	6.8	6.0	4.7	2.8	1.7	1.3	2.6
Дорнод	7.5	6.7	6.5	5.3	3.1	1.7	1.2	2.2
Дундговь	7.8	6.6	5.8	4.7	2.8	1.8	1.6	3.6
Завхан	8.3	7.4	5.8	4.6	2.5	1.8	1.7	2.7
Өвөрхангай	7.7	6.8	5.8	4.2	2.6	1.7	1.4	2.5
Өмнөговь	9.6	8.4	6.8	4.0	2.0	1.2	1.1	2.3
Сүхбаатар	8.0	6.8	5.9	4.7	2.7	1.5	1.2	2.5
Сэлэнгэ	7.8	7.4	6.7	5.0	3.0	1.9	1.4	2.0
Төв	7.8	7.0	6.4	5.4	3.4	2.3	1.8	2.8
Увс	7.4	7.0	5.3	3.9	2.2	1.5	1.3	2.1
Ховд	7.2	6.3	5.4	4.2	2.4	1.5	1.4	2.3
Хөвсгөл	7.6	7.0	6.1	4.7	2.5	1.6	1.4	2.5
Хэнтий	7.3	6.9	6.5	5.2	3.1	1.8	1.4	2.9
Дархан-Уул	7.8	7.3	6.7	5.3	3.1	2.2	1.8	2.5
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	7.9	9.1	6.5	6.3	3.4	2.7	1.8	2.6
Говьсүмбэр	7.9	7.4	5.7	4.7	2.5	1.6	1.3	1.8

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 2Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	11.5	9.5	10.8	8.7	9.0	9.2	8.7
Архангай	100.0	11.4	9.5	11.8	9.1	8.5	8.5	8.5
Баян-Өлгий	100.0	13.7	12.8	12.1	10.4	8.2	8.6	7.7
Баянхонгор	100.0	11.6	9.4	12.3	9.5	9.9	8.8	8.4
Булган	100.0	11.1	8.7	10.6	8.0	7.7	8.2	8.9
Говь-Алтай	100.0	11.4	10.5	11.2	7.8	9.0	9.7	9.1
Дорноговь	100.0	11.0	8.9	9.5	7.4	9.9	11.0	9.5
Дорнод	100.0	11.0	8.3	9.1	8.5	11.2	10.1	9.0
Дундговь	100.0	11.4	9.9	11.6	7.6	8.4	8.8	8.8
Завхан	100.0	12.1	9.8	11.8	8.0	7.2	8.8	8.9
Өвөрхангай	100.0	12.0	9.8	11.5	8.8	9.1	9.0	8.5
Өмнөговь	100.0	7.3	6.2	7.0	5.9	12.5	13.0	11.4
Сүхбаатар	100.0	10.6	9.3	10.9	9.0	9.2	9.7	9.7
Сэлэнгэ	100.0	11.2	8.7	9.9	8.9	9.6	9.1	8.6
Төв	100.0	11.2	8.3	9.2	8.7	9.2	8.9	8.6
Увс	100.0	13.0	11.5	12.8	9.6	7.8	8.3	7.7
Ховд	100.0	13.0	11.3	12.7	9.1	8.0	8.5	8.0
Хөвсгөл	100.0	12.1	9.5	10.6	9.6	9.1	8.9	8.3
Хэнтий	100.0	11.0	9.7	10.7	8.7	8.4	9.2	8.6
Дархан-Уул	100.0	11.9	8.1	10.1	8.7	8.4	9.1	8.9
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	100.0	11.2	8.6	11.1	10.6	8.1	7.4	7.4
Говьсүмбэр	100.0	12.1	8.3	10.6	7.4	10.5	10.9	8.6

Хүснэгт 2Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.9	7.0	5.9	4.4	2.5	1.6	1.3	2.0
Архангай	8.0	6.8	5.8	4.4	2.7	1.6	1.5	2.0
Баян-Өлгий	6.5	5.3	4.4	3.4	1.8	1.5	1.2	2.4
Баянхонгор	7.6	6.8	5.4	3.8	2.1	1.4	1.2	1.7
Булган	8.5	7.7	6.3	5.5	3.2	1.9	1.4	2.3
Говь-Алтай	8.5	7.2	5.2	4.0	2.2	1.2	1.3	1.7
Дорноговь	8.2	7.1	5.9	4.7	2.7	1.5	1.0	1.8
Дорнод	7.6	6.8	6.4	5.0	3.0	1.6	1.0	1.4
Дундговь	7.4	7.1	5.9	4.4	2.5	1.6	1.5	3.0
Завхан	8.3	7.3	5.8	4.3	2.3	1.6	1.6	2.3
Өвөрхангай	7.5	6.6	5.7	3.9	2.5	1.6	1.3	2.1
Өмнөговь	10.8	9.5	7.3	4.1	1.8	1.1	0.8	1.4
Сүхбаатар	8.2	7.0	5.9	4.6	2.4	1.3	1.0	1.5
Сэлэнгэ	7.8	7.1	6.7	4.8	2.9	1.8	1.3	1.6
Төв	7.8	7.0	6.2	5.2	3.3	2.2	1.6	2.5
Увс	7.3	6.8	5.3	3.8	2.1	1.3	1.1	1.5
Ховд	7.1	6.3	5.2	4.0	2.3	1.4	1.2	1.8
Хөвсгөл	7.6	7.1	6.0	4.5	2.3	1.3	1.3	1.8
Хэнтий	7.2	6.8	6.4	5.2	3.0	1.8	1.2	2.0
Дархан-Уул	7.6	7.1	6.2	5.1	3.0	2.1	1.6	2.2
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	7.5	7.9	6.4	5.5	3.3	1.6	1.3	1.9
Говьсүмбэр	7.5	7.5	6.0	4.8	1.9	1.5	1.1	1.3

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 2Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	100.0	11.9	9.9	11.1	7.6	7.5	8.7	8.5
Архангай	100.0	11.6	9.7	11.7	7.7	7.0	8.4	8.7
Баян-Өлгий	100.0	13.6	13.0	12.2	10.0	7.3	8.4	7.7
Баянхонгор	100.0	11.7	10.1	11.6	7.2	8.7	9.1	8.7
Булган	100.0	11.6	8.5	10.7	6.6	6.7	8.3	8.8
Говь-Алтай	100.0	12.0	10.6	11.2	6.8	7.0	8.9	8.7
Дорноговь	100.0	12.2	10.0	10.5	6.3	8.1	9.3	8.8
Дорнод	100.0	12.0	8.8	9.4	7.3	8.5	9.5	8.7
Дундговь	100.0	11.1	10.2	11.0	6.6	7.4	9.1	8.7
Завхан	100.0	12.2	9.4	11.3	7.0	6.0	8.6	9.0
Өвөрхангай	100.0	11.8	10.0	11.3	7.6	7.8	8.8	8.5
Өмнөговь	100.0	10.8	9.3	10.0	6.8	9.8	11.1	8.8
Сүхбаатар	100.0	10.8	9.3	10.9	7.5	8.2	9.4	9.2
Сэлэнгэ	100.0	11.6	9.1	10.4	7.4	7.8	8.8	8.3
Төв	100.0	11.6	8.7	9.8	7.4	7.7	8.5	8.3
Увс	100.0	13.4	11.5	13.0	8.2	6.1	8.0	7.8
Ховд	100.0	13.0	11.2	12.8	8.0	6.4	8.1	8.2
Хөвсгөл	100.0	11.8	9.6	10.7	8.1	8.1	8.5	8.4
Хэнтий	100.0	11.9	9.9	10.1	6.8	7.4	8.8	8.4
Дархан-Уул	100.0	11.2	8.3	10.3	8.0	7.2	8.3	8.2
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	100.0	8.8	8.2	9.0	7.7	6.9	7.8	5.9
Говьсүмбэр	100.0	12.8	9.4	9.8	5.3	9.6	10.5	8.3

Хүснэгт 2Б-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлэг							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	7.8	6.9	5.9	4.8	2.8	1.9	1.6	3.1
Архангай	8.0	7.3	5.7	4.7	3.0	2.0	1.7	2.8
Баян-Өлгий	6.5	5.5	4.3	3.5	2.4	1.6	1.3	2.6
Баянхонгор	7.8	6.9	5.3	4.5	2.6	1.8	1.6	2.6
Булган	8.6	7.8	6.6	5.8	3.2	2.1	1.6	3.1
Говь-Алтай	8.2	6.7	5.5	4.7	2.6	2.1	1.8	3.2
Дорноговь	7.7	6.5	6.0	4.8	2.9	1.8	1.6	3.5
Дорнод	7.4	6.7	6.5	5.6	3.2	1.8	1.4	3.2
Дундговь	8.2	6.1	5.7	4.9	3.1	2.0	1.7	4.2
Завхан	8.3	7.4	5.9	4.8	2.9	2.1	1.9	3.1
Өвөрхангай	7.9	7.0	5.8	4.5	2.7	1.9	1.6	2.9
Өмнөговь	7.8	6.7	6.1	3.9	2.4	1.5	1.4	3.6
Сүхбаатар	7.7	6.7	5.8	4.9	2.9	1.7	1.4	3.6
Сэлэнгэ	7.8	7.8	6.6	5.3	3.1	2.1	1.5	2.3
Төв	7.8	7.1	6.7	5.6	3.5	2.3	1.9	3.2
Увс	7.6	7.2	5.2	3.9	2.3	1.8	1.5	2.6
Ховд	7.4	6.3	5.5	4.4	2.6	1.7	1.5	2.9
Хөвсгөл	7.6	6.9	6.2	4.8	2.7	1.9	1.6	3.2
Хэнтий	7.5	7.0	6.5	5.3	3.3	1.8	1.6	3.8
Дархан-Уул	8.0	7.5	7.2	5.5	3.3	2.3	2.0	2.8
Улаанбаатар	-	-	-	-	-	-	-	-
Орхон	8.4	10.4	6.6	7.2	3.6	3.9	2.3	3.4
Говьсүмбэр	8.4	7.2	5.4	4.5	3.2	1.7	1.6	2.3

ХҮСНЭГТ 3. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Насны бүлэг, хүйс	Бүгд	Гэрлэлтийн байдлаар					
		Огт гэр бүл болоогүй	Батлуулсан гэр бүлтэй	Батлуулаагүй гэр бүлтэй	Тусгаарласан	Цуцалсан	Бэлбэсэн
БҮГД	1 905 969	596 085	987 575	158 663	23 660	35 347	104 639
15-17	146 446	145 992	-	454	-	-	-
18-19	111 199	105 414	2 424	3 249	84	18	10
20-24	292 183	189 204	76 013	24 818	1 222	702	224
25-29	247 983	69 425	148 276	24 177	2 723	2 619	763
30-34	222 522	33 707	154 664	24 247	3 581	4 558	1 765
35-39	202 383	20 012	142 694	26 067	4 009	6 192	3 409
40-44	179 267	12 378	126 811	22 636	4 034	7 132	6 276
45-49	158 756	8 606	114 472	15 698	3 476	6 508	9 996
50-54	122 082	4 823	89 267	8 524	2 276	4 217	12 975
55-59	71 989	2 458	50 413	3 895	1 060	1 889	12 274
60-64	49 453	1 297	32 859	1 918	518	754	12 107
65-69	38 232	1 075	22 729	1 258	292	397	12 481
70+	63 474	1 694	26 953	1 722	385	361	32 359
ЭРЭГТЭЙ БҮГД	937 271	322 497	492 568	76 375	10 221	14 951	20 659
15-17	74 236	74 142	-	94	-	-	-
18-19	56 324	54 803	590	888	37	6	-
20-24	147 472	105 780	30 144	10 886	412	223	27
25-29		40 945	69 869	11 491	1 058	995	132
30-34	111 976	19 803	77 204	11 289	1 498	1 893	289
35-39	100 819	11 470	71 714	12 646	1 763	2 672	554
40-44	88 273	6 621	64 181	11 606	1 760	3 070	1 035
45-49	77 475	4 253	58 985	8 194	1 562	2 786	1 695
50-54	58 009	2 062	46 316	4 464	1 039	1 768	2 360
55-59	33 384	1 053	26 789	2 101	499	828	2 114
60-64	22 106	508	17 677	1 101	252	353	2 215
65-69	17 262	440	13 014	752	141	182	2 733
70+	25 445	617	16 085	863	200	175	7 505
ЭМЭГТЭЙ БҮГД	968 698	273 588	495 007	82 288	13 439	20 396	83 980
15-17	72 210	71 850	-	360	-	-	-
18-19	54 875	50 611	1 834	2 361	47	12	10
20-24	144 711	83 424	45 869	13 932	810	479	197
25-29	123 493	28 480	78 407	12 686	1 665	1 624	631
30-34	110 546	13 904	77 460	12 958	2 083	2 665	1 476
35-39	101 564	8 542	70 980	13 421	2 246	3 520	2 855
40-44	90 994	5 757	62 630	11 030	2 274	4 062	5 241
45-49	81 281	4 353	55 487	7 504	1 914	3 722	8 301
50-54	64 073	2 761	42 951	4 060	1 237	2 449	10 615
55-59	38 605	1 405	23 624	1 794	561	1 061	10 160
60-64	27 347	789	15 182	817	266	401	9 892
65-69	20 970	635	9 715	506	151	215	9 748
70+	38 029	1 077	10 868	859	185	186	24 854

ХҮСНЭГТ 3А. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Насны бүлэг, хүйс	Бүгд	Гэрлэлтийн байдлаар					
		Огт гэр бүл болоогүй	Батлуулсан гэр бүлтэй	Батлуулаагүй гэр бүлтэй	Тусгаарласан	Цуцалсан	Бэлбэсэн
ХОТ - БҮГД	1 331 679	439 974	646 343	128 362	18 517	28 896	69 587
15-17	98 994	98 670	-	324	-	-	-
18-19	89 340	85 071	1 523	2 670	57	12	7
20-24	221 784	147 254	52 241	20 703	917	538	131
25-29	171 685	50 327	96 792	20 057	2 044	1 994	471
30-34	149 461	24 118	97 876	19 931	2 799	3 597	1 140
35-39	136 034	14 413	89 787	21 254	3 171	5 101	2 308
40-44	120 105	8 482	80 432	17 872	3 193	5 871	4 255
45-49	108 736	5 540	75 858	12 246	2 787	5 447	6 858
50-54	83 084	2 846	59 533	6 618	1 823	3 533	8 731
55-59	49 342	1 379	34 247	3 007	844	1 595	8 270
60-64	34 724	660	23 201	1 492	407	642	8 322
65-69	26 004	497	15 807	946	218	305	8 231
70+	42 386	717	19 046	1 242	257	261	20 863
ХӨДӨӨ - БҮГД	574 290	156 111	341 232	30 301	5 143	6 451	35 052
15-17	47 452	47 322	-	130	-	-	-
18-19	21 859	20 343	901	579	27	6	3
20-24	70 399	41 950	23 772	4 115	305	164	93
25-29	76 298	19 098	51 484	4 120	679	625	292
30-34	73 061	9 589	56 788	4 316	782	961	625
35-39	66 349	5 599	52 907	4 813	838	1 091	1 101
40-44	59 162	3 896	46 379	4 764	841	1 261	2 021
45-49	50 020	3 066	38 614	3 452	689	1 061	3 138
50-54	38 998	1 977	29 734	1 906	453	684	4 244
55-59	22 647	1 079	16 166	888	216	294	4 004
60-64	14 729	637	9 658	426	111	112	3 785
65-69	12 228	578	6 922	312	74	92	4 250
70+	21 088	977	7 907	480	128	100	11 496

ХҮСНЭГТ 4. СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО*, ХАРЬАЛАЛ, ҮНДЭС УГСАА,
ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

БҮГД

Үндэс угсаа	Бүгд	Хүйсээр	
		Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	2 647 545	1 313 968	1 333 577
Монгол улсын харьяат - Бүгд	2 631 117	1 301 822	1 329 295
Үүнээс: үндэс угсаа			
Халх	2 168 141	1 069 337	1 098 804
Казак	101 526	50 883	50 643
Дөрвөд	72 403	36 294	36 109
Баяд	56 573	28 657	27 916
Буриад	45 087	22 418	22 669
Захчин	32 845	16 495	16 350
Дарьганга	27 412	13 977	13 435
Урианхай	26 654	13 223	13 431
Дархад	21 558	10 608	10 950
Өөлд	15 520	7 859	7 661
Хотогойд	15 460	8 011	7 449
Торгууд	14 176	7 057	7 119
Хотон	11 304	5 644	5 660
Мянгад	6 592	3 255	3 337
Тува	5 169	2 601	2 568
Барга	2 989	1 505	1 484
Үзэмчин	2 577	1 307	1 270
Элжигэн	1 340	677	663
Сартуул	1 286	625	661
Хамниган	537	309	228
Цаатан	282	148	134
Узбек	260	147	113
Харчин	152	81	71
Цахар	132	67	65
Монголын харьяат бусад угсаатан	601	490	489
Орос (Монгол Улсын харьяат)	95	46	49
Хятад (Монголын Улсын харьяат)	132	84	48
Бусад (Монголын Улсын харьяат гадаадын иргэд)	314	190	124
Гадаадын харьяат - Бүгд	16 320	12 073	4 247
Харьяалалгүй	108	73	35

* Гадаадад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар суугаа Монгол Улсын харьяат иргэд ороогүй

ХОТ

Хүснэгт 4 -ийн үргэлжлэл

Үндэс угсаа	Бүгд	Хүйсээр	
		Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	1 798 147	872 989	925 158
Монгол улсын харьяат - Бүгд	1 786 893	865 819	921 074
Үүнээс: үндэс угсаа			
Халх	1 548 282	748 503	799 779
Казак	42 949	21 130	21 819
Дөрвөд	45 342	22 305	23 037
Баяд	34 783	17 246	17 537
Буриад	26 153	12 451	13 702
Захчин	16 872	8 354	8 518
Дарьганга	12 716	6 410	6 306
Урианхай	13 782	6 716	7 066
Дархад	6 057	2 906	3 151
Өөлд	10 242	5 034	5 208
Хотогойд	4 470	2 376	2 094
Торгууд	7 635	3 736	3 899
Хотон	6 269	3 067	3 202
Мянгад	4 490	2 192	2 298
Тува	1 693	819	874
Барга	1 641	789	852
Үзэмчин	1 277	604	673
Элжигэн	156	79	77
Сартуул	860	418	442
Хамниган	151	97	54
Цаатан	34	20	14
Узбек	88	40	48
Харчин	125	66	59
Цахар	86	46	40
Монголын харьяат бусад угсаатан	300	217	208
Орос (Монгол Улсын харьяат)	69	31	38
Хятад (Монголын Улсын харьяат)	114	74	40
Бусад (Монголын Улсын харьяат гадаадын иргэд)	257	160	97
Гадаадын харьяат - Бүгд	11 162	7 113	4 049
Харьяалалгүй	92	57	35

хөдөө

Хүснэгт 4-ийн үргэлжлэл

Үндэс угсаа	Бүгд	Хүйсээр	
		Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	849 398	440 979	408 419
Монгол улсын харьяат - Бүгд	844 224	436 003	408 221
Үүнээс: үндэс угсаа			
Халх	619 859	320 834	299 025
Казак	58 577	29 753	28 824
Дөрвөд	27 061	13 989	13 072
Баяд	21 790	11 411	10 379
Буриад	18 934	9 967	8 967
Захчин	15 973	8 141	7 832
Дарьганга	14 696	7 567	7 129
Дархад	15 501	7 702	7 799
Урианхай	12 872	6 507	6 365
Хотогойд	10 990	5 635	5 355
Торгууд	6 541	3 321	3 220
Өөлд	5 278	2 825	2 453
Хотон	5 035	2 577	2 458
Мянгад	2 102	1 063	1 039
Тува	3 476	1 782	1 694
Барга	1 348	716	632
Үзэмчин	1 300	703	597
Элжигэн	1 184	598	586
Сартуул	426	207	219
Хамниган	386	212	174
Цаатан	248	128	120
Узбек	172	107	65
Харчин	27	15	12
Цахар	46	21	25
Монголын харьяат бусад угсаатан	301	273	281
Орос (Монгол Улсын харьяат)	26	15	11
Хятад (Монголын Улсын харьяат)	18	10	8
Бусад (Монголын Улсын харьяат гадаадын иргэд)	57	30	27
Гадаадын харьяат - Бүгд	5 158	4 960	198
Харьяалалгүй	16	16	-

ХҮСНЭГТ 5. ХҮН АМЫН ТӨРСНӨӨС ХОЙШИХ ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Нийт хүн ам			Шилжих хөдөлгөөнд ороогүй			Шилжиж ирсэн			Шилжиж явсан			Цэвэр шилжилт		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	2 647 545	1 313 968	1 333 577	1 769 983	891 892	878 091	877 562	422 076	455 486	877 562	422 076	455 486	-	-	-
Архангай	84 078	41 943	42 135	78 445	39 707	38 738	5 633	2 236	3 397	62 745	29 412	33 333	- 57 112	- 27 176	- 29 936
Баян-Өлгий	85 232	42 655	42 577	83 450	41 849	41 601	1 782	806	976	14 400	6 801	7 599	- 12 618	- 5 995	- 6 623
Баянхонгор	75 690	38 023	37 667	73 238	36 847	36 391	2 452	1 176	1 276	44 128	21 149	22 979	- 41 676	- 19 973	- 21 703
Булган	53 065	27 325	25 740	42 137	21 917	20 220	10 928	5 408	5 520	35 716	16 547	19 169	- 24 788	- 11 139	- 13 649
Говь-Алтай	53 223	26 602	26 621	49 822	25 012	24 810	3 401	1 590	1 811	51 622	24 707	26 915	- 48 221	- 23 117	- 25 104
Дорноговь	57 930	29 230	28 700	42 336	21 208	21 128	15 594	8 022	7 572	20 017	9 315	10 702	- 4 423	- 1 293	- 3 130
Дорнод	68 873	34 796	34 077	59 731	30 233	29 498	9 142	4 563	4 579	31 617	14 709	16 908	- 22 475	- 10 146	- 12 329
Дундговь	38 543	19 578	18 965	36 345	18 415	17 930	2 198	1 163	1 035	32 853	15 863	16 990	- 30 655	- 14 700	- 15 955
Завхан	64 924	32 544	32 380	62 056	31 277	30 779	2 868	1 267	1 601	76 683	36 972	39 711	- 73 815	- 35 705	- 38 110
Өвөрхангай	100 444	50 333	50 111	94 623	47 592	47 031	5 821	2 741	3 080	53 337	25 272	28 065	- 47 516	- 22 531	- 24 985
Өмнөговь	60 855	34 884	25 971	46 343	23 454	22 889	14 512	11 430	3 082	15 264	7 185	8 079	- 752	4 245	- 4 997
Сүхбаатар	51 091	26 059	25 032	48 163	24 553	23 610	2 928	1 506	1 422	30 208	14 045	16 163	- 27 280	- 12 539	- 14 741
Сэлэнгэ	95 804	48 756	47 048	56 343	29 138	27 205	39 461	19 618	19 843	40 710	19 040	21 670	- 1 249	578	- 1 827
Төв	83 838	43 751	40 087	56 306	29 605	26 701	27 532	14 146	13 386	63 624	29 649	33 975	- 36 092	- 15 503	- 20 589
Увс	72 906	36 829	36 077	71 106	35 967	35 139	1 800	862	938	66 597	32 201	34 396	- 64 797	- 31 339	- 33 458
Ховд	76 252	38 006	38 246	71 479	35 991	35 488	4 773	2 015	2 758	48 381	23 043	25 338	- 43 608	- 21 028	- 22 580
Хөвсгөл	114 331	56 899	57 432	109 709	54 683	55 026	4 622	2 216	2 406	46 217	21 491	24 726	- 41 595	- 19 275	- 22 320
Хэнтий	65 335	33 399	31 936	53 905	27 583	26 322	11 430	5 816	5 614	33 257	15 402	17 855	- 21 827	- 9 586	- 12 241
Дархан-Уул	90 642	44 556	46 086	37 699	19 539	18 160	52 943	25 017	27 926	25 863	12 529	13 334	27 080	12 488	14 592
Улаанбаатар	1 154 290	558 247	596 043	563 891	280 323	283 568	590 399	277 924	312 475	46 755	24 215	22 540	543 644	253 709	289 935
Орхон	87 118	42 813	44 305	27 569	14 278	13 291	59 549	28 535	31 014	13 069	6 252	6 817	46 480	22 283	24 197
Говьсүмбэр	13 081	6 740	6 341	5 287	2 721	2 566	7 794	4 019	3 775	2 984	1 458	1 526	4 810	2 561	2 249
Гадаадад*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21 515	14 819	6 696	- 21 515	- 14 819	- 6 696

* - Гадаадын харьяат, гадаадад төрсөн Монгол Улсын иргэд

ХҮСНЭГТ 6. ХҮН АМЫН ТОО, ТӨРСӨН БОЛОН ТООЛОХ ҮЕД БАЙНГА ОРШИН СУУГАА АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Төрсөн аймаг, нийслэл	Тоолох үед байнга оршин суугаа аймаг, нийслэл											
	Бүгд	Архангай	Баян-Өлгий	Баянхонгор	Булган	Говь-Алтай	Дорноговь	Дорнод	Дундговь	Завхан	Өвөрхангай	Өмнөговь
БҮГД	2 647 545	84 078	85 232	75 690	53 065	53 223	57 930	68 873	38 543	64 924	100 444	60 855
Архангай	141 190	78 445	7	178	972	54	375	172	73	104	1 267	339
Баян-Өлгий	97 850	20	83 450	13	73	204	80	31	54	54	10	35
Баянхонгор	117 366	673	11	73 238	204	390	655	121	39	103	760	462
Булган	77 853	265	15	35	42 137	17	244	78	39	24	209	260
Говь-Алтай	101 444	102	25	215	265	49 822	304	144	36	499	177	262
Дорноговь	62 353	36	41	45	66	41	42 336	197	184	20	109	570
Дорнод	91 348	42	11	30	82	30	716	59 731	36	25	84	251
Дундговь	69 198	67	5	33	100	31	1 233	84	36 345	19	385	1 331
Завхан	138 739	777	36	172	1 103	643	385	188	37	62 056	129	428
Өвөрхангай	147 960	569	5	275	1 944	62	621	187	284	35	94 623	804
Өмнөговь	61 607	40	6	275	56	27	726	97	348	15	244	46 343
Сүхбаатар	78 371	17	4	28	58	26	1 727	3 317	39	9	35	159
Сэлэнгэ	97 053	159	95	64	379	90	718	178	45	69	158	438
Төв	119 930	152	38	73	328	74	692	223	199	46	276	436
Увс	137 703	357	160	45	1 047	212	279	263	21	я 224	59	383
Ховд	119 860	99	551	67	193	503	444	215	38	255	82	234
Хөвсгөл	155 926	687	13	59	1 524	48	488	286	39	426	109	312
Хэнтий	87 162	42	57	38	69	39	1 019	992	39	16	84	318
Дархан-Уул	63 562	151	70	112	214	103	447	93	40	67	156	344
Улаанбаатар	610 646	1 158	401	797	1 472	743	3 399	1 755	539	731	1 369	2 959
Орхон	40 638	176	36	40	717	46	152	68	10	78	71	170
Говьсүмбэр	8 271	6	1		4	5	549	8	82		11	53
Гадаад*	21 515	38	194	44	58	13	341	445	31	49	37	3 964

* - Гадаадын харьяат, гадаадад төрсөн Монгол Улсын иргэд

Хүснэгт 6-ийн үргэлжлэл

Төрсөн аймаг, нийслэл	Тоолох үед байнга оршин суугаа аймаг, нийслэл										
	Сүхбаатар	Сэлэнгэ	Төв	Увс	Ховд	Хөвсгөл	Хэнтий	Дархан-Уул	Улаанбаатар	Орхон	Говьсүмбэр
БҮГД	51 091	95 804	83 838	72 906	76 252	114 331	65 335	90 642	1 154 290	87 118	13 081
Архангай	34	2 554	1 593	29	49	447	230	3 003	45 765	5 399	101
Баян-Өлгий	4	1 742	561	192	1 042	25	487	1 738	7 049	1 023	17
Баянхонгор	26	1 724	1 143	14	78	112	185	2 584	33 161	1 472	211
Булган	18	1 432	733	30	18	293	93	1 655	18 697	11 475	86
Говь-Алтай	21	2 284	2 167	69	553	68	222	3 344	38 179	2 441	245
Дорноговь	205	639	411	26	22	78	895	889	13 740	533	1 270
Дорнод	869	524	421	37	50	123	1 172	738	25 771	507	98
Дундговь	21	516	1 958	11	14	44	211	535	23 685	463	2 107
Завхан	46	3 057	3 106	140	289	847	201	3 934	52 368	8 631	166
Өвөрхангай	44	1 302	2 133	18	36	80	235	1 685	41 089	1 764	165
Өмнөговь	28	312	279	13	22	25	139	507	11 452	439	400
Сүхбаатар	48 163	274	302	11	19	38	3 446	342	19 912	296	149
Сэлэнгэ	55	56 343	1 003	62	116	296	189	7 643	26 634	2 166	153
Төв	51	1 839	56 306	38	38	133	440	1 942	55 210	964	432
Увс	71	6 136	2 343	71 106	1 087	125	372	6 631	41 318	5 122	342
Ховд	32	2 563	1 035	342	71 479	90	175	3 721	36 134	1 512	96
Хөвсгөл	32	2 804	1 009	40	87	109 709	199	2 946	28 303	6 702	104
Хэнтий	406	420	780	13	29	73	53 905	674	27 444	423	282
Дархан-Уул	35	2 450	432	64	105	202	121	37 699	19 229	1 258	170
Улаанбаатар	718	6 021	5 640	575	837	1 206	2 035	7 277	563 891	6 000	1 123
Орхон	8	472	198	37	41	248	57	693	9 719	27 569	32
Говьсүмбэр	8	57	81	6	2	6	72	84	1 888	61	5 287
Гадаадад*	196	339	204	33	239	63	254	378	13 652	898	45

* - Гадаадын харьяат, гадаадад төрсөн Монгол Улсын иргэд

ХҮСНЭГТ 7. ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН СҮҮЛЧИЙН 5 ЖИЛИЙН ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН,
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Нийт хүн ам			Шилжих хөдөлгөөнд ороогүй			Шилжих ирсэн			Шилжих явсан			Цэвэр шилжилт		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	2 321 148	1 148 040	1 173 108	2 003 813	987 667	1 016 146	317 335	160 373	156 962	317 335	160 373	156 962	-	-	-
Архангай	73 537	36 674	36 863	69 561	35 091	34 470	3 976	1 583	2 393	14 942	7 048	7 894	- 10 966	- 5 465	- 5 501
Баян-Өлгий	72 501	36 241	36 260	70 358	35 219	35 139	2 143	1 022	1 121	4 942	2 331	2 611	- 2 799	- 1 309	- 1 490
Баянхонгор	65 889	32 978	32 911	62 678	31 325	31 353	3 211	1 653	1 558	11 615	5 531	6 084	- 8 404	- 3 878	- 4 526
Булган	46 489	23 990	22 499	41 287	21 271	20 016	5 202	2 719	2 483	9 688	4 664	5 024	- 4 486	- 1 945	- 2 541
Говь-Алтай	46 412	23 142	23 270	42 238	21 125	21 113	4 174	2 017	2 157	10 518	5 109	5 409	- 6 344	- 3 092	- 3 252
Дорноговь	50 332	25 387	24 945	42 306	21 151	21 155	8 026	4 236	3 790	7 458	3 760	3 698	568	476	92
Дорнод	59 915	30 239	29 676	56 956	28 563	28 393	2 959	1 676	1 283	12 273	5 998	6 275	- 9 314	- 4 322	- 4 992
Дундговь	33 610	17 031	16 579	31 837	16 097	15 740	1 773	934	839	11 272	5 585	5 687	- 9 499	- 4 651	- 4 848
Завхан	56 199	28 175	28 024	53 020	26 621	26 399	3 179	1 554	1 625	16 089	7 877	8 212	- 12 910	- 6 323	- 6 587
Өвөрхангай	87 354	43 636	43 718	83 393	41 634	41 759	3 961	2 002	1 959	16 146	7 722	8 424	- 12 185	- 5 720	- 6 465
Өмнөговь	54 383	31 598	22 785	40 268	20 518	19 750	14 115	11 080	3 035	5 079	2 635	2 444	9 036	8 445	591
Сүхбаатар	44 956	22 947	22 009	42 125	21 427	20 698	2 831	1 520	1 311	8 833	4 350	4 483	- 6 002	- 2 830	- 3 172
Сэлэнгэ	83 809	42 639	41 170	70 451	35 679	34 772	13 358	6 960	6 398	16 079	7 958	8 121	- 2 721	- 998	- 1 723
Төв	73 227	38 260	34 967	60 319	31 298	29 021	12 908	6 962	5 946	16 031	8 097	7 934	- 3 123	- 1 135	- 1 988
Увс	62 375	31 488	30 887	59 178	29 829	29 349	3 197	1 659	1 538	17 205	8 430	8 775	- 14 008	- 6 771	- 7 237
Ховд	65 645	32 568	33 077	61 766	30 759	31 007	3 879	1 809	2 070	13 044	6 323	6 721	- 9 165	- 4 514	- 4 651
Хөвсгөл	99 215	49 282	49 933	95 482	47 486	47 996	3 733	1 796	1 937	13 862	6 463	7 399	- 10 129	- 4 667	- 5 462
Хэнтий	56 856	29 035	27 821	50 948	25 904	25 044	5 908	3 131	2 777	11 017	5 298	5 719	- 5 109	- 2 167	- 2 942
Дархан-Уул	80 051	39 156	40 895	64 155	31 490	32 665	15 896	7 666	8 230	15 492	7 377	8 115	404	289	115
Улаанбаатар	1 020 148	490 169	529 979	834 691	400 410	434 281	185 457	89 759	95 698	49 716	25 805	23 911	135 741	63 954	71 787
Орхон	76 937	37 567	39 370	62 316	30 471	31 845	14 621	7 096	7 525	12 105	5 867	6 238	2 516	1 229	1 287
Говьсүмбэр	11 308	5 838	5 470	8 480	4 299	4 181	2 828	1 539	1 289	2 218	1 152	1 066	610	387	223
Гадаадад*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21 711	14 993	6 718	- 21 711	- 14 993	- 6 718

* - Гадаадын харьяат, гадаадад төрсөн Монгол Улсын иргэд

ХҮСНЭГТ 8. ХҮН АМЫН СҮҮЛЧИЙН 1 ЖИЛИЙН ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Нийт хүн ам			Шилжих хөдөлгөөнд ороогүй			Шилжиж ирсэн			Шилжиж явсан			Цэвэр шилжилт		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	2 647 545	1 313 968	1 333 577	2 533 523	1 253 015	1 280 508	114 022	60 953	53 069	114 022	60 953	53 069	0	0	0
Архангай	84 078	41 943	42 135	82 742	41 383	41 359	1 336	560	776	5 109	2 432	2 677	- 3 773	- 1 872	- 1 901
Баян-Өлгий	85 232	42 655	42 577	84 280	42 216	42 064	952	439	513	1 547	745	802	- 595	- 306	- 289
Баянхонгор	75 690	38 023	37 667	74 216	37 219	36 997	1 474	804	670	4 059	1 977	2 082	- 2 585	- 1 173	- 1 412
Булган	53 065	27 325	25 740	50 915	26 167	24 748	2 150	1 158	992	3 188	1 570	1 618	- 1 038	- 412	- 626
Говь-Алтай	53 223	26 602	26 621	51 627	25 734	25 893	1 596	868	728	3 283	1 613	1 670	- 1 687	- 745	- 942
Дорноговь	57 930	29 230	28 700	55 083	27 611	27 472	2 847	1 619	1 228	2 499	1 316	1 183	348	303	45
Дорнод	68 873	34 796	34 077	67 574	34 028	33 546	1 299	768	531	4 054	2 074	1 980	- 2 755	- 1 306	- 1 449
Дундговь	38 543	19 578	18 965	37 828	19 170	18 658	715	408	307	4 391	2 249	2 142	- 3 676	- 1 841	- 1 835
Завхан	64 924	32 544	32 380	63 807	31 973	31 834	1 117	571	546	5 784	2 951	2 833	- 4 667	- 2 380	- 2 287
Өвөрхангай	100 444	50 333	50 111	98 974	49 600	49 374	1 470	733	737	6 591	3 242	3 349	- 5 121	- 2 509	- 2 612
Өмнөговь	60 855	34 884	25 971	50 393	26 175	24 218	10 462	8 709	1 753	1 958	1 087	871	8 504	7 622	882
Сүхбаатар	51 091	26 059	25 032	49 951	25 442	24 509	1 140	617	523	2 691	1 391	1 300	- 1 551	- 774	- 777
Сэлэнгэ	95 804	48 756	47 048	91 765	46 599	45 166	4 039	2 157	1 882	5 038	2 498	2 540	- 999	- 341	- 658
Төв	83 838	43 751	40 087	79 326	41 313	38 013	4 512	2 438	2 074	4 830	2 442	2 388	- 318	- 4	- 314
Увс	72 906	36 829	36 077	71 605	36 119	35 486	1 301	710	591	5 182	2 594	2 588	- 3 881	- 1 884	- 1 997
Ховд	76 252	38 006	38 246	74 643	37 159	37 484	1 609	847	762	4 240	2 068	2 172	- 2 631	- 1 221	- 1 410
Хөвсгөл	114 331	56 899	57 432	112 875	56 150	56 725	1 456	749	707	4 813	2 246	2 567	- 3 357	- 1 497	- 1 860
Хэнтий	65 335	33 399	31 936	63 480	32 368	31 112	1 855	1 031	824	3 668	1 773	1 895	- 1 813	- 742	- 1 071
Дархан-Уул	90 642	44 556	46 086	84 854	41 839	43 015	5 788	2 717	3 071	4 579	2 243	2 336	1 209	474	735
Улаанбаатар	1 154 290	558 247	596 043	1 092 997	528 014	564 983	61 293	30 233	31 060	20 652	11 537	9 115	40 641	18 696	21 945
Орхон	87 118	42 813	44 305	82 507	40 570	41 937	4 611	2 243	2 368	4 163	2 062	2 101	448	181	267
Говьсүмбэр	13 081	6 740	6 341	12 081	6 166	5 915	1 000	574	426	693	348	345	307	226	81
Гадаад*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11 010	8 495	2 515	- 11 010	- 8 495	- 2 515

* - Гадаадын харьяат, гадаадад төрсөн Монгол Улсын иргэд

ХҮСНЭГТ 9. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	6, түүнээс дээш насны хүн ам-Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд
БҮГД	2 315 698	328 670	1 987 028	3 581	31 565	357 426
Архангай	73 352	14 252	59 100	10	323	4 965
Баян-Өлгий	72 233	17 340	54 893	14	327	5 901
Баянхонгор	65 709	12 580	53 129	9	266	4 745
Булган	46 393	7 014	39 379	4	186	3 933
Говь-Алтай	46 289	9 263	37 026	13	443	3 923
Дорноговь	50 200	7 793	42 407	12	288	6 254
Дорнод	59 787	9 348	50 439	10	375	6 178
Дундговь	33 514	6 920	26 594	5	97	2 723
Завхан	56 042	11 245	44 797	10	344	5 201
Өвөрхангай	87 096	17 542	69 554	6	285	5 850
Өмнөговь	54 250	7 809	46 441	10	439	6 752
Сүхбаатар	44 838	10 104	34 734	4	181	3 506
Сэлэнгэ	83 616	11 934	71 682	13	303	9 195
Төв	73 055	11 320	61 735	9	281	6 517
Увс	62 205	14 498	47 707	9	367	4 945
Ховд	65 428	13 236	52 192	35	538	5 697
Хөвсгөл	98 929	18 859	80 070	2	336	7 165
Хэнтий	56 724	10 746	45 978	4	218	5 292
Дархан-Уул	79 887	8 890	70 997	59	853	12 479
Улаанбаатар	1 018 124	97 213	920 911	3 287	23 882	231 756
Орхон	76 751	9 143	67 608	53	1 132	12 917
Говьсүмбэр	11 276	1 621	9 655	3	101	1 532

Хүснэгт 9-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
БҮГД	122 997	60 308	685 935	383 667	341 549
Архангай	2 681	1 693	16 155	15 878	17 395
Баян-Өлгий	3 378	2 468	11 524	12 886	18 395
Баянхонгор	2 179	1 831	12 670	16 647	14 782
Булган	2 267	1 408	10 901	11 145	9 535
Говь-Алтай	1 969	1 626	8 932	10 017	10 103
Дорноговь	2 802	1 567	12 515	11 031	7 938
Дорнод	3 344	2 016	15 433	13 834	9 249
Дундговь	1 480	863	5 028	8 129	8 269
Завхан	2 396	1 511	11 503	11 823	12 009
Өвөрхангай	3 101	2 022	15 984	18 805	23 501
Өмнөговь	2 339	1 740	12 713	12 992	9 456
Сүхбаатар	1 983	1 888	7 221	10 454	9 497
Сэлэнгэ	5 090	3 318	25 101	16 777	11 885
Төв	3 732	2 927	17 388	17 685	13 196
Увс	2 676	2 260	9 768	13 445	14 237
Ховд	2 893	1 751	14 842	12 743	13 693
Хөвсгөл	3 818	2 406	21 230	20 827	24 286
Хэнтий	2 278	1 867	11 524	13 942	10 853
Дархан-Уул	5 808	2 474	28 107	12 300	8 917
Улаанбаатар	61 108	20 061	389 142	107 921	83 754
Орхон	5 027	2 347	25 215	12 025	8 892
Говьсүмбэр	648	264	3 039	2 361	1 707

ХҮСНЭГТ 10. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

БҮГД

Насны бүлэг	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн ам-Бүгд	Боловс- рол- гүй	Боловсролтой									
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага	
БҮГД	2 315 698	328 670	1 987 028	3 581	31 565	357 426	122 997	60 308	685 935	383 667	341 549	
6-9	172 864	168 944	3 920	-	-	-	-	-	-	-	3 920	
10-14	236 865	78 054	158 811	-	-	-	-	-	-	17 121	141 690	
15-19	257 645	8 823	248 822	-	-	1 441	2 539	4 562	101 559	105 758	32 963	
20-24	292 183	11 752	280 431	-	1 459	68 086	7 965	8 047	149 768	28 343	16 763	
25-29	247 983	15 011	232 972	87	5 361	84 001	5 409	3 658	77 095	32 144	25 217	
30-34	222 522	8 157	214 365	272	5 862	54 654	6 587	3 275	77 689	43 646	22 380	
35-39	202 383	4 258	198 125	399	4 843	38 236	14 981	8 881	81 474	41 154	8 157	
40-44	179 267	4 446	174 821	438	4 231	27 370	20 915	10 498	70 559	32 662	8 148	
45-49	158 756	4 993	153 763	520	4 146	26 834	20 158	8 911	53 835	29 117	10 242	
50-54	122 082	3 814	118 268	559	2 955	20 906	16 914	6 151	33 119	23 994	13 670	
55-59	71 989	2 677	69 312	444	1 447	12 074	10 852	2 933	17 114	12 376	12 072	
60-64	49 453	2 284	47 169	339	762	9 659	7 401	1 493	10 469	6 918	10 128	
65-69	38 232	3 225	35 007	265	341	7 118	4 583	856	6 175	4 676	10 993	
70+	63 474	12 232	51 242	258	158	7 047	4 693	1 043	7 079	5 758	25 206	

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 10-ын үргэлжлэл

Насны бүлэг	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн ам-Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой							Бүрэн дунд	Суурь	Бага
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн				
БҮГД	1 145 286	170 736	974 550	2 104	12 668	147 560	48 341	32 267	340 194	214 227	177 189	
6-9	87 951	86 041	1 910	-	-	-	-	-	-	-	1 910	
10-14	120 064	40 776	79 288	-	-	-	-	-	-	8 170	71 118	
15-19	130 560	5 869	124 691	-	-	613	1 495	2 620	47 258	54 173	18 532	
20-24	147 472	7 789	139 683	-	495	26 390	4 538	4 560	74 564	18 060	11 076	
25-29	124 490	9 525	114 965	31	1 935	33 246	2 732	2 061	40 542	18 627	15 791	
30-34	111 976	5 243	106 733	121	2 062	20 917	2 588	1 814	40 235	24 148	14 848	
35-39	100 819	2 502	98 317	163	1 743	14 413	6 068	4 737	40 916	24 928	5 349	
40-44	88 273	2 437	85 836	192	1 612	11 088	7 942	5 434	34 541	20 078	4 949	
45-49	77 475	2 583	74 892	251	1 745	11 368	7 041	4 407	26 733	17 678	5 669	
50-54	58 009	1 799	56 210	326	1 366	9 187	5 546	3 096	16 527	13 413	6 749	
55-59	33 384	1 163	32 221	306	819	5 900	3 652	1 632	8 199	6 530	5 183	
60-64	22 106	774	21 332	269	504	5 151	2 646	834	4 701	3 447	3 780	
65-69	17 262	1 014	16 248	221	263	4 333	1 878	494	2 840	2 228	3 991	
70+	25 445	3 221	22 224	224	124	4 954	2 215	578	3 138	2 747	8 244	

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 10-ын үргэлжлэл

Насны бүлэг	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн ам-Бүгд	Боловс- рол- гүй	Боловсролтой							Бүрэн дунд	Суурь	Бага
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн				
БҮГД	1 170 412	157 934	1 012 478	1 477	18 897	209 866	74 656	28 041	345 741	169 440	164 360	
6-9	84 913	82 903	2 010	-	-	-	-	-	-	-	2 010	
10-14	116 801	37 278	79 523	-	-	-	-	-	-	-	70 572	
15-19	127 085	2 954	124 131	-	-	828	1 044	1 942	54 301	51 585	14 431	
20-24	144 711	3 963	140 748	-	964	41 696	3 427	3 487	75 204	10 283	5 687	
25-29	123 493	5 486	118 007	56	3 426	50 755	2 677	1 597	36 553	13 517	9 426	
30-34	110 546	2 914	107 632	151	3 800	33 737	3 999	1 461	37 454	19 498	7 532	
35-39	101 564	1 756	99 808	236	3 100	23 823	8 913	4 144	40 558	16 226	2 808	
40-44	90 994	2 009	88 985	246	2 619	16 282	12 973	5 064	36 018	12 584	3 199	
45-49	81 281	2 410	78 871	269	2 401	15 466	13 117	4 504	27 102	11 439	4 573	
50-54	64 073	2 015	62 058	233	1 589	11 719	11 368	3 055	16 592	10 581	6 921	
55-59	38 605	1 514	37 091	138	628	6 174	7 200	1 301	8 915	5 846	6 889	
60-64	27 347	1 510	25 837	70	258	4 508	4 755	659	5 768	3 471	6 348	
65-69	20 970	2 211	18 759	44	78	2 785	2 705	362	3 335	2 448	7 002	
70+	38 029	9 011	29 018	34	34	2 093	2 478	465	3 941	3 011	16 962	

ХҮСНЭГТ 10А. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Зургаа, түүнээс дээш насны хүн ам-Бүгд	Боловсролгүй					Боловсролтой					Бүрэн дүнд	Суурь	Бага
		Боловсролгүй	Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд	Тусгай мэргэжлийн дүнд	Техникийн болон мэргэжлийн						
ХОТ-БҮГД	1 582 077	175 842	1 406 235	3 529	29 774	312 352	95 277	36 975	555 295	210 422	162 611			
6-9	106 552	103 832	2 720	-	-	-	-	-	-	-	2 720			
10-14	143 846	44 764	99 082	-	-	-	-	-	-	12 509	86 573			
15-19	188 334	2 948	185 386	-	-	1 372	2 124	3 047	91 162	71 749	15 932			
20-24	221 784	3 678	218 106	-	1 356	57 479	6 418	5 009	127 636	15 355	4 853			
25-29	171 685	4 164	167 521	86	4 983	72 142	4 383	2 442	61 639	15 457	6 389			
30-34	149 461	2 418	147 043	269	5 529	48 675	5 372	2 267	60 528	19 161	5 242			
35-39	136 034	1 510	134 524	396	4 619	34 109	11 432	5 029	59 796	16 814	2 329			
40-44	120 105	1 473	118 632	432	4 004	23 943	15 655	5 805	51 684	14 223	2 886			
45-49	108 736	1 581	107 155	514	3 910	23 633	15 199	5 143	41 538	13 903	3 315			
50-54	83 084	1 228	81 856	552	2 797	18 596	12 936	3 843	26 609	12 288	4 235			
55-59	49 342	908	48 434	435	1 368	10 816	8 412	1 960	14 223	7 122	4 098			
60-64	34 724	791	33 933	333	732	8 695	5 771	1 038	8 861	4 352	4 151			
65-69	26 004	1 178	24 826	260	324	6 390	3 670	602	5 311	3 172	5 097			
70+	42 386	5 369	37 017	252	152	6 502	3 905	790	6 308	4 317	14 791			
ХӨДӨӨ-БҮГД	733 621	152 828	580 793	52	1 791	45 074	27 720	23 333	130 640	173 245	178 938			
6-9	66 312	65 112	1 200	-	-	-	-	-	-	-	1 200			
10-14	93 019	33 290	59 729	-	-	-	-	-	-	4 612	55 117			
15-19	69 311	5 875	63 436	-	-	69	415	1 515	10 397	34 009	17 031			
20-24	70 399	8 074	62 325	-	103	10 607	1 547	3 038	22 132	12 988	11 910			
25-29	76 298	10 847	65 451	1	378	11 859	1 026	1 216	15 456	16 687	18 828			
30-34	73 061	5 739	67 322	3	333	5 979	1 215	1 008	17 161	24 485	17 138			
35-39	66 349	2 748	63 601	3	224	4 127	3 549	3 852	21 678	24 340	5 828			
40-44	59 162	2 973	56 189	6	227	3 427	5 260	4 693	18 875	18 439	5 262			
45-49	50 020	3 412	46 608	6	236	3 201	4 959	3 768	12 297	15 214	6 927			
50-54	38 998	2 586	36 412	7	158	2 310	3 978	2 308	6 510	11 706	9 435			
55-59	22 647	1 769	20 878	9	79	1 258	2 440	973	2 891	5 254	7 974			
60-64	14 729	1 493	13 236	6	30	964	1 630	455	1 608	2 566	5 977			
65-69	12 228	2 047	10 181	5	17	728	913	254	864	1 504	5 896			
70+	21 088	6 863	14 225	6	6	545	788	253	771	1 441	10 415			

ХҮСНЭГТ 11. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Насны бүлэг	6, түүнээс дээш насны хүн ам			Бичиг үсэг мэддэг			Бичиг үсэг мэддэггүй		
	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө
БҮГД	2 315 698	1 582 077	733 621	2 258 905	1 557 583	701 322	56 793	24 494	32 299
6-9	172 864	106 552	66 312	152 590	95 394	57 196	20 274	11 158	9 116
10-14	236 865	143 846	93 019	233 567	142 438	91 129	3 298	1 408	1 890
15-19	257 645	188 334	69 311	253 504	186 931	66 573	4 141	1 403	2 738
20-24	292 183	221 784	70 399	287 858	220 242	67 616	4 325	1 542	2 783
25-29	247 983	171 685	76 298	242 498	169 922	72 576	5 485	1 763	3 722
30-34	222 522	149 461	73 061	219 358	148 389	70 969	3 164	1 072	2 092
35-39	202 383	136 034	66 349	200 111	135 180	64 931	2 272	854	1 418
40-44	179 267	120 105	59 162	176 690	119 201	57 489	2 577	904	1 673
45-49	158 756	108 736	50 020	156 242	107 869	48 373	2 514	867	1 647
50-54	122 082	83 084	38 998	120 499	82 517	37 982	1 583	567	1 016
55-59	71 989	49 342	22 647	70 999	48 970	22 029	990	372	618
60-64	49 453	34 724	14 729	48 730	34 467	14 263	723	257	466
65-69	38 232	26 004	12 228	37 169	25 608	11 561	1 063	396	667
70+	63 474	42 386	21 088	59 090	40 455	18 635	4 384	1 931	2 453
ЭРЭГТЭЙ-БҮГД	1 145 286	763 382	381 904	1 115 537	750 743	364 794	29 749	12 639	17 110
6-9	87 951	54 183	33 768	77 252	48 305	28 947	10 699	5 878	4 821
10-14	120 064	72 244	47 820	118 122	71 466	46 656	1 942	778	1 164
15-19	130 560	92 124	38 436	127 848	91 222	36 626	2 712	902	1 810
20-24	147 472	107 751	39 721	144 684	106 733	37 951	2 788	1 018	1 770
25-29	124 490	83 922	40 568	121 136	82 815	38 321	3 354	1 107	2 247
30-34	111 976	73 525	38 451	110 073	72 882	37 191	1 903	643	1 260
35-39	100 819	66 149	34 670	99 567	65 697	33 870	1 252	452	800
40-44	88 273	57 388	30 885	86 938	56 921	30 017	1 335	467	868
45-49	77 475	51 528	25 947	76 235	51 098	25 137	1 240	430	810
50-54	58 009	38 547	19 462	57 290	38 282	19 008	719	265	454
55-59	33 384	22 373	11 011	32 942	22 209	10 733	442	164	278
60-64	22 106	15 234	6 872	21 872	15 140	6 732	234	94	140
65-69	17 262	11 578	5 684	16 975	11 472	5 503	287	106	181
70+	25 445	16 836	8 609	24 603	16 501	8 102	842	335	507
ЭМЭГТЭЙ-БҮГД	1 170 412	818 695	351 717	1 143 368	806 840	336 528	27 044	11 855	15 189
6-9	84 913	52 369	32 544	75 338	47 089	28 249	9 575	5 280	4 295
10-14	116 801	71 602	45 199	115 445	70 972	44 473	1 356	630	726
15-19	127 085	96 210	30 875	125 656	95 709	29 947	1 429	501	928
20-24	144 711	114 033	30 678	143 174	113 509	29 665	1 537	524	1 013
25-29	123 493	87 763	35 730	121 362	87 107	34 255	2 131	656	1 475
30-34	110 546	75 936	34 610	109 285	75 507	33 778	1 261	429	832
35-39	101 564	69 885	31 679	100 544	69 483	31 061	1 020	402	618
40-44	90 994	62 717	28 277	89 752	62 280	27 472	1 242	437	805
45-49	81 281	57 208	24 073	80 007	56 771	23 236	1 274	437	837
50-54	64 073	44 537	19 536	63 209	44 235	18 974	864	302	562
55-59	38 605	26 969	11 636	38 057	26 761	11 296	548	208	340
60-64	27 347	19 490	7 857	26 858	19 327	7 531	489	163	326
65-69	20 970	14 426	6 544	20 194	14 136	6 058	776	290	486
70+	38 029	25 550	12 479	34 487	23 954	10 533	3 542	1 596	1 946

ХҮСНЭГТ 12. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	6, түүнээс дээш насныхун ам			Бичиг үсэг мэддэг			Бичиг үсэг мэддэггүй		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	2 315 698	1 145 286	1 170 412	2 258 905	1 115 537	1 143 368	56 793	29 749	27 044
Архангай	73 352	36 580	36 772	70 055	34 819	35 236	3 297	1 761	1 536
Баян-Өлгий	72 233	36 117	36 116	69 419	34 727	34 692	2 814	1 390	1 424
Баянхонгор	65 709	32 883	32 826	62 979	31 507	31 472	2 730	1 376	1 354
Булган	46 393	23 941	22 452	44 935	23 156	21 779	1 458	785	673
Говь-Алтай	46 289	23 071	23 218	44 719	22 313	22 406	1 570	758	812
Дорноговь	50 200	25 326	24 874	48 745	24 551	24 194	1 455	775	680
Дорнод	59 787	30 180	29 607	57 653	29 014	28 639	2 134	1 166	968
Дундговь	33 514	16 985	16 529	32 043	16 192	15 851	1 471	793	678
Завхан	56 042	28 084	27 958	53 796	26 958	26 838	2 246	1 126	1 120
Өвөрхангай	87 096	43 493	43 603	83 884	41 784	42 100	3 212	1 709	1 503
Өмнөговь	54 250	31 526	22 724	52 818	30 746	22 072	1 432	780	652
Сүхбаатар	44 838	22 882	21 956	41 972	21 345	20 627	2 866	1 537	1 329
Сэлэнгэ	83 616	42 536	41 080	81 607	41 421	40 186	2 009	1 115	894
Төв	73 055	38 181	34 874	70 712	36 852	33 860	2 343	1 329	1 014
Увс	62 205	31 413	30 792	59 497	30 018	29 479	2 708	1 395	1 313
Ховд	65 428	32 451	32 977	62 845	31 162	31 683	2 583	1 289	1 294
Хөвсгөл	98 929	49 119	49 810	95 209	47 237	47 972	3 720	1 882	1 838
Хэнтий	56 724	28 971	27 753	54 583	27 794	26 789	2 141	1 177	964
Дархан-Уул	79 887	39 074	40 813	78 659	38 406	40 253	1 228	668	560
Улаанбаатар	1 018 124	489 177	528 947	1 006 077	482 936	523 141	12 047	6 241	5 806
Орхон	76 751	37 479	39 272	75 691	36 929	38 762	1 060	550	510
Говьсүмбэр	11 276	5 817	5 459	11 007	5 670	5 337	269	147	122

ХҮСНЭГТ 13. ЗУРГААГААС ХОРИН ЕСӨН НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨ, СУРГУУЛЬД ХАМРАГДАЛТ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Нас	6-29 насны хүн ам			Сургуульд сурдаг			Сургуульд сурдаггүй		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	1 207 540	610 537	597 003	702 030	340 159	361 871	505 510	270 378	235 132
6	42 149	21 510	20 639	39 462	20 003	19 459	2 687	1 507	1 180
7	42 579	21 737	20 842	41 670	21 231	20 439	909	506	403
8	43 150	21 967	21 183	42 469	21 592	20 877	681	375	306
9	44 986	22 737	22 249	44 293	22 351	21 942	693	386	307
10	48 471	24 557	23 914	47 603	24 036	23 567	868	521	347
11	47 368	24 093	23 275	46 223	23 388	22 835	1 145	705	440
12	46 317	23 524	22 793	44 795	22 536	22 259	1 522	988	534
13	46 192	23 429	22 763	44 249	22 172	22 077	1 943	1 257	686
14	48 517	24 461	24 056	45 960	22 706	23 254	2 557	1 755	802
15	50 808	25 650	25 158	47 260	23 215	24 045	3 548	2 435	1 113
16-19	206 837	104 910	101 927	157 076	72 993	84 083	49 761	31 917	17 844
20-24	292 183	147 472	144 711	87 094	38 110	48 984	205 089	109 362	95 727
25-29	247 983	124 490	123 493	13 876	5 826	8 050	234 107	118 664	115 443
ХОТ-БҮГД	832 201	410 224	421 977	500 227	239 572	260 655	331 974	170 652	161 322
6	26 147	13 356	12 791	25 129	12 790	12 339	1 018	566	452
7	26 489	13 519	12 970	26 059	13 284	12 775	430	235	195
8	26 411	13 392	13 019	26 064	13 209	12 855	347	183	164
9	27 505	13 916	13 589	27 160	13 726	13 434	345	190	155
10	29 592	14 908	14 684	29 143	14 649	14 494	449	259	190
11	29 109	14 714	14 395	28 564	14 406	14 158	545	308	237
12	27 853	14 016	13 837	27 182	13 617	13 565	671	399	272
13	27 916	13 923	13 993	27 094	13 434	13 660	822	489	333
14	29 376	14 683	14 693	28 378	14 061	14 317	998	622	376
15	32 237	16 141	16 096	30 883	15 278	15 605	1 354	863	491
16-19	156 097	75 983	80 114	129 449	59 931	69 518	26 648	16 052	10 596
20-24	221 784	107 751	114 033	82 738	36 074	46 664	139 046	71 677	67 369
25-29	171 685	83 922	87 763	12 384	5 113	7 271	159 301	78 809	80 492
ХӨДӨӨ-БҮГД	375 339	200 313	175 026	201 803	100 587	101 216	173 536	99 726	73 810
6	16 002	8 154	7 848	14 333	7 213	7 120	1 669	941	728
7	16 090	8 218	7 872	15 611	7 947	7 664	479	271	208
8	16 739	8 575	8 164	16 405	8 383	8 022	334	192	142
9	17 481	8 821	8 660	17 133	8 625	8 508	348	196	152
10	18 879	9 649	9 230	18 460	9 387	9 073	419	262	157
11	18 259	9 379	8 880	17 659	8 982	8 677	600	397	203
12	18 464	9 508	8 956	17 613	8 919	8 694	851	589	262
13	18 276	9 506	8 770	17 155	8 738	8 417	1 121	768	353
14	19 141	9 778	9 363	17 582	8 645	8 937	1 559	1 133	426
15	18 571	9 509	9 062	16 377	7 937	8 440	2 194	1 572	622
16-19	50 740	28 927	21 813	27 627	13 062	14 565	23 113	15 865	7 248
20-24	70 399	39 721	30 678	4 356	2 036	2 320	66 043	37 685	28 358
25-29	76 298	40 568	35 730	1 492	713	779	74 806	39 855	34 951

ХҮСНЭГТ 14. ЗУРГААГААС АРВАН ТАВАН НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО,
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, СУРГУУЛЬД ХАМРАГДАЛТ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	6-15 насны хүн ам			Сургуульд сурдаг			Сургуульд сурдаггүй		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	460 537	233 665	226 872	443 984	223 230	220 754	16 553	10 435	6 118
Архангай	17 569	8 932	8 637	16 654	8 319	8 335	915	613	302
Баян-Өлгий	20 648	10 429	10 219	18 884	9 408	9 476	1 764	1 021	743
Баянхонгор	15 853	7 950	7 903	15 076	7 447	7 629	777	503	274
Булган	10 163	5 242	4 921	9 839	5 021	4 818	324	221	103
Говь-Алтай	11 046	5 626	5 420	10 685	5 385	5 300	361	241	120
Дорноговь	10 437	5 150	5 287	10 143	4 964	5 179	294	186	108
Дорнод	12 222	6 245	5 977	11 878	6 022	5 856	344	223	121
Дундговь	7 958	4 066	3 892	7 719	3 917	3 802	239	149	90
Завхан	13 496	6 942	6 554	13 031	6 635	6 396	465	307	158
Өвөрхангай	20 977	10 704	10 273	19 805	9 911	9 894	1 172	793	379
Өмнөговь	10 056	5 136	4 920	9 753	4 942	4 811	303	194	109
Сүхбаатар	9 821	5 032	4 789	9 322	4 697	4 625	499	335	164
Сэлэнгэ	17 788	9 009	8 779	17 265	8 680	8 585	523	329	194
Төв	15 059	7 754	7 305	14 513	7 378	7 135	546	376	170
Увс	17 236	8 759	8 477	16 255	8 094	8 161	981	665	316
Ховд	17 472	8 811	8 661	16 747	8 357	8 390	725	454	271
Хөвсгөл	22 668	11 301	11 367	21 364	10 445	10 919	1 304	856	448
Хэнтий	13 140	6 785	6 355	12 792	6 548	6 244	348	237	111
Дархан-Уул	15 110	7 626	7 484	14 774	7 421	7 353	336	205	131
Улаанбаатар	164 222	83 271	80 951	160 240	80 965	79 275	3 982	2 306	1 676
Орхон	15 124	7 624	7 500	14 826	7 438	7 388	298	186	112
Говьсүмбэр	2 472	1 271	1 201	2 419	1 236	1 183	53	35	18

ХҮСНЭГТ 15. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ,
ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ТӨРӨЛ, ХЭЛБЭРЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Төрөлхийн					
		Харааны	Ярианы	Сонсголын	Хөдөлгөөний	Сэтгэцийн	Бусад
БҮГД	108 071	5 131	4 338	4 875	8 274	10 864	3 283
Архангай	3 720	235	204	201	338	488	157
Баян-Өлгий	3 856	162	185	131	596	367	149
Баянхонгор	3 696	226	143	159	315	493	132
Булган	2 318	139	110	132	161	298	78
Говь-Алтай	2 528	110	105	117	191	259	101
Дорноговь	2 560	128	110	100	181	247	80
Дорнод	4 082	219	157	216	265	519	118
Дундговь	1 881	124	90	74	173	308	67
Завхан	2 939	139	142	135	267	313	82
Өвөрхангай	4 604	233	241	231	420	480	152
Өмнөговь	2 183	151	76	119	160	225	62
Сүхбаатар	3 057	249	174	184	199	310	89
Сэлэнгэ	4 711	186	150	188	289	556	117
Төв	3 825	198	142	169	274	552	90
Увс	3 358	208	236	165	303	360	131
Ховд	2 896	148	185	152	270	279	107
Хөвсгөл	6 553	486	292	333	544	858	181
Хэнтий	4 136	265	145	177	261	466	112
Дархан-Уул	3 738	116	91	130	234	267	96
Улаанбаатар	37 404	1 265	1 234	1 608	2 536	2 868	1 078
Орхон	3 516	119	109	121	264	292	87
Говьсүмбэр	510	25	17	33	33	59	17

Хүснэгт 15-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Олдмол					
	Харааны	Ярианы	Сонсголын	Хөдөлгөөний	Сэтгэцийн	Бусад
БҮГД	11 500	1 661	7 758	22 991	10 034	17 362
Архангай	356	51	205	740	318	427
Баян-Өлгий	241	29	120	648	270	958
Баянхонгор	366	62	218	832	390	360
Булган	263	32	159	512	178	256
Говь-Алтай	328	31	175	499	205	407
Дорноговь	288	44	193	665	168	356
Дорнод	469	46	291	752	371	659
Дундговь	177	14	105	334	171	244
Завхан	269	32	171	593	313	483
Өвөрхангай	446	70	318	1 036	355	622
Өмнөговь	259	34	140	522	138	297
Сүхбаатар	378	35	249	687	186	317
Сэлэнгэ	526	61	355	1 066	497	720
Төв	443	62	357	738	382	418
Увс	410	60	204	622	219	440
Ховд	302	60	240	614	208	331
Хөвсгөл	771	97	431	1 212	559	789
Хэнтий	471	54	294	833	285	773
Дархан-Уул	387	66	270	738	308	1 035
Улаанбаатар	4 000	657	2 973	8 319	4 113	6 753
Орхон	293	57	258	913	342	661
Говьсүмбэр	57	7	32	116	58	56

ХҮСНЭГТ 16. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО,
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлгээр						
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
БҮГД	108 071	1 957	3 068	4 436	6 390	7 933	8 833	8 988
Архангай	3 720	53	100	193	256	271	290	363
Баян-Өлгий	3 856	50	135	148	224	224	273	327
Баянхонгор	3 696	77	114	186	250	289	355	343
Булган	2 318	34	70	116	122	164	172	184
Говь-Алтай	2 528	33	95	115	140	205	203	214
Дорноговь	2 560	62	80	112	160	184	202	211
Дорнод	4 082	72	101	126	253	280	428	363
Дундговь	1 881	44	59	85	115	133	169	183
Завхан	2 939	36	78	110	162	159	262	294
Өвөрхангай	4 604	73	147	255	271	294	390	356
Өмнөговь	2 183	34	81	95	118	167	186	188
Сүхбаатар	3 057	47	59	153	197	230	250	318
Сэлэнгэ	4 711	65	114	190	248	359	370	387
Төв	3 825	72	107	137	207	272	332	344
Увс	3 358	67	134	209	254	214	300	253
Ховд	2 896	46	90	165	190	239	185	247
Хөвсгөл	6 553	89	217	359	490	449	525	500
Хэнтий	4 136	73	132	172	268	254	318	334
Дархан-Уул	3 738	75	90	122	186	248	252	256
Улаанбаатар	37 404	792	961	1 244	2 069	3 031	3 055	3 006
Орхон	3 516	56	90	125	176	239	265	281
Говьсүмбэр	510	7	14	19	34	28	51	36

Хүснэгт 16-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Насны бүлгээр							
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
БҮГД	10 250	11 596	13 551	11 788	6 756	3 223	2 690	6 612
Архангай	351	370	420	364	254	117	105	213
Баян-Өлгий	425	436	550	444	237	101	94	188
Баянхонгор	355	394	416	338	182	106	93	198
Булган	229	276	292	258	156	63	36	146
Говь-Алтай	233	294	275	252	138	66	90	175
Дорноговь	219	216	286	261	194	87	79	207
Дорнод	407	468	564	432	250	83	61	194
Дундговь	183	217	212	167	93	43	36	142
Завхан	305	387	333	355	187	74	74	123
Өвөрхангай	422	474	569	446	278	147	132	350
Өмнөговь	189	227	282	178	115	53	55	215
Сүхбаатар	263	306	377	292	177	84	73	231
Сэлэнгэ	484	573	632	528	318	137	102	204
Төв	383	385	454	408	238	140	108	238
Увс	279	369	399	318	167	109	95	191
Ховд	285	291	309	283	157	89	80	240
Хөвсгөл	599	692	793	673	344	177	186	460
Хэнтий	340	457	529	462	246	130	109	312
Дархан-Уул	340	423	511	512	257	132	104	230
Улаанбаатар	3 570	3 826	4 720	4 319	2 508	1 197	898	2 208
Орхон	339	450	557	437	238	74	69	120
Говьсүмбэр	50	65	71	61	22	14	11	27

ХҮСНЭГТ 17. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ХЭЛБЭРЭЭР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Бүгд	Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр					Бусад
		Харааны	Ярианы	Сонсголын	Хөдөлгөөний	Сэтгэцийн	
БҮГД	108 071	16 631	5 999	12 633	31 265	20 898	20 645
0-4	1 957	366	185	79	742	231	354
5-9	3 068	601	480	204	895	481	407
10-14	4 436	905	560	487	1 066	889	529
15-19	6 390	1 100	648	769	1 507	1 669	697
20-24	7 933	1 169	597	1 075	2 019	2 056	1 017
25-29	8 833	1 309	666	1 089	2 295	2 306	1 168
30-34	8 988	1 231	529	1 089	2 418	2 370	1 351
35-39	10 250	1 373	597	1 278	2 765	2 439	1 798
40-44	11 596	1 451	469	1 387	3 139	2 565	2 585
45-49	13 551	1 628	346	1 549	3 761	2 475	3 792
50-54	11 788	1 478	295	1 122	3 541	1 755	3 597
55-59	6 756	981	191	672	2 257	874	1 781
60-64	3 223	588	131	391	1 246	312	555
65-69	2 690	556	116	347	1 119	185	367
70+	6 612	1 895	189	1 095	2 495	291	647
ЭРЭГТЭЙ-БҮГД							
ЭРЭГТЭЙ-БҮГД	59 662	9 446	3 378	6 943	17 681	10 858	11 356
0-4	1 052	179	109	49	378	145	192
5-9	1 685	301	282	114	463	282	243
10-14	2 438	471	333	270	577	503	284
15-19	3 539	585	369	440	822	926	397
20-24	4 625	678	350	657	1 214	1 137	589
25-29	5 030	755	380	621	1 390	1 229	655
30-34	5 051	715	285	576	1 502	1 243	730
35-39	5 611	825	328	639	1 713	1 209	897
40-44	6 189	895	266	692	1 866	1 187	1 283
45-49	7 014	994	191	780	2 195	1 110	1 744
50-54	6 741	931	150	649	2 105	901	2 005
55-59	4 747	684	120	437	1 469	601	1 436
60-64	1 799	331	70	245	606	164	383
65-69	1 398	284	66	216	516	95	221
70+	2 743	818	79	558	865	126	297
ЭМЭГТЭЙ-БҮГД							
ЭМЭГТЭЙ-БҮГД	48 409	7 185	2 621	5 690	13 584	10 040	9 289
0-4	905	187	76	30	364	86	162
5-9	1 383	300	198	90	432	199	164
10-14	1 998	434	227	217	489	386	245
15-19	2 851	515	279	329	685	743	300
20-24	3 308	491	247	418	805	919	428
25-29	3 803	554	286	468	905	1 077	513
30-34	3 937	516	244	513	916	1 127	621
35-39	4 639	548	269	639	1 052	1 230	901
40-44	5 407	556	203	695	1 273	1 378	1 302
45-49	6 537	634	155	769	1 566	1 365	2 048
50-54	5 047	547	145	473	1 436	854	1 592
55-59	2 009	297	71	235	788	273	345
60-64	1 424	257	61	146	640	148	172
65-69	1 292	272	50	131	603	90	146
70+	3 869	1 077	110	537	1 630	165	350

ХҮСНЭГТ 18. ЗУРГАА, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ
ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролын төвшин						
		Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дээд
БҮГД	105 586	25 166	17 494	19 162	25 821	3 646	6 362	7 935
Архангай	3 650	1 267	807	632	593	91	142	118
Баян-Өлгий	3 780	1 061	885	699	632	189	195	119
Баянхонгор	3 612	1 120	745	767	641	114	113	112
Булган	2 273	641	425	475	417	87	126	102
Говь-Алтай	2 482	758	557	454	399	109	97	108
Дорноговь	2 492	661	489	554	454	78	118	138
Дорнод	3 992	962	622	987	890	126	224	181
Дундговь	1 828	701	361	371	230	38	72	55
Завхан	2 891	921	519	591	542	103	123	92
Өвөрхангай	4 505	1 418	1 217	808	659	126	138	139
Өмнөговь	2 137	620	474	446	312	63	106	116
Сүхбаатар	2 996	1 076	634	579	350	123	119	115
Сэлэнгэ	4 631	991	717	968	1 162	243	308	242
Төв	3 736	1 100	691	784	652	182	169	158
Увс	3 270	1 285	601	574	427	134	131	118
Ховд	2 834	947	546	482	523	104	112	120
Хөвсгөл	6 436	2 021	1 630	1 186	1 011	167	229	192
Хэнтий	4 036	1 126	770	974	666	157	159	184
Дархан-Уул	3 653	586	458	659	1 156	156	338	300
Улаанбаатар	36 406	5 210	3 889	5 403	12 849	1 121	3 025	4 909
Орхон	3 446	572	369	633	1 158	129	292	293
Говьсүмбэр	500	122	88	136	98	6	26	24

ХҮСНЭГТ 19. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ГЭРЛЭЛТИЙН БАЙДЛААР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Гэрлэлтийн байдал					
		Огт гэр бүл болоогүй	Батлуулсан гэр бүлтэй	Батлуулаагүй гэр бүлтэй	Тусгаар- ласан	Цуцалсан	Бэлбэсэн
БҮГД	98 610	32 806	44 664	7 320	1 925	2 914	8 981
Архангай	3 374	1 214	1 573	112	34	78	363
Баян-Өлгий	3 523	798	2 281	30	8	43	363
Баянхонгор	3 319	1 243	1 499	162	45	64	306
Булган	2 098	734	997	110	39	57	161
Говь-Алтай	2 285	857	1 092	56	28	39	213
Дорноговь	2 306	791	956	215	51	54	239
Дорнод	3 783	1 335	1 650	363	69	109	257
Дундговь	1 693	661	751	144	24	21	92
Завхан	2 715	950	1 391	107	19	39	209
Өвөрхангай	4 129	1 423	1 942	219	45	83	417
Өмнөговь	1 973	685	780	241	57	53	157
Сүхбаатар	2 798	1 023	1 266	134	40	41	294
Сэлэнгэ	4 342	1 292	2 022	417	110	111	390
Төв	3 509	1 194	1 544	294	93	86	298
Увс	2 948	1 060	1 455	57	15	41	320
Ховд	2 595	925	1 270	60	20	43	277
Хөвсгөл	5 888	2 174	2 579	234	95	189	617
Хэнтий	3 759	1 146	1 729	345	106	105	328
Дархан-Уул	3 451	920	1 737	265	71	125	333
Улаанбаатар	34 407	11 354	14 352	3 445	840	1 379	3 037
Орхон	3 245	876	1 594	264	98	139	274
Говьсүмбэр	470	151	204	46	18	15	36

ХҮСНЭГТ 20. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ
ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДЛААР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Ажил эрхэлдэг	Ажил эрхэлдэггүй	Ажил эрхлэлтийн байдал	
				Цалин хөлстэй ажиллагч	Ажил олгогч
БҮГД	98 610	19 657	78 953	7 016	321
Архангай	3 374	907	2 467	119	26
Баян-Өлгий	3 523	619	2 904	111	2
Баянхонгор	3 319	981	2 338	141	4
Булган	2 098	621	1 477	156	11
Говь-Алтай	2 285	721	1 564	165	7
Дорноговь	2 306	568	1 738	217	9
Дорнод	3 783	685	3 098	240	12
Дундговь	1 693	439	1 254	85	2
Завхан	2 715	656	2 059	129	3
Өвөрхангай	4 129	977	3 152	180	3
Өмнөговь	1 973	650	1 323	283	4
Сүхбаатар	2 798	864	1 934	178	9
Сэлэнгэ	4 342	939	3 403	372	20
Төв	3 509	882	2 627	264	16
Увс	2 948	720	2 228	148	2
Ховд	2 595	528	2 067	117	4
Хөвсгөл	5 888	1 390	4 498	233	10
Хэнтий	3 759	910	2 849	264	7
Дархан-Уул	3 451	553	2 898	268	25
Улаанбаатар	34 407	4 523	29 884	3 067	129
Орхон	3 245	443	2 802	238	12
Говьсүмбэр	470	81	389	41	4

Хүснэгт 20-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Ажил эрхлэлтийн байдал			
	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад
БҮГД	8 193	66	3 949	112
Архангай	468	3	288	3
Баян-Өлгий	330	-	173	3
Баянхонгор	529	1	303	3
Булган	282	2	167	3
Говь-Алтай	358	1	186	4
Дорноговь	227	2	113	-
Дорнод	260	3	165	5
Дундговь	215	-	135	2
Завхан	320	2	198	4
Өвөрхангай	516	9	263	6
Өмнөговь	239	-	124	-
Сүхбаатар	411	3	260	3
Сэлэнгэ	382	-	157	8
Төв	386	2	211	3
Увс	383	4	179	4
Ховд	256	4	145	2
Хөвсгөл	674	9	457	7
Хэнтий	399	4	232	4
Дархан-Уул	205	1	51	3
Улаанбаатар	1 193	14	78	42
Орхон	136	1	53	3
Говьсүмбэр	24	1	11	-

ХҮСНЭГТ 21. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

БҮГД

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам				Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам					
	Бүгд	Ажил эрхэлдэг	Ажилгүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
БҮГД	1 905 969	911 664	164 116	300 494	121 519	191 907	55 888	108 403	3 283	48 695
15-19	257 645	25 631	11 492	204 876	5 492	-	2 875	3 660	265	3 354
20-24	292 183	122 892	38 372	82 682	16 861	-	4 166	18 809	387	8 014
25-29	247 983	155 480	30 751	8 578	16 842	-	5 143	22 805	433	7 951
30-34	222 522	145 101	25 980	2 811	16 710	-	5 429	19 015	432	7 044
35-39	202 383	135 112	21 946	1 138	16 823	1	6 317	14 317	474	6 255
40-44	179 267	120 791	17 306	262	17 273	52	7 904	9 984	433	5 262
45-49	158 756	102 704	11 981	129	16 626	2 278	9 769	9 917	392	4 960
50-54	122 082	66 417	5 053	18	11 086	18 785	8 629	7 917	310	3 867
55-59	71 989	24 974	1 175	-	3 631	34 431	4 286	1 706	148	1 638
60-64	49 453	7 328	44	-	148	40 802	712	195	7	217
65-70	38 232	3 201	10	-	16	34 584	301	50	2	68
70-74	29 332	1 387	4	-	4	27 712	177	12	-	36
75-79	18 617	505	1	-	5	17 964	118	9	-	15
80+	15 525	141	1	-	2	15 298	62	7	-	14

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 21-ийн үргэлжлэл

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам			Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам						
	Бүгд	Ажил эрхэлдэг	Ажилгүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
БҮГД	937 271	495 101	95 031	136 696	71 856	65 745	31 256	12 122	2 321	27 143
15-19	130 560	18 684	7 193	96 350	3 534	-	1 651	864	176	2 108
20-24	147 472	72 729	21 633	35 755	9 628	-	2 391	1 210	256	3 870
25-29	124 490	86 026	17 067	3 192	9 670	-	2 853	1 450	289	3 943
30-34	111 976	77 811	14 780	860	9 835	-	2 956	1 599	310	3 825
35-39	100 819	69 240	12 717	370	9 775	-	3 303	1 471	342	3 601
40-44	88 273	59 905	9 847	99	9 594	41	4 022	1 368	309	3 088
45-49	77 475	50 628	7 079	59	9 025	1 401	4 820	1 417	270	2 776
50-54	58 009	34 768	3 597	11	7 261	3 444	4 897	1 542	223	2 266
55-59	33 384	16 852	1 073	-	3 396	5 879	3 543	1 092	138	1 411
60-64	22 106	4 857	33	-	126	16 341	484	86	6	173
65-70	17 262	2 199	7	-	9	14 813	166	16	2	50
70-74	13 081	974	3	-	2	11 974	101	5	-	22
75-79	7 252	344	1	-	1	6 847	50	2	-	7
80+	5 112	84	1	-	-	5 005	19	-	-	3

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 21-ийн үргэлжлэл

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам					Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам				
	Бүгд	Ажил эрхэлдэг	Ажилгүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
БҮГД	968 698	416 563	69 085	163 798	49 663	126 162	24 632	96 281	962	21 552
15-19	127 085	6 947	4 299	108 526	1 958	-	1 224	2 796	89	1 246
20-24	144 711	50 163	16 739	46 927	7 233	-	1 775	17 599	131	4 144
25-29	123 493	69 454	13 684	5 386	7 172	-	2 290	21 355	144	4 008
30-34	110 546	67 290	11 200	1 951	6 875	-	2 473	17 416	122	3 219
35-39	101 564	65 872	9 229	768	7 048	1	3 014	12 846	132	2 654
40-44	90 994	60 886	7 459	163	7 679	11	3 882	8 616	124	2 174
45-49	81 281	52 076	4 902	70	7 601	877	4 949	8 500	122	2 184
50-54	64 073	31 649	1 456	7	3 825	15 341	3 732	6 375	87	1 601
55-59	38 605	8 122	102	-	235	28 552	743	614	10	227
60-64	27 347	2 471	11	-	22	24 461	228	109	1	44
65-70	20 970	1 002	3	-	7	19 771	135	34	-	18
70-74	16 251	413	1	-	2	15 738	76	7	-	14
75-79	11 365	161	-	-	4	11 117	68	7	-	8
80+	10 413	57	-	-	2	10 293	43	7	-	11

ХҮСНЭГТ 21А. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, ХОТ, ХӨДӨӨ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

ХОТ

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам			Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам						
	Бүгд	Ажил эрхэлдэг	Ажилгүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
БҮГД	1 331 679	581 329	114 571	252 654	86 286	135 364	38 984	82 191	2 522	37 778
15-19	188 334	10 905	7 106	161 003	3 130	-	1 586	2 302	178	2 124
20-24	221 784	80 659	26 570	79 395	11 201	-	2 697	14 809	297	6 156
25-29	171 685	102 324	21 652	8 180	11 500	-	3 481	17 957	316	6 275
30-34	149 461	92 876	18 313	2 661	11 586	-	3 698	14 479	322	5 526
35-39	136 034	86 784	15 542	1 037	12 041	1	4 492	10 790	394	4 953
40-44	120 105	77 508	12 172	243	12 778	37	5 633	7 213	347	4 174
45-49	108 736	66 961	8 565	119	12 635	1 936	7 098	7 157	306	3 959
50-54	83 084	42 055	3 691	16	8 511	13 244	6 282	5 982	241	3 062
55-59	49 342	14 863	912	-	2 769	25 023	3 097	1 296	116	1 266
60-64	34 724	4 090	36	-	115	29 650	514	143	3	173
65-70	26 004	1 523	9	-	13	24 175	190	39	2	53
70-74	19 556	559	1	-	3	18 846	106	11	-	30
75-79	12 384	179	1	-	3	12 106	74	7	-	14
80+	10 446	43	1	-	1	10 346	36	6	-	13

ХӨДӨӨ

Хүснэгт 21А-ын үргэлжлэл

Насны бүлэг	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам			Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам						
	Бүгд	Ажил эрхэлдэг	Ажилгүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
БҮГД	574 290	330 335	49 545	47 840	35 233	56 543	16 904	26 212	761	10 917
15-19	69 311	14 726	4 386	43 873	2 362	-	1 289	1 358	87	1 230
20-24	70 399	42 233	11 802	3 287	5 660	-	1 469	4 000	90	1 858
25-29	76 298	53 156	9 099	398	5 342	-	1 662	4 848	117	1 676
30-34	73 061	52 225	7 667	150	5 124	-	1 731	4 536	110	1 518
35-39	66 349	48 328	6 404	101	4 782	-	1 825	3 527	80	1 302
40-44	59 162	43 283	5 134	19	4 495	15	2 271	2 771	86	1 088
45-49	50 020	35 743	3 416	10	3 991	342	2 671	2 760	86	1 001
50-54	38 998	24 362	1 362	2	2 575	5 541	2 347	1 935	69	805
55-59	22 647	10 111	263	-	862	9 408	1 189	410	32	372
60-64	14 729	3 238	8	-	33	11 152	198	52	4	44
65-70	12 228	1 678	1	-	3	10 409	111	11	-	15
70-74	9 776	828	3	-	1	8 866	71	1	-	6
75-79	6 233	326	-	-	2	5 858	44	2	-	1
80+	5 079	98	-	-	1	4 952	26	1	-	1

ХҮСНЭГТ 22. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам		Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам		
		Ажил эрхэлдэг	Ажилгүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт
БҮГД	1 905 969	911 664	164 116	300 494	121 519	191 907
Архангай	57 668	31 518	5 323	7 015	3 087	6 020
Баян-Өлгий	53 720	22 549	6 558	7 951	4 073	5 602
Баянхонгор	51 541	28 742	4 845	5 170	3 857	4 863
Булган	37 370	20 632	3 782	3 325	2 056	4 206
Говь-Алтай	36 397	20 495	2 206	4 559	3 438	3 212
Дорноговь	40 811	22 211	3 876	4 337	2 209	3 538
Дорнод	48 987	20 384	5 714	5 528	5 043	5 505
Дундговь	26 427	14 770	2 623	2 640	1 048	3 189
Завхан	44 045	20 905	5 013	5 135	3 587	4 977
Өвөрхангай	68 444	34 308	8 170	7 055	4 348	7 473
Өмнөговь	45 222	29 652	4 142	2 952	1 683	3 480
Сүхбаатар	36 068	19 696	3 256	3 059	2 849	3 642
Сэлэнгэ	67 803	31 560	7 541	7 318	5 564	7 383
Төв	59 667	30 833	5 144	6 437	3 547	6 780
Увс	46 976	24 323	4 061	6 238	3 968	4 628
Ховд	49 965	22 531	5 378	8 230	3 958	5 074
Хөвсгөл	78 801	38 827	8 550	7 640	6 293	8 271
Хэнтий	44 962	22 115	4 703	4 298	3 530	4 538
Дархан-Уул	66 624	29 100	5 888	13 324	4 094	7 217
Улаанбаатар	871 860	391 523	60 732	177 974	47 215	85 279
Орхон	63 516	30 247	5 650	9 165	5 658	6 121
Говьсүмбэр	9 095	4 743	961	1 144	414	909

Хүснэгт 22-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам			
	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
БҮГД	55 888	108 403	3 283	48 695
Архангай	1 612	2 020	89	984
Баян-Өлгий	2 099	3 849	106	933
Баянхонгор	1 566	1 852	56	590
Булган	1 033	1 392	46	898
Говь-Алтай	938	1 055	39	455
Дорноговь	1 119	2 069	120	1 332
Дорнод	2 188	2 893	153	1 579
Дундговь	839	715	31	572
Завхан	1 447	2 030	55	896
Өвөрхангай	1 932	3 517	96	1 545
Өмнөговь	741	1 592	87	893
Сүхбаатар	1 216	1 142	60	1 148
Сэлэнгэ	2 436	4 227	86	1 688
Төв	1 750	3 359	73	1 744
Увс	1 419	1 546	65	728
Ховд	1 390	2 526	110	768
Хөвсгөл	3 043	4 092	120	1 965
Хэнтий	1 789	2 354	89	1 546
Дархан-Уул	2 084	3 844	84	989
Улаанбаатар	22 636	58 050	1 598	26 853
Орхон	2 301	3 816	105	453
Говьсүмбэр	310	463	15	136

ХҮСНЭГТ 22А. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, ХҮЙС, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам				Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам				
		Ажил эрхэлдэг	Ажил-гүйчүүд	Сургуульд сурдаг	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад
ЭРЭГТЭЙ - БҮГД	937 271	495 101	95 031	136 696	71 856	65 745	31 256	12 122	2 321	27 143
Архангай	28 594	16 756	3 111	2 704	1 880	2 129	929	376	68	641
Баян-Өлгий	26 764	12 958	3 761	3 669	2 383	2 131	1 047	162	65	588
Баянхонгор	25 774	15 113	2 798	2 389	2 316	1 621	876	203	45	413
Булган	19 280	11 297	2 142	1 636	1 241	1 550	596	221	34	563
Говь-Алтай	18 038	11 074	1 326	1 853	1 960	933	517	53	30	292
Дорноговь	20 703	12 656	2 095	1 845	1 256	1 122	683	229	81	736
Дорнод	24 646	11 249	3 406	2 422	2 992	1 816	1 242	454	112	953
Дундговь	13 358	7 819	1 509	1 255	643	1 157	465	119	21	370
Завхан	21 894	11 306	2 779	2 433	2 092	1 641	767	260	37	579
Өвөрхангай	33 974	18 436	4 619	3 204	2 596	2 542	1 089	452	72	964
Өмнөговь	26 931	19 507	2 554	1 439	1 061	1 157	423	198	65	527
Сүхбаатар	18 392	11 095	1 713	1 435	1 616	1 071	688	119	45	610
Сэлэнгэ	34 521	17 487	4 436	3 593	3 311	2 607	1 371	663	64	989
Төв	31 306	17 540	3 109	3 109	2 244	2 487	1 010	555	56	1 196
Увс	23 645	13 459	2 174	2 875	2 270	1 433	795	124	41	474
Ховд	24 624	12 307	3 162	3 560	2 467	1 603	764	199	75	487
Хөвсгөл	39 087	20 774	4 926	3 497	3 821	2 616	1 603	500	92	1 258
Хэнтий	22 897	12 164	2 679	2 102	2 114	1 458	1 043	319	62	956
Дархан-Уул	32 395	15 749	3 359	6 201	2 333	2 552	1 219	327	59	596
Улаанбаатар	414 935	207 521	35 687	80 417	27 924	29 671	12 685	6 335	1 126	13 569
Орхон	30 815	16 210	3 147	4 402	3 102	2 127	1 264	211	61	291
Говьсүмбэр	4 698	2 624	539	656	234	321	180	43	10	91
ЭМЭГТЭЙ - БҮГД	968 698	416 563	69 085	163 798	49 663	126 162	24 632	96 281	962	21 552
Архангай	29 074	14 762	2 212	4 311	1 207	3 891	683	1 644	21	343
Баян-Өлгий	26 956	9 591	2 797	4 282	1 690	3 471	1 052	3 687	41	345
Баянхонгор	25 767	13 629	2 047	2 781	1 541	3 242	690	1 649	11	177
Булган	18 090	9 335	1 640	1 689	815	2 656	437	1 171	12	335
Говь-Алтай	18 359	9 421	880	2 706	1 478	2 279	421	1 002	9	163
Дорноговь	20 108	9 555	1 781	2 492	953	2 416	436	1 840	39	596
Дорнод	24 341	9 135	2 308	3 106	2 051	3 689	946	2 439	41	626
Дундговь	13 069	6 951	1 114	1 385	405	2 032	374	596	10	202
Завхан	22 151	9 599	2 234	2 702	1 495	3 336	680	1 770	18	317
Өвөрхангай	34 470	15 872	3 551	3 851	1 752	4 931	843	3 065	24	581
Өмнөговь	18 291	10 145	1 588	1 513	622	2 323	318	1 394	22	366
Сүхбаатар	17 676	8 601	1 543	1 624	1 233	2 571	528	1 023	15	538
Сэлэнгэ	33 282	14 073	3 105	3 725	2 253	4 776	1 065	3 564	22	699
Төв	28 361	13 293	2 035	3 328	1 303	4 293	740	2 804	17	548
Увс	23 331	10 864	1 887	3 363	1 698	3 195	624	1 422	24	254
Ховд	25 341	10 224	2 216	4 670	1 491	3 471	626	2 327	35	281
Хөвсгөл	39 714	18 053	3 624	4 143	2 472	5 655	1 440	3 592	28	707
Хэнтий	22 065	9 951	2 024	2 196	1 416	3 080	746	2 035	27	590
Дархан-Уул	34 229	13 351	2 529	7 123	1 761	4 665	865	3 517	25	393
Улаанбаатар	456 925	184 002	25 045	97 557	19 291	55 608	9 951	51 715	472	13 284
Орхон	32 701	14 037	2 503	4 763	2 556	3 994	1 037	3 605	44	162
Говьсүмбэр	4 397	2 119	422	488	180	588	130	420	5	45

ХҮСНЭГТ 23. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН АНГИЛАЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Ажил, мэргэжлийн ангилал	Бүгд			Хот		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	911 664	495 101	416 563	581 329	306 728	274 601
Менежер	72 187	41 090	31 097	62 046	34 861	27 185
Мэргэжилтэн	153 919	53 224	100 695	127 016	45 123	81 893
Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	40 454	15 405	25 049	33 079	12 737	20 342
Контор, үйлчилгээний ажилтан	23 725	6 657	17 068	19 790	5 265	14 525
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	134 236	53 308	80 928	120 078	48 730	71 348
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	236 308	135 595	100 713	21 026	12 535	8 491
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	85 047	63 209	21 838	74 309	54 393	19 916
Суурин төхөөрөг, машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	79 717	73 970	5 747	63 636	58 743	4 893
Энгийн ажил мэргэжил	68 650	36 652	31 998	49 691	24 754	24 937
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	17 421	15 991	1 430	10 658	9 587	1 071

Хүснэгт 23-ын үргэлжлэл

Ажил, мэргэжлийн ангилал	Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	330 335	188 373	141 962
Менежер	10 141	6 229	3 912
Мэргэжилтэн	26 903	8 101	18 802
Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	7 375	2 668	4 707
Контор, үйлчилгээний ажилтан	3 935	1 392	2 543
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	14 158	4 578	9 580
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	215 282	123 060	92 222
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	10 738	8 816	1 922
Суурин төхөөрөг, машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	16 081	15 227	854
Энгийн ажил мэргэжил	18 959	11 898	7 061
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	6 763	6 404	359

ХҮСНЭГТ 24. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАРЫН АНГИЛАЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал	Ажил эрхэлдэг хүн ам								
	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	911 664	495 101	416 563	581 329	306 728	274 601	330 335	188 373	141 962
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт, ан агнуур	241 017	139 428	101 589	23 492	14 288	9 204	217 525	125 140	92 385
Уул уурхай, олборлолт	48 897	39 223	9 674	32 916	26 291	6 625	15 981	12 932	3 049
Боловсруулах үйлдвэрлэл	63 391	33 586	29 805	57 704	30 331	27 373	5 687	3 255	2 432
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	14 257	10 770	3 487	12 220	9 064	3 156	2 037	1 706	331
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	6 451	3 794	2 657	5 875	3 409	2 466	576	385	191
Барилга	58 517	46 704	11 813	51 217	40 140	11 077	7 300	6 564	736
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	117 040	51 077	65 963	106 898	47 117	59 781	10 142	3 960	6 182
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	52 681	42 059	10 622	45 930	36 348	9 582	6 751	5 711	1 040
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	28 446	6 315	22 131	25 831	5 792	20 039	2 615	523	2 092
Мэдээлэл, холбоо	13 646	7 206	6 440	12 976	6 798	6 178	670	408	262
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	15 841	6 083	9 758	13 317	5 255	8 062	2 524	828	1 696
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	7 689	3 390	4 299	7 644	3 362	4 282	45	28	17
Мэргэжлийн, шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	10 498	5 142	5 356	8 664	4 253	4 411	1 834	889	945
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	12 276	8 779	3 497	10 587	7 794	2 793	1 689	985	704
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	74 581	49 269	25 312	54 132	34 385	19 747	20 449	14 884	5 565
Боловсрол	79 552	21 318	58 234	56 263	14 730	41 533	23 289	6 588	16 701
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	35 710	6 981	28 729	27 301	4 822	22 479	8 409	2 159	6 250
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	8 463	4 628	3 835	7 377	4 118	3 259	1 086	510	576
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	19 285	8 092	11 193	17 876	7 293	10 583	1 409	799	610
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа, өрхийн өөрийн хэрэглээнд зориулан үйлдвэрлэсэн хэмжээг нь тодорхойлох боломжгүй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ	683	182	501	634	169	465	49	13	36
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2 743	1 075	1 668	2 475	969	1 506	268	106	162

ХҮСНЭГТ 25. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛЭГ, АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДЛААР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Ажил эрхлэлтийн байдлаар						Бусад
	Бүгд	Цалин хөлстэй ажиллагч	Ажил олгогч	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	
БҮГД	911 664	512 628	23 005	252 715	1 854	117 764	3 698
15-19	25 631	13 037	39	2 700	30	9 439	386
20-24	122 892	81 211	758	20 675	177	19 406	665
25-29	155 480	94 164	2 268	38 096	226	20 184	542
30-34	145 101	77 567	3 283	44 475	279	19 023	474
35-39	135 112	69 847	4 286	43 882	265	16 367	465
40-44	120 791	64 661	4 121	38 378	286	12 928	417
45-49	102 704	57 993	3 640	30 429	267	10 052	323
50-54	66 417	36 886	2 626	19 962	193	6 532	218
55-59	24 974	12 894	1 172	8 479	77	2 234	118
60-64	7 328	3 004	480	2 862	31	903	48
65-69	3 201	956	218	1 572	14	411	30
70-74	1 387	305	81	801	6	186	8
75-79	505	87	25	314	2	74	3
80+	141	16	8	90	1	25	1
ЭРЭГТЭЙ - БҮГД	495 101	265 255	15 414	186 487	1 069	24 292	2 584
15-19	18 684	9 547	25	2 104	22	6 621	365
20-24	72 729	46 876	532	16 197	116	8 491	517
25-29	86 026	49 825	1 592	30 155	135	3 931	388
30-34	77 811	38 947	2 303	34 237	160	1 821	343
35-39	69 240	32 781	2 958	31 932	138	1 150	281
40-44	59 905	29 720	2 671	26 294	146	831	243
45-49	50 628	26 913	2 271	20 458	153	643	190
50-54	34 768	18 464	1 633	14 012	113	418	128
55-59	16 852	8 830	820	6 860	49	223	70
60-64	4 857	2 232	343	2 149	19	87	27
65-69	2 199	775	171	1 182	12	37	22
70-74	974	255	70	615	4	23	7
75-79	344	78	20	232	1	11	2
80+	84	12	5	60	1	5	1
ЭМЭГТЭЙ - БҮГД	416 563	247 373	7 591	66 228	785	93 472	1 114
15-19	6 947	3 490	14	596	8	2 818	21
20-24	50 163	34 335	226	4 478	61	10 915	148
25-29	69 454	44 339	676	7 941	91	16 253	154
30-34	67 290	38 620	980	10 238	119	17 202	131
35-39	65 872	37 066	1 328	11 950	127	15 217	184
40-44	60 886	34 941	1 450	12 084	140	12 097	174
45-49	52 076	31 080	1 369	9 971	114	9 409	133
50-54	31 649	18 422	993	5 950	80	6 114	90
55-59	8 122	4 064	352	1 619	28	2 011	48
60-64	2 471	772	137	713	12	816	21
65-69	1 002	181	47	390	2	374	8
70-74	413	50	11	186	2	163	1
75-79	161	9	5	82	1	63	1
80+	57	4	3	30	-	20	-

ХҮСНЭГТ 25А. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ
ХҮН АМЫН ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, НАСНЫ БҮЛЭГ, АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДЛААР,
2010 ОН

Насны бүлэг	Ажил эрхлэлтийн байдлаар						Бусад
	Бүгд	Цалин хөлстэй ажиллагч	Ажил олгогч	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	
ХОТ - БҮГД	581 329	412 619	20 148	130 541	1 029	14 606	2 386
15-19	10 905	8 799	33	1 318	14	599	142
20-24	80 659	66 302	661	11 638	96	1 543	419
25-29	102 324	77 987	2 009	19 746	135	2 080	367
30-34	92 876	64 034	2 919	23 071	169	2 376	307
35-39	86 784	55 944	3 752	24 138	149	2 488	313
40-44	77 508	50 186	3 648	21 073	146	2 174	281
45-49	66 961	45 468	3 233	16 232	141	1 658	229
50-54	42 055	29 565	2 300	8 953	109	970	158
55-59	14 863	10 575	985	2 798	38	371	96
60-64	4 090	2 536	389	910	20	195	40
65-69	1 523	850	162	388	7	93	23
70-74	559	274	44	192	3	38	8
75-79	179	84	11	64	1	17	2
80+	43	15	2	20	1	4	1
ХӨДӨӨ - БҮГД	330 335	100 009	2 857	122 174	825	103 158	1 312
15-19	14 726	4 238	6	1 382	16	8 840	244
20-24	42 233	14 909	97	9 037	81	17 863	246
25-29	53 156	16 177	259	18 350	91	18 104	175
30-34	52 225	13 533	364	21 404	110	16 647	167
35-39	48 328	13 903	534	19 744	116	13 879	152
40-44	43 283	14 475	473	17 305	140	10 754	136
45-49	35 743	12 525	407	14 197	126	8 394	94
50-54	24 362	7 321	326	11 009	84	5 562	60
55-59	10 111	2 319	187	5 681	39	1 863	22
60-64	3 238	468	91	1 952	11	708	8
65-69	1 678	106	56	1 184	7	318	7
70-74	828	31	37	609	3	148	-
75-79	326	3	14	250	1	57	1
80+	98	1	6	70	-	21	-

ХҮСНЭГТ 26. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд
БҮГД	911 664	32 154	879 510	3 078	26 446	236 782
Архангай	31 518	2 520	28 998	7	286	3 360
Баян-Өлгий	22 549	1 813	20 736	10	286	3 759
Баянхонгор	28 742	1 976	26 766	7	245	3 502
Булган	20 632	891	19 741	3	156	2 810
Говь-Алтай	20 495	1 373	19 122	13	414	2 993
Дорноговь	22 211	955	21 256	12	259	4 619
Дорнод	20 384	873	19 511	9	336	4 304
Дундговь	14 770	1 381	13 389	4	80	2 066
Завхан	20 905	1 668	19 237	10	308	3 670
Өвөрхангай	34 308	2 638	31 670	6	261	4 166
Өмнөговь	29 652	1 107	28 545	9	413	5 371
Сүхбаатар	19 696	2 511	17 185	3	163	2 572
Сэлэнгэ	31 560	679	30 881	9	269	6 256
Төв	30 833	1 338	29 495	7	249	4 384
Увс	24 323	2 265	22 058	9	337	3 642
Ховд	22 531	1 427	21 104	34	488	3 835
Хөвсгөл	38 827	3 009	35 818	1	288	4 715
Хэнтий	22 115	1 321	20 794	4	191	3 775
Дархан-Уул	29 100	344	28 756	54	723	8 254
Улаанбаатар	391 523	1 613	389 910	2 818	19 590	148 942
Орхон	30 247	322	29 925	47	1 014	8 606
Говьсүмбэр	4 743	130	4 613	2	90	1 181

Хүснэгт 26-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
БҮГД	67 599	33 061	286 093	147 803	78 648
Архангай	1 584	1 031	7 940	8 132	6 658
Баян-Өлгий	1 896	1 173	4 045	3 932	5 635
Баянхонгор	1 462	1 064	6 802	8 866	4 818
Булган	1 406	826	6 085	5 567	2 888
Говь-Алтай	1 324	1 030	4 660	5 193	3 495
Дорноговь	1 714	966	6 430	5 266	1 990
Дорнод	1 741	901	6 644	4 140	1 436
Дундговь	937	492	2 853	4 186	2 771
Завхан	1 496	841	5 059	4 675	3 178
Өвөрхангай	1 919	1 104	7 917	8 458	7 839
Өмнөговь	1 632	1 160	8 983	7 851	3 126
Сүхбаатар	1 149	1 077	3 783	5 328	3 110
Сэлэнгэ	2 737	1 766	11 879	6 014	1 951
Төв	2 297	1 687	8 852	8 359	3 660
Увс	1 693	1 339	5 164	5 593	4 281
Ховд	1 743	986	6 091	4 768	3 159
Хөвсгөл	2 205	1 233	10 492	8 706	8 178
Хэнтий	1 349	962	6 017	5 792	2 704
Дархан-Уул	3 213	1 279	10 868	3 468	897
Улаанбаатар	30 699	10 573	142 318	29 287	5 683
Орхон	2 994	1 403	11 573	3 395	893
Говьсүмбэр	409	168	1 638	827	298

ХҮСНЭГТ 26А. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			Дипломын болон бакалаврын дээд
			Бүгд	Доктор	Магистр	
ЭРЭГТЭЙ - БҮГД	495 101	21 998	473 103	1 761	10 946	103 557
Архангай	16 756	1 656	15 100	5	95	1 133
Баян-Өлгий	12 958	1 144	11 814	6	160	1 789
Баянхонгор	15 113	1 244	13 869	4	90	1 236
Булган	11 297	648	10 649	2	61	1 072
Говь-Алтай	11 074	915	10 159	10	153	1 241
Дорноговь	12 656	694	11 962	9	106	1 883
Дорнод	11 249	657	10 592	7	109	1 834
Дундговь	7 819	929	6 890	2	33	701
Завхан	11 306	1 107	10 199	5	97	1 398
Өвөрхангай	18 436	1 790	16 646	2	92	1 468
Өмнөговь	19 507	774	18 733	5	235	3 013
Сүхбаатар	11 095	1 668	9 427	3	65	1 049
Сэлэнгэ	17 487	468	17 019	7	101	2 588
Төв	17 540	1 001	16 539	7	92	1 755
Увс	13 459	1 575	11 884	5	120	1 513
Ховд	12 307	974	11 333	22	187	1 586
Хөвсгөл	20 774	1 937	18 837	1	107	1 783
Хэнтий	12 164	969	11 195	3	68	1 497
Дархан-Уул	15 749	257	15 492	28	265	3 453
Улаанбаатар	207 521	1 262	206 259	1 591	8 267	67 250
Орхон	16 210	229	15 981	35	412	3 811
Говьсүмбэр	2 624	100	2 524	2	31	504

Хүснэгт 26А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
ЭРЭГТЭЙ - БҮГД	28 352	18 920	162 860	94 234	52 473
Архангай	545	517	3 885	4 694	4 226
Баян-Өлгий	733	758	2 426	2 406	3 536
Баянхонгор	472	489	3 376	5 244	2 958
Булган	452	416	3 097	3 523	2 026
Говь-Алтай	447	533	2 450	3 149	2 176
Дорноговь	705	578	3 790	3 482	1 409
Дорнод	735	554	3 647	2 666	1 040
Дундговь	299	256	1 361	2 367	1 871
Завхан	504	421	2 709	2 943	2 122
Өвөрхангай	602	554	3 913	4 963	5 052
Өмнөговь	823	666	6 274	5 541	2 176
Сүхбаатар	430	531	2 055	3 230	2 064
Сэлэнгэ	1 030	1 147	6 706	4 088	1 352
Төв	882	1 075	4 699	5 346	2 683
Увс	626	658	2 720	3 388	2 854
Ховд	726	564	3 292	2 883	2 073
Хөвсгөл	757	642	5 137	5 155	5 255
Хэнтий	476	499	3 088	3 605	1 959
Дархан-Уул	1 539	764	6 463	2 329	651
Улаанбаатар	14 124	6 362	84 028	20 435	4 202
Орхон	1 270	829	6 773	2 264	587
Говьсүмбэр	175	107	971	533	201

Хүснэгт 26А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд
ЭМЭГТЭЙ - БҮГД	416 563	10 156	406 407	1 317	15 500	133 225
Архангай	14 762	864	13 898	2	191	2 227
Баян-Өлгий	9 591	669	8 922	4	126	1 970
Баянхонгор	13 629	732	12 897	3	155	2 266
Булган	9 335	243	9 092	1	95	1 738
Говь-Алтай	9 421	458	8 963	3	261	1 752
Дорноговь	9 555	261	9 294	3	153	2 736
Дорнод	9 135	216	8 919	2	227	2 470
Дундговь	6 951	452	6 499	2	47	1 365
Завхан	9 599	561	9 038	5	211	2 272
Өвөрхангай	15 872	848	15 024	4	169	2 698
Өмнөговь	10 145	333	9 812	4	178	2 358
Сүхбаатар	8 601	843	7 758	0	98	1 523
Сэлэнгэ	14 073	211	13 862	2	168	3 668
Төв	13 293	337	12 956	0	157	2 629
Увс	10 864	690	10 174	4	217	2 129
Ховд	10 224	453	9 771	12	301	2 249
Хөвсгөл	18 053	1 072	16 981	0	181	2 932
Хэнтий	9 951	352	9 599	1	123	2 278
Дархан-Уул	13 351	87	13 264	26	458	4 801
Улаанбаатар	184 002	351	183 651	1 227	11 323	81 692
Орхон	14 037	93	13 944	12	602	4 795
Говьсүмбэр	2 119	30	2 089	-	59	677

Хүснэгт 26А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
ЭМЭГТЭЙ - БҮГД	39 247	14 141	123 233	53 569	26 175
Архангай	1 039	514	4 055	3 438	2 432
Баян-Өлгий	1 163	415	1 619	1 526	2 099
Баянхонгор	990	575	3 426	3 622	1 860
Булган	954	410	2 988	2 044	862
Говь-Алтай	877	497	2 210	2 044	1 319
Дорноговь	1 009	388	2 640	1 784	581
Дорнод	1 006	347	2 997	1 474	396
Дундговь	638	236	1 492	1 819	900
Завхан	992	420	2 350	1 732	1 056
Өвөрхангай	1 317	550	4 004	3 495	2 787
Өмнөговь	809	494	2 709	2 310	950
Сүхбаатар	719	546	1 728	2 098	1 046
Сэлэнгэ	1 707	619	5 173	1 926	599
Төв	1 415	612	4 153	3 013	977
Увс	1 067	681	2 444	2 205	1 427
Ховд	1 017	422	2 799	1 885	1 086
Хөвсгөл	1 448	591	5 355	3 551	2 923
Хэнтий	873	463	2 929	2 187	745
Дархан-Уул	1 674	515	4 405	1 139	246
Улаанбаатар	16 575	4 211	58 290	8 852	1 481
Орхон	1 724	574	4 800	1 131	306
Говьсүмбэр	234	61	667	294	97

ХҮСНЭГТ 27. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛГҮЙҮҮДИЙН ТОО,
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд
БҮГД	285 635	10 111	275 524	35	1 299	43 004
Архангай	8 410	533	7 877	-	14	832
Баян-Өлгий	10 631	694	9 937	1	23	1 504
Баянхонгор	8 702	446	8 256	-	9	777
Булган	5 838	155	5 683	-	11	583
Говь-Алтай	5 644	250	5 394	-	15	603
Дорноговь	6 085	217	5 868	-	9	729
Дорнод	10 757	620	10 137	-	15	801
Дундговь	3 671	300	3 371	-	7	303
Завхан	8 600	456	8 144	-	14	952
Өвөрхангай	12 518	1 000	11 518	-	11	948
Өмнөговь	5 825	272	5 553	-	13	673
Сүхбаатар	6 105	495	5 610	-	8	538
Сэлэнгэ	13 105	286	12 819	-	16	1 310
Төв	8 691	324	8 367	-	9	829
Увс	8 029	650	7 379	-	11	824
Ховд	9 336	605	8 731	-	30	1 158
Хөвсгөл	14 843	738	14 105	-	19	1 362
Хэнтий	8 233	477	7 756	-	11	732
Дархан-Уул	9 982	153	9 829	-	33	1 608
Улаанбаатар	107 947	1 201	106 746	33	975	23 786
Орхон	11 308	188	11 120	1	44	1 999
Говьсүмбэр	1 375	51	1 324	-	2	153

Хүснэгт 27-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
БҮГД	15 284	12 467	119 603	60 890	22 942
Архангай	305	303	3 324	1 946	1 153
Баян-Өлгий	655	675	3 301	2 008	1 770
Баянхонгор	241	439	3 200	2 597	993
Булган	248	291	2 482	1 555	513
Говь-Алтай	242	380	1 890	1 575	689
Дорноговь	343	303	2 283	1 762	439
Дорнод	495	598	3 989	3 328	911
Дундговь	170	215	939	1 170	567
Завхан	334	382	3 338	2 123	1 001
Өвөрхангай	400	454	3 956	3 489	2 260
Өмнөговь	241	316	1 968	1 741	601
Сүхбаатар	262	443	1 783	1 830	746
Сэлэнгэ	648	744	5 851	3 430	820
Төв	349	585	3 225	2 582	788
Увс	344	495	2 495	2 173	1 037
Ховд	440	413	3 686	1 936	1 068
Хөвсгөл	535	635	5 628	3 732	2 194
Хэнтий	245	482	2 600	2 750	936
Дархан-Уул	699	511	4 779	1 784	415
Улаанбаатар	7 395	3 298	52 920	14 925	3 414
Орхон	619	462	5 397	2 087	511
Говьсүмбэр	74	43	569	367	116

ХҮСНЭГТ 27А. АРВАН ТАВ, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ АЖИЛГҮЙЧҮҮДИЙН ТОО, ХҮЙС, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИНГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			Дипломын болон бакалаврын дээд
			Бүгд	Доктор	Магистр	
ЭРЭГТЭЙ - БҮГД	166 887	7 049	159 838	15	474	17 937
Архангай	4 991	363	4 628	-	5	301
Баян-Өлгий	6 144	469	5 675	-	10	682
Баянхонгор	5 114	308	4 806	-	3	305
Булган	3 383	104	3 279	-	4	230
Говь-Алтай	3 286	172	3 114	-	3	218
Дорноговь	3 351	144	3 207	-	3	249
Дорнод	6 398	441	5 957	-	2	317
Дундговь	2 152	203	1 949	-	4	136
Завхан	4 871	300	4 571	-	4	350
Өвөрхангай	7 215	664	6 551	-	2	315
Өмнөговь	3 615	194	3 421	-	3	290
Сүхбаатар	3 329	313	3 016	-	3	213
Сэлэнгэ	7 747	210	7 537	-	4	509
Төв	5 353	252	5 101	-	5	355
Увс	4 444	439	4 005	-	3	285
Ховд	5 629	432	5 197	-	8	428
Хөвсгөл	8 747	497	8 250	-	4	554
Хэнтий	4 793	338	4 455	-	5	289
Дархан-Уул	5 692	113	5 579	-	12	632
Улаанбаатар	63 611	912	62 699	14	373	10 499
Орхон	6 249	140	6 109	1	13	729
Говьсүмбэр	773	41	732	-	1	51

Хүснэгт 27А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
ЭРЭГТЭЙ - БҮГД	7 608	7 173	69 928	40 612	16 091
Архангай	154	165	1 928	1 299	776
Баян-Өлгий	290	413	1 889	1 262	1 129
Баянхонгор	119	234	1 811	1 666	668
Булган	111	149	1 359	1 046	380
Говь-Алтай	99	202	1 105	1 024	463
Дорноговь	156	145	1 181	1 140	333
Дорнод	230	359	2 219	2 183	647
Дундговь	84	104	491	725	405
Завхан	165	185	1 859	1 329	679
Өвөрхангай	199	230	2 126	2 184	1 495
Өмнөговь	126	182	1 194	1 204	422
Сүхбаатар	114	217	863	1 114	492
Сэлэнгэ	296	429	3 282	2 368	649
Төв	175	369	1 827	1 777	593
Увс	152	233	1 279	1 337	716
Ховд	216	262	2 240	1 291	752
Хөвсгөл	258	345	3 204	2 390	1 495
Хэнтий	125	262	1 349	1 751	674
Дархан-Уул	332	305	2 760	1 228	310
Улаанбаатар	3 906	2 105	32 579	10 671	2 552
Орхон	265	251	3 064	1 409	377
Говьсүмбэр	36	27	319	214	84

Хүснэгт 27А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Боловсролтой			
			Бүгд	Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд
ЭМЭГТЭЙ - БҮГД	118 748	3 062	115 686	20	825	25 067
Архангай	3 419	170	3 249	-	9	531
Баян-Өлгий	4 487	225	4 262	1	13	822
Баянхонгор	3 588	138	3 450	-	6	472
Булган	2 455	51	2 404	-	7	353
Говь-Алтай	2 358	78	2 280	-	12	385
Дорноговь	2 734	73	2 661	-	6	480
Дорнод	4 359	179	4 180	-	13	484
Дундговь	1 519	97	1 422	-	3	167
Завхан	3 729	156	3 573	-	10	602
Өвөрхангай	5 303	336	4 967	-	9	633
Өмнөговь	2 210	78	2 132	-	10	383
Сүхбаатар	2 776	182	2 594	-	5	325
Сэлэнгэ	5 358	76	5 282	-	12	801
Төв	3 338	72	3 266	-	4	474
Увс	3 585	211	3 374	-	8	539
Ховд	3 707	173	3 534	-	22	730
Хөвсгөл	6 096	241	5 855	-	15	808
Хэнтий	3 440	139	3 301	-	6	443
Дархан-Уул	4 290	40	4 250	-	21	976
Улаанбаатар	44 336	289	44 047	19	602	13 287
Орхон	5 059	48	5 011	-	31	1 270
Говьсүмбэр	602	10	592	-	1	102

Хүснэгт 27А-ын үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Боловсролтой				
	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага
ЭМЭГТЭЙ - БҮГД	7 676	5 294	49 675	20 278	6 851
Архангай	151	138	1 396	647	377
Баян-Өлгий	365	262	1 412	746	641
Баянхонгор	122	205	1 389	931	325
Булган	137	142	1 123	509	133
Говь-Алтай	143	178	785	551	226
Дорноговь	187	158	1 102	622	106
Дорнод	265	239	1 770	1 145	264
Дундговь	86	111	448	445	162
Завхан	169	197	1 479	794	322
Өвөрхангай	201	224	1 830	1 305	765
Өмнөговь	115	134	774	537	179
Сүхбаатар	148	226	920	716	254
Сэлэнгэ	352	315	2 569	1 062	171
Төв	174	216	1 398	805	195
Увс	192	262	1 216	836	321
Ховд	224	151	1 446	645	316
Хөвсгөл	277	290	2 424	1 342	699
Хэнтий	120	220	1 251	999	262
Дархан-Уул	367	206	2 019	556	105
Улаанбаатар	3 489	1 193	20 341	4 254	862
Орхон	354	211	2 333	678	134
Говьсүмбэр	38	16	250	153	32

ХҮСНЭГТ 28. ӨРХИЙН ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, АМ БҮЛИЙН ТОО,
ӨРХИЙН ХЭЛБЭРЭЭР, 2010 ОН

Ам бүлийн тоо	Бүгд	Өрхийн хэлбэрээр			
		Ганц бие	Ам бүлээрээ байгаа өрх	Нийлмэл ам бүлтэй өрх	Холимог ам бүлтэй өрх
БҮГД	2 553 753	75 917	1 594 314	815 639	67 883
1	75 917	75 917	-	-	-
2	229 284	-	183 904	41 604	3 776
3	497 619	-	398 304	91 041	8 274
4	686 932	-	517 192	156 800	12 940
5	519 665	-	309 655	195 135	14 875
6	300 510	-	127 116	159 636	13 758
7	130 207	-	40 810	83 741	5 656
8	61 544	-	12 680	44 760	4 104
9	26 469	-	3 339	21 231	1 899
10	13 380	-	950	11 130	1 300
11	5 819	-	242	5 104	473
12	3 108	-	96	2 712	300
13	1 417	-	26	1 157	234
14	1 036	-	-	896	140
15	345	-	-	240	105
16 +	501	-	-	452	49
ХОТ - БҮГД	1 734 761	47 246	960 251	674 653	52 611
1	47 246	47 246	-	-	-
2	153 414	-	119 460	31 200	2 754
3	340 776	-	262 350	72 033	6 393
4	464 484	-	325 436	129 116	9 932
5	342 800	-	169 180	162 485	11 135
6	202 284	-	59 478	132 444	10 362
7	92 379	-	17 108	70 721	4 550
8	46 936	-	5 136	38 344	3 456
9	21 627	-	1 512	18 414	1 701
10	11 640	-	430	10 090	1 120
11	5 115	-	99	4 609	407
12	2 844	-	36	2 520	288
13	1 378	-	26	1 118	234
14	1 022	-	-	882	140
15	315	-	-	225	90
16 +	501	-	-	452	49
ХӨДӨӨ - БҮГД	818 992	28 671	634 063	140 986	15 272
1	28 671	28 671	-	-	-
2	75 870	-	64 444	10 404	1 022
3	156 843	-	135 954	19 008	1 881
4	222 448	-	191 756	27 684	3 008
5	176 865	-	140 475	32 650	3 740
6	98 226	-	67 638	27 192	3 396
7	37 828	-	23 702	13 020	1 106
8	14 608	-	7 544	6 416	648
9	4 842	-	1 827	2 817	198
10	1 740	-	520	1 040	180
11	704	-	143	495	66
12	264	-	60	192	12
13	39	-	-	39	-
14	14	-	-	14	-
15	30	-	-	15	15
16 +	-	-	-	-	-

ХҮСНЭГТ 29. ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, АМ БҮЛИЙН ТООГООР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Өрхийн ам бүлийн тоогоор								Ам бүлийн дундаж тоо
		1	2	3	4	5	6	7	8+	
БҮГД	713 780	75 917	114 642	165 873	171 733	103 933	50 085	18 601	12 996	3.6
Архангай	24 551	3 306	4 264	5 729	6 073	3 436	1 315	310	118	3.3
Баян-Өлгий	19 225	681	1 938	3 419	4 372	3 872	2 859	1 390	694	4.4
Баянхонгор	21 695	2 989	3 422	4 987	5 073	3 139	1 458	450	177	3.4
Булган	15 807	1 992	3 081	3 845	3 866	2 055	717	167	84	3.3
Говь-Алтай	14 562	1 703	2 205	3 354	3 781	2 286	878	246	109	3.5
Дорноговь	16 543	2 413	2 795	3 999	3 822	2 059	998	266	191	3.3
Дорнод	18 895	2 361	3 197	4 403	4 154	2 578	1 328	511	363	3.5
Дундговь	10 895	1 276	1 958	2 501	2 652	1 552	644	190	122	3.4
Завхан	18 574	2 279	3 155	4 366	4 601	2 730	1 038	289	116	3.4
Өвөрхангай	28 051	2 893	4 685	6 560	7 098	4 204	1 824	517	270	3.5
Өмнөговь	14 939	2 217	2 726	3 568	3 326	1 910	808	245	139	3.3
Сүхбаатар	14 145	1 325	2 181	3 585	3 672	2 107	852	276	147	3.5
Сэлэнгэ	26 889	2 880	4 734	6 709	6 405	3 560	1 673	579	349	3.5
Төв	24 687	3 458	4 737	5 873	5 621	3 166	1 265	393	174	3.3
Увс	18 641	1 685	2 626	3 812	4 174	3 372	1 867	741	364	3.8
Ховд	18 944	1 641	2 513	3 862	4 344	3 443	1 942	777	422	3.9
Хөвсгөл	33 007	4 047	5 487	7 868	8 168	4 715	1 906	523	293	3.4
Хэнтий	19 147	2 876	3 403	4 372	4 306	2 549	1 072	373	196	3.3
Дархан-Уул	24 227	2 313	4 192	6 008	5 866	3 320	1 584	567	377	3.5
Улаанбаатар	302 242	28 835	46 488	69 869	73 207	44 218	22 521	9 219	7 885	3.7
Орхон	24 273	2 152	4 152	6 262	6 311	3 195	1 347	501	353	3.5
Говьсүмбэр	3 841	595	703	922	841	467	189	71	53	3.3

ХҮСНЭГТ 30. ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, СУУЦНЫ ТӨРЛӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Өрхийн тоо- Бүгд	Сууцны төрлөөр			
		Гэр	Байшин	Зориулалтын бус сууц	Бусад
БҮГД	713 780	322 836	382 808	8 064	72
Архангай	24 551	18 062	6 425	62	2
Баян-Өлгий	19 225	978	18 175	66	6
Баянхонгор	21 695	18 695	2 923	77	-
Булган	15 807	8 473	7 245	88	1
Говь-Алтай	14 562	12 152	2 324	86	-
Дорноговь	16 543	7 514	8 804	223	2
Дорнод	18 895	5 949	11 714	1 228	4
Дундговь	10 895	8 974	1 872	48	1
Завхан	18 574	13 906	4 609	59	-
Өвөрхангай	28 051	23 055	4 903	90	3
Өмнөговь	14 939	11 973	2 846	115	5
Сүхбаатар	14 145	9 860	4 000	283	2
Сэлэнгэ	26 889	6 603	20 063	222	1
Төв	24 687	15 329	9 060	298	-
Увс	18 641	15 821	2 767	52	1
Ховд	18 944	13 908	4 944	91	1
Хөвсгөл	33 007	20 691	12 187	129	-
Хэнтий	19 147	11 810	7 212	121	4
Дархан-Уул	24 227	4 249	19 620	347	11
Улаанбаатар	302 242	87 537	210 596	4 088	21
Орхон	24 273	5 924	18 108	234	7
Говьсүмбэр	3 841	1 373	2 411	57	-

ХҮСНЭГТ 31. ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, БАЙШИНГИЙН ТӨРЛӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Байшинд суудаг өрх-Бүгд	Байшингийн төрлөөр					
		Орон сууцны байшин	Бие даасан тохилог сууц	Сууцны тусдаа байшин	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	Ажиллагчдын нийтийн байр	Нийтийн зориулалтын бусад байр
БҮГД	382 808	152 338	3 839	209 931	1 700	10 344	4 656
Архангай	6 425	493	32	5 785	17	60	38
Баян-Өлгий	18 175	392	127	17 576	2	61	17
Баянхонгор	2 923	796	53	1 963	25	47	39
Булган	7 245	328	4	6 760	3	94	56
Говь-Алтай	2 324	586	115	1 436	27	130	30
Дорноговь	8 804	3 195	97	4 651	29	627	205
Дорнод	11 714	3 736	65	6 966	36	714	197
Дундговь	1 872	460	48	1 160	18	149	37
Завхан	4 609	477	36	3 901	10	137	48
Өвөрхангай	4 903	551	36	4 121	53	106	36
Өмнөговь	2 846	664	83	1 710	32	313	44
Сүхбаатар	4 000	809	34	2 711	6	282	158
Сэлэнгэ	20 063	3 564	194	15 600	24	502	179
Төв	9 060	1 183	167	6 964	34	580	132
Увс	2 767	646	38	1 980	4	88	11
Ховд	4 944	1 045	42	3 694	21	85	57
Хөвсгөл	12 187	420	24	11 470	8	219	46
Хэнтий	7 212	2 080	20	4 507	39	260	306
Дархан-Уул	19 620	11 718	230	7 261	18	345	48
Улаанбаатар	210 596	108 345	2 105	90 822	1 248	5 130	2 946
Орхон	18 108	9 411	251	8 111	43	274	18
Говьсүмбэр	2 411	1 439	38	782	3	141	8

ХҮСНЭГТ 32. ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АХУЙН НӨХЦӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Ахуйн нөхцөл	Гэрт суудаг өрх		
	Бүгд	Хот	Хөдөө
БҮГД	322 836	156 744	166 092
ҮНДНҮЙ УСНЫ ЭХ ҮҮСВЭР			
Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байр	35 759	34 463	1 296
Хамгаалагдсан худаг	69 319	24 426	44 893
Хамгаалагдсан булаг, шанд	3 933	680	3 253
Цэвэршүүлэн савласан ус	31	27	4
Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түгээх байр	70 828	68 459	2 369
Зөөврийн ус	26 353	17 795	8 558
Гол, мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд	116 613	10 894	105 719
ҮНДНҮЙ УСАА АВДАГ ЗАЙ			
200 метр хүртэл	142 452	87 944	54 508
200-1000 метр	124 513	60 470	64 043
1000 метрээс дээш	55 871	8 330	47 541
ЦАХИЛГААНЫ ЭХ ҮҮСВЭР			
Төвлөрсөн систем	182 486	139 537	42 949
Дизель станц	12 199	5 361	6 838
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	96 509	5 677	90 832
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	10 425	1 560	8 865
Цахилгааны эх үүсвэргүй	21 217	4 609	16 608
ХАЛААЛТЫН ЭХ ҮҮСВЭР			
Цахилгаан халаагуур	453	342	111
Ердийн галлагаа	322 383	156 402	165 981
ХООЛ УНДАА ИХЭВЧЛЭН БОЛГОДОГ ТҮЛШ			
Цахилгаан	19 207	17 647	1 560
Савласан хий	1 646	1 147	499
Мод	109 627	47 711	61 916
Нүүрс, шахмал түлш	79 807	74 533	5 274
Аргал, хөрзөн	110 914	14 847	96 067
Бусад	1 635	859	776
БИЕ ЗАСАХ ГАЗАР			
Сууцны гадна			
Хамтран ашигладаг	140 583	91 597	48 986
Хамтран ашигладаггүй	99 000	57 781	41 219
Тогтсон газар байхгүй	83 253	7 366	75 887
ХАТУУ ХОГ ХАЯГДЛАА ЗАЙЛУУЛДАГ ЦЭГ			
Үйлчилгээний байгууллагаар	138 735	125 607	13 128
Өөрсдөө:			
Зөвшөөрөгдсөн цэгт	70 761	15 599	55 162
Тогтсон газар байхгүй	113 340	15 538	97 802
БОХИР УСАА ЗАЙЛУУЛДАГ ЦЭГ			
Цооногт асгадаг	182 329	128 133	54 196
Задгай асгадаг	140 507	28 611	111 896
СУУЦНЫ ӨМЧЛӨЛИЙН ХЭЛБЭР			
Төрийн	1 270	684	586
Хувийн:			
Аж ахуйн нэгж, байгууллагын	1 252	777	475
Иргэний	320 314	155 283	165 031
СУУЦНЫ ЭЗЭМШЛИЙН ХЭЛБЭР			
Өөрийн эзэлшлийн	303 134	142 330	160 804
Бусдын сууцанд:			
Түрээстэй суудаг	4 836	4 305	531
Түрээсгүй суудаг	13 361	9 132	4 229
Бусад	1 505	977	528

ХҮСНЭГТ 33. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АМ БҮЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ӨРӨӨНИЙ ТООГООР, 2010 ОН

Ам бүлийн тоо	Бүгд	Өрөөний тоо						
		1	2	3	4	5-7	8-10	11, +
БҮГД	378 152	127 104	149 401	71 424	20 649	7 872	973	729
1	34 982	17 308	12 143	4 138	935	344	55	59
2	60 025	24 006	22 974	9 619	2 389	807	116	114
3	88 144	31 173	35 450	15 588	4 095	1 520	160	158
4	92 417	27 998	38 131	18 590	5 342	1 924	243	189
5	55 251	14 837	22 402	12 285	3 928	1 541	158	100
6	27 566	7 127	10 709	6 277	2 283	970	137	63
7	11 019	2 706	4 221	2 702	896	418	52	24
8	5 000	1 154	1 950	1 223	440	192	32	9
9	1 981	449	752	510	178	72	13	7
10	969	195	370	262	91	42	4	5
11	386	79	141	111	35	16	3	1
12	219	34	89	60	19	17	-	-
13	79	14	31	24	7	3	-	-
14	63	20	16	20	3	4	-	-
15	25	2	12	8	2	1	-	-
16 +	26	2	10	7	6	1	-	-
ХОТ-БҮГД	312 110	98 314	126 129	62 335	17 082	6 797	835	618
1	28 402	13 286	10 218	3 657	822	319	52	48
2	49 487	18 866	19 273	8 395	2 031	718	104	100
3	72 958	24 457	29 915	13 586	3 423	1 311	133	133
4	76 795	21 747	32 305	16 235	4 475	1 665	208	160
5	45 363	11 125	18 805	10 696	3 216	1 306	131	84
6	22 408	5 226	8 995	5 434	1 773	812	117	51
7	9 051	2 033	3 594	2 318	689	350	44	23
8	4 265	910	1 720	1 082	350	168	28	7
9	1 730	359	671	461	153	68	12	6
10	900	172	348	249	83	39	4	5
11	360	70	129	109	33	16	2	1
12	204	29	88	55	16	16	-	-
13	78	13	31	24	7	3	-	-
14	61	18	16	20	3	4	-	-
15	23	1	12	7	2	1	-	-
16 +	25	2	9	7	6	1	-	-
ХӨДӨӨ-БҮГД	48 924	28 790	23 272	9 089	3 567	1 075	138	111
1	10 538	4 022	1 925	481	113	25	3	11
2	15 186	5 140	3 701	1 224	358	89	12	14
3	15 622	6 716	5 535	2 002	672	209	27	25
4	9 888	6 251	5 826	2 355	867	259	35	29
5	5 158	3 712	3 597	1 589	712	235	27	16
6	1 968	1 901	1 714	843	510	158	20	12
7	735	673	627	384	207	68	8	1
8	251	244	230	141	90	24	4	2
9	69	90	81	49	25	4	1	1
10	26	23	22	13	8	3	-	-
11	15	9	12	2	2	-	1	-
12	1	5	1	5	3	1	-	-
13	2	1	-	-	-	-	-	-
14	2	2	-	-	-	-	-	-
15	1	1	-	1	-	-	-	-
16 +	-	-	1	-	-	-	-	-

ХҮСНЭГТ 34. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ӨРӨӨНИЙ ТООГООР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Байшинд суудаг өрх-Бүгд	Өрөөний тоо				
		1-2	3-4	5-7	8-10	11+
БҮГД	378 152	276 505	92 073	7 872	973	729
Архангай	6 387	4 811	1 471	89	7	9
Баян-Өлгий	18 158	8 443	7 745	1 652	272	46
Баянхонгор	2 884	2 182	640	53	3	6
Булган	7 189	6 363	771	45	6	4
Говь-Алтай	2 294	1 794	452	41	5	2
Дорноговь	8 599	6 838	1 651	89	9	12
Дорнод	11 517	9 950	1 522	30	5	10
Дундговь	1 835	1 409	403	22	0	1
Завхан	4 561	3 613	882	53	5	8
Өвөрхангай	4 867	3 098	1 631	126	9	3
Өмнөговь	2 802	2 114	613	63	2	10
Сүхбаатар	3 842	3 312	496	25	3	6
Сэлэнгэ	19 884	15 232	4 411	190	21	30
Төв	8 928	7 174	1 629	100	5	20
Увс	2 756	1 982	712	55	6	1
Ховд	4 887	3 719	1 069	78	12	9
Хөвсгөл	12 141	10 076	1 932	81	11	41
Хэнтий	6 906	5 871	973	45	5	12
Дархан-Уул	19 572	14 767	4 658	113	16	18
Улаанбаатар	207 650	147 831	54 074	4 751	562	432
Орхон	18 090	14 016	3 864	160	9	41
Говьсүмбэр	2 403	1 910	474	11	-	8

ХҮСНЭГТ 35. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО, АХУЙН НӨХЦӨЛ,
БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Ахуйн нөхцөл	Байшинд суудаг өрх-Бүгд	Байшингийн төрөл					
		Орон сууцны байшин	Бие даасан тохилог сууц	Сууцны тусдаа байшин	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	Ажиллагчдын нийтийн байр	Нийтийн зориулалтын бусад байр
БҮГД	382 808	152 338	3 839	209 931	1 700	10 344	4 656
Ундны усны эх үүсвэр							
Төвлөрсөн систем	162 873	152 242	3 459	2 466	899	2 818	989
Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байр	47 699	6	4	44 329	256	1 796	1 308
Хамгаалагдсан худаг	46 638	76	370	42 835	175	2 659	523
Хамгаалагдсан булаг, шанд	1 518	1	-	1 442	3	44	28
Цэвэршүүлэн савласан ус	170	3	4	90	-	58	15
Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түгээх байр	70 231	1	2	67 034	297	1 593	1 304
Зөөврийн ус	17 869	9	-	16 628	46	827	359
Гол, мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд	35 810	-	-	35 107	24	549	130
Халаалт							
Төвлөрсөн систем	167 779	152 300	3 478	5 915	1 002	3 695	1 389
Нам даралтын зуух	20 285	38	286	16 600	531	1 197	1 633
Цахилгаан халаагуур	2 450	-	75	2 018	37	149	171
Ердийн галлагаа	192 294	-	-	185 398	130	5 303	1 463
Хатуу хог хаягдал зайлуулалт							
Үйлчилгээний байгууллагаар	295 011	144 725	3 222	135 796	1 322	6 455	3 491
Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	67 879	7 118	576	55 588	353	3 331	913
Тогтсон газар байхгүй	19 918	495	41	18 547	25	558	252
Бие засах газар							
<i>Сууцны дотор</i>							
Бусадтай хамтран ажигладаг	23 176	19 567	473	410	693	1 316	717
Бусадтай хамтран ажигладаггүй	139 144	132 771	3 366	1 231	183	1 268	325
<i>Сууцны гадна</i>							
Бусадтай хамтран ажигладаг	95 184	-	-	85 653	752	5 896	2 883
Бусадтай хамтран ажигладаггүй	117 345	-	-	115 355	62	1 370	558
Тогтсон газар байхгүй	7 959	-	-	7 282	10	494	173
Сууцны өмчлөл							
Төрийн өмчийн	9 400	4 302	76	607	739	3 300	376
ААНБ-ын	11 008	3 463	137	2 512	892	3 043	961
Иргэний	362 400	144 573	3 626	206 812	69	4 001	3 319
Сууцны эзэмшлийн хэлбэр							
Өөрийн эзэмшлийн	313 343	122 348	3 253	183 736	52	2 763	1 191
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	37 858	19 320	325	9 804	1 456	4 282	2 671
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	28 154	9 523	221	15 085	146	2 545	634
Бусад	3 453	1 147	40	1 306	46	754	160
Цахилгаан							
Төвлөрсөн систем	358 659	151 292	3 685	188 089	1 648	9 465	4 480
Дизель станц	6 562	1 044	147	4 938	42	318	73
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	13 510	-	6	13 065	8	380	51
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	2 061	2	1	1 928	-	99	31
Цахилгааны эх үүсвэргүй	2 016	-	-	1 911	2	82	21
Бохир ус зайлуулалт							
Төвлөрсөн систем	162 052	152 285	3 433	1 835	890	2 612	997
Бие даасан систем	1 441	53	406	703	6	121	152
Цооногт асгадаг	184 842	-	-	174 962	745	6 173	2 962
Задгай асгадаг	34 473	-	-	32 431	59	1 438	545
Хоол унд ихэвчлэн болгодог түлш							
Цахилгаан	205 539	150 917	3 627	39 806	1 567	6 244	3 378
Савласан хий	6 379	1 421	212	4 491	23	170	62
Мод	78 719	-	-	76 583	29	1 685	422
Нүүрс, шахмал түлш	72 034	-	-	69 777	74	1 606	577
Аргал, хөрзөн	19 254	-	-	18 423	5	625	201
Бусад	883	-	-	851	2	14	16

ХОТ

Хүснэгт 35-ын үргэлжлэл

Ахуйн нөхцөл	Байшинд суудаг өрх-Бүгд	Байшингийн төрөл					
		Орон сууцны байшин	Бие даасан тохилог сууц	Сууцны тусдаа байшин	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	Ажиллагчдын нийтийн байр	Нийтийн зориулалтын бусад байр
БҮГД	316 116	148 821	3 780	150 703	1 475	7 331	4 006
Ундны усны эх үүсвэр							
Төвлөрсөн систем	158 964	148 781	3 421	2 244	877	2 675	966
Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байр	46 186	6	4	42 974	256	1 685	1 261
Хамгаалагдсан худаг	20 011	20	349	18 717	18	770	137
Хамгаалагдсан булаг, шанд	406	1	0	383	2	11	9
Цэвэршүүлэн савласан ус	164	3	4	86	-	56	15
Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түгээх байр	67 932	1	2	64 811	286	1 537	1 295
Зөөврийн ус	12 412	9	-	11 586	31	488	298
Гол, мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд	10 041	-	-	9 902	5	109	25
Халаалт							
Төвлөрсөн систем	162 997	148 783	3 438	5 153	903	3 386	1 334
Нам даралтын зуух	17 860	38	269	14 591	441	985	1 536
Цахилгаан халаагуур	2 113	-	73	1 741	27	109	163
Ердийн галлагаа	133 146	-	-	129 218	104	2 851	973
Хатуу хог хаягдал зайлуулалт							
Үйлчилгээний байгууллагаар	284 149	142 180	3 190	128 275	1 256	5 877	3 371
Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	25 087	6 157	549	16 584	202	1 122	473
Тогтсон газар байхгүй	6 880	484	41	5 844	17	332	162
Бие засах газар							
<i>Сууцны дотор</i>							
Бусадтай хамтран ажигладаг	22 660	19 179	462	370	681	1 267	701
Бусадтай хамтран ажигладаггүй	135 706	129 642	3 318	1 063	178	1 190	315
<i>Сууцны гадна</i>							
Бусадтай хамтран ажигладаг	73520	-	-	66985	558	3534	2443
Бусадтай хамтран ажигладаггүй	82 772	-	-	81 189	54	1 083	446
Тогтсон газар байхгүй	1 458	-	-	1 096	4	257	101
Сууцны өмчлөл							
Төрийн өмчийн	6 114	3 867	74	62	549	1 383	179
ААНБ-ын	8 866	3 257	135	1 626	857	2 207	784
Иргэний	301 136	141 697	3 571	149 015	69	3 741	3 043
Сууцны эзэмшлийн хэлбэр							
Өөрийн эзэмшлийн	256 856	119 539	3 203	130 668	43	2 428	975
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	34 587	18 916	323	8 338	1 323	3 157	2 530
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	22 262	9 280	214	10 930	78	1 384	376
Бусад	2 411	1 086	40	767	31	362	125
Цахилгаан							
Төвлөрсөн систем	310 730	147 805	3 632	146 705	1 451	7 194	3 943
Дизель станц	3 392	1 016	141	2 080	21	93	41
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	585	-	6	556	1	18	4
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	646	-	1	629	-	8	8
Цахилгааны эх үүсвэргүй	763	-	-	733	2	18	10
Бохир ус зайлуулалт							
Төвлөрсөн систем	158 115	148 770	3 395	1 619	868	2 483	980
Бие даасан систем	1 329	51	385	659	4	97	133
Цооногт асгадаг	141 626	-	-	134 548	561	3 980	2 537
Задгай асгадаг	15 046	-	-	13 877	42	771	356
Хоол унд ихэвчлэн болгодог түлш							
Цахилгаан	196 946	147 416	3 578	36 159	1 379	5 251	3 163
Савласан хий	5 733	1 405	202	3 946	14	113	53
Мод	44 077	-	-	43 104	21	735	217
Нүүрс, шахмал түлш	65 847	-	-	64 066	60	1 181	540
Аргал, хөрзөн	2 855	-	-	2 791	-	44	20
Бусад	658	-	-	637	1	7	13

ХӨДӨӨ

Хүснэгт 35-ын үргэлжлэл

Ахуйн нөхцөл	Байшинд суудаг өрх-Бүгд	Байшингийн төрөл					
		Орон сууцны байшин	Бие даасан тохилог сууц	Сууцны тусдаа байшин	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	Ажиллагчдын нийтийн байр	Нийтийн зориулалтын бусад байр
БҮГД	66 692	3 517	59	59 228	225	3 013	650
Ундны усны эх үүсвэр							
Төвлөрсөн систем	3 909	3 461	38	222	22	143	23
Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байр	1 513	-	-	1 355	-	111	47
Хамгаалагдсан худаг	26 627	56	21	24 118	157	1 889	386
Хамгаалагдсан булаг, шанд	1 112	-	-	1 059	1	33	19
Цэвэршүүлэн савласан ус	6	-	-	4	-	2	-
Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түгээх байр	2 299	-	-	2 223	11	56	9
Зөөврийн ус	5 457	-	-	5 042	15	339	61
Гол, мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд	25 769	-	-	25 205	19	440	105
Халаалт							
Төвлөрсөн систем	4 782	3 517	40	762	99	309	55
Нам даралтын зуух	2 425	-	17	2 009	90	212	97
Цахилгаан халаагуур	337	-	2	277	10	40	8
Ердийн галлагаа	59 148	-	-	56 180	26	2 452	490
Хатуу хог хаягдал зайлуулалт							
Үйлчилгээний байгууллагаар	10 862	2 545	32	7 521	66	578	120
Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	42 792	961	27	39 004	151	2 209	440
Тогтсон газар байхгүй	13 038	11	-	12 703	8	226	90
Бие засах газар							
<i>Сууцны дотор</i>							
Бусадтай хамтран ажигладаг	516	388	11	40	12	49	16
Бусадтай хамтран ажигладаггүй	3 438	3 129	48	168	5	78	10
<i>Сууцны гадна</i>							
Бусадтай хамтран ажигладаг	21664	-	-	18668	194	2362	440
Бусадтай хамтран ажигладаггүй	34 573	-	-	34 166	8	287	112
Тогтсон газар байхгүй	6 501	-	-	6 186	6	237	72
Сууцны өмчлөл							
Төрийн өмчийн	3 286	435	2	545	190	1 917	197
ААНБ-ын	2 142	206	2	886	35	836	177
Иргэний	61 264	2 876	55	57 797	-	260	276
Сууцны эзэмшлийн хэлбэр							
Өөрийн эзэмшлийн	56 487	2 809	50	53 068	9	335	216
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	3 271	404	2	1 466	133	1 125	141
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	5 892	243	7	4 155	68	1 161	258
Бусад	1 042	61	-	539	15	392	35
Цахилгаан							
Төвлөрсөн систем	47 929	3 487	53	41 384	197	2 271	537
Дизель станц	3 170	28	6	2 858	21	225	32
Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	12 925	-	-	12 509	7	362	47
Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	1 415	2	-	1 299	-	91	23
Цахилгааны эх үүсвэргүй	1 253	-	-	1 178	-	64	11
Бохир ус зайлуулалт							
Төвлөрсөн систем	3 937	3 515	38	216	22	129	17
Бие даасан систем	112	2	21	44	2	24	19
Цооногт асгадаг	43 216	-	-	40 414	184	2 193	425
Задгай асгадаг	19 427	-	-	18 554	17	667	189
Хоол унд ихэвчлэн болгодог түлш							
Цахилгаан	8 593	3 501	49	3 647	188	993	215
Савласан хий	646	16	10	545	9	57	9
Мод	34 642	-	-	33 479	8	950	205
Нүүрс, шахмал түлш	6 187	-	-	5 711	14	425	37
Аргал, хөрзөн	16 399	-	-	15 632	5	581	181
Бусад	225	-	-	214	1	7	3

ХҮСНЭГТ 35А. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ТОО*, АХУЙН НӨХЦӨЛ, БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Ахуйн нөхцөл	Байшинд суудаг өрх-бүгд	Байшингийн төрөл				
		Орон сууцны байшин	Бие даасан тохилог сууц	Сууцны тусдаа байшин	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	Ажиллагчдын нийтийн байр
БҮГД	378 152	153 769	3 897	208 442	1 700	10 344
Усан хангамж						
<i>Төвлөрсөн усан хангамжийн систем</i>						
Халуун, хүйтэн устай	145 433	139 620	2 580	932	696	1 605
Зөвхөн хүйтэн устай	16 532	12 625	876	1 558	204	1 269
<i>Бие даасан систем</i>						
Халуун, хүйтэн устай	771	46	279	374	2	70
Зөвхөн хүйтэн устай	730	47	104	539	3	37
<i>Зөөврийн</i>	<i>214 686</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>206 528</i>	<i>795</i>	<i>7 363</i>
Гал тогооны өрөө						
<i>Тусдаа өрөөтэй</i>						
Дангаараа эзэмшдэг	289 960	130 775	3 656	150 230	229	5 070
Нийтээрээ ашигладаг	18 245	7 962	183	9 337	159	604
<i>Тусдаа өрөөгүй</i>	<i>69 947</i>	<i>13 601</i>	<i>-</i>	<i>50 364</i>	<i>1 312</i>	<i>4 670</i>
Онгоц, шүршүүрийн өрөө						
Байнгын суурилуулсан	151 096	140 572	3 531	6 211	100	682
Угсардаг/ зөөврийн	2 487	513	133	1 760	1	80
Нийтээрээ ашигладаг	8 253	6 040	175	958	517	563
Байхгүй	216 316	5 213	-	201 002	1 082	9 019
ХОТ-БҮГД	312 110	148 821	3 780	150 703	1 475	7 331
Усан хангамж						
<i>Төвлөрсөн усан хангамжийн систем</i>						
Халуун, хүйтэн устай	143 087	137 472	2 560	874	692	1 489
Зөвхөн хүйтэн устай	14 969	11 298	858	1 389	185	1 239
<i>Бие даасан систем</i>						
Халуун, хүйтэн устай	671	12	270	341	1	47
Зөвхөн хүйтэн устай	614	39	92	457	1	25
<i>Зөөврийн</i>	<i>152 769</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>147 642</i>	<i>596</i>	<i>4 531</i>
Гал тогооны өрөө						
<i>Тусдаа өрөөтэй</i>						
Дангаараа эзэмшдэг	247 968	127 472	3 597	113 595	191	3 113
Нийтээрээ ашигладаг	15 802	7 809	183	7 264	135	411
<i>Тусдаа өрөөгүй</i>	<i>48 340</i>	<i>13 540</i>	<i>-</i>	<i>29 844</i>	<i>1 149</i>	<i>3 807</i>
Онгоц, шүршүүрийн өрөө						
Байнгын суурилуулсан	147 109	137 470	3 484	5 469	97	589
Угсардаг/ зөөврийн	2 138	484	123	1 455	1	75
Нийтээрээ ашигладаг	7 901	5 978	173	752	512	486
Байхгүй	154 962	4 889	-	143 027	865	6 181
ХӨДӨӨ-БҮГД	66 042	3 517	59	59 228	225	3 013
Усан хангамж						
<i>Төвлөрсөн усан хангамжийн систем</i>						
Халуун, хүйтэн устай	2 346	2 148	20	58	4	116
Зөвхөн хүйтэн устай	1 563	1 327	18	169	19	30
<i>Бие даасан систем</i>						
Халуун, хүйтэн устай	100	34	9	33	1	23
Зөвхөн хүйтэн устай	116	8	12	82	2	12
<i>Зөөврийн</i>	<i>61 917</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>58 886</i>	<i>199</i>	<i>2 832</i>
Гал тогооны өрөө						
<i>Тусдаа өрөөтэй</i>						
Дангаараа эзэмшдэг	41 992	3 303	59	36 635	38	1 957
Нийтээрээ ашигладаг	2 443	153	-	2 073	24	193
<i>Тусдаа өрөөгүй</i>	<i>21 607</i>	<i>61</i>	<i>-</i>	<i>20 520</i>	<i>163</i>	<i>863</i>
Онгоц, шүршүүрийн өрөө						
Байнгын суурилуулсан	3 987	3 102	47	742	3	93
Угсардаг/ зөөврийн	349	29	10	305	-	5
Нийтээрээ ашигладаг	352	62	2	206	5	77
Байхгүй	61 354	324	-	57 975	217	2 838

*Нийтийн зориулалтын бусад байр ороогүй

ХҮСНЭГТ 36. ГАР УТАС ХЭРЭГЛЭДЭГ 6, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэг	Гар утас хэрэглэдэг хүн ам			Гар утас хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	1 714 645	826 860	887 785	74.0	72.2	75.9
Боловсролтой-Бүгд	1 622 168	779 406	842 762	81.6	80.0	83.2
Дээд	382 199	156 313	225 886	97.4	96.3	98.1
Тусгай мэргэжлийн дунд	110 834	42 203	68 631	90.1	87.3	91.9
Техник болон мэргэжлийн	49 726	26 477	23 249	82.5	82.1	82.9
Бүрэн дунд	612 885	301 166	311 719	89.4	88.5	90.2
Суурь	282 493	157 605	124 888	73.6	73.6	73.7
Бага	184 031	95 642	88 389	53.9	54.0	53.8
Боловсролгүй-Бүгд	92 477	47 454	45 023	28.1	27.8	28.5
Бичиг үсэг мэддэг	84 495	42 886	41 609	31.1	30.4	31.8
Бичиг үсэг мэддэггүй	7 982	4 568	3 414	14.1	15.4	12.6

ХҮСНЭГТ 37. ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭДЭГ 6, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэгээр	Интернэт хэрэглэдэг хүн ам			Интернэт хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	709 625	325 334	384 291	30.6	28.4	32.8
Боловсролтой-Бүгд	685 112	312 319	372 793	34.5	32.0	36.8
Дээд	282 363	114 575	167 788	71.9	70.6	72.9
Тусгай мэргэжлийн дунд	34 499	14 088	20 411	28.0	29.1	27.3
Техник болон мэргэжлийн	10 285	5 963	4 322	17.1	18.5	15.4
Бүрэн дунд	236 431	115 214	121 217	34.5	33.9	35.1
Суурь	68 951	35 881	33 070	18.0	16.7	19.5
Бага	52 583	26 598	25 985	15.4	15.0	15.8
Боловсролгүй-Бүгд	24 513	13 015	11 498	7.5	7.6	7.3
Бичиг үсэг мэддэг	23 656	12 550	11 106	8.7	8.9	8.5
Бичиг үсэг мэддэггүй	857	465	392	1.5	1.6	1.4

ХҮСНЭГТ 38. ГАР УТАС ХЭРЭГЛЭДЭГ 15, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал	Гар утас хэрэглэдэг хүн ам			Гар утас хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	769 395	413 999	355 396	84.4	83.6	85.3
Цалин хөлстэй ажиллагч	481 416	242 662	238 754	93.9	91.5	96.5
Ажил олгогч	22 272	14 817	7 455	96.8	96.1	98.2
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	201 091	142 079	59 012	79.6	76.2	89.1
Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	1 541	897	644	83.1	83.9	82.0
Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	60 920	12 219	48 701	51.7	50.3	52.1
Бусад	2 155	1 325	830	58.3	51.3	74.5

ХҮСНЭГТ 39. ИНТЕРНЭТ ХЭРЭГЛЭДЭГ 15, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ТОО, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал	Интернэт хэрэглэдэг хүн ам			Интернэт хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	309 674	150 573	159 101	34.0	30.4	38.2
Цалин хөлстэй ажиллагч	240 161	111 027	129 134	46.8	41.9	52.2
Ажил олгогч	16 544	10 919	5 625	71.9	70.8	74.1
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	47 358	26 999	20 359	18.7	14.5	30.7
Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	446	226	220	24.1	21.1	28.0
Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	4 230	909	3 321	3.6	3.7	3.6
Бусад	935	493	442	25.3	19.1	39.7

ХҮСНЭГТ 40. ГАДААДАД АМЬДАРЧ БАЙГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО,
БАЙНГА СУУЖ БАЙСАН АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ,
ОРШИН СУУГАА УЛСААР, 2010 ОН

БҮГД

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Бүгд	Орос	Хятад	Өмнөд Солонгос	Хойд Солонгос	Герман	Япон	Америк	Турк	Англи
БҮГД	107 140	5 008	7 273	29 534	44	3 852	5 401	17 036	2 645	3 701
Архангай	505	41	41	174	-	21	34	38	10	8
Баян-Өлгий	2 824	110	23	9	-	-	7	43	440	3
Баянхонгор	395	56	41	137	-	7	7	17	9	7
Булган	588	27	37	209	-	34	20	38	44	5
Говь-Алтай	368	19	21	196	-	7	11	30	3	4
Дорноговь	682	47	169	177	-	9	17	27	29	16
Дорнод	679	83	115	167	-	18	34	49	13	8
Дундговь	277	11	22	76	-	6	6	22	6	4
Завхан	557	42	31	279	-	7	19	42	12	9
Өвөрхангай	870	28	60	515	-	11	33	42	11	7
Өмнөговь	459	23	73	156	-	18	27	25	8	12
Сүхбаатар	243	13	58	64	-	9	5	16	6	6
Сэлэнгэ	1 780	236	129	521	-	76	44	151	75	41
Төв	1 330	52	95	457	-	22	68	113	41	44
Увс	422	68	36	86	-	8	25	25	49	5
Ховд	617	33	71	203	2	7	36	28	32	14
Хөвсгөл	593	69	77	167	-	12	23	29	18	8
Хэнтий	476	40	42	147	-	9	16	18	11	9
Дархан-Уул	3 978	244	217	1 101	2	118	134	358	222	110
Улаанбаатар	85 758	3 340	5 637	23 622	40	3 381	4 725	15 460	1 392	3 301
Орхон	3 581	414	269	1 019	-	70	103	456	204	73
Говьсүмбэр	158	12	9	52	-	2	7	9	10	7

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Болгар	Энэтхэг	Канад	Итали	Франц	Пакистан	Филлиппин	Унгар	Чех	Словак
БҮГД	91	1 116	1 259	282	2 859	11	51	1 615	7 274	55
Архангай	-	21	2	-	14	-	-	14	28	-
Баян-Өлгий	-	1	-	-	3	-	-	1	1	1
Баянхонгор	-	22	2	-	6	-	-	6	29	1
Булган	-	14	2	1	22	-	-	6	37	-
Говь-Алтай	-	4	2	1	7	-	-	2	22	-
Дорноговь	1	22	-	1	41	-	-	-	35	-
Дорнод	1	15	2	4	9	-	-	5	70	-
Дундговь	2	15	-	-	9	-	-	16	48	-
Завхан	-	22	1	-	2	-	-	10	22	-
Өвөрхангай	-	31	1	2	6	-	-	8	48	-
Өмнөговь	-	8	-	-	8	-	-	4	35	-
Сүхбаатар	-	6	-	-	7	-	-	3	22	-
Сэлэнгэ	2	12	15	-	97	2	1	8	136	-
Төв	-	29	9	2	32	-	-	21	114	1
Увс	-	24	-	-	14	-	-	6	22	-
Ховд	-	5	5	-	2	-	-	-	7	-
Хөвсгөл	-	17	6	-	10	-	1	11	71	-
Хэнтий	-	3	1	-	7	-	-	-	66	-
Дархан-Уул	5	37	7	8	195	-	3	103	421	-
Улаанбаатар	76	747	1 184	250	2 296	9	45	1 372	5 692	52
Орхон	4	60	19	13	63	-	1	16	332	-
Говьсүмбэр	-	1	1	-	9	-	-	3	16	-

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс								
	Австри	Финлянд	Вьетнам	Австрали	Польш	Казахстан	Ирланд	Швейцари	Бусад
БҮГД	1 346	55	95	962	999	2 523	1 124	1 509	9 420
Архангай	7	-	-	5	1	-	7	2	37
Баян-Өлгий	-	-	-	1	-	2 036	-	1	144
Баянхонгор	2	-	-	-	2	2	2	-	40
Булган	1	-	1	1	2	4	13	11	59
Говь-Алтай	2	-	-	1	-	1	-	4	31
Дорноговь	9	1	1	2	5	3	1	21	48
Дорнод	2	-	1	2	-	-	7	1	73
Дундговь	7	-	-	-	-	-	2	1	24
Завхан	6	-	2	1	-	-	5	3	42
Өвөрхангай	3	4	-	2	3	-	-	8	47
Өмнөговь	6	-	-	3	-	1	4	7	41
Сүхбаатар	2	-	-	-	-	-	2	4	20
Сэлэнгэ	17	-	-	6	14	26	3	21	147
Төв	19	-	-	5	14	10	6	20	156
Увс	-	-	4	1	-	1	13	3	32
Ховд	3	-	-	2	4	108	3	7	45
Хөвсгөл	5	-	-	3	15	1	4	11	35
Хэнтий	3	5	-	7	2	6	4	13	67
Дархан-Уул	79	-	3	14	35	44	42	58	418
Улаанбаатар	1 132	44	80	866	884	269	973	1 266	7 623
Орхон	41	1	3	40	17	9	33	44	277
Говьсүмбэр	-	-	-	-	1	2	-	3	14

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс								
	Бүгд	Орос	Хятад	Өмнөд Солонгос	Хойд Солонгос	Герман	Япон	Америк	Турк
БҮГД	49 955	2 456	3 004	16 560	19	1 184	2 399	7 499	1 241
Архангай	275	17	11	121	-	8	16	22	8
Баян-Өлгий	1 472	53	8	5	-	-	4	25	221
Баянхонгор	214	21	21	89	-	2	4	6	4
Булган	296	15	15	130	-	8	8	14	22
Говь-Алтай	228	10	10	142	-	1	7	19	-
Дорноговь	307	29	70	98	-	-	5	8	8
Дорнод	338	46	54	93	-	2	14	21	10
Дундговь	149	4	10	47	-	2	3	8	6
Завхан	372	17	15	218	-	-	11	28	7
Өвөрхангай	546	17	15	372	-	3	15	18	5
Өмнөговь	253	16	39	106	-	7	12	7	6
Сүхбаатар	106	8	9	40	-	1	4	8	4
Сэлэнгэ	868	96	31	330	-	21	30	70	35
Төв	644	22	23	273	-	7	38	47	19
Увс	220	37	12	53	-	1	14	8	29
Ховд	360	17	30	155	-	3	18	12	22
Хөвсгөл	293	36	24	115	-	2	7	14	10
Хэнтий	234	20	14	102	-	-	7	5	3
Дархан-Уул	1 930	95	97	687	-	30	72	160	99
Улаанбаатар	39 100	1 681	2 381	12 768	19	1 065	2 051	6 807	632
Орхон	1 675	196	109	583	-	21	58	189	86
Говьсүмбэр	75	3	6	33	-	-	1	3	5

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Англи	Болгар	Энэтхэг	Канад	Итали	Франц	Пакистан	Филлиппин	Унгар	Чех
БҮГД	1 463	37	763	583	91	1 332	5	19	562	3 019
Архангай	4	-	19	1	-	1	-	-	9	15
Баян-Өлгий	2	-	1	-	-	1	-	-	-	1
Баянхонгор	3	-	19	1	-	3	-	-	-	15
Булган	1	-	10	2	1	11	-	-	4	14
Говь-Алтай	-	-	4	1	-	4	-	-	-	12
Дорноговь	7	1	21	-	-	13	-	-	-	15
Дорнод	4	-	15	1	-	7	-	-	2	24
Дундговь	2	1	14	-	-	7	-	-	8	21
Завхан	3	-	22	1	-	1	-	-	5	14
Өвөрхангай	-	-	24	1	1	5	-	-	4	22
Өмнөговь	7	-	7	-	-	1	-	-	2	11
Сүхбаатар	3	-	5	-	-	3	-	-	1	11
Сэлэнгэ	18	-	10	8	-	50	2	1	2	59
Төв	18	-	24	4	1	14	-	-	10	42
Увс	2	-	18	-	-	10	-	-	2	8
Ховд	7	-	3	2	-	-	-	-	-	3
Хөвсгөл	3	-	11	5	-	4	-	-	6	31
Хэнтий	3	-	2	1	-	4	-	-	-	28
Дархан-Уул	39	3	22	4	3	96	-	2	39	166
Улаанбаатар	1 311	31	476	541	81	1 061	3	15	463	2 361
Орхон	25	1	36	9	4	33	-	1	3	138
Говьсүмбэр	1	-	-	1	-	3	-	-	2	8

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Словак	Австри	Финлянд	Вьетнам	Австрали	Польш	Казахстан	Ирланд	Швейцари	Бусад
БҮГД	29	472	19	37	428	438	1 305	486	455	4 050
Архангай	-	2	-	-	2	-	-	1	-	18
Баян-Өлгий	1	-	-	-	1	-	1 067	-	-	82
Баянхонгор	-	-	-	-	-	2	-	1	-	23
Булган	-	1	-	-	-	1	2	4	5	28
Говь-Алтай	-	1	-	-	-	-	1	-	1	15
Дорноговь	-	2	-	-	1	2	1	1	5	20
Дорнод	-	-	-	-	1	-	-	2	-	42
Дундговь	-	-	-	-	-	-	-	1	-	15
Завхан	-	2	-	2	-	-	-	4	-	22
Өвөрхангай	-	1	4	-	-	3	-	-	1	35
Өмнөговь	-	3	-	-	1	-	-	3	2	23
Сүхбаатар	-	-	-	-	-	-	-	1	-	8
Сэлэнгэ	-	3	-	-	1	5	15	1	7	73
Төв	-	10	-	-	2	6	6	-	5	73
Увс	-	-	-	1	1	-	1	9	-	14
Ховд	-	-	-	-	-	1	57	2	-	28
Хөвсгөл	-	-	-	-	-	5	1	3	2	14
Хэнтий	-	1	2	-	4	2	2	-	3	31
Дархан-Уул	-	23	-	1	4	17	23	24	17	207
Улаанбаатар	28	403	13	32	391	385	124	416	395	3 166
Орхон	-	20	-	1	19	8	4	13	10	108
Говьсүмбэр	-	-	-	-	-	1	1	-	2	5

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Бүгд	Орос	Хятад	Өмнөд Солонгос	Хойд Солонгос	Герман	Япон	Америк	Турк	Англи
БҮГД	57 185	2 552	4 269	12 974	25	2 668	3 002	9 537	1 404	2 238
Архангай	230	24	30	53	-	13	18	16	2	4
Баян-Өлгий	1 352	57	15	4	-	-	3	18	219	1
Баянхонгор	181	35	20	48	-	5	3	11	5	4
Булган	292	12	22	79	-	26	12	24	22	4
Говь-Алтай	140	9	11	54	-	6	4	11	3	4
Дорноговь	375	18	99	79	-	9	12	19	21	9
Дорнод	341	37	61	74	-	16	20	28	3	4
Дундговь	128	7	12	29	-	4	3	14	-	2
Завхан	185	25	16	61	-	7	8	14	5	6
Өвөрхангай	324	11	45	143	-	8	18	24	6	7
Өмнөговь	206	7	34	50	-	11	15	18	2	5
Сүхбаатар	137	5	49	24	-	8	1	8	2	3
Сэлэнгэ	912	140	98	191	-	55	14	81	40	23
Төв	686	30	72	184	-	15	30	66	22	26
Увс	202	31	24	33	-	7	11	17	20	3
Ховд	257	16	41	48	2	4	18	16	10	7
Хөвсгөл	300	33	53	52	-	10	16	15	8	5
Хэнтий	242	20	28	45	-	9	9	13	8	6
Дархан-Уул	2 048	149	120	414	2	88	62	198	123	71
Улаанбаатар	46 658	1 659	3 256	10 854	21	2 316	2 674	8 653	760	1 990
Орхон	1 906	218	160	436	-	49	45	267	118	48
Говьсүмбэр	83	9	3	19	-	2	6	6	5	6

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Болгар	Энэтхэг	Канад	Итали	Франц	Пакистан	Филлиппин	Унгар	Чех	Словак
БҮГД	54	353	676	191	1 527	6	32	1 053	4 255	26
Архангай	-	2	1	-	13	-	-	5	13	-
Баян-Өлгий	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-
Баянхонгор	-	3	1	-	3	-	-	6	14	1
Булган	-	4	-	-	11	-	-	2	23	-
Говь-Алтай	-	-	1	1	3	-	-	2	10	-
Дорноговь	-	1	-	1	28	-	-	-	20	-
Дорнод	1	-	1	4	2	-	-	3	46	-
Дундговь	1	1	-	-	2	-	-	8	27	-
Завхан	-	-	-	-	1	-	-	5	8	-
Өвөрхангай	-	7	-	1	1	-	-	4	26	-
Өмнөговь	-	1	-	-	7	-	-	2	24	-
Сүхбаатар	-	1	-	-	4	-	-	2	11	-
Сэлэнгэ	2	2	7	-	47	-	-	6	77	-
Төв	-	5	5	1	18	-	-	11	72	1
Увс	-	6	-	-	4	-	-	4	14	-
Ховд	-	2	3	-	2	-	-	-	4	-
Хөвсгөл	-	6	1	-	6	-	1	5	40	-
Хэнтий	-	1	-	-	3	-	-	-	38	-
Дархан-Уул	2	15	3	5	99	-	1	64	255	-
Улаанбаатар	45	271	643	169	1 235	6	30	909	3 331	24
Орхон	3	24	10	9	30	-	-	13	194	-
Говьсүмбэр	-	1	-	-	6	-	-	1	8	-

Хүснэгт 40-ийн үргэлжлэл

Байнга сууж байсан аймаг, нийслэл	Одоо амьдарч байгаа улс								
	Австри	Финлянд	Вьетнам	Австрали	Польш	Казахстан	Ирланд	Швейцари	Бусад
БҮГД	874	36	58	534	561	1 218	638	1 054	5 370
Архангай	5	-	-	3	1	-	6	2	19
Баян-Өлгий	-	-	-	-	-	969	-	1	62
Баянхонгор	2	-	-	-	-	2	1	-	17
Булган	-	-	1	1	1	2	9	6	31
Говь-Алтай	1	-	-	1	-	-	-	3	16
Дорноговь	7	1	1	1	3	2	-	16	28
Дорнод	2	-	1	1	-	-	5	1	31
Дундговь	7	-	-	-	-	-	1	1	9
Завхан	4	-	-	1	-	-	1	3	20
Өвөрхангай	2	-	-	2	-	-	-	7	12
Өмнөговь	3	-	-	2	-	1	1	5	18
Сүхбаатар	2	-	-	-	-	-	1	4	12
Сэлэнгэ	14	-	-	5	9	11	2	14	74
Төв	9	-	-	3	8	4	6	15	83
Увс	-	-	3	-	-	-	4	3	18
Ховд	3	-	-	2	3	51	1	7	17
Хөвсгөл	5	-	-	3	10	-	1	9	21
Хэнтий	2	3	-	3	-	4	4	10	36
Дархан-Уул	56	-	2	10	18	21	18	41	211
Улаанбаатар	729	31	48	475	499	145	557	871	4 457
Орхон	21	1	2	21	9	5	20	34	169
Говьсүмбэр	-	-	-	-	-	1	-	1	9

ХҮСНЭГТ 41. ГАДААДАД АМЬДАРЧ БАЙГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО, ОРШИН СУУГАА ХУГАЦАА, СУУЖ БАЙГАА УЛСААР, 2010 ОН

БҮГД

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Бүгд	Орос	Хятад	Өмнөд Солонгос	Хойд Солонгос	Герман	Япон	Америк	Турк	Англи
БҮГД	107 140	5 008	7 273	29 534	44	3 852	5 401	17 036	2 645	3 701
1 жил хүрээгүй	506	11	16	106	1	22	35	81	5	21
1 жил	22 498	1 706	2 902	5 693	18	443	1 174	2 386	889	457
2 жил	16 127	747	1 279	4 754	12	340	940	1 681	528	514
3 жил	18 080	699	890	7 250	7	263	887	1 632	398	753
4 жил	11 342	423	924	3 610	2	240	546	1 907	219	335
5 жил	11 503	514	665	3 587	-	288	468	1 992	301	320
6 жил	6 624	332	306	1 489	2	274	317	1 484	145	254
7 жил	4 075	79	89	654	1	255	261	1 359	50	221
8 жил	4 015	53	58	481	-	323	262	1 454	37	300
9 жил	2 121	19	24	347	1	216	112	678	9	128
10 жил	4 464	159	64	846	-	446	207	1 130	33	210
11 жил	1 217	30	8	221	-	122	38	399	5	54
12 жил	1 437	20	18	239	-	135	51	406	7	44
13 жил	910	25	9	131	-	98	23	200	7	30
14 жил	458	14	3	53	-	54	17	70	-	18
15 жил	521	32	4	43	-	73	25	83	1	18
16 ба түүнээс дээш жил	1 242	145	14	30	-	260	38	94	11	24

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Болгар	Энэтхэг	Канад	Итали	Франц	Пакистан	Филлиппин	Унгар	Чех	Словак
БҮГД	91	1 116	1 259	282	2 859	11	51	1 615	7 274	55
1 жил хүрээгүй	3	2	7	1	32	-	-	5	51	-
1 жил	31	376	412	68	574	4	23	128	655	6
2 жил	11	197	154	41	401	1	11	155	1 318	10
3 жил	5	188	129	47	364	1	4	177	1 821	6
4 жил	3	112	123	33	254	1	-	95	781	1
5 жил	3	146	152	27	325	-	4	145	774	3
6 жил	3	30	53	18	219	-	3	77	415	2
7 жил	3	26	42	1	131	1	-	31	259	3
8 жил	2	15	55	4	127	-	-	55	306	2
9 жил	1	5	26	4	81	1	-	42	110	2
10 жил	7	8	48	17	176	-	2	132	219	4
11 жил	1	-	13	4	31	1	-	74	57	1
12 жил	2	1	18	3	59	1	1	127	130	-
13 жил	-	2	14	3	34	-	1	73	138	-
14 жил	1	1	1	3	20	-	1	55	66	-
15 жил	1	4	7	3	12	-	1	43	60	3
16 ба түүнээс дээш жил	14	3	5	5	19	-	-	201	114	12

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс								
	Австри	Финлянд	Вьетнам	Асвтрал	Польш	Казахстан	Ирланд	Швейцари	Бусад
БҮГД	1 346	55	95	962	999	2 523	1 124	1 509	9 420
1 жил хүрээгүй	9	1	1	7	5	16	12	8	48
1 жил	218	8	13	228	153	1 054	94	335	2 450
2 жил	170	3	26	288	97	464	102	241	1 642
3 жил	196	9	7	124	117	299	128	221	1 458
4 жил	143	1	7	73	51	294	149	163	852
5 жил	178	4	32	80	71	213	171	135	905
6 жил	127	2	6	45	48	105	196	93	579
7 жил	67	1	2	19	23	35	155	63	244
8 жил	70	5	-	25	19	15	59	64	224
9 жил	31	1	-	23	22	4	31	48	155
10 жил	49	11	-	29	102	5	17	66	477
11 жил	9	4	-	1	27	3	1	28	85
12 жил	30	1	-	3	34	4	3	10	90
13 жил	5	-	-	6	39	3	-	16	53
14 жил	11	-	-	4	38	1	3	2	22
15 жил	10	3	-	1	37	3	2	6	46
16 ба түүнээс дээш жил	23	1	1	6	116	5	1	10	90

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс								
	Бүгд	Орос	Хятад	Өмнөд Солонгос	Хойд Солонгос	Герман	Япон	Америк	Турк
БҮГД	49 955	2 456	3 004	16 560	19	1 184	2 399	7 499	1 241
1 жил хүрээгүй	266	5	9	54	-	13	19	46	2
1 жил	10 509	850	1 250	2 813	6	161	523	1 031	425
2 жил	7 323	374	499	2 340	7	108	451	728	226
3 жил	9 182	344	373	4 458	5	92	422	725	175
4 жил	5 493	199	364	2 198	-	71	256	805	120
5 жил	5 779	255	293	2 336	-	73	198	890	157
6 жил	3 033	160	116	860	1	85	126	660	70
7 жил	1 734	44	30	361	-	77	93	581	23
8 жил	1 626	18	16	228	-	85	104	647	16
9 жил	857	7	7	141	-	67	49	320	4
10 жил	1 798	70	20	393	-	128	78	497	13
11 жил	531	14	5	133	-	38	12	167	2
12 жил	604	6	9	112	-	36	19	202	3
13 жил	357	9	4	69	-	33	8	89	1
14 жил	165	9	1	25	-	16	8	26	-
15 жил	214	18	2	26	-	18	12	38	-
16 ба түүнээс дээш жил	484	74	6	13	-	83	21	47	4

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Англи	Болгар	Энэтхэг	Канад	Итали	Франц	Пакистан	Филлиппин	Унгар	Чех
БҮГД	1 463	37	763	583	91	1 332	5	19	562	3 019
1 жил хүрээгүй	9	1	1	2	-	18	-	-	3	26
1 жил	211	18	219	208	22	245	4	9	48	321
2 жил	224	5	116	62	12	191	-	7	60	601
3 жил	277	1	129	60	18	171	1	-	76	798
4 жил	117	1	83	59	14	120	-	-	35	331
5 жил	125	-	135	65	9	163	-	1	53	289
6 жил	87	-	23	21	3	108	-	-	34	165
7 жил	75	1	19	21	-	63	-	-	9	108
8 жил	119	-	15	25	3	58	-	-	18	100
9 жил	57	-	4	11	2	34	-	-	12	28
10 жил	89	2	8	24	6	77	-	1	30	74
11 жил	26	-	-	5	-	15	-	-	29	25
12 жил	14	-	1	9	-	32	-	1	39	44
13 жил	11	-	2	7	-	10	-	-	22	41
14 жил	7	-	1	1	-	8	-	-	21	16
15 жил	6	1	4	3	1	9	-	-	15	15
16 ба түүнээс дээш жил	9	7	3	-	1	10	-	-	58	37

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Словак	Австри	Финлянд	Вьетнам	Асвтрали	Польш	Казахстан	Ирланд	Швейцари	Бусад
БҮГД	29	472	19	37	428	438	1 305	486	455	4 050
1 жил хүрээгүй	-	7	-	-	4	4	9	5	3	26
1 жил	3	60	1	6	116	72	561	46	104	1 176
2 жил	5	56	2	9	128	52	245	48	82	685
3 жил	2	65	3	1	55	46	153	52	69	611
4 жил	-	46	-	2	32	20	140	70	49	361
5 жил	3	75	1	14	29	28	105	72	35	375
6 жил	-	51	2	4	21	21	60	74	27	254
7 жил	2	16	-	1	8	8	13	73	17	91
8 жил	1	31	2	-	6	9	7	27	11	80
9 жил	1	11	-	-	10	9	3	11	15	54
10 жил	3	19	4	-	11	38	1	6	18	188
11 жил	-	4	2	-	-	12	-	-	10	32
12 жил	-	12	1	-	2	17	4	1	5	35
13 жил	-	2	-	-	3	21	-	-	4	21
14 жил	-	4	-	-	1	12	-	1	1	7
15 жил	2	4	1	-	-	17	2	-	3	17
16 ба түүнээс дээш жил	7	9	-	-	2	52	2	-	2	37

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Бүгд	Орос	Хятад	Өмнөд Солонгос	Хойд Солонгос	Герман	Япон	Америк	Турк	Англи
БҮГД	57 185	2 552	4 269	12 974	25	2 668	3 002	9 537	1 404	2 238
1 жил хүрээгүй	240	6	7	52	1	9	16	35	3	12
1 жил	11 989	856	1 652	2 880	12	282	651	1 355	464	246
2 жил	8 804	373	780	2 414	5	232	489	953	302	290
3 жил	8 898	355	517	2 792	2	171	465	907	223	476
4 жил	5 849	224	560	1 412	2	169	290	1 102	99	218
5 жил	5 724	259	372	1 251	-	215	270	1 102	144	195
6 жил	3 591	172	190	629	1	189	191	824	75	167
7 жил	2 341	35	59	293	1	178	168	778	27	146
8 жил	2 389	35	42	253	-	238	158	807	21	181
9 жил	1 264	12	17	206	1	149	63	358	5	71
10 жил	2 666	89	44	453	-	318	129	633	20	121
11 жил	686	16	3	88	-	84	26	232	3	28
12 жил	833	14	9	127	-	99	32	204	4	30
13 жил	553	16	5	62	-	65	15	111	6	19
14 жил	293	5	2	28	-	38	9	44	-	11
15 жил	307	14	2	17	-	55	13	45	1	12
16 ба түүнээс дээш жил	758	71	8	17	-	177	17	47	7	15

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс									
	Болгар	Энэтхэг	Канад	Итали	Франц	Пакистан	Филлиппин	Унгар	Чех	Словак
БҮГД	54	353	676	191	1 527	6	32	1 053	4 255	26
1 жил хүрээгүй	2	1	5	1	14	-	-	2	25	-
1 жил	13	157	204	46	329	-	14	80	334	3
2 жил	6	81	92	29	210	1	4	95	717	5
3 жил	4	59	69	29	193	-	4	101	1 023	4
4 жил	2	29	64	19	134	1	-	60	450	1
5 жил	3	11	87	18	162	-	3	92	485	-
6 жил	3	7	32	15	111	-	3	43	250	2
7 жил	2	7	21	1	68	1	-	22	151	1
8 жил	2	-	30	1	69	-	-	37	206	1
9 жил	1	1	15	2	47	1	-	30	82	1
10 жил	5	-	24	11	99	-	1	102	145	1
11 жил	1	-	8	4	16	1	-	45	32	1
12 жил	2	-	9	3	27	1	-	88	86	-
13 жил	-	-	7	3	24	-	1	51	97	-
14 жил	1	-	-	3	12	-	1	34	50	-
15 жил	-	-	4	2	3	-	1	28	45	1
16 ба түүнээс дээш жил	7	-	5	4	9	-	-	143	77	5

Хүснэгт 41-ийн үргэлжлэл

Оршин суугаа хугацаа	Одоо амьдарч байгаа улс								
	Австри	Финлянд	Вьетнам	Асвтрали	Польш	Казахстан	Ирланд	Швейцари	Бусад
БҮГД	874	36	58	534	561	1 218	638	1 054	5 370
1 жил хүрээгүй	2	1	1	3	1	7	7	5	22
1 жил	158	7	7	112	81	493	48	231	1 274
2 жил	114	1	17	160	45	219	54	159	957
3 жил	131	6	6	69	71	146	76	152	847
4 жил	97	1	5	41	31	154	79	114	491
5 жил	103	3	18	51	43	108	99	100	530
6 жил	76	-	2	24	27	45	122	66	325
7 жил	51	1	1	11	15	22	82	46	153
8 жил	39	3	-	19	10	8	32	53	144
9 жил	20	1	-	13	13	1	20	33	101
10 жил	30	7	-	18	64	4	11	48	289
11 жил	5	2	-	1	15	3	1	18	53
12 жил	18	-	-	1	17	-	2	5	55
13 жил	3	-	-	3	18	3	-	12	32
14 жил	7	-	-	3	26	1	2	1	15
15 жил	6	2	-	1	20	1	2	3	29
16 ба түүнээс дээш жил	14	1	1	4	64	3	1	8	53

ХҮСНЭГТ 42. ГАДААДАД АМЬДАРЧ БАЙГАА МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭДИЙН ТОО, ОДОО АМЬДАРЧ БАЙГАА УЛС, ЯВСАН ЗОРИЛГООР, 2010 ОН

БҮГД

Одоо амьдарч байгаа улс	Явсан зорилго						
	Бүгд	Суралцах	Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах	Хувиараа ажиллах	Албан томилолтоор ажиллах	Эмчлүүлэх	Бусад
БҮГД	107 140	39 655	20 491	21 017	2 708	783	22 486
Орос	5 008	3 377	151	519	172	26	763
Хятад	7 273	5 153	282	591	205	34	1 008
Өмнөд Солонгос	29 534	6 373	11 899	6 576	520	232	3 934
Хойд Солонгос	44	9	-	3	23	-	9
Герман	3 852	1 843	160	498	93	28	1 230
Япон	5 401	2 610	594	730	131	20	1 316
Америк	17 036	7 420	694	3 358	377	107	5 080
Турк	2 645	1 417	212	794	28	7	187
Англи	3 701	2 041	148	633	72	7	800
Болгар	91	44	9	8	8	-	22
Энэтхэг	1 116	1 024	10	15	10	2	55
Канад	1 259	346	48	239	56	9	561
Итали	282	158	11	38	8	5	62
Франц	2 859	501	254	867	54	134	1 049
Пакистан	11	2	-	3	2	-	4
Филиппин	51	13	4	8	2	-	24
Унгар	1 615	247	626	327	54	8	353
Чех	7 274	652	3 757	1 352	92	16	1 405
Словак	55	22	7	5	5	-	16
Австри	1 346	482	82	303	37	11	431
Финлянд	55	19	7	10	3	1	15
Вьетнам	95	62	1	11	9	-	12
Австрали	962	517	41	130	26	3	245
Польш	999	305	71	239	96	5	283
Казахстан	2 523	1 426	140	509	19	29	400
Ирланд	1 124	628	40	173	19	3	261
Швейцари	1 509	335	169	491	82	11	421
Бусад	9 420	2 629	1 074	2 587	505	85	2 540

ЭРЭГТЭЙ

Хүснэгт 42-ын үргэлжлэл

Одоо амьдарч байгаа улс	Явсан зорилго						
	Бүгд	Суралцах	Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах	Хувиараа ажиллах	Албан томилолтоор ажиллах	Эмчлүүлэх	Бусад
БҮГД	49 955	16 819	12 772	9 247	1 362	301	9 454
Орос	2 456	1 693	79	242	91	12	339
Хятад	3 004	2 090	126	219	110	11	448
Өмнөд Солонгос	16 560	2 546	9 079	3 150	250	73	1 462
Хойд Солонгос	19	1	-	1	12	-	5
Герман	1 184	534	45	134	33	12	426
Япон	2 399	1 134	350	330	67	8	510
Америк	7 499	3 097	314	1 551	183	44	2 310
Турк	1 241	719	101	335	10	2	74
Англи	1 463	772	78	264	30	2	317
Болгар	37	20	3	4	5	-	5
Энэтхэг	763	709	7	7	5	1	34
Канад	583	154	22	112	30	3	262
Итали	91	59	2	12	1	2	15
Франц	1 332	209	127	405	27	61	503
Пакистан	5	1	-	1	2	-	1
Филиппин	19	5	1	2	-	-	11
Унгар	562	111	186	105	17	4	139
Чех	3 019	282	1 505	523	40	6	663
Словак	29	10	3	3	3	-	10
Австри	472	139	19	111	20	5	178
Финлянд	19	9	3	3	1	-	3
Вьетнам	37	27	-	5	5	-	-
Австрали	428	225	17	61	12	-	113
Польш	438	159	26	87	36	2	128
Казахстан	1 305	695	84	313	16	7	190
Ирланд	486	253	23	79	11	3	117
Швейцари	455	96	47	126	29	5	152
Бусад	4 050	1 070	525	1 062	316	38	1 039

ЭМЭГТЭЙ

Хүснэгт 42-ын үргэлжлэл

Одоо амьдарч байгаа улс	Явсан зорилго						
	Бүгд	Суралцах	Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах	Хувиараа ажиллах	Албан томилолтоор ажиллах	Эмчлүүлэх	Бусад
БҮГД	57 185	22 836	7 719	11 770	1 346	482	13 032
Орос	2 552	1 684	72	277	81	14	424
Хятад	4 269	3 063	156	372	95	23	560
Өмнөд Солонгос	12 974	3 827	2 820	3 426	270	159	2 472
Хойд Солонгос	25	8	-	2	11	-	4
Герман	2 668	1 309	115	364	60	16	804
Япон	3 002	1 476	244	400	64	12	806
Америк	9 537	4 323	380	1 807	194	63	2 770
Турк	1 404	698	111	459	18	5	113
Англи	2 238	1 269	70	369	42	5	483
Болгар	54	24	6	4	3	-	17
Энэтхэг	353	315	3	8	5	1	21
Канад	676	192	26	127	26	6	299
Итали	191	99	9	26	7	3	47
Франц	1 527	292	127	462	27	73	546
Пакистан	6	1	-	2	-	-	3
Филиппин	32	8	3	6	2	-	13
Унгар	1 053	136	440	222	37	4	214
Чех	4 255	370	2 252	829	52	10	742
Словак	26	12	4	2	2	-	6
Австри	874	343	63	192	17	6	253
Финлянд	36	10	4	7	2	1	12
Вьетнам	58	35	1	6	4	-	12
Австрали	534	292	24	69	14	3	132
Польш	561	146	45	152	60	3	155
Казахстан	1 218	731	56	196	3	22	210
Ирланд	638	375	17	94	8	-	144
Швейцари	1 054	239	122	365	53	6	269
Бусад	5 370	1 559	549	1 525	189	47	1 501

ХҮСНЭГТ 43. АРХАНГАЙ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	84078	28295	50801	4982	41943	14295	25391	2257	42135	14000	25410	2725
Эрдэнэбулган	20619	5996	13322	1301	9572	2978	5996	598	11047	3018	7326	703
Батцэнгэл	3289	1100	1920	269	1709	555	1022	132	1580	545	898	137
Булган	2172	749	1295	128	1132	391	682	59	1040	358	613	69
Жаргалант	4076	1473	2380	223	2036	715	1228	93	2040	758	1152	130
Их тамир	4940	1747	2908	285	2490	853	1500	137	2450	894	1408	148
Өгийнуур	2595	929	1548	118	1316	456	809	51	1279	473	739	67
Өлзийт	2831	972	1715	144	1449	507	890	52	1382	465	825	92
Өндөр-Улаан	5028	1780	2978	270	2576	930	1523	123	2452	850	1455	147
Тариат	4226	1408	2570	248	2105	724	1282	99	2121	684	1288	149
Төвшрүүлэх	2529	838	1507	184	1340	440	814	86	1189	398	693	98
Хайрхан	3343	1182	1960	201	1729	601	1032	96	1614	581	928	105
Хангай	2825	953	1731	141	1437	498	886	53	1388	455	845	88
Хашаат	2820	1028	1604	188	1436	519	835	82	1384	509	769	106
Хотонт	3885	1392	2194	299	2004	732	1122	150	1881	660	1072	149
Цахир	2046	743	1218	85	1025	362	618	45	1021	381	600	40
Цэнхэр	4692	1706	2771	215	2393	852	1450	91	2299	854	1321	124
Цэцэрлэг	3495	1246	2040	209	1787	644	1050	93	1708	602	990	116
Чулуут	3514	1313	2044	157	1812	668	1063	81	1702	645	981	76
Эрдэнэмандал	5153	1740	3096	317	2595	870	1589	136	2558	870	1507	181

ХҮСНЭГТ 44. БАЯН-ӨЛГИЙ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	85232	33647	47288	4297	42655	16967	23643	2045	42577	16680	23645	2252
Өлгий	29454	10722	17400	1332	14424	5372	8451	601	15030	5350	8949	731
Алтай	3580	1370	2021	189	1816	686	1038	92	1764	684	983	97
Алтанцөгц	2351	930	1282	139	1194	481	652	61	1157	449	630	78
Баяннуур	4219	1779	2224	216	2180	907	1157	116	2039	872	1067	100
Бугат	3148	1266	1699	183	1590	660	848	82	1558	606	851	101
Булган	4794	1954	2596	244	2408	976	1309	123	2386	978	1287	121
Буянт	2203	852	1233	118	1120	433	635	52	1083	419	598	66
Дэлүүн	6077	2580	3174	323	3032	1267	1605	160	3045	1313	1569	163
Ногооннуур	6736	2700	3707	329	3458	1366	1934	158	3278	1334	1773	171
Сагсай	3990	1664	2089	237	2011	831	1059	121	1979	833	1030	116
Толбо	3466	1415	1827	224	1754	709	937	108	1712	706	890	116
Улаанхус	7320	3102	3825	393	3701	1574	1929	198	3619	1528	1896	195
Цэнгэл	7894	3313	4211	370	3967	1705	2089	173	3927	1608	2122	197

ХҮСНЭГТ 45. БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	75690	25834	45648	4208	38023	13090	23125	1808	37667	12744	22523	2400
Баянхонгор	29829	9559	18416	1854	14518	4748	8981	789	15311	4811	9435	1065
Баацагаан	2697	891	1678	128	1419	456	908	55	1278	435	770	73
Баянбулаг	1483	558	841	84	720	272	412	36	763	286	429	48
Баянговь	2444	915	1414	115	1209	469	698	42	1235	446	716	73
Баянлиг	3142	1178	1811	153	1614	609	933	72	1528	569	878	81
Баян-Овоо	1767	578	1116	73	932	294	606	32	835	284	510	41
Баян-Өндөр	2303	889	1294	120	1214	484	678	52	1089	405	616	68
Баянцагаан	2950	1096	1696	158	1483	558	864	61	1467	538	832	97
Богд	2666	996	1543	127	1320	476	779	65	1346	520	764	62
Бөмбөгөр	2729	978	1616	135	1438	515	860	63	1291	463	756	72
Бууцагаан	3028	1054	1821	153	1544	531	946	67	1484	523	875	86
Галуут	3170	1072	1933	165	1667	567	1026	74	1503	505	907	91
Гурванбулаг	1941	693	1164	84	984	342	604	38	957	351	560	46
Жаргалант	2751	797	1799	155	1425	403	959	63	1326	394	840	92
Жинст	1715	629	1008	78	907	338	536	33	808	291	472	45
Заг	1673	609	954	110	857	316	487	54	816	293	467	56
Өлзийт	2845	1003	1679	163	1448	513	861	74	1397	490	818	89
Хүрээмарал	1362	448	832	82	714	245	439	30	648	203	393	52
Шинэжинст	1892	684	1099	109	968	360	560	48	924	324	539	61
Эрдэнэцогт	3303	1207	1934	162	1642	594	988	60	1661	613	946	102

ХҮСНЭГТ 46. БУЛГАН АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	53065	16835	32757	3473	27325	8626	17058	1641	25740	8209	15699	1832
Булган	11337	3236	7216	885	5647	1645	3584	418	5690	1591	3632	467
Баян-Агт	2879	961	1763	155	1513	496	944	73	1366	465	819	82
Баяннуур	1526	504	949	73	803	255	519	29	723	249	430	44
Бугат	1722	527	1055	140	931	287	566	78	791	240	489	62
Бүрэгхангай	2496	796	1571	129	1312	403	847	62	1184	393	724	67
Гурван булаг	2754	927	1648	179	1445	495	858	92	1309	432	790	87
Дашинчилэн	2341	745	1443	153	1197	369	756	72	1144	376	687	81
Могод	2467	857	1449	161	1289	447	769	73	1178	410	680	88
Орхон	2599	774	1662	163	1383	413	894	76	1216	361	768	87
Рашаант	2829	1001	1676	152	1418	502	850	66	1411	499	826	86
Сайхан	3246	1109	1942	195	1689	569	1025	95	1557	540	917	100
Сэлэнгэ	2833	925	1735	173	1499	504	917	78	1334	421	818	95
Тэшиг	3185	1032	1966	187	1651	531	1038	82	1534	501	928	105
Хангал	4048	1217	2562	269	2044	582	1334	128	2004	635	1228	141
Хишиг-өндөр	2577	826	1557	194	1314	407	809	98	1263	419	748	96
Хутаг-Өндөр	4226	1398	2563	265	2190	721	1348	121	2036	677	1215	144

ХҮСНЭГТ 47. ГОВЬ-АЛТАЙ АЙМГИЙН СҮУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	53223	17980	32416	2827	26602	9157	16353	1092	26621	8823	16063	1735
Есөнбулаг	16549	4978	10787	784	7778	2526	4952	300	8771	2452	5835	484
Алтай	1980	741	1155	84	1032	390	608	34	948	351	547	50
Баян-Уул	2605	997	1478	130	1315	505	767	43	1290	492	711	87
Бигэр	2216	717	1398	101	1132	333	761	38	1084	384	637	63
Бугат	2137	796	1231	110	1093	416	641	36	1044	380	590	74
Дарви	1618	610	911	97	798	301	467	30	820	309	444	67
Дэлгэр	2835	1023	1642	170	1426	514	840	72	1409	509	802	98
Жаргалан	1817	628	1089	100	928	323	565	40	889	305	524	60
Тайшир	1429	468	860	101	739	249	440	50	690	219	420	51
Тонхил	2101	705	1256	140	1063	348	651	64	1038	357	605	76
Төгрөг	1783	645	1020	118	917	357	517	43	866	288	503	75
Халиун	2413	840	1425	148	1250	426	771	53	1163	414	654	95
Хөхморьт	2002	772	1123	107	1038	404	594	40	964	368	529	67
Цогт	3421	1166	2056	199	1711	592	1035	84	1710	574	1021	115
Цээл	2345	682	1561	102	1376	353	982	41	969	329	579	61
Чандмань	2015	741	1173	101	1024	379	602	43	991	362	571	58
Шарга	1844	616	1090	138	918	303	569	46	926	313	521	92
Эрдэнэ	2113	855	1161	97	1064	438	591	35	1049	417	570	62

ХҮСНЭГТ 48. ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН СҮУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	57930	18167	36963	2800	29230	9054	19029	1147	28700	9113	17934	1653
Сайншанд	20643	6068	13423	1152	9974	3033	6455	486	10669	3035	6968	666
Айраг	3877	1254	2438	185	2019	628	1324	67	1858	626	1114	118
Алтанширээ	1191	383	745	63	628	194	409	25	563	189	336	38
Даланжаргалан	2600	825	1641	134	1401	398	941	62	1199	427	700	72
Дэлгэрэх	1704	574	1011	119	891	298	542	51	813	276	469	68
Замын-Үүд	13289	4229	8737	323	6782	2127	4530	125	6507	2102	4207	198
Их хэт	2107	658	1324	125	1098	332	707	59	1009	326	617	66
Мандах	1422	474	846	102	721	240	441	40	701	234	405	62
Өргөн	1701	539	1080	82	880	274	577	29	821	265	503	53
Сайхандулаан	1162	403	707	52	630	217	388	25	532	186	319	27
Улаанбадрах	1456	453	904	99	761	214	506	41	695	239	398	58
Хатанбулаг	3018	1038	1829	151	1550	506	985	59	1468	532	844	92
Хөвсгөл	1540	514	927	99	783	244	503	36	757	270	424	63
Эрдэнэ	2220	755	1351	114	1112	349	721	42	1108	406	630	72

ХҮСНЭГТ 49. ДОРНОД АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	68873	21308	43607	3958	34796	10861	22298	1637	34077	10447	21309	2321
Хэрлэн	38615	11862	24334	2419	18667	5968	11706	993	19948	5894	12628	1426
Баяндун	2798	890	1754	154	1461	413	978	70	1337	477	776	84
Баянтүмэн	1873	509	1211	153	1015	267	678	70	858	242	533	83
Баян-Уул	3817	1277	2317	223	1993	658	1236	99	1824	619	1081	124
Булган	1749	490	1155	104	950	269	637	44	799	221	518	60
Гурванзагал	1030	305	675	50	559	156	375	28	471	149	300	22
Дашбалбар	3297	967	2159	171	1864	509	1281	74	1433	458	878	97
Матад	2510	751	1666	93	1363	394	933	36	1147	357	733	57
Сэргэлэн	1559	490	1008	61	812	251	538	23	747	239	470	38
Халх гол	2998	959	1929	110	1579	508	1030	41	1419	451	899	69
Хөлөнбуйр	1464	437	962	65	755	230	501	24	709	207	461	41
Цагаан-Овоо	3081	1067	1875	139	1632	562	1015	55	1449	505	860	84
Чойбалсан	2549	810	1595	144	1352	426	874	52	1197	384	721	92
Чулуунхороот	1533	494	967	72	794	250	516	28	739	244	451	44

ХҮСНЭГТ 50. ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	38543	12987	22775	2781	19578	6659	11658	1261	18965	6328	11117	1520
Сайнцагаан	13664	4330	8288	1046	6787	2166	4141	480	6877	2164	4147	566
Адаацаг	2358	864	1341	153	1214	457	691	66	1144	407	650	87
Баянжаргалан	1135	352	694	89	625	199	389	37	510	153	305	52
Говь-Угтаал	1312	429	793	90	682	222	418	42	630	207	375	48
Гурвансайхан	1676	582	970	124	854	286	516	52	822	296	454	72
Дэлгэрхангай	1894	674	1079	141	945	343	536	66	949	331	543	75
Дэлгэрцогт	1166	362	695	109	610	203	357	50	556	159	338	59
Дэрэн	1481	527	841	113	759	277	423	59	722	250	418	54
Луус	1369	500	791	78	721	280	407	34	648	220	384	44
Өлзийт	1757	583	1076	98	930	315	572	43	827	268	504	55
Өндөршил	1433	478	868	87	740	244	457	39	693	234	411	48
Сайхан-Овоо	1904	698	1094	112	996	367	577	52	908	331	517	60
Хулд	1623	592	924	107	804	282	478	44	819	310	446	63
Цагаандэлгэр	674	197	425	52	353	95	232	26	321	102	193	26
Эрдэнэдалай	5097	1819	2896	382	2558	923	1464	171	2539	896	1432	211

ХҮСНЭГТ 51. ЗАВХАН АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	64924	22378	38436	4110	32544	11402	19344	1798	32380	10976	19092	2312
Улиастай	17485	5476	10868	1141	8386	2715	5184	487	9099	2761	5684	654
Алдархаан	2091	603	1323	165	1110	313	719	78	981	290	604	87
Асгат	807	296	470	41	430	176	235	19	377	120	235	22
Баянтэс	2291	843	1331	117	1169	435	684	50	1122	408	647	67
Баянхайрхан	1639	613	950	76	847	325	488	34	792	288	462	42
Дөрвөлжин	1835	605	1142	88	976	319	622	35	859	286	520	53
Завханмандал	933	297	584	52	472	149	302	21	461	148	282	31
Идэр	2205	788	1268	149	1155	416	678	61	1050	372	590	88
Их-Уул	5018	1932	2805	281	2525	974	1425	126	2493	958	1380	155
Нөмрөг	1608	578	916	114	820	292	479	49	788	286	437	65
Отгон	2282	859	1287	136	1190	464	656	70	1092	395	631	66
Сантмаргац	1564	588	881	95	798	312	453	33	766	276	428	62
Сонгино	1421	480	830	111	727	241	430	56	694	239	400	55
Тосонцэнгэл	7899	2762	4578	559	3856	1405	2190	261	4043	1357	2388	298
Түдэвтэй	1672	594	967	111	871	314	511	46	801	280	456	65
Тэлмэн	2293	837	1317	139	1170	438	679	53	1123	399	638	86
Тэс	2720	966	1613	141	1343	468	821	54	1377	498	792	87
Ургамал	1119	413	649	57	568	214	335	19	551	199	314	38
Цагаанхайрхан	1002	320	610	72	509	158	319	32	493	162	291	40
Цагаанчулуут	1173	379	697	97	605	199	368	38	568	180	329	59
Цэцэн-Уул	1542	585	841	116	771	287	431	53	771	298	410	63
Шилүүстэй	1715	666	952	97	850	319	483	48	865	347	469	49
Эрдэнэхайрхан	1034	335	644	55	573	179	366	28	461	156	278	27
Яруу	1576	563	913	100	823	290	486	47	753	273	427	53

ХҮСНЭГТ 52. ӨВӨРХАНГАЙ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	100444	34325	59786	6333	50333	17544	29972	2817	50111	16781	29814	3516
Арвайхээр	27178	8679	16631	1868	13117	4431	7875	811	14061	4248	8756	1057
Баруунбаян-Улаан	2473	959	1385	129	1258	478	726	54	1215	481	659	75
Бат-Өлзий	6394	2278	3829	287	3228	1122	1972	134	3166	1156	1857	153
Баянгол	3125	1130	1826	169	1580	560	953	67	1545	570	873	102
Баян-Өндөр	3125	1069	1810	246	1599	548	936	115	1526	521	874	131
Богд	4941	1928	2781	232	2485	981	1411	93	2456	947	1370	139
Бүрд	2426	873	1385	168	1265	454	726	85	1161	419	659	83
Гучин-Ус	1767	678	1006	83	877	342	505	30	890	336	501	53
Есөн зүйл	2422	887	1348	187	1222	455	670	97	1200	432	678	90
Зүүнбаян-Улаан	3266	1053	2049	164	1704	541	1081	82	1562	512	968	82
Нарийнтээл	3412	1189	2046	177	1741	595	1067	79	1671	594	979	98
Өлзийт	1952	649	1149	154	1007	334	595	78	945	315	554	76
Сант	3044	1157	1689	198	1556	612	856	88	1488	545	833	110
Тарагт	3129	1022	1883	224	1598	523	973	102	1531	499	910	122
Төгрөг	2237	778	1332	127	1133	406	679	48	1104	372	653	79
Уянга	9967	3407	6172	388	5123	1760	3213	150	4844	1647	2959	238
Хайрхандулаан	2903	997	1747	159	1487	525	887	75	1416	472	860	84
Хархорин	10849	3538	6379	932	5442	1829	3182	431	5407	1709	3197	501
Хужирт	5834	2054	3339	441	2911	1048	1665	198	2923	1006	1674	243

ХҮСНЭГТ 53. ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	60855	16661	40967	3227	34884	8494	24980	1410	25971	8167	15987	1817
Даланзадгад	18781	5838	11646	1297	9374	2947	5870	557	9407	2891	5776	740
Баяндалай	1954	657	1157	140	983	331	584	68	971	326	573	72
Баян-Овоо	1697	468	1125	104	914	226	647	41	783	242	478	63
Булган	2036	708	1178	150	1042	374	593	75	994	334	585	75
Гурвантэс	4516	1426	2852	238	2416	693	1624	99	2100	733	1228	139
Мандал-Овоо	1581	559	926	96	814	290	484	40	767	269	442	56
Манлай	2031	698	1206	127	1034	359	624	51	997	339	582	76
Ноён	1017	316	644	57	526	155	347	24	491	161	297	33
Номгон	2710	947	1610	153	1405	469	877	59	1305	478	733	94
Сэврэй	1891	676	1100	115	984	357	571	56	907	319	529	59
Ханбогд	9662	1225	8235	202	7188	605	6480	103	2474	620	1755	99
Ханхонгор	1620	520	951	149	835	279	482	74	785	241	469	75
Хүрмэн	1564	533	925	106	806	273	495	38	758	260	430	68
Цогт-Овоо	1540	543	904	93	786	279	472	35	754	264	432	58
Цогтцэций	8255	1547	6508	200	5777	857	4830	90	2478	690	1678	110

ХҮСНЭГТ 54. СҮХБААТАР АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	51091	16074	32193	2824	26059	8209	16770	1080	25032	7865	15423	1744
Баруун-Урт	16150	4582	10554	1014	8041	2296	5337	408	8109	2286	5217	606
Асгат	1690	498	1109	83	897	261	606	30	793	237	503	53
Баяндэлгэр	4272	1444	2600	228	2160	732	1355	73	2112	712	1245	155
Дарьганга	2677	867	1647	163	1343	443	838	62	1334	424	809	101
Мөнххаан	3657	1239	2194	224	1840	643	1110	87	1817	596	1084	137
Наран	1457	427	952	78	756	227	502	27	701	200	450	51
Онгон	3304	1090	2028	186	1673	558	1049	66	1631	532	979	120
Сүхбаатар	2971	954	1901	116	1618	516	1057	45	1353	438	844	71
Төвшинширээ	2780	939	1694	147	1441	481	909	51	1339	458	785	96
Түмэнцогт	2039	676	1233	130	1017	345	623	49	1022	331	610	81
Уулбаян	2423	767	1522	134	1258	395	808	55	1165	372	714	79
Халзан	1372	411	869	92	706	204	471	31	666	207	398	61
Эрдэнэцагаан	6299	2180	3890	229	3309	1108	2105	96	2990	1072	1785	133

ХҮСНЭГТ 55. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	95804	29976	60388	5440	48756	15229	31075	2452	47048	14747	29313	2988
Сүхбаатар	19692	5756	12733	1203	9657	2877	6269	511	10035	2879	6464	692
Алтанбулаг	4389	1430	2736	223	2225	719	1403	103	2164	711	1333	120
Баруунбүрэн	2745	1027	1588	130	1426	525	832	69	1319	502	756	61
Баянгол	5087	1619	3199	269	2677	843	1707	127	2410	776	1492	142
Ерөө	6402	1903	4216	283	3474	958	2385	131	2928	945	1831	152
Жавхлант	1808	595	1096	117	938	293	582	63	870	302	514	54
Зүүнбүрэн	2372	778	1439	155	1173	367	738	68	1199	411	701	87
Мандал	24752	7539	15660	1553	12458	3852	7905	701	12294	3687	7755	852
Орхон	2069	677	1261	131	1086	344	675	67	983	333	586	64
Орхонтуул	3601	1213	2173	215	1909	646	1161	102	1692	567	1012	113
Сайхан	7915	2573	4994	348	3939	1290	2507	142	3976	1283	2487	206
Сант	1844	595	1143	106	986	336	605	45	858	259	538	61
Түшиг	1527	475	977	75	776	223	525	28	751	252	452	47
Хүдэр	2067	664	1301	102	1085	345	690	50	982	319	611	52
Хушаат	1796	636	1060	100	967	342	575	50	829	294	485	50
Цагааннуур	3946	1397	2361	188	2017	708	1231	78	1929	689	1130	110
Шаамар	3792	1099	2451	242	1963	561	1285	117	1829	538	1166	125

ХҮСНЭГТ 56. ТӨВ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	83838	25842	52111	5885	43751	13324	27618	2809	40087	12518	24493	3076
Зуунмод	13339	3747	8570	1022	6586	1908	4237	441	6753	1839	4333	581
Алтанбулаг	2420	690	1537	193	1307	374	832	101	1113	316	705	92
Аргалант	1371	423	849	99	739	234	454	51	632	189	395	48
Архуст	1214	371	763	80	655	199	416	40	559	172	347	40
Батсүмбэр	6913	2185	4136	592	3541	1117	2115	309	3372	1068	2021	283
Баян	1963	602	1228	133	979	283	635	61	984	319	593	72
Баяндэлгэр	1477	402	959	116	820	209	553	58	657	193	406	58
Баянжаргалан	1378	430	882	66	752	208	509	35	626	222	373	31
Баян-Өнжүүл	1511	485	946	80	821	261	520	40	690	224	426	40
Баянхангай	1253	430	744	79	660	228	393	39	593	202	351	40
Баянцагаан	1401	404	898	99	748	202	507	39	653	202	391	60
Баянцогт	1739	528	1066	145	954	280	594	80	785	248	472	65
Баянчандмань	3740	1132	2324	284	1979	612	1232	135	1761	520	1092	149
Борнуур	4368	1400	2656	312	2256	700	1416	140	2112	700	1240	172
Бүрэн	2777	934	1625	218	1434	473	864	97	1343	461	761	121
Дэлгэрхаан	1371	492	787	92	712	246	420	46	659	246	367	46
Жаргалант	5657	1837	3457	363	2971	930	1865	176	2686	907	1592	187
Заамар	6568	2035	4292	241	3541	1055	2360	126	3027	980	1932	115
Лүн	2418	754	1476	188	1274	388	788	98	1144	366	688	90
Мөнгөнморьт	2152	644	1376	132	1161	337	756	68	991	307	620	64
Өндөрширээт	1686	549	1034	103	910	289	566	55	776	260	468	48
Сүмбэр	1756	553	1096	107	908	288	578	42	848	265	518	65
Сэргэлэн	2631	770	1642	219	1425	422	898	105	1206	348	744	114
Угтаалцайдам	2314	762	1374	178	1205	397	723	85	1109	365	651	93
Цээл	2561	804	1617	140	1374	438	870	66	1187	366	747	74
Эрдэнэ	3809	1144	2353	312	1965	588	1239	138	1844	556	1114	174
Эрдэнэсант	4051	1335	2424	292	2074	658	1278	138	1977	677	1146	154

ХҮСНЭГТ 57. УВС АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	72906	27937	41297	3672	36829	14175	21164	1490	36077	13762	20133	2182
Улаангом	27178	9531	16221	1426	13378	4816	7994	568	13800	4715	8227	858
Баруунтуруун	2477	862	1479	136	1294	465	768	61	1183	397	711	75
Бөхмөрөн	1990	816	1096	78	1030	415	587	28	960	401	509	50
Давст	1606	631	925	50	841	328	494	19	765	303	431	31
Завхан	1569	590	878	101	779	289	446	44	790	301	432	57
Зүүнговь	2364	943	1309	112	1241	501	698	42	1123	442	611	70
Зүүнхангай	2231	835	1266	130	1140	439	649	52	1091	396	617	78
Малчин	2349	966	1239	144	1225	509	651	65	1124	457	588	79
Наранбулаг	3405	1429	1805	171	1734	717	952	65	1671	712	853	106
Өлгий	2109	871	1139	99	1083	449	598	36	1026	422	541	63
Өмнөговь	3929	1632	2095	202	1966	810	1073	83	1963	822	1022	119
Өндөрхангай	2965	1129	1683	153	1507	574	865	68	1458	555	818	85
Сагил	2190	891	1211	88	1137	456	649	32	1053	435	562	56
Тариалан	3528	1558	1824	146	1801	770	964	67	1727	788	860	79
Түргэн	1501	568	882	51	786	278	489	19	715	290	393	32
Тэс	5096	2079	2752	265	2606	1029	1464	113	2490	1050	1288	152
Ховд	2150	852	1176	122	1080	419	606	55	1070	433	570	67
Хяргас	2334	972	1256	106	1207	498	667	42	1127	474	589	64
Цагаанхайрхан	1935	782	1061	92	994	413	550	31	941	369	511	61

ХҮСНЭГТ 58. ХОВД АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	76252	28296	44053	3903	38006	14366	22031	1609	38246	13930	22022	2294
Жаргалант	29046	9615	18001	1430	13841	4802	8479	560	15205	4813	9522	870
Алтай	2849	1130	1596	123	1446	557	842	47	1403	573	754	76
Булган	8403	3283	4656	464	4228	1623	2401	204	4175	1660	2255	260
Буянт	2673	936	1543	194	1441	499	852	90	1232	437	691	104
Дарви	2362	925	1337	100	1194	455	693	46	1168	470	644	54
Дөргөн	2266	982	1175	109	1176	524	617	35	1090	458	558	74
Дуут	1288	487	748	53	685	265	396	24	603	222	352	29
Зэрэг	2729	1043	1510	176	1388	528	792	68	1341	515	718	108
Манхан	3481	1493	1814	174	1747	767	909	71	1734	726	905	103
Мөнххайрхан	1955	740	1092	123	1016	388	573	55	939	352	519	68
Мөст	2940	1179	1601	160	1520	621	839	60	1420	558	762	100
Мянгад	2615	1017	1494	104	1326	521	765	40	1289	496	729	64
Үенч	4024	1726	2104	194	2031	879	1068	84	1993	847	1036	110
Ховд	2722	1112	1471	139	1411	580	763	68	1311	532	708	71
Цэцэг	2434	893	1422	119	1239	448	743	48	1195	445	679	71
Чандмань	2469	998	1352	119	1284	536	692	56	1185	462	660	63
Эрдэнэбүрэн	1996	737	1137	122	1033	373	607	53	963	364	530	69

ХҮСНЭГТ 59. ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	114331	38070	69807	6454	56899	19081	35155	2663	57432	18989	34652	3791
Мөрөн	35814	11205	22537	2072	17298	5507	10909	882	18516	5698	11628	1190
Алаг-Эрдэнэ	5174	1710	3163	301	2581	855	1604	122	2593	855	1559	179
Арбулаг	3224	1108	1983	133	1626	543	1035	48	1598	565	948	85
Баянзүрх	3352	1214	1975	163	1714	645	998	71	1638	569	977	92
Бүрэнтогтох	3496	1132	2174	190	1802	580	1134	88	1694	552	1040	102
Галт	4527	1602	2684	241	2280	799	1391	90	2247	803	1293	151
Жаргалант	4450	1652	2602	196	2240	825	1337	78	2210	827	1265	118
Их-Уул	3743	1281	2232	230	1893	668	1133	92	1850	613	1099	138
Рашаант	3355	1239	1897	219	1659	604	964	91	1696	635	933	128
Рэнчинлхүмбэ	4535	1524	2764	247	2279	793	1398	88	2256	731	1366	159
Тариалан	5126	1668	3122	336	2595	854	1599	142	2531	814	1523	194
Тосонцэнгэл	3621	1293	2133	195	1816	641	1104	71	1805	652	1029	124
Төмөрбулаг	3680	1343	2166	171	1829	674	1085	70	1851	669	1081	101
Түнэл	3423	1127	2106	190	1775	577	1107	91	1648	550	999	99
Улаан-Уул	3991	1430	2353	208	2006	717	1195	94	1985	713	1158	114
Ханх	2401	806	1473	122	1213	399	769	45	1188	407	704	77
Цагааннуур	1511	549	895	67	765	275	456	34	746	274	439	33
Цагаан-Уул	4729	1702	2796	231	2381	872	1419	90	2348	830	1377	141
Цагаан-Үүр	2301	712	1415	174	1151	334	752	65	1150	378	663	109
Цэцэрлэг	4039	1355	2434	250	2062	696	1261	105	1977	659	1173	145
Чандмань-Өндөр	2814	878	1750	186	1416	451	893	72	1398	427	857	114
Шинэ-Идэр	2610	784	1646	180	1280	371	831	78	1330	413	815	102
Эрдэнэбулган	2415	756	1507	152	1238	401	781	56	1177	355	726	96

ХҮСНЭГТ 60. ХЭНТИЙ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	65335	21751	39690	3894	33399	11213	20505	1681	31936	10538	19185	2213
Хэрлэн	19016	6240	11573	1203	9324	3178	5642	504	9692	3062	5931	699
Батноров	5109	1733	3044	332	2619	887	1594	138	2490	846	1450	194
Батширээт	2087	647	1292	148	1094	319	706	69	993	328	586	79
Баян-Адарга	2206	819	1261	126	1126	420	656	50	1080	399	605	76
Баянмөнх	1347	438	821	88	693	232	425	36	654	206	396	52
Баян-Овоо	1581	561	935	85	815	299	487	29	766	262	448	56
Баянхутаг	1656	508	1066	82	924	277	604	43	732	231	462	39
Биндэр	3461	1140	2066	255	1792	595	1080	117	1669	545	986	138
Галшир	1823	609	1118	96	997	320	633	44	826	289	485	52
Дадал	2615	922	1523	170	1350	488	790	72	1265	434	733	98
Дархан	9811	3272	6112	427	5053	1683	3179	191	4758	1589	2933	236
Дэлгэрхаан	2040	699	1229	112	1049	358	640	51	991	341	589	61
Жаргалтхаан	1831	608	1097	126	961	321	585	55	870	287	512	71
Мөрөн	1327	435	822	70	706	234	443	29	621	201	379	41
Норовлин	2254	754	1383	117	1187	395	741	51	1067	359	642	66
Өмнөдэлгэр	5158	1762	3061	335	2627	891	1587	149	2531	871	1474	186
Цэнхэрмандал	2013	604	1287	122	1082	316	713	53	931	288	574	69

ХҮСНЭГТ 61. ДАРХАН-УУЛ АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	90642	25865	59386	5391	44556	13108	29085	2363	46086	12757	30301	3028
Дархан	74985	20820	49792	4373	36549	10519	24143	1887	38436	10301	25649	2486
Орхон	2974	912	1860	202	1498	453	950	95	1476	459	910	107
Хонгор	4884	1595	2926	363	2504	829	1499	176	2380	766	1427	187
Шарын гол	7799	2538	4808	453	4005	1307	2493	205	3794	1231	2315	248

ХҮСНЭГТ 62. ОРХОН АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	87118	25491	56940	4687	42813	12958	27917	1938	44305	12533	29023	2749
Баян-Өндөр	84187	24593	55115	4479	41250	12446	26942	1862	42937	12147	28173	2617
Жаргалант	2931	898	1825	208	1563	512	975	76	1368	386	850	132

ХҮСНЭГТ 63. ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
СУМ, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Сум	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	13081	4277	8053	751	6740	2194	4208	338	6341	2083	3845	413
Сүмбэр	9742	3161	5987	594	4999	1620	3109	270	4743	1541	2878	324
Баянтал	732	234	467	31	388	124	249	15	344	110	218	16
Шивээговь	2607	882	1599	126	1353	450	850	53	1254	432	749	73

ХҮСНЭГТ 64. УЛААНБААТАР ХОТЫН БАГАНУУР ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, ХОРООГООР, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	22413	7128	13743	1542	10978	3611	6736	631	11435	3517	7007	911
1	6916	2209	4202	505	3272	1101	1959	212	3644	1108	2243	293
2	565	147	348	70	302	75	199	28	263	72	149	42
3	7028	2192	4449	387	3509	1093	2257	159	3519	1099	2192	228
4	7904	2580	4744	580	3895	1342	2321	232	4009	1238	2423	348

ХҮСНЭГТ 65. УЛААНБААТАР ХОТЫН БАГАХАНГАЙ ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	3362	1012	2162	188	1731	529	1116	86	1631	483	1046	102
1	1781	531	1147	103	900	267	583	50	881	264	564	53
2	1581	481	1015	85	831	262	533	36	750	219	482	49

ХҮСНЭГТ 66. УЛААНБААТАР ХОТЫН БАЯНГОЛ ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	178725	43818	124189	10718	84457	22153	57877	4427	94268	21665	66312	6291
1	12014	2941	8252	821	5638	1507	3778	353	6376	1434	4474	468
2	6969	1618	4957	394	3317	825	2344	148	3652	793	2613	246
3	7387	1740	5096	551	3483	865	2378	240	3904	875	2718	311
4	10681	2511	7465	705	5076	1293	3500	283	5605	1218	3965	422
5	9162	2122	6539	501	4353	1100	3038	215	4809	1022	3501	286
6	14062	3641	9604	817	6555	1853	4368	334	7507	1788	5236	483
7	10140	2542	6928	670	4657	1264	3108	285	5483	1278	3820	385
8	9628	2467	6510	651	4437	1199	2957	281	5191	1268	3553	370
9	13242	3440	9266	536	6366	1687	4481	198	6876	1753	4785	338
10	15811	4114	11056	641	7634	2088	5280	266	8177	2026	5776	375
11	12212	3164	8580	468	5934	1625	4130	179	6278	1539	4450	289
12	9782	2211	7022	549	4561	1117	3212	232	5221	1094	3810	317
13	4181	1002	2776	403	1881	499	1219	163	2300	503	1557	240
14	4354	1029	2846	479	2020	543	1286	191	2334	486	1560	288
15	4606	1060	3100	446	2156	567	1400	189	2450	493	1700	257
16	7640	1630	5622	388	3709	812	2742	155	3931	818	2880	233
17	6818	1698	4715	405	3107	833	2102	172	3711	865	2613	233
18	8287	1949	5772	566	3827	981	2603	243	4460	968	3169	323
19	5792	1456	3871	465	2696	740	1773	183	3096	716	2098	282
20	5957	1483	4212	262	3050	755	2178	117	2907	728	2034	145

ХҮСНЭГТ 67. УЛААНБААТАР ХОТЫН БАЯНЗҮРХ ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	277497	70566	193128	13803	134422	35872	92789	5761	143075	34694	100339	8042
1	6565	1542	4526	497	3207	821	2191	195	3358	721	2335	302
2	14587	3373	10718	496	7207	1775	5237	195	7380	1598	5481	301
3	5243	1162	3516	565	2384	547	1622	215	2859	615	1894	350
4	15197	3686	10810	701	7331	1914	5125	292	7866	1772	5685	409
5	17302	4224	12453	625	8336	2185	5900	251	8966	2039	6553	374
6	15480	3349	11525	606	6825	1678	4890	257	8655	1671	6635	349
7	7094	1546	5078	470	3358	771	2392	195	3736	775	2686	275
8	15118	3905	10540	673	7378	2010	5109	259	7740	1895	5431	414
9	12091	3379	8146	566	5916	1668	4010	238	6175	1711	4136	328
10	12208	3229	8424	555	6059	1651	4161	247	6149	1578	4263	308
11	5863	1599	3754	510	3022	852	1930	240	2841	747	1824	270
12	17059	4539	11722	798	8326	2334	5672	320	8733	2205	6050	478
13	8584	2135	6105	344	4208	1063	3002	143	4376	1072	3103	201
14	11471	2844	8115	512	5547	1437	3899	211	5924	1407	4216	301
15	6133	1472	4166	495	2893	744	1927	222	3240	728	2239	273
16	12040	2888	8395	757	5613	1405	3877	331	6427	1483	4518	426
17	10947	2965	7524	458	5364	1495	3680	189	5583	1470	3844	269
18	10127	2584	6959	584	4746	1309	3192	245	5381	1275	3767	339
19	10569	2762	7476	331	5167	1363	3667	137	5402	1399	3809	194
20	6306	1629	3898	779	3154	813	1978	363	3152	816	1920	416
21	20051	5493	13750	808	9925	2789	6808	328	10126	2704	6942	480
22	12920	3395	9037	488	6327	1752	4386	189	6593	1643	4651	299
23	15645	4390	10366	889	7767	2275	5113	379	7878	2115	5253	510
24	8897	2476	6125	296	4362	1221	3021	120	4535	1255	3104	176

ХҮСНЭГТ 68. УЛААНБААТАР ХОТЫН НАЛАЙХ ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	30158	9164	19110	1884	15089	4673	9596	820	15069	4491	9514	1064
1	8904	2774	5531	599	4475	1434	2784	257	4429	1340	2747	342
2	7358	2104	4797	457	3561	1031	2325	205	3797	1073	2472	252
3	4967	1570	3201	196	2522	800	1648	74	2445	770	1553	122
4	5538	1808	3458	272	2826	936	1772	118	2712	872	1686	154
5	2048	585	1261	202	1032	305	631	96	1016	280	630	106
6	1343	323	862	158	673	167	436	70	670	156	426	88

ХҮСНЭГТ 69. УЛААНБААТАР ХОТЫН СОНГИНОХАЙРХАН ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	257556	70403	173218	13935	125643	35584	84074	5985	131913	34819	89144	7950
1	18660	5644	12209	807	9152	2921	5889	342	9508	2723	6320	465
2	5205	1410	3556	239	2574	712	1773	89	2631	698	1783	150
3	15416	4401	10319	696	7646	2257	5104	285	7770	2144	5215	411
4	14989	4417	9981	591	7462	2291	4922	249	7527	2126	5059	342
5	13583	3478	9428	677	6588	1751	4552	285	6995	1727	4876	392
6	9327	2458	6395	474	4538	1220	3114	204	4789	1238	3281	270
7	14540	4196	9692	652	7091	2033	4764	294	7449	2163	4928	358
8	7364	2038	4929	397	3630	1004	2454	172	3734	1034	2475	225
9	8402	2398	5560	444	4090	1181	2727	182	4312	1217	2833	262
10	11737	3276	7916	545	5863	1697	3925	241	5874	1579	3991	304
11	12249	3470	8238	541	6012	1756	4057	199	6237	1714	4181	342
12	8116	2113	5505	498	3854	1057	2589	208	4262	1056	2916	290
13	8005	1994	5480	531	3804	970	2627	207	4201	1024	2853	324
14	10194	2634	6996	564	4915	1336	3355	224	5279	1298	3641	340
15	7309	1825	4956	528	3526	923	2371	232	3783	902	2585	296
16	6391	1627	4347	417	3012	831	2006	175	3379	796	2341	242
17	7711	1977	5254	480	3643	959	2462	222	4068	1018	2792	258
18	12480	3167	8443	870	5784	1576	3840	368	6696	1591	4603	502
19	8557	1974	6036	547	3970	1020	2705	245	4587	954	3331	302
20	9332	2309	6484	539	4641	1207	3200	234	4691	1102	3284	305
21	4871	1382	2959	530	2474	697	1506	271	2397	685	1453	259
22	11989	3316	7918	755	5998	1708	3939	351	5991	1608	3979	404
23	12406	3541	8424	441	6044	1723	4141	180	6362	1818	4283	261
24	7582	2250	4902	430	3841	1170	2487	184	3741	1080	2415	246
25	11141	3108	7291	742	5491	1584	3565	342	5650	1524	3726	400

ХҮСНЭГТ 70. УЛААНБААТАР ХОТЫН СҮХБААТАР ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	127815	30627	89005	8183	61261	15627	42171	3463	66554	15000	46834	4720
1	4303	986	2961	356	2048	508	1383	157	2255	478	1578	199
2	3575	869	2307	399	1675	436	1066	173	1900	433	1241	226
3	6887	1765	4450	672	3173	881	2026	266	3714	884	2424	406
4	2672	581	1768	323	1234	282	835	117	1438	299	933	206
5	4427	1049	2954	424	2100	531	1402	167	2327	518	1552	257
6	6374	1188	4790	396	2943	635	2157	151	3431	553	2633	245
7	7774	1796	5506	472	3654	915	2559	180	4120	881	2947	292
8	9377	1403	7532	442	3746	696	2854	196	5631	707	4678	246
9	8190	2011	5869	310	4034	1042	2872	120	4156	969	2997	190
10	8605	1868	6256	481	4123	940	2970	213	4482	928	3286	268
11	10134	2529	7210	395	5048	1295	3602	151	5086	1234	3608	244
12	7391	1885	5173	333	3679	954	2585	140	3712	931	2588	193
13	9193	2439	6432	322	4545	1278	3132	135	4648	1161	3300	187
14	5600	1496	3829	275	2734	742	1870	122	2866	754	1959	153
15	8038	2044	5145	849	4098	1057	2635	406	3940	987	2510	443
16	10247	2721	6957	569	5016	1408	3366	242	5231	1313	3591	327
17	5464	1461	3653	350	2671	733	1790	148	2793	728	1863	202
18	9564	2536	6213	815	4740	1294	3067	379	4824	1242	3146	436

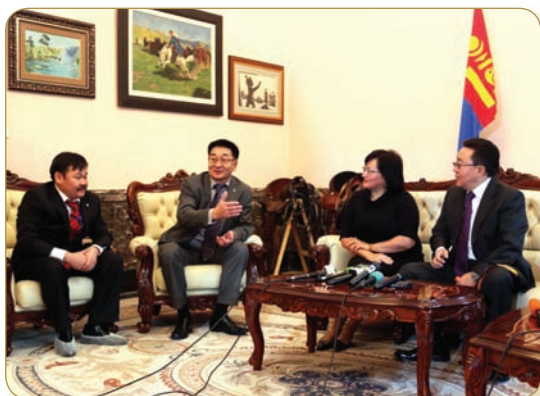
ХҮСНЭГТ 71. УЛААНБААТАР ХОТЫН ХАН-УУЛ ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	110265	29320	74046	6899	53453	14863	35628	2962	56812	14457	38418	3937
1	18094	4832	11972	1290	8543	2433	5560	550	9551	2399	6412	740
2	8193	1916	5626	651	3827	946	2610	271	4366	970	3016	380
3	9966	2367	7133	466	4712	1196	3316	200	5254	1171	3817	266
4	6106	1592	4158	356	3029	838	2057	134	3077	754	2101	222
5	5363	1476	3597	290	2656	780	1748	128	2707	696	1849	162
6	5927	1582	4002	343	2929	794	1983	152	2998	788	2019	191
7	4165	1090	2840	235	2066	563	1409	94	2099	527	1431	141
8	9857	2794	6521	542	4781	1347	3208	226	5076	1447	3313	316
9	14552	4233	9623	696	7112	2110	4720	282	7440	2123	4903	414
10	7529	2032	4950	547	3648	1047	2364	237	3881	985	2586	310
11	9131	2230	6490	411	4394	1120	3094	180	4737	1110	3396	231
12	4649	1278	2953	418	2320	666	1453	201	2329	612	1500	217
13	3482	970	2211	301	1747	503	1103	141	1735	467	1108	160
14	3251	928	1970	353	1689	520	1003	166	1562	408	967	187

ХҮСНЭГТ 72. УЛААНБААТАР ХОТЫН ЧИНГЭЛТЭЙ ДҮҮРГИЙН СУУРИН ХҮН АМЫН
ТОО, ХОРОО, ХҮЙС, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Хороо	Бүгд				Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+	Бүгд	0-15	16-59	60+
БҮГД	146499	38350	100039	8110	71213	19429	48442	3342	75286	18921	51597	4768
1	2858	646	1859	353	1372	334	904	134	1486	312	955	219
2	3489	809	2385	295	1673	439	1132	102	1816	370	1253	193
3	4874	1165	3265	444	2239	591	1479	169	2635	574	1786	275
4	4380	944	3030	406	2007	458	1386	163	2373	486	1644	243
5	4443	1025	2984	434	2114	529	1389	196	2329	496	1595	238
6	6158	1466	4235	457	2865	715	1951	199	3293	751	2284	258
7	12836	3462	8898	476	6234	1731	4310	193	6602	1731	4588	283
8	5414	1273	3899	242	2602	624	1893	85	2812	649	2006	157
9	8047	2048	5677	322	3924	1036	2762	126	4123	1012	2915	196
10	8350	2270	5732	348	4103	1146	2814	143	4247	1124	2918	205
11	6160	1549	4358	253	3053	796	2157	100	3107	753	2201	153
12	13656	3826	9273	557	6659	1884	4527	248	6997	1942	4746	309
13	8075	2173	5553	349	3874	1098	2649	127	4201	1075	2904	222
14	7098	1804	4936	358	3537	954	2440	143	3561	850	2496	215
15	8460	2316	5710	434	4054	1112	2751	191	4406	1204	2959	243
16	11287	3127	7602	558	5626	1605	3790	231	5661	1522	3812	327
17	11816	3161	7988	667	5838	1676	3887	275	5978	1485	4101	392
18	9331	2583	6298	450	4525	1289	3046	190	4806	1294	3252	260
19	9767	2703	6357	707	4914	1412	3175	327	4853	1291	3182	380

2010/11/18. 00:20